

YIL 33 SAYI 120 2023/4

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin üç ayda bir yayınlanan Ulusal Hakemli Dergisidir.
Yerel Süreli Yayın

Web sayfası üzerinde açık kaynaktır:
 www.egemimarlik.org

Yayınlayan

Mimarlar Odası İzmir Şubesi adına;
 Yayın Komitesi

Sahibi İlker Kahraman

Yayın Sekreteri İlgin Külekçi

Grafik Tasarım Güler Özsakarya Ertan

Konsept Tasarım Emre Çıknoğlu

Yayın Komitesi

Yenal Akgün

Ferhat Hacıhalibeyoğlu

Ülkü Inceköse

Seçkin Kutucu

Aslı Ceylan Öner

Deniz Özkut

Ebru Yılmaz

(Soyadına göre alfabetik)

Ege Mimarlık Bilimsel Danışma Kurulu

Ayşe Güliz Bilgin Altınöz, Prof. Dr.

Neslihan Dostoğlu, Prof. Dr.

Gül Kaçmaz Erk, Doç. Dr.

Emine Özen Eyüce, Prof. Dr.

Hikmet Sivri Gökmen, Doç. Dr.

Deniz Güner, Prof. Dr.

Berlin Gür, Prof. Dr.

Emel Kayın, Prof. Dr.

Tuğçe Kazanmaz, Prof. Dr.

Ipek Özbek, Prof. Dr.

Güven Arif Sargın, Prof. Dr.

İkbal Sevil Saryıldız, Prof. Dr.

Uğur Tanyeli, Prof. Dr.

Koray Velibeyoğlu, Prof. Dr.

(Soyadına göre alfabetik)

Tarandığı Veritabanları

DAAI - Design and Applied Arts Index
 DergiPark

Yayın Yeri

Mimarlar Odası İzmir Şubesi - İzmir Mimarlık Merkezi

1474 Sokak No: 9 Alsancak İzmir

Tel: (232) 463 66 25 (pbx)

Faks: (232) 463 52 12

egemim@izmimod.org.tr

www.izmimod.org.tr/ egemim@izmimod.org.tr

Akhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50

Aydın Temsilciliği: (0256) 213 45 33

Dikili Temsilciliği: (0232) 671 85 02

Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91

Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07

Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83

Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73

Salihli Temsilciliği: (0236) 715 08 23

Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21

Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57

Baskı

Metro Matbaacılık Ltd. Şti.

Yahya Kemal Beyatlı Cd. No:94

Begos 3. Bölge 35400 Buca / İZMİR

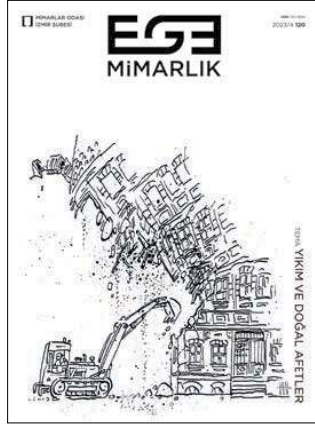
T. +90 232 290 33 11

Sertifika No: 40921

Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyeleri için ücretsizdir.

Fiyat 55 TL Yıllık Abonelik 200 TL

• Ege Mimarlık makale seçimleri hakemler tarafından yapılmaktadır. Sadece hakemli değerlendirme sürecinden geçen yazılar "makale" kategorisinde yer almaktadır.

KAPAK **Yıkım ve Doğal Afetler, Tan Oral****BAŞYAZI ...2****İNGİLİZCE ÖZET ...4****HABERLER ...6****YARIŞMA****5. Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri ...14****İZ BIRAKANLAR****Ülkü Inceköse, Ebru Yılmaz, Deniz Özkut
30 Ekim 2020 İzmir Depremi ...30****YAPI TANITIM****Didem Kan-Kılıç, Selin Gülden, Yasemin
Albayrak-Kutlay, Michael E. Young
Yeni Bir Başlangıç: Hatay İli Konteyner
Eğitim Kampüsü ...42****TEMA****YIKIM VE DOĞAL AFETLER ...48****BÖLÜNMÜŞ EKРАН****Sezai Göksu, İsmail Küçük, Tarık Şengül,
Ezgi Orhan, Ayşe Filibeli
Yıkım ve Doğal Afetler ...50****ATÖLYE****Ecenaz Adıgüzel, Berkin Değirmenci,
Matthieu Pedernana
Afet Sonrası İyileşme İçin Doğal
Konut ...60****İNCELEME****Zerrin Toprak Karaman
Bütünleşik Afet Yönetimi Felsefesi ve
Olgular ...64****İNCELEME**

Nilüfer Akıncıtürk

**Depreme Dayanıklı Yapı Tasarımı
Bilinci ve Mimarın Sorumlulukları ...68****GÖRÜŞ**

Evrin Düzenli

**Rotterdam Mimarlık Festivali'23:
Kentte "Su" Kaynaklı Engeller Nasıl
Aşılabilir? ...72**

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Özgün Duygu Akgül Acaralp, Mehmet
Doruk Özügül

**Ani Kent Selleri ve Mekânsal Planlama
İlişkisi: Araklı Örneğinden Dersler ...74**

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Ebru Bingöl

**Geçmiş-Şimdi-Gelecek Üçgeninde
Antakya'yı Bağlamsalçılık Çerçevesinde
Okumak ...82**

MAKALE (Araştırma Makalesi)

Ceren Ağın Gözükızıl, Senem Tezcan,
Hayat Zengin Çelik

**Kentlerde Mekânsal Direnç Yaratma
Tartışmaları: 2020 Ege Denizi Depremi
Örneği ...88**

EGE MİMARLIK BİLGİLENDİRME

EGE MİMARLIK Yayın Çizgisi

EGE MİMARLIK Gönderim Koşulları ...96

Değerli meslektaşlarımız, Aynı acıların farklı şekillerde yaşanan hallerine çare bulamamak elbette mimarlık eğitimi almış bizler için kabul edilemez. Mesleğimiz sorunu net ortaya koymak ve tasarımın gücü ile doğru çözümü bulabilmek üzerine kurulu ve hepimiz çözümün parçası olmak adına çaba gösteriyoruz elbette.

Doğa olayları bin yıllardır yaşanmasına rağmen benzer olaylarda, bu yüzyılda, hala depremlerde on binler ölüyor, Batman'da sele kapılarak kaybolan üç çocuğumuz ne yazık ki hayatını kaybediyor. Sorunu görüyoruz çözümü biliyoruz. Uygulama hataları sebebi ile kahroluyoruz. Geçen süre içinde bilim ileri giderken çoğu zaman çözüm geriye doğru gidiyor. Cumhuriyetinin 100. yılını kutlayan ülkemizde sele kapılarak hayatını kaybeden çocukların olmasını kabul etmek hiçbir şekilde mümkün değil. 21. yüzyılın insanları olarak yaşadığımız çağda insanca gereksinimleri yerine getirmekte eksik kalmak insan olamamakla eş değer gibi.

Büyük şairimiz Nazım Hikmet'in 1941 yılının bir Ekim ayında yazdığı yirminci asra dair şiirini hatırlıyoruz

*Uyumak şimdi,
uyanmak yüz yıl sonra, sevgilim...*

— Hayır,

*kendi asrım beni korkutmuyor
ben kaçak değilim.*

*Asrım sefil,
asrım yüz kızartıcı...*

Bizim asrımız büyük şairimizin uyanmak istediği düzeyde mi gerçekten. Bizim yaşadığımız çağ da şiirde bahsedildiği gibi yüz kızartıcı mı? Nazım'ın uyanmak istediği asra sadece 18 yıl kalmışken dünyada yaşananları sorguluyoruz. Hemen yanı başımızda dindar iki toplumun kendi dinleri uğruna birbirlerini öldürmelerine hatta çocukların kahredici şekilde hayata veda etmelerine şahit oluyoruz. Bu sorunlara karşı yapabileceğimiz en doğru adreste, Mimarlar Odası çatısı altında, meslek disiplinin gerektirdiği yaklaşım ile hataları ortaya koymak ve çözüm önerilerimizi tartışabilmek için toplanıyoruz. Sesimiz daha gür çıksın diye uğraşıyoruz.

Tartışarak elde ettiğimiz sonuçları ve ürettiklerimizi sizlerle dergimizde paylaşıyoruz. Gördüğümüz hataları ve çözüm önerilerimizi Ege Mimarlık dergimizin beyaz sayfalarına taşıyarak sizlerle buluşturuyoruz. Dergimizin hazırlanmasına emek veren hem yayın kurulumuza hem de yazarlarımıza bu büyük emek için çok teşekkür ediyoruz. Neler yok ki bu sayımızda. İzmir depreminin hatırlatıyor, doğal afetleri mercek altına alıyoruz. Kent selleri ve planlama ilişkisine değiniyor, depreme dayanıklı yapı tasarımında mimarın rolünü sorguluyoruz; dirençli kentler yaratmayı tartışıp Antakya'ya göz atıyoruz. Bu sayımız aynı zamanda büyük mutluluk ile kurguladığımız Ege Mimarlık Sergisi ve Ödüllerine de değiniyor. Büyük özveri ile kurgulanan bu sergi ve ödül serisini siz değerli okuyucularına sunuyor. Yaşadığımız çağa ayna tutup, eksileri ortaya koyuyoruz. Sığınacak bir liman olarak Mimarlar Odası çatısı altında buluşuyor; ürettiklerimizi, biriktirdiklerimizi Ege Mimarlık dergimizde büyük bir mutluluk ile paylaşıyoruz. İyi ki Mimarlar Odamız var, iyi ki sizler gibi dostlarımız var.

İyi okumalar.

YÖNETİM KURULU

ŞUBE'DEN EGE MİMARLIK'TAN

Elinizdeki bu sayı ile birlikte üç sayı boyunca Ege Mimarlık dergisi "Yıkım" teması etrafında konuşmalara, inceleme yazılarına, araştırma makalelerine yer verecek. Bu serinin ilk halkası olan 120. sayı "Yıkım ve Doğal Afetler"i konu ediniyor ve öncelikli olarak doğal afetleri tanıyıp yarattıkları yıkımı irdeliyor. 30 Ekim 2020'de Sisam Adası merkezli olmasına rağmen en çok İzmir'i etkileyen depremden 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerine, Karadeniz'deki sellerden Antakya'daki tarihi mirasa etkilerine kadar tanık olduğumuz doğal afetler, sorunları ve çözüm önerileriyle tartışılıyor. Şimdiye dek usta mimarların ve yapılarının tanıtıldığı İz Bırakanlar bölümünde bu sefer 30 Ekim 2020 depreminin izlerinin peşinden giderek meslek odalarının ve belediyelerin görüşlerine yer veriyoruz. Tan Oral'ın çizgilerinin eşlik ettiği bu sayının teması Sezai Göksu, İsmail Küçük, Tarık Şengül, Ezgi Orhan, Ayşe Filibeli'nin bulunduğu Bölünmüş Ekran oturumunda etrafıca ele alınıyor; afetlerin tanımı, kent in çeşitli katmanları, risk azaltma kültürü ve İzmir'in risk haritası üzerine konuşuluyor. Zerrin Toprak Karaman'ın "Afet Yönetimi Felsefesi" ve Nilüfer Akıncıtürk'ün "Depreme Dayanıklı Yapı Tasarımı Bilinci ve Mimarın Sorumlulukları" üzerine inceleme yazıları bu tartışmayı destekliyor ve mimarlara yeniden sorumluluklarını hatırlatıyor. Mimarların deprem sonrası için tasarladıkları ise projeler Atölye ve Yapı Tanıtım bölümlerinde örnekleniyor. Atölye bölümünde Ecenaz Adıgüzel, Berkin Değirmenci ve Matthieu Pedergrana, bir "geçiş barınağı" olarak tanımladıkları "Afet Sonrası İyileşme İçin Doğal Konut"u tanıtıyorlar. İzmir Ekonomi Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü'nden Didem Kan-Kılıç, Selin Gülden, Yasemin Albayrak-Kutlay ve Michael E. Young ise gönüllü öğretim elemanları ve öğrencilerden oluşan disiplinler arası tasarım ekipleriyle Hatay için tasarladıkları ve şimdilerde uygulamaya geçen "Konteyner Eğitim Kampüsü"nü sunuyor. Derginin araştırma makaleleri ise Araklı'daki ani kent selleri ve planlama ilişkisini; bağlamsalcılık çerçevesinde bir Antakya okumasını; 2020 Ege Denizi depremi örneğiyle mekânsal direnç yaratma tartışmalarını konu ediniyor. Yıkım üzerine yapılan bu yoğun tartışmaların yanında bu yıl beşincisi düzenlenen Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri bu sayının en renkli bölümü. Ödüller Mimarlık Haftası'nda düzenlenen törende sahiplerini buldu ve bu sayımızda sizlere sunuluyor.

Cumhuriyet'in yüzüncü yılını kutlarken önümüzdeki yıllar için doğal afetlerin yıkım getirmemesini, nitelikli yapıların ve, yılın "Usta Mimar" ödülüne layık görülen Güngör Kaftancı'nın dediği gibi, "yarattıkları yapılarla gururlanan, meslekleriyle övünen mimarlar"ın çoğalmasını diliyoruz.

İyi okumalar!

YAYIN KOMİTESİ

#HijyenHerkesinHakkı

seramiksan
seramiksan.com.tr

f @ in p
/seramiksan

COMPETITION**5th Aegean Architecture Exhibition and Awards***Chamber of Architects, Izmir Branch***MEMORABLE EVENTS****30 October 2020 Izmir Earthquake***Ülkü İnceköse, Assoc. Prof. Dr., Izmir Institute of Technology, Department of Architecture
Ebru Yılmaz, Assoc. Prof. Dr., Izmir Institute of Technology, Department of Architecture
Deniz Özkut, Prof. Dr., İzmir Katip Çelebi University, Department of Turkish Islamic Archaeology***PROJECT****A New Beginning: Hatay Province Container Education Campus***Didem Kan Kılıç, Assoc. Prof. Dr., Izmir University of Economics, Department of Interior Architecture and Environmental Design
Selin Gülden, Res. Asst. Dr., Izmir University of Economics, Department of Interior Architecture and Environmental Design
Yasemin Albayrak-Kutlay, Res. Asst., Izmir University of Economics, Department of Interior Architecture and Environmental Design
Michael E. Young, Izmir University of Economics, Department of Interior Architecture and Environmental Design***DESTRUCTION AND NATURAL DISASTERS****DIVIDED SCREEN****Destruction and Natural Disasters***Sezal Göksu, Prof. Dr., Urban Planner
İsmail Küçük, Chamber of Meteorological Engineers, Vice President
Tanık Şengül, Prof. Dr., Middle East Technical University, Department of Political Science and Public Administration
Ezgi Orhan, Assoc. Prof. Dr., Çankaya University, Department of Urban and Regional Planning
Ayşe Filibeli, Prof. Dr., Dokuz Eylül University, Department of Environmental Engineering
Transcription: Ilgın Külekçi***WORKSHOP****Natural Shelter for Post-Disaster Settlements***Ecenaz Adıgüzel, Architect
Berkin Değirmenci, Architect
Matthieu Pedergnana, Res. Asst. Dr., Yaşar University, Department of Architecture*

After the 6th of February Kahramanmaraş earthquake, a group of architecture students started to work on the design of a transitional shelter made with natural materials. The design and research process led to the proposal of a 45 m² hybrid building made with timber-framed prefabricated panels. This innovative technique permits the panels to be insulated with local natural fibers in order to be easily transportable, installed and recycled by unskilled workers. This article presents the outcomes of the design process.

ANALYSIS**Philosophy of Integrated Disaster Administration and Related Facts***Zerrin Toprak Karaman, Prof. Dr.*

Disaster Administrations require to conduct interdisciplinary studies based on various types of disasters and to be well-organized and well-prepared. In fact, “disaster risk administration” is defined as control administration that includes a series of actions. For successful application of the Integrated Disaster Administration process, prioritizing innovative/creative practices in risk and crisis management, understanding the nature of disasters, preventing their harmful effects and turning threats into opportunities are actions that ought to be aimed. The indicators of socio-economic-cultural, political issues, etc. are rapidly changing but meanwhile relevant data are not being updated resulting in natural disasters becoming increasingly threatening for human existence and the ecosystem.

ANALYSIS**Earthquake Resistant Building Design Awareness and Responsibilities of Architect***Nilüfer Akıncıtürk, Prof. Dr., Bursa Uludağ University, Department of Architecture*

The year 1999 has been a breaking point in the relationship between earthquake-building and architecture. The building damages caused by the earthquake caused great loss of life and property, and started a period in which regulations, responsible persons and responsibilities have been questioned. In 2023, the recent earthquakes and their consequences have strongly revealed that we still have a lot of deficiencies in terms of earthquakes and building faults with the loss of life and property.

VIEWPOINT**Rotterdam Architecture Month '23: How Can 'Water'-Related Barriers be Overcome in the City?***Evrin Düzenli, Res. Asst. Dr., Samsun University, Department of Architecture***ARTICLE (Research Article)****Urban Flash Flood and Spatial Planning Connection: Lessons From Araklı***Özgün Duygu Akgül Acaralp, PhD Candidate, Yıldız Technical University, Department of Urban and Regional Planning*

Mehmet Doruk Özügül, Assoc. Prof. Dr., Yıldız Technical University, Department of Urban and Regional Planning
The aim of this study is to analyze urban flash flood-spatial planning relationship in Araklı (Trabzon) case, in order to determine the problems that cause maladaptation and reach inferences

for Türkiye and Aegean Region. In this context, master and implementation plans of Araklı and Eastern Black Sea Basin Flood Management Plan have been examined. In conclusion, it is determined that urban flash flood risk increases as a consequence of lacking coordination between plans and strategies of different institutions and levels.

KEYWORDS Climate change, spatial planning, urban flash flood, urban resilience, maladaptation

ARTICLE (Research Article)**Reading Past-Present-Future Trio of Antakya Through the Framework of Contextualism***Ebru Bingöl, Assoc. Prof. Dr., Iskenderun Technical University, Department of Architecture*

What can “contextualism,” sought how to integrate new parts into the traditional urban fabric in the reconstruction processes of war-torn European cities after the World War II, offer us to make contextualist readings of the city of Antakya and to guide the city’s reconstruction process after the February 6 earthquake? This article explores past-present-future readings of Antakya through the original and extended notions of the contextualism (multiple contexts, internal-external contexts, ground plan).

KEYWORDS Contextualism, Antakya, earthquake, context, Rowe

ARTICLE (Research Article)**Discussions on Creating Spatial Resilience in Cities: The Example of the 2020 Aegean Sea Earthquake***Ceren Ağın Gözükkızıl, Res. Asst. Dr., Muş Alparslan University, Department of City and Regional Planning
Senem Tezcan, Dr., Urban Transformation Directorate of Istanbul Metropolitan Municipality
Hayat Zengin Çelik, Prof. Dr., Dokuz Eylül University, Department of City and Regional Planning*

The search for making Turkish cities resilient against earthquakes mainly within the framework of structural renewal and urban transformation practices. However, this expectation cannot be realized within the current problematic structures of the cities. The destruction and damage caused by the Aegean Sea earthquake of October 30, 2020, revealed this situation with striking data. The study compares the damage caused by the earthquake in the districts subject to urban transformation projects with the urban transformation neighborhoods and other neighborhoods of the community.

KEYWORDS Earthquake, urban transformation, zoning, İzmir

SIMES

luce per l'architettura

Mini-round'u incelemek için
QR kodu okutunuz.

TEPTA

AYDINLATMA

Nispetiye Mah. Aytar Cad. No: 24 Kat: 1-2-3 1.Levent - İstanbul / 0212 279 29 03

www.tepta.com

İnciraltı'ndaki Rant Hikayesi Bitmeli!

İnciraltı, İzmir ölçeğinde değişken süreçleri ile son 40 yıla damgasını vurarak önemli bir mücadele alanına dönüşmüş doğal bir değerdir. Değişen otoritelerin İnciraltı'na rant kurban etme konusunda gösterdikleri kararlılık, TMMOB olarak İnciraltı'na zenginleşme aracı haline getirmeme mücadelesi olarak karşılığını her dönem bulmuştur. Bilindiği üzere 14 Mayıs seçimlerinin hemen 3 gün öncesinde İnciraltı'na ilişkin imar planları askıya çıkarılmıştır. Basında odaların itiraz etmediği ve buna onay verip vermediği tartışılmış, ancak tartışılan konular arasında askıya çıkan planların bir itiraz metniyle düzeltilebilecek bir idari işlem olup olmadığı yer almamıştır. Daha öncesinde bu alana ilişkin alınmış ve kesinleşmiş mahkeme kararları yokmuş gibi tartışılan İnciraltı planı süreçleri, bu alanı bugünkü tartışmalara getiren uzun hikayesini görmezden gelmekten öteye gidemeyecektir. Aslında İnciraltı, bu kentin geçmişteki üst ölçekli planlarında, tarımsal niteliğinin korunması ve buna ek olarak geliştirilmesi gereken bir alan olarak öngörülmüş ve gelişme baskısından korunması istenmiştir. Ancak Ülkemizde birçok alanda olduğu gibi mekânsal politikalarda da bir dönüm noktasını oluşturan 80'li yıllarla birlikte, kentsel rantlara endekslenen ekonomik beklentiler kent politikalarını şekillendirmiştir. 1989

yılında ilk kez Turizm Merkezi sınırı belirlenerek yetki Turizm Bakanlığına verilmiş ve bu sınır süreç içerisinde adım adım genişletilmiştir. Bu süreçle paralel olarak bölgede parçacıl planlar yapılmaya başlanmış ve İnciraltı sürece yayılmış şekilde yapılaşmaya konu edilmeye çalışılmıştır. Tüm bu süreç İnciraltı'ndaki "imar beklentisi"ni doğurmuş ve bu beklenti zamanla sistematik olarak büyütülmüştür.

İzmir'in EXPO adaylık sürecinde ise bu "imar beklentisi"ni karşılamak üzere projeler üretilmiş ve bölgeye yönelik imar planları yapılmıştır. Ancak takip eden süreçte, bölgenin tarım dışı amaçla kullanılmasına yönelik İl Toprak Koruma Kurulu Kararı ve İmar Planları idari yargı denetimine tabi tutulmuş, iptal edilmiş ve hukuki anlamda İnciraltı'nın yapılaşmaya açılması defteri kapanmıştır.

Bu kararlar sonrasında ise bölgeyi tehdit eden Körfez Geçiş Projesi ile İzmirli'nin karşısına çıkıp bölgedeki planlarını başka kanaldan yürütmeye gayretleri sürmüştür. Körfez Geçiş Projesi'ne karşı İzmirli'nin verdiği örgütlü mücadele de kısa denilebilecek bir sürede karşılık bulmuş mahkeme kararıyla bu proje de iptal edilmiştir.

Bu mahkeme kararlarınının 40 yıldır İnciraltı rantının peşinde olanların iştahını kesmeye hiçbir zaman yetememiş olması sonucu 14 Mayıs'tan tam 3 gün önce seçimi de bir fırsata çevirerek Körfez Geçiş Projesinin bağlantı yollarını içeren bir imar planını onaylayıp askıya çıkarmışlardır. Her ne kadar alelacele seçime yetiştirme kaygısıyla yapılan planlarda bir sürü teknik problem olsa da bahsettiğimiz süreç İnciraltı'nda teknik olarak tartışılacak bir konu ölçeğinde düşünülemez.

Gerek merkezi gerek yerel idarelerin işi gayrimenkul alanları oluşturmak ve geliştirmek değildir. Hele ki kentin İnciraltı gibi önemli bir karbon yutak alanı olması özelliğinin kent genelinde sağladığı faydalar düşünüldüğünde tablo daha net ortaya çıkmaktadır. İklimsel değişimler ile artacak taşkınlar ve taban suyu yükselmelerinin kritik bir noktaya varacağı öngörülen bu günlerde, önemli bir tampon ağı

oluşturan Çakalburnu Lagünü, göçmen kuşlarıyla, endemik bitki türleriyle, nadir rastlanan özel ekosistemi ile, yarattığı biyoçeşitlilik rezervi ile, tarım alanlarıyla bugüne kadar taşıyabildiğimiz koruyabildiğimiz değerleri ile rant odaklı yaklaşılmasına hiçbir şekilde kurban edilemez. İdarenin asıl görevi işi sürekli planları, plan kararlarını rant odaklı müdahalelerle delik deşik hale getirmek yerine kentin planlarına sadık kalmak ve kentin planlı gelişmesini sürdürmektir.

14 Mayıs seçimleri öncesinde onaylanan imar planlarının kamu yararıyla, şehircilik ilkeleriyle, hukuka uygunlukla hiçbir ilgisi yoktur. Bu kapsamda TMMOB olarak söz konusu imar planlarına dava açmış bulunuyor ve tüm İzmirli'leri İzmir 8. İdare Mahkemesi 2023/26 E. no'lu dosyada görülen davada TMMOB yanında müdahil olmaya çağırıyoruz.

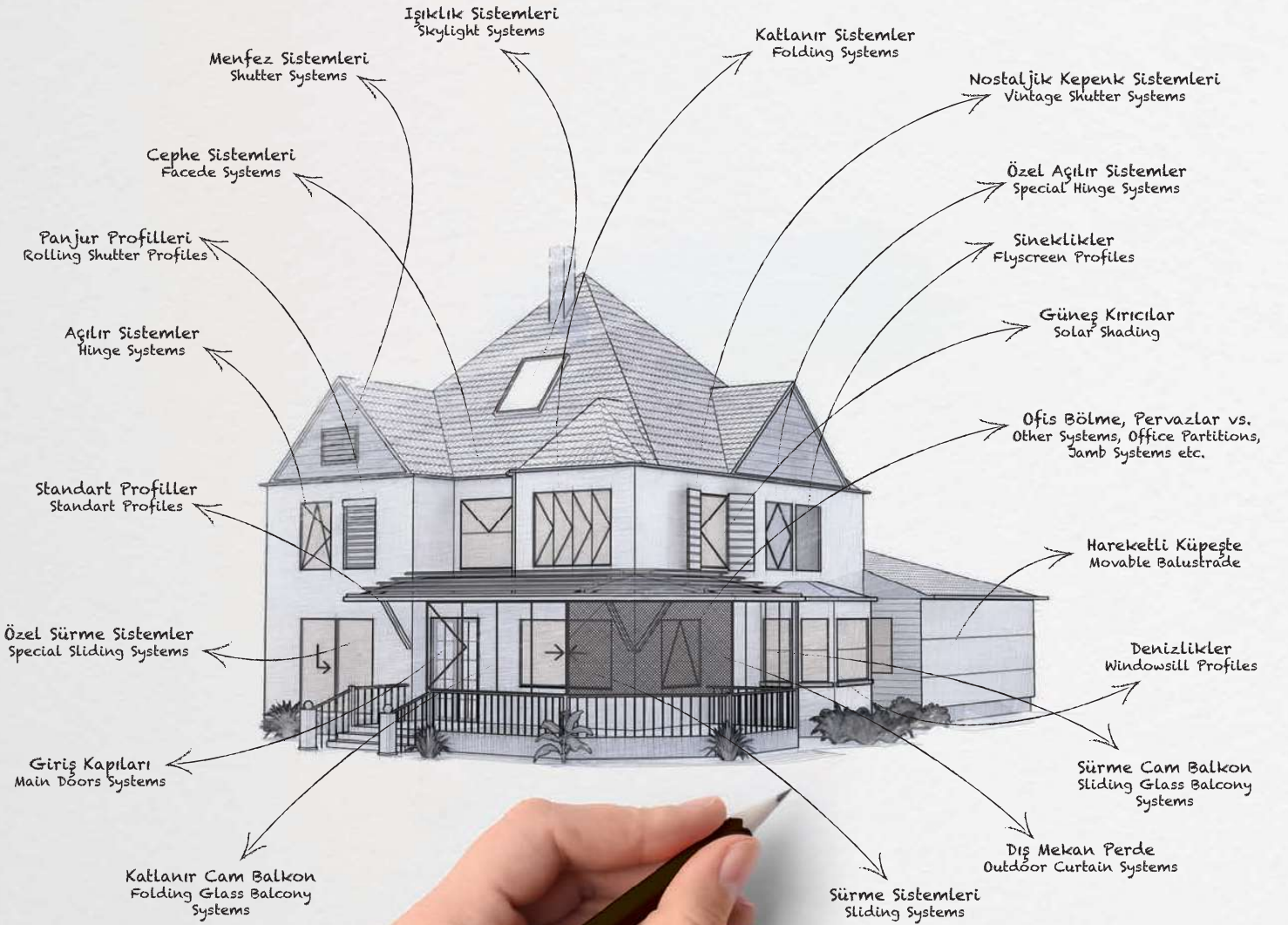
TMMOB İZMİR İL KOORDİNASYON KURULU
18 Eylül 2023

Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Dayanışma Günü'nde Haydi Mücadeleye!

19 Eylül Salı günü saat 19.00'da mühendis, mimar ve şehir plancıları İzmir Mimarlık Merkezi önündeki adalet masasında basın açıklaması yapıldı.

IQ ALÜMİNYUM İLE HER İHTİYACA UYGUN ÇÖZÜMLER!

Sergi Açılışı “Modern ve Bellek: Silinen İzler”

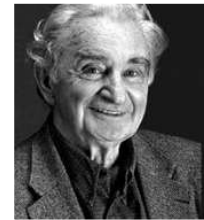

20 Eylül - 01 Ekim 2023 tarihleri arasında Ahmed Adnan Saygun Sanat Merkezi Alt Galerisi'nde yer alan, küratörlüğü Emel Kayın tarafından üstlenilen ve Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından düzenlenen “Modern ve Bellek: Silinen İzler” sergisinin açılışı 20 Eylül Çarşamba günü gerçekleştirildi. Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Ayşe Banu Aydın, serginin amacını ve önemini içeren açılış konuşmasını yaptı. Sonrasında, Emel Kayın sergi içeriği hakkında bilgilendirmede bulundu. Ziyaretçiler, açılış gününde küratör Emel Kayın eşliğinde sergiyi gezebilme fırsatı buldular.

Mimarlık Haftası 2023

Aramızdan Ayrılışının İkinci Yılında Değerli Hocamız Doğan Kuban'ı Saygıyla Anıyoruz

“Mimari eylemin ilk basamağı insanın içinde kendisini güvende hissettiği bir sınırlı hacim yaratmaktır. İnsan uçsuz bucaksız, gözünü, hayal gücü ile kavramakta

güçlük çektiği evrensel boşluğu ve doğal çevrenin bir parçasını, bir veya birkaç yönde sınırlandırıyor; onu içe dönük, kendi çevresinde bir özel boşluk haline getiriyor. Özel yapı eylemi diye adlandırdığımız mimarlığın kaynağındaki olay budur.”
Mimarlık Kavramları, Doğan Kuban

Karabağlar İlçesinde Kentsel Dönüşüm mü Yapılıyor? Peki Kimin İçin?

23.10.2011 tarihinde Van ilinde meydana gelen deprem sonrası alelacele hazırlanan 16.5.2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, kentlerimizde var olan sorunları çözmek yerine daha da derinleştirdi. Söz konusu kanundan çok kısa bir süre sonra, bilimsel ve teknik bir dayanaktan yoksun şekilde 31.12.2012 tarih, 28514 sayılı Resmi Gazete`de yayımlanan 2012/4048 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile İzmir ili Karabağlar ilçesi, Cennetçeşme, Salih Omurtak, Bahriye Üçok, Limontepe, Ali Fuat Erdem, Umut, Gazi, Özgür, Yüzbaşı Şerafettin ve Devrim Mahallelerini kapsayan 540 hektarlık (ha) alan "Riskli Alan" ilan edildi. İlan edildiği tarihten bu yana 540 ha`lık alanın içinde, 1.Etap olarak adlandırılan ve tamamen boş olan 101 ha`lık alan içerisinde defalarca onaylanan planlar kapsamında inşaatlar tamamlanmaya ve adına "kentsel dönüşüm" denilerek kamuoyu yanıltılmaya çalışılmaktadır. Şöyle ki, Danıştay 6.Dairesi tarafından alana yönelik iki önemli karar verilmiştir:

1. 2018/6611 Esas ve 2023/2497 Karar ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 10.04.2018 tarihinde onaylanan İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliğinin; Karabağlar İlçesinde 101 ha`lık alanın (1. Etap) "Kentsel Gelişim Alanı" olarak belirlenmesine ilişkin kısmının iptaline karar verildi.

2. 2022/8822 Esas Nolu İzmir ili, Karabağlar ilçesi, Cennetçeşme, Salih Omurtak, Bahriye Üçok, Limontepe, Ali Fuat Erdem, Umut, Gazi, Özgür, Yüzbaşı Şerafettin ve Devrim Mahalleleri sınırları içerisinde yer alan 540 ha`lık alanın 101 ha`lık 1.Etap kısmına ilişkin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 03.08.2022 tarihinde onaylanan İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliğinin yürütmesinin durdurulmasına karar verildi.

Her iki kararda da bahsi geçen alanın özelliklerine baktığımızda:

- Dava konusu alan 31.12.2012 tarih, 28514 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2012/4048 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Riskli Alan ilan edilmiştir.
- Bakanlık tarafından 2015-2023 arasında 7 ayrı imar planı ve 3 ayrı plan değişikliği yapılmış, özünde birbirinden farkı olmayan mükerrer planlar üretilmiştir.
- Bu planların içeriğine bakıldığında 6306 sayılı yasanın gerekliliklerini bile yerine getirmekten uzak, Karabağlar için bütüncül bir kentsel dönüşüm modelini içermeyen, herhangi boş bir yerde planlama çalışması yapılır gibi hazırlandığı görülmektedir.
- Bu tarz bir yaklaşım şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve ilgili mevzuata açıkça aykırı olup, iktidara yakın medyada ifade edilen "kentsel dönüşüm, meslek odalarının açtığı davalar yüzünden 11 yıldır engelleniyor" haberinin içeriğinin ne kadar boş ve taraflı olduğunun da bir göstergesidir.
- Nitekim 101 ha 1. Etap olarak adlandırılan ve bir kısmı hazine arazisi olan BOŞ BİR ALANDA İbank güvencesiyle, Nuhoğlu İnşaat ve TOKİ projeleri ile üretilen sitelerdeki apartman daireleri (Yenitepe-İzmir) 29 Eylül 2021`de 267 adet, 15 Ekim 2021`de 141 adet açık artırmada satılmıştır.
- Güvenlik kontrollü ve havuzlu kapalı siteler biçiminde inşa edilen konutlar,

KENTSEL DÖNÜŞÜM ALANINDA YAŞAYAN HAK SAHİPLERİNE YÖNELİK YAPILMAMIŞ OLUP, konut piyasasına sunulmuş ve ödeme gücü olan herkes tarafından satın alınabilmiştir.

- Kentsel dönüşüm, riskli alan ilan edilen yerlerde prestijli gayrimenkul projeleri üreterek arsaları ve yapıları pazarlamak değildir.
- Devletin tüm yurttaşlarına güvenli ve sağlıklı barınma olanakları sunduğu, hak sahiplerini öncelikle onları yerinden etmeyen, bütüncül ve kamu yararı içeren bir kentsel dönüşüm modeli mümkündür.

Sonuç olarak, kentlerimizi birer rant aracı olarak gören ve ne yazık ki merkezinden yerine ülkemizdeki birçok kuruma sirayet eden bu anlayış, 30 Ekim 2020 ve 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonucunda on binlerce yurttaşımızın kaybedilmesine ve kentlerimizin yerle bir olmasına sebep olmuştur. Bu acıları belirli bir azınlığın keyfi için yaşamak zorunda olmadığımızı, yaşanabilir kentler için mücadeleye devam edeceğimizi kamuoyuna saygıyla duyuruyoruz.

TMMOB MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI İZMİR ŞUBESİ

4 Ekim 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 100. YILI

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılına ulaşırken, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde kurulan bu büyük ulusun geçmişiyle gurur duyuyoruz.

Atatürk liderliğinde Türk milleti, bağımsızlık ve özgürlük mücadelesini kararlılıkla sürdürdü ve sonunda tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu. Şanlı tarihimiz, bir milletin azim ve inancının ne kadar büyük bir değişimi gerçekleştirebileceğini gösteren nadide bir kanıttır. Bu yüzyıl boyunca, Türkiye birçok zorluğa ve başarıya tanıklık etti. Ancak milletin birliği, kararlılığı ve Atatürk'ün öğretileri, Türkiye'yi aydınlık yarınlarına taşıyan temel değerler oldu. Bugün, Atatürk'ün armağanı; onun bizlere bıraktığı inanç, umut, sevgi ve saygıyla hala canlıdır.

Atatürk, Türk milletini sadece zaferlerin lideri olarak değil, aynı zamanda çağdaş bir ulus olarak da inşa etmek istedi. Onun önderliğinde başlayan ve özgün vizyonu yansıtan reformlar ve değişimler, Türkiye'yi birçok alanda çağdaş bir ülke haline getirmiştir. Ancak bu başarı, bizler için sadece geçmişin bir yansıması değil, aynı zamanda geleceğe dönük bir taahhüt ve sorumluluktur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı, geçmişteki başarıları kutlamak ve gelecekteki potansiyeli daha iyi anlamak için bir fırsattır. Bu büyük milletin bir parçası olmanın gururuyla bu özel yılda, Atatürk'ün izinde olduğumuzu daha güçlü vurgulamalı ve hatırlatmalı; Türk milleti olarak bir araya gelip geçmişi saygıyla anmalı ve geleceğe umutla bakmalıyız. Atatürk'ün mirasını yaşatmak ve daha da ileriye taşımak, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılına en değerli armağanı olacaktır.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün emaneti Türkiye Cumhuriyeti'mizin 100. Yılı coşkuyla, sevinçle, umutla ve İLELEBET kutlu olsun!

Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ü Bir Kez Daha Saygı, Sevgi ve Özlemle Anıyoruz

Atatürk'ü anmak; Cumhuriyet'e, demokrasiye, özgürlüklere ve bağımsızlığa daha fazla sahip çıkmak anlamına gelir. Ülkemizin bağımsızlık mücadelesinin öncüsü ve Cumhuriyetimizin kurucusu olan Atatürk; geçmişte olduğu gibi bugün de ilkeleri ve düşünceleriyle, bizlere aydınlık, çağdaşlık ve özgürlük yolunu göstermektedir. Sadece bizim değil, tüm dünyanın bilgisine, hoşgörüsüne ve cesaretine saygı duyduğu Cumhuriyetin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü, vefatının yıldönümünde bir kez daha minnetle ve şükranla anıyor, manevi huzurunda saygıyla eğiliyoruz.

Yeni Başlayanlar İçin Meslek Pratikleri - Eğitim Seminerleri

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN MESLEK PRATİKLERİ	
NOVAN-ARALIK 2023	
15 KASIM 2023	MİMARLIK VE MEVZUAT KONUŞMACI: ALEV AĞRI SAAT 18:00
22 KASIM 2023	İMAR MEVZUATI VE YÖNETMELİKLER KONUŞMACI: BEGÜM ERDOĞMUŞ MANAV SAAT 18:30
24 KASIM 2023	ŞANTİYE ŞEFLİĞİ VE SORUMLULUKLARI KONUŞMACI: ALİ EKİNCİ SAAT 18:30
27 KASIM 2023	BİM İLE PROJE YÖNETİMİ KONUŞMACI: HASAN BURAK ÇAVKA SAAT 18:30
29 KASIM 2023	OYUN MİMARISI VE TEKNOLOJİ KONUŞMACI: ZEYNEP ÖZGE YALÇIN SAAT 18:30
2 ARALIK 2023	YARIŞMA TASARIMLARI SÜRECİ KONUŞMACILAR: ORHAN ERSAH SAAT 18:30
3 ARALIK 2023	ŞANTİYE UYGULAMALARI KONUŞMACI: SEREF ALPAGO SAAT 10:00 16:00
5 ARALIK 2023	BİLİŞİMSEL PARAMETRİK TASARIM KONUŞMACI: HAMİD HASSANZADEH SAAT 18:30
5 ARALIK 2023	SOSYAL ETKİNLİK: STAND-UP GÖSTERİSİ KONUŞMACILAR: ENİS YAZAR MURAT FELEK SAAT 19:30

IZMIR MİMARLIK MERKEZİ

Mimarlık mesleğine yeni adım atanlar için düzenlenecek eğitim seminerleri, genç profesyonellerin kariyerlerine sağlam bir başlangıç yapmalarına yardımcı olacak değerli bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Seminerlerde deneyimli mimarlar çeşitli başlıklardan oluşan konuşmalarıyla meslekteki kariyer serüvenleri ve elde ettikleri önemli öğretileri, pratik uygulamaları ve sektördeki güncel gelişmeler hakkında kapsamlı görüşlerini paylaşacaklar.

Katılımcılar mimarlık dünyasının içerisindeki sırları keşfetme, başarıya giden yolda karşılaşılan zorlukları aşma ve yaratıcı vizyonlarını nasıl gerçeğe dönüştürebileceklerini öğrenme fırsatı bulacaklar. Program, mesleğe yeni başlayanlara hem motivasyon kaynağı olacak hem de onları mimarlık alanında başarılı bir mesleki hayata doğru yönlendirecek değerli bir kaynak haline gelmeyi hedefliyor.

Kamuoyu Duyurusu: Mimarlar Odası Mimarlık ve Eğitim Kurultayı “Cumhuriyet’in İkinci Yüzyılı ve Mimarlık Eğitimi”

Kamuoyunda “Zorlu Gökdeleni” olarak bilinen Konak İlçesi, Akdeniz Mahallesi, 7491 ada, 1 parsel sayılı taşınmaz için düzenlenen yapı ruhsatı ve tadilat ruhsatı ile ruhsatın dayanağı olan 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planının yürütmesinin durdurulması ve iptali istemi ile Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi tarafından 2021 yılında dava açılmıştır. İzmir 2. İdare Mahkemesi, 13.07.2023 tarihli kararı ile imar planını iptal etmiştir. Mahkeme kararında ruhsata dönük bir içerik değerlendirmesi yapılmamış, ancak bilirkişi heyetince ruhsatın hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Bu durumda, dayanağı iptal edilen yapı ruhsatı hükümsüz kaldığından, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Konak Belediyesi tarafından acilen harekete geçilmelidir. Söz konusu parselde hızla yerinde tespit yapılmalı, başlamış inşaat faaliyetleri durdurulmalı ve süreç kamuoyuyla şeffaf bir şekilde paylaşılmalıdır. Yetkili idareler tarafından daha önce kamuoyuna yapılan açıklamaların arkasında durularak, alanda hukuka aykırı bir işlem yapılmaması sağlanmalı, kamuoyu ve meslek odalarının karşı çıkışlarına rağmen kamu yararını gözetmeyen bir şekilde yapıyı diretilen projeden vazgeçilmelidir. Mimarlar Odası İzmir Şubesi olarak, sürecin takipçisi olacağımızı ve mahkeme kararının gerektirdiği işlemlerin yapılmadığının tespit edilmesi durumunda yasal yollara başvuracağımızı kamuoyuna saygı ve kararlılıkla duyuruyoruz.

MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ YÖNETİM KURULU
13 Kasım 2023

“Cumhuriyetin kuruluşunun 100. yılı nedeniyle Cumhuriyetin bağımsız, eşitlikçi, özgürlükçü değerleri, bilim, kültür, sanat ve kentleşmeyle birlikte eğitim alanındaki birikim ve kazanımlarının güncel durumunun ele alınarak bulunduğu durumun tespit edilmesini” hedefleyen kurultay, 10-11 Kasım 2023 tarihlerinde TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi’nde gerçekleşti.

Kurultay TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı İlker Kahraman, KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Kozan Uzunoğlu ve TMMOB Mimarlar Odası Genel Başkanı Eyüp Muhcu’nun açılış konuşmalarıyla başladı; ardından İYTE Mimarlık Fakültesi Dekanı Fehmi Doğan tematik çerçeveyi tanıttı. “Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık Eğitiminin Değerlendirilmesi ve İkinci Yüzyıla İlişkin Öneriler” başlıklı ilk oturumun ardından İYTE Rektörü

Yusuf Baran ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer konuşmalarını yaptılar. Kurultayın ilk günü “Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Mimarlık, Planlama, Kentleşme ve Toplum”; “Mimarlık Eğitiminde Depreme Dayanlı Tasarım”; “Mimarlık Eğitiminin Niteliği, Asgari Koşulları ve Süresi” başlıklı kapsamlı oturumlarla tamamlandı. İkinci günde ise “Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası İçin Öneriler: Mimarlık Araştırmaları, Mesleğe Kabul, Akreditasyon ve Mesleki Gelişim”; “Toplumsal ve Mesleki Sorumluluklar: Kamu Yararı, Etik ve Mimarlık” başlıklı oturumlar gerçekleşti. Sonraki oturum “Öğrenci Oturumu” başlığıyla Öğrenci Temsilciler Kurulu ve Öğrenci Forum Çalışmaları ile devam etti. Ardından “Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Yerel Yönetim, Kentleşme, Mimarlık ve Eğitim” ve “Değerlendirme” oturumları ile tamamlandı.

“Ekolojik Tarım Turizmi” Adı Altında Tarım Arazilerinin Betonlaşması Kabul Edilemez

Kentler belirli planlar ve projeksiyonlar dâhilinde gelişen ve değişen dinamik yapılardır. Tıpkı canlı organizmalar gibi, ortaya çıkan durumlara göre tepki geliştirirler. Bu tepkileri öngörmek ve gelişim-değişim süreçlerinin kentlerin fiziksel yapılarına ve işleyişlerine olumsuz etkileri olmadan yürütülmesini sağlamak amacı ile üst ölçekli planlar geliştirilmekte; bu üst ölçekli planların belirlediği kurallar bütününe uygun olarak da alt ölçekli planlar geliştirilmekte ve böylece kentin dinamik yapısının kontrollü olarak gelişmesi ve değişmesi sağlanmaktadır.

Son yıllarda bilim ve teknik göz ardı edilerek alınan üst ölçekli kararlar sonucunda ağır ekonomik koşullar yaşanmakta; bu koşullar içerisinde konutun yatırım aracı olarak kullanımının engellenmemesi hem halkın büyük bir kısmının anayasal bir hak olan barınma hakkına ulaşamamasına hem de kent nüfuslarının ve metropol merkezlerinin kontrolsüz olarak büyümesine sebep olmaktadır. **Maalesef siyasi erkin geliştirdiği politikalar kentleri ve kırsal baskı altına alan imar rantına karşı önlem alacak şekilde değil, aksine bu rantın gelişmesi üzerine kurgulanmıştır.**

İzmir’de de kentin bu olumsuzluklar sebebi ile kazandığı ‘hızlı kentleşme eğilimi’, kırsal alanları imar baskısı ve kontrolsüz yapılaşma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Kentin birçok yerinde tarım alanlarının yapılaştığı, tarım arazilerinin kontrolsüz bir şekilde bölündüğü ve tarım arazisi vasfından uzaklaştırıldığı görülmektedir. Tarım ve orman alanlarının bu durumdan etkilenmemesi adına yapılan planlama çalışmaları sonucunda *1/25000 Ölçekli İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı*’nda 11.04.2022 tarihinde plan notu ilavesi ve değişiklikleri yapılmış, özellikle kırsal bölgelerde gerçekleşen kontrolsüz yapılaşmalar plan notları ile ‘kontrol altına alınmaya’ çalışılmıştır. Ancak yapılan bazı plan notu değişiklikleri **“Ekolojik Tarım Turizmi” adı altında tarım arazilerinde yapılaşmanın önünü açmış ve bunu legalleştirmiştir.**

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources - IUCN),

“ekoturizm”i “doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyoekonomik fayda sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret” olarak tanımlamaktadır. “Tarım turizmi” ise birçok farklı anlama sahip olmasına karşın ortak payda olarak kırsal alanlarda tarım faaliyetinin varlığını sürdürülebilmesi için turizm aracılığı ile desteklenmesidir. Belirtilen her iki kavramın beraber ele alınması ile oluşturulan “Ekolojik Tarım Turizmi” kavramı ise doğal kaynakları ve ekolojik tarımı odağına alarak kırsalda yürütülen tarımın faaliyetlerinin turizm ile desteklenmesini ve sürdürülebilir olmasını amaçlayan bir kavram olarak değerlendirilmelidir.

Söz konusu *1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı*’nın 6.35.2 Maddesi’nde ekoturizm alanının yerel tohum kullanımı; bölgeye özgü yerel nitelikleri değiştirmeyecek, dönüştürmeyecek ve ekosistem döngülerinin bozulmasına neden olmayacak nitelikli üretim yöntemlerinin varlığı; üretim yöntemlerine dair kuşaktan kuşağa aktarılan bilginin varlığı hususlarından en az birine sahip olması gerektiği bildirilmiştir. Buna karşın **ÖZEL HÜKÜMLER 7.3.9** başlığında ilgili Mevzuata (18.08.2010 Tarih 27676 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan *Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*) uygun olarak EKOLOJİK (Organik) tarım faaliyeti gerçekleştirdiğini belgelemek koşuluyla, tarım alanı olarak belirlenen alanlarda bölgeye ekonomik ve ekolojik katkı sağlayacak, tarımsal üretim ve beraberinde üretim ve konaklama alanlarının yapılabileceği maksimum yapı inşaat alanı 400m² olarak tanımlanmış ve TARIMSAL ÜRETİMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SAĞLANMASI AMACI İLE otopark, teras, havuz ve yapılara ulaşım için yapılacak yol gibi açık alan düzenlemeleri ve yapıların parselin %10’luk alanında yapılabileceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan bilgilendirmeler sonrasında açıklamaya esas oluşturan uygulamaya, bir takım gayrimenkul firmaları tarafından internet sitelerinde **‘HAYALLERİNİZİN ÖTESİNDE**

BİR KÖY SİZİ BEKLİYOR başlığı ile satışa çıkartılmış olan Foça İlçesi, Fevzi Çakmak Mahallesi, 504138 ada 4655 parsel (259,000 m²) ile 504147 ada 4652 (249,000 m²) parselde yer alan yapı yerleşkesidir.

Parsel sahiplerinin talebi üzerine 4655 ve 4652 parsellerde ilgili belediyenin ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nün uygun görüşü ile ifraz işlemi gerçekleştirilmiş; ayrıca parsel sahipleri 24.09.2021 tarihinde arazi sınıfının belirlenmesi için Foça Belediyesi’ne, 07.12.2021 tarihinde ise alanda ekoturizm yapılması izni için İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne başvuruda bulunmuştur. İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden alınan görüş yazısında ekoturizme onay verilmesi için 07.12.2023 tarihine kadar alana yönelik plan yapılması ve projelerin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nün görüşüne sunularak 07.12.2023 tarihine kadar onaylatılması şartı getirilmiştir.

Söz konusu parsellerde ifraz işlemi ile 35,000 m² - 39,000 m² aralığında değişiklik gösteren 14 ayrı parsel oluşturulmuş; her ayrı parsel için *7.12.15.2 Tarımsal Amaçlı Yapılar Marjinal Tarım Arazileri Plan Notu* dayanak gösterilerek parsellerin 5000 m²’lik alanı için %20’den 1000 m²; geriye kalan yaklaşık 30,000 m²’lik tarım alanı için ise %10’dan 3000 m² olacak şekilde her bir parsel için toplam 4,000 m² boyutunda yapılaşma ‘hakkı’ olduğu ileri sürülmüştür. Sonrasında, *7.3.9 Ekolojik Tarım Turizmi Plan Notu* dayanak gösterilerek her bir parsel için birer adet 400 m² konaklama amaçlı otel yapısı ve 10’ar adet 310 m²’lik sera ve müştemilat yapılması için proje hazırlanmış; söz konusu alanda toplam 140 sera ve müştemilat 14 konaklama ve satış yapısı çözümlenmiş ve Foça Belediyesi tarafından ruhsata bağlanmıştır.

Sürece ilişkin TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesinin çalışmaları sonucunda oluşturulan görüş, tespit edilen aykırılıklar ve kamu adına cevaplanmasını talep ettiğimiz sorular şu şekildedir:

1- Söz konusu parsellerde ekoturizm faaliyeti gerçekleştirebilmek amacı ile yapılan başvuruya ilişkin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nün “07.12.2023

tarihine kadar alana yönelik plan yapılması ve projelerin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü görüşüne sunulması 07.12.2023 tarihine kadar onaylatılması" şartı olmasına karşın proje onaylatılmamış, süreç Müdürlük dışarıda bırakılarak ilerletilmiş ve Foça Belediyesi tarafından ruhsat kesilmiştir. Bu durumda İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün nasıl bir tasarrufu ve yaptırımı olacaktır?

2- İl Tarım ve Orman Müdürlüğü söz konusu parsellerin ifrazına izin vermiştir. Tarım arazisi parçalanmıştır. Bu işlem sırasında hangi kriterler değerlendirilmiş ve uygunluk verilmiştir? Kamu yararı ve Toprak Koruma Kanunu dikkate alınmış mıdır?

3- Söz konusu işlemlerde hak edildiği ileri sürülen yapılaşma hakkı 1/25000 Ölçekli İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı, 7.12.15.2 Tarımsal Amaçlı Yapılar Marjinal Tarım Arazileri Plan Notu dayanak gösterilerek konaklama, satış ve benzeri işlevler ise 7.3.9 Ekolojik Tarım Turizmi Plan Notu dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu durumda birbiriyle tam olarak uyuşmayan bir belirsizlik durumu söz konusudur. "Marjinal tarım arazisi" tanımı Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik'te "topografik sınırlamaları nedeniyle üzerinde sadece geleneksel toprak işlemeli tarımın yapıldığı, yerel önemi olan ve kullanım kararlarının yerel ihtiyaçlara göre belirlendiği arazileri tarifler" şeklinde belirtilmiştir.

4- Tarım arazileri ve tarım faaliyetlerinin korunması hususunda yapılan çalışmalarda öncelik tarım faaliyetleridir, ayrıca 7.3.9 Ekolojik Tarım Turizmi Plan Notunda başvurunun ilgili başlıkta değerlendirilebilmesi için EKOLOJİK (Organik) Tarım faaliyeti gerçekleştirdiğini belgelenmesi zorunluluğu belirtilmiştir. Başvuruda bulunan ekibin 18.08.2010 tarih, 27676 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te belirtilen şartlara uygun resmi belgeler iletilmiş midir?

5- Foça Belediyesine yapılan proje başvurusunda, başvurusu yapılan projenin "Ekolojik Tarım ve Tarım Turizmi" başlıklarında değerlendirilmesi gerekmektedir. İlgili idare bu değerlendirmeyi hangi uzmanların desteği ile gerçekleştirmiş, hangi kriterleri dikkate almıştır? İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından onaylanmamış

bir yapılaşmanın, Foça Belediyesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesinin desteği ile tarım arazilerinin ruhsatlı ve "kanuni" olarak yeni bir kooperatifçilik metodu ile lüks yerleşimlere dönüşümü gerçekleştirilmektedir.

6- Foça Belediyesinin İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne ilettiği görüş yazısında, talep edilen işleme dayanak olarak alternatif konut alanı bulunmadığı belirtilmiştir. Tüm Foça ilçesi sınırlarında 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı dâhilinde konut alanı olmadığı hangi kriterlere dayandırılarak söylenmektedir?

7- 7.3.9 Ekolojik Tarım Turizmi Plan Notunda maksimum yapı inşaat alanı 400 m² olarak belirtilmiş ve TARIMSAL ÜRETİMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SAĞLANMASI AMACI İLE otopark, teras, havuz ve yapılara ulaşım için yapılacak yol gibi açık alan düzenlemeleri ve yapıların parselin %10'luk alanında yapılabileceği belirtilmiştir. Buna karşın 154 farklı yapıyı barındıran proje alanında yollar ve altyapılar sebebi ile söz konusu tarım arazisi zarar görecektir.

8- 7.3.9 Ekolojik Tarım Turizmi Plan Notunda TARIM ALANI OLARAK BELİRLENEN ALANLARDA BÖLGEYE EKONOMİK VE EKOLOJİK KATKI SAĞLAYACAK TARIMSAL ÜRETİM ve beraberinde üretim ve konaklama alanlarının yapılabileceği belirtilmiştir. Ruhsat kesilen proje sebebi ile bölgeye nasıl bir ekonomik katkı ve nasıl bir EKOLOJİK katkı sağlanacaktır, başvuru dosyasında buna ilişkin çalışmalar var mıdır? Var ise bu çalışmalar belediyenin hangi uzmanları tarafından değerlendirilmiştir? Önerilen seraların yapım yöntemi, içerisinde yürütülecek tarım faaliyetleri için yeterli ve gerekli midir? Bu seralarda yürütülecek tarım faaliyetinin sürekliliği nasıl kontrol edilecektir?

9- 7.3.9 Ekolojik Tarım Turizmi Plan Notunda "bu alanlarda hiçbir surette arazinin doğal yapısını bozacak şekilde hafriyat yapılamaz" denmektedir. Oysa her parselde 10 ayrı sera yapmak isteği sebebi ile çok ciddi hafriyat yapılacaktır - yapılmaktadır. Bu durum, vaziyet planından da anlaşılmaktadır. O halde proje nasıl ruhsat almıştır? Ruhsatın ivedilikle iptal edilmesi gerekmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ruhsat yetkisinin Foça Belediyesinde olduğunu belirtmektedir ancak İzmir Büyükşehir Belediyesinin ilçe belediyelerinin

yürüttüğü uygulamalarda denetleme yetkisinin ve sorumluluğunun olduğunun bir kez daha altını çizmekteyiz.

10- Her parselde hangi gerekçeler sunularak 10 ayrı sera ve bu seralara hizmet eden 10 ayrı müstemilat yapılması talep edilmiş ve Foça Belediyesi hangi değerlendirmeler doğrultusunda bu gerekçeleri makul bularak ruhsat vermiştir? Tarımın verimliliği ve sürdürülebilirliği esas iken nasıl olur da daha fazla yapılaşmaya sebep olacak bir talep onaylanabilir? Her birim, arazi yapısı sebebi ile farklı kotlara oturmaktadır; görsellerde de görüleceği üzere her birim için arazide kot düzenlemesi ve istinat duvarları yapılmış, yapı bahçeleri doğal zemin doldurularak veya kazılarak tahrip edilmiştir. Bu durumda nasıl ruhsat verilmiştir? Söz konusu istinat duvarlarına ilişkin projeler belediyeye teslim edilmiş ve inşaat alanına dâhil edilmiş midir?

11- Her seraya müstemilat yapılması talebi hangi gerekçelere dayandırılmıştır? Her müstemilat banyo ve tuvalet birimleri yer almaktadır. Alan geneline hizmet edecek bir altyapı projesi iletilmiş midir? Bu altyapı %10 hesabına dâhil edilmiş midir? Foseptik çözümü var ise tarım arazisine etkisi değerlendirilmiştir midir?

12- Projelerde ekoturizm işleyişine dair öneriler tespit edilememiştir. Ekoturizm işlevinin uygulanıp uygulanmadığı nasıl denetlenecektir? Daha az sayıda kaldırılabilir yapılarla yapılabilecek seraların kalıcı yapılarla yapılmasının sebebi hangi tarımsal faaliyet senaryosuna dayandırılmaktadır? Bu işleyiş ileride nasıl denetlenecektir?

Sonuç olarak, düzenlenen plan notlarına dayandırılarak yapılmak istenen projenin tarımsal faaliyeti odağına alan, sürdürülebilir tarım politikalarını önemseyen ve mevzuata uygun bir proje olup olmadığı konusunda fazlası ile soru işaretleri bulunmaktadır. Tarım alanlarını yoğun yapılaşmaya açan bu uygulamaya ve plan notlarına ilişkin sorumlu olan Foça Belediyesini, İzmir Büyükşehir Belediyesini ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nü konuya ilişkin değerlendirmelerini gözden geçirmeye; iklim krizi ve küresel ısınmanın etkilerinin her geçen gün daha fazla hissedildiği, tarımda verimliliğin düştüğü, gıdaya ulaşmanın giderek zorlaştığı günümüzde, bu gerçekleri göz önüne alarak kararlarını yeniden değerlendirmeye davet ediyoruz. Kamuoyuna saygı ile duyurulur!

TMMOB MİMARLIK ODASI İZMİR ŞUBESİ
46. DÖNEM YÖNETİM KURULU
14 Kasım 2023

5. Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri 2023

Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin 2010 yılında başlattığı "İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri", bu yıl beşinci kez "Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri" adıyla kapsamı genişletilmiş olarak düzenlendi. "İzmir'de son yıllarda yaratılmış olan başarılı mimarlık uygulamalarının derlenmesi, belgelenmesi ve kentte mimarlık eyleminin tanıtılması, özendirilmesi ve ödüllendirilmesi, yerel, ulusal ve uluslararası kurumsal ilişkilerimizde İzmir'in güncel mimarlığının tanıtılması" amacıyla düzenlenen program, bu sene Cumhuriyet'in 100. yılında, kapsamı genişletilerek güncellendi. Programın kapsamı İzmir şehrinin ötesinde Mimarlar Odası Denizli ve Muğla Şubeleri ile işbirliği içinde, Ege Bölgesi'ne genişletildi. Yerelin mekânsal bilgisini geçmiş ve güncel üretimler ile birlikte değerlendiren, bu birikin üzerinden gelecek tahayyüllerini ve zamansız fikirleri disiplinler ötesi şekilde arayan, küresel ölçekteki sorunları önemseyen, bu sorgulamalar ve hassasiyetler üzerinden çeşitli ölçeklerde çalışmaları kapsayan, yapıların yanında mimarları ve geleceğin mimarları öğrencileri dâhil eden bir kurgu tasarlandı. Usta Mimar, Yapı, Proje ve Tematik Arayışlar olmak üzere dört ödül kategorisi oluşturuldu. Ayrıca başvuru yapan projeler ile birlikte bir envanter üretmek ve bölgenin mimari değerlerini tartışmaya açmak hedeflendi.

Seçici kurul üyeleri Aslı Özbay, Tevfik Tozkoparan, Özen Eyüce, Ayhan Usta, Zuhâl Ulusoy, Sedef Tunçağ, Halit Coza, Gamze Türk Oğuz ve Dürrin Süer Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nde değerlendirme için 4-5 Eylül 2023 tarihlerinde toplandı. Seçici kurul başkanı olarak Aslı Özbay seçildi;

Engin Yavuz ve Melis Kırbız raportörler olarak katılım bilgilerini kurula aktardı ve çalışmalara eşlik etti. Yapı kategorisinde 41, Proje kategorisinde 17, Tematik Arayışlar kategorisinde 13 olmak üzere toplam 71 başvuru incelendi.

Seçici kurul "Ege'de mimarlık ve mekan kültürünün oluşmasına üretildiği dönemde katkıda bulunmuş, yere dair duyarlılığı olan, döngüsellik ve sürdürülebilirlik gibi küresel konuları önemseyen ve kamusal duyarlılıkları gözetme" durumunu kriter olarak benimsedi ve başvuruların tamamının sergilenmesine karar verdi.

Değerlendirme sonucunda **Usta Mimar** kategorisinde önerilen adaylar arasında **Güngör Kaftancı** ödüle layık bulundu.

Yapı kategorisinde 11 başvuru yapı ödül adayı olarak belirlendi, bunlardan beşi eşdeğer ödüle değer bulundu:

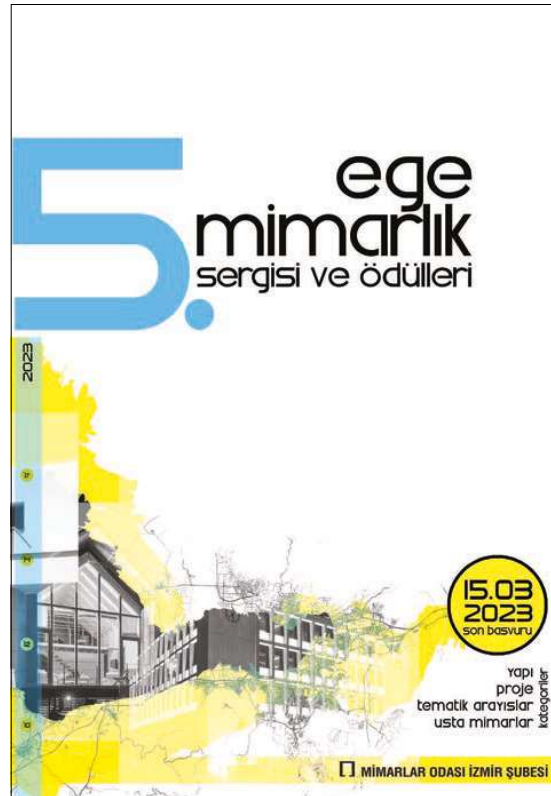
Havuz İzmir, ZONE Ticaret Merkezi, Didim Amfiteyatrosu, İzmir Tarım Geliştirme Merkezi Sasalı Biolab, Pako Sokak Hayvanları Yaşam Kampüsü.

Proje kategorisinde ödül adayı olarak belirlenen dört başvurudan üçü eşdeğer ödüle değer görüldü: **Urla Otobüs Terminali, İzmir EVKA-3 Sosyal Merkez ve Aktarma İstasyonu, Başka Bir Tarım Okulu.**

Tematik Arayışlar kategorisinde ise beş ödül adayı belirlendi ve bunlardan ikisi eşdeğer ödüle layık görüldü:

Kent Fabrikası ve Damlacık: Tünelin Üstündeki Mahalle.

Mimarlık haftasının ikinci gününde, 3 Ekim 2023 tarihinde düzenlenen tören ile ödüller sahiplerine verildi. Ayrıca hafta boyunca ödül programına başvuran projeler İzmir Mimarlık Merkezi'nin zemin katındaki alanda sergilendi. Tüm katılımcılara bu dönemin mimari birikiminin belgelenmesine sunduğu katkı ve çeşitlilik için teşekkür ediyor, ödül alanları kutluyoruz.

Jüriden...

Aslı Özbay: Ege'yi Kapsayan Bir Mimarlık Sergisi ile Ödülleri

Cumhuriyet'in 100. yılı vesilesiyle kapsamı ve alanı genişleyerek hayata geçirilen Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri 2023 projesinin jürisinde görev almak, benim için çok değerli bir deneyim oldu. Mimarlar Odası İzmir Şubesi'ne Denizli ve Muğla şubelerinin de katıldığı bu dönem, Sergi'nin Ege'deki yoğun mimarlık faaliyetinin belgelenmesi ve niteliğin teşvik edilmesi açısından önemli bir yolu açtı.

2023 sergisine, 2000'lerden sonra yapılmış çalışmalarını kapsayan 79 proje katıldı. Bu sayı, önceki dört dönemle kıyaslandığında önemli bir artış demek oluyor. Ancak çok sayıda projenin ve yapım faaliyetinin sürdüğünü bildiğimiz bölgedeki mimarlık envanterini daha kapsamlı içermek amacıyla, Sergiye katılım sayısını arttırmak, alandaki mimarların önemli çoğunluğunu bu katılıma yürekletirmek, gelecek dönemler için temel hedef olmalı. Bunun için duyuru/teşvik stratejilerini geliştirmek ve Şubelerin üyelerine yolladıkları mesajların ötesinde daha etkin bir kampanyayı şimdiden planlamak iyi olur. Ayrıca, bir sonraki dönemde sergiye katılacak yapıtların takvimini 2010 yılından başlatmak, bugüne dek kayıt dışı kalmış kimi değerli eserlerin de envantere girmesine vesile olacaktır. Bu konuyu da şimdiden takibe alarak, mimarların hazırlık yapma konusunda teşvik etmek sonuç alacaktır.

Bu yıl ilk kez verilen *Usta Mimar* ödülü, kanımca çok önemli bir vefa boşluğunu doldurdu. Buna ilave olarak, Ege Bölgesi kapsamında "hayatta olan" ve mimarlık alanına yan dallardan katkıda bulunan mimarları ya da farklı meslek insanlarını onurlandırmak da çok 'mimarca' bir yaklaşım. Mesleğe katkıda bulunan zanaatkarlar, akademisyenler... işini iyi yapan müteahhitler... malzemeyi doğru detaylarla çözen, ar-ge yapan üreticiler... "iyi mimarlık" ürünleri için işini iyi yapan birçok önemli kesimin sektör içinde önemli rolü olabiliyor. İyi mimarlık yapmak ancak nitelikli ekipleri

doğru yöneterek ve işverenin de aynı tutkuları paylaşmasını sağlayarak mümkün olabiliyor. 'Orkestra Şefi' benzetmesini pek yakıştırdığımız mimarların odası keşke bu sektörlerdeki niteliği de özendirse... Gelecek dönemlerde ödül sahibi yapıtların öncelikle işverenlerini onurlandırmanın da gündeme alınmasını diliyorum.

Jüri çalışmaları sırasında, yapı ve projelerin çevreye etkisinin anlaşılabilirliği için yakın çevrenin uydu fotoğraflarıyla izlenebileceği bir sistem geliştirmenin gereği ortaya çıktı. Sergiye sunulan birçok örnekte, vaziyet planları, fotoğraflar ve canlandırmalar bu ihtiyacı karşılamadı. Ege'de kentsel ve doğal ortamın büyük bir hızla tahrip edilmekte olduğu son yıllarda çevreye etkinin değerlendirilmesi önemli bir öncelik olmalı.

2023 Yılı Sergi ve Ödül projesinin genişleyen kapsamıyla, zengin katılımı ve güzel ödüllerle sonuçlanması sürecinde emek veren herkesi yürekten kutluyorum.

Tefik Tozkoparan:

Toprak bir arena. Onun üstünde insan, bu toprakla durmadan çarpışır.

Bu savaşta teknik, insanın silahıdır ve toplum'un yapısı, bu silahın gücüne ve gelişmesine göre durmadan şekillenir. Geriler, yahut ilerler.

Hakiki hürriyet, insanoğlunun, toprak ve tabiatla giriştiğini savaşta, zafer veya yenilgisinin hikâyesinden başka bir şey değildir... (Toprak Uyanırsa, Şevket Süreyya Aydemir)

Rüzgarlarımızı kesen beton bloklarla çevrili yaşam alanlarımızda sıradanlığın ve yavanlığın azman demir çubuklarının toprağın böğrüne saplanırcasına rant kavgasına tutuştugu zamanlardayız. Yaptığı işi kendine ve kentine dert edinmiş bir avuç meslek erbabının özgün uğraşları ile tasarladıkları seçkileri bulmak ve bu zorlu süreçlerini biz meslektaşları ile paylaşmalarını sağlamak, akışına karşı durmadığımız zamanları bir nebze de olsa durdurmamıza yarıyor. Meslek odamızın bu etkileşimin ve iletişimin yöntemlerini bulmasının aynı zamanda teşvik etmeyi uygulamaya koyabilmesinin kıymetli olduğuna inanıyorum. Meslektaşlarımızın mesleklerini icra ettikleri süreçte vakit ayırarak bizlerin paylaşımına açtıkları tasarım seçkilerinde, kiminin kent ve yer ile kurduğu ilişkinin önemini anlamak, kiminin uygulamaya geçiş ve yapım süreçlerinde rol alabilmenin önemini sonuç ürününe yansıtmasına katılmak, kiminin de farklı yaşam alanlarını tüm canlıların yaşam alanları olduğunu sorguladığını görebilmek; aynı zamanda bu süreçleri meslek yaşamı boyunca özümsemiş üstatlara saygı gösterilen zamanların tanığı olabilmek... Kum saatinin tanecikleri bu kaotik sıradanlığın haznesini hızla doldururken yılmadan, yorulmadan ve vazgeçmeden yaşam alanlarımızdan dalgalar halinde yayılarak bulunduğuumuz coğrafyalarımızda ödün vermeksizin uğraş veren meslektaşlarımızın

seçkilerini bulup çıkartmalı, paylaşımları için teşvik etmeliyiz. Kum saatinin akışını bir nebze tersine çevirip, yılların içerisinde biriktirecek yeni tasarım seçkileri ile umut ve bellek haznesinin doldurulmasını sağlamalıyız. Nice emek yüklü serüven yolculuklarının başarılı olmasını temenni ediyorum.

Özen Eyüce:

Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri'nin önemi, mimarlık mesleki alanına ilişkin gerçekleştirilen başarılı uygulamaların ve projelerin ya da düşüncelerin görünür olması, mesleki açıdan bir bellek oluşturması, kendinden sonrakilere örnek olma ve özendirme işlevlerinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra "biz ne yapıyoruz?", "ulusal ve uluslararası gelişmelerle karşılaştırıldığında konumumuz nedir?" gibi soruları da sordurması açısından oldukça önemlidir. Sergiye katılan uygulanmış ya da uygulanmamış her tasarım ürünü, tanımlanmış olan zaman aralığı için Ege'de mimarlık ortamına ilişkin önemli bir veri tabanı oluşturmaya yönelik, bugünden geleceğe iletilecek önemli bir kaynaktır. Bu nedenle tüm eserler- ödül almış ya da almamış, hepsi çok değerlidir.

2003 yılında "İzmir Tarihi ve İzmir'de Mimarlık" konusunda birlikte davetli konuşmacı olduğumuz Mimar Sinan Üniversitesi Yunus Aran Konferansı'nda, Sayın Güngör Kaftancı İzmir'de mimarlık yapmak hakkında konuşurken proje üretimi için gerekli olan Ankara'nın resmi/kamusal, İstanbul'un sermaye/özel teşebbüs girişimlerinin dışında kalan İzmir'de, diğer bir deyişle "taşrada mimarlık yapma" sürecinin ne kadar

zor olduğunu, yarışmalar dışında yerel girişimlerle kısıtlı kalan yatırımların mimarlık ortamını nasıl zorladığına değinmişti. Günümüz mimarlık ortamında bu görüş bu sergide kısmen aşılmış olsa da hâlâ geçerliliğini koruyor.

Nitekim sergide ağırlıklı olarak yer alan tekil konut uygulamalarını çoğunluğunun da bu düşüncüyü doğrular nitelikte olduğu görülmektedir. Günümüzde tüm kıyılar boyunca yayılan tek konut/villa yaklaşımları belli bir gelir gurubunun gereksinimlerine cevap verirken, merkezde, tüm kentlerde olduğu gibi İzmir'de de sermayenin rant hırsı ile gerçekleştirdiği, fiziksel mekâna yansıyan 'yüksek yapı' uygulamaları hızla artmaktadır. Bu gelişmeler bana 70'li yıllarda açılmış olan PROFITOPOLIS (kârın biçimlendirdiği kent) sergisini hatırlatıyor. Yine de sergide ağırlıklı olarak yer alan tüm yüksek yapı ya da tek konut uygulamalarının belli bir nitelik arayışı içinde olduğunu söylemek yanlış olmaz. Gerek biçimsel ve kullanımsal gerek yer'e uyum gibi arayışlar dikkate değerdir.

Bu sergiye katılan, yerel kamusal girişimlerle uygulanmış, proje aşamasında olup henüz uygulanmamış ve toplum yararını gözetken geleceğe dönük beklentiler olarak ortaya projeler ise, Seçici Kurul'un şartnamede de belirttiği "...yere dair duyarlılığı olan, döngüsellik ve sürdürülebilirlik gibi küresel konuları önemseyen ve kamusal duyarlılıkları gözetme" konusuna ağırlık veren projeler olarak dikkate değerdi. Gelecekte de bu tür projelerin çoğalmasını dileyerek tüm katılımcıları kutluyorum.

Ayhan Usta: Yerel Olanı Anlamak

Mimarlıkta ulusal, uluslararası ve yerel düzeylerde olmak üzere birçok ödül programı var. Bunlar hem mimari bir bellek oluşturma hem de işler üzerinden yapılan bir değerlendirme ile çok boyutlu bir farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda EMSÖ yerel düzeyde bir ödül programı olarak önemli bir işleve sahiptir. Çünkü tarihsel, kültürel ve coğrafi değerler açısından zengin bir uygarlık merkezi olan Ege Bölgesine odaklanmaktadır.

EMSÖ, kapsamında Yapı, Proje, Tematik Arayışlar ve Usta Mimar kategorilerinde çalışmalar değerlendirildi. Sergiye katılım koşullarında belirtilen işlerin üretim süreci ile ilgili durum dikkate alındığında Katılım sayısı ve konu çeşitliliği yeterli gibi görünebiliyor. Ancak bu süre içinde daha çok sayıda işler üretildiği de bir gerçeklik. Bu nedenle bölgenin fiziksel ve estetik kalitesinin oluşumunda mimari etkinliğin rolünü tam olarak değerlendirmek olası değil. Bu açıdan daha yaygın bir katılımın sağlanması için neler yapılabileceği konusu üzerinde düşünmek gerekli. Çünkü Mimari farkındalık, eleştiri ortamının oluşması ve ödül programının amaçları ancak böyle gerçekleşebilir.

Buna karşın ödül aday ve ödül alan yapı ve projeler dikkate alındığında işverenin daha çok kamu olduğu görülmektedir. Adeta bir dönemin vizyonunu yansıtan işler bu anlamda işveren olarak kamunun sorumluluğuna bir tür vurgu niteliğinde.

Öte yandan bir tür adanmışlık duygusuyla bütün bir yaşamını mimarlık mesleğine, her boyutta yaptığı katkıyla "Usta Mimar" ödülüne layık görülen Güngör Kaftancı yerelde var olmak açısından gelecek kuşaklara gerçek bir rol model.

Son söz olarak İzmir Mimarlar Odası'na Ege Mimarlık dergisinin ardında EMSÖ ile mimarlık mesleğine kamusal bir bilinç kazandırma konusunda gösterdiği tüm çabalar için teşekkür ederim.

Zuhal Ulusoy:

Seçici kurul üyesi olarak davet edildiğimiz Ağustos 2022 bizim için

Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri'yle ilgili sürecin başlangıcıydı. Düşünülen ilk takvimin uzatılmasıyla sergi ve ödül töreni Ekim 2023 Mimarlık Haftası programıyla birleştirildi, böylece Cumhuriyet'in 100. yıl kutlamaları kapsamına dâhil edilebilmesi yerinde ve anlamlı bir karardı.

Bu yıl yapılan en önemli değişiklik programın kapsamının genişletilmesi idi. Başvuruların tüm Ege Bölgesi'ni kapsamı amacıyla Mimarlar Odası İzmir Şubesi bölgedeki diğer şubelerle iletişime geçti, Denizli ve Bodrum şubeleriyle iş birliği yapıldı. Bir diğer yenilik de başvurular için zaman aralığının 2000-2022 olarak belirlenmesiydi. Seçici kurulun çalışmaları yazışmalar çevrimiçi toplantılarla ilerledi, 4-5 Eylül'de yüz yüze yapılan toplantı ile sonuçlandı.

Yapı (39), Proje (19), ilk kez eklenen Tematik Arayışlar (2) ile Usta Mimar kategorilerine toplam 73 başvuru yapılmıştı. Usta Mimar dalında gösterilen iki adaya ek olarak seçici kurul üyeleri de isim önerdiler.

Başvurular konu, işlev, bağlam, ölçek, işveren açısından çeşitlilik gösteriyordu. Konut, sanayi, sağlık, eğitim, spor, tatil ve rekreasyon, kültür gibi geniş bir yelpazede, tekil yapıdan kentsel/çevresel tasarıma kadar değişen ölçekte özel ve kamu sektöründen başvurular olması mimari üretimin zenginliği açısından çok değerli. Başvuranlar dışında da mimari üretim elbette mevcut. Yine de bu seçkideki zenginlik Ege Bölgesi'nde son 22 yılda yürütülen mimari faaliyetlerin panoramasını yansıtmaya açısından önemli.

Böylesine çeşitlilik gösteren eserlerin nesnel biçimde değerlendirilmesi hiç kolay değil. Temelde bağlamla kurulan ilişki (coğrafi, kentsel, kültürel, tarihsel açıdan), programın nasıl yorumlandığı, mimari özgünlüğün dikkate alındığını söyleyebiliriz. Ege'de, Egeli, Ege için mimarlık doğrudan değerlendirme kriteri olmasa da seçkide yer alan eserlerden bir kısmının bu konuya kendi yorumlarını getirdikleri söylenebilir.

Yaşamı boyunca İzmir ve çevresindeki mimarlık ortamının zenginleşmesi ve mesleğin gelişimde öncü ve önemli roller üstlenmiş meslektaşlara olan takdir, vefa ve şükranın ifadesi olan Usta Mimar

ödüllünün saygıdeğer büyüğümüz mimar Güngör Kaftancı'ya verilmesine oybirliği ile karar verildi.

Bu tür programların zaman içinde gelişmesi, evrilmesi doğal. Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri de ilk dört programdan sonra kapsamı genişleyerek olgunlaşıyor. Oda yönetiminin seçici kurul üyelerinin önerilerine açık olmaları, farklı görüşleri dikkate almaları son derece değerliydi. Seçici kurul üyesi meslektaşlarımızla yaptığımız verimli tartışmalar, birlikte yaratılan yapıcı eleştiri ortamı benim için öğretici bir deneyim oldu. Bu onur verici göreve daveti için Mimarlar Odası'na teşekkür ederim.

Dileğim Ege'de nitelikli mimarlık üretiminin çoğalması ve yenilenen formattaki katılımın ileriki yıllarda daha da artması. Başvurarak katılan, eserleri sergilenen, ödül alan meslektaşları, organizasyona emek veren herkesi yürekten kutlarım.

A. Sedef Tunçağ: Sergiler ve Ödüller Ne Anlama Gelir?

Hepimiz çok iyi biliriz ki ARŞİV bir kurumun aklidir, belleğidir. Odamızın en saygın etkinliklerinden biri olan "Sergi ve Ödüller" elimizde önemli mimari örneklerin biriktiği bir arşivdir ve bu bir kurumun aklının geçmişi-geleceği için çok değerlidir.

Tüm ulusun heyecanla kutladığı Cumhuriyetimizin 100. yılında İzmir Mimarlar Odası, ardında bıraktığı dört sergiye katacağı "5. Sergi ve Ödülleri" etkinliğinde önemli bir anlayış değişikliği yaptı. Serginin başlığını "EGE" olarak değiştirerek yöresel mimariyi ön plana almayı, yöresel mimariye göndermeler yapan yeni mimarlık anlayışını, eski doku içinde aykırı yapıları, yöresel malzemenin kısıtlayan olumsuzluklarını parlak fikirlerle aşan tasarımları ve üniversite öğrencilerinin proje bazında da olsa yöresel tasarımlarını öne çıkarmayı önemsemi ve sergiye katılım için Ege Mimarlık Odaları ve temsilcilerini de kapsayan geniş bir şemsiye açtı.

2023 yılında 100. yıl kutlamaları çerçevesinde düzenlenen 5. EGE Mimarlık Sergisi ve Ödülleri sergilenen projelerle Mimarlık Haftası'nda sahiplerini buldu. Programa ilk defa eklenen "USTA MİMAR" kategorisinde

oy birliği ile seçilen saygıdeğer Yüksek Mimar Güngör Kaftancı'yı heyecanla kucakladık.

Devamındaki yıllarda yöre mimarlarını yüreklendirecek, katılımı arttıracak, etkinliğin sürekliliğini pekiştirecek olan serginin kapsamının geniş tutulmasını özellikle "Mimarlar Oda"ımızın kurumsal değerini arttıracacağı gerekçesiyle önemsiyorum.

Halit Coza:

Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin öncülüğünde, Denizli ve Muğla şubelerinin katkısıyla "Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri" adı altında gerçekleştirilen programın seçici kurulunda görev almış olmak şahsım adına çok değerliydi. Birbirinden değerli, tecrübeli seçici kurul üyeleriyle birlikte iki gün boyunca yoğun mesai harcıyarak geçirdiğim sürecin, hem akademik hem de mimarlık mesleğim adına önemli bir kazanım olduğunu söyleyebilirim.

Ödül şartnamesinde belirtilen Ege'de mimarlık ve mekân kültürünün oluşmasına ürettiği dönemde katkıda bulunmuş, yere dair duyarlılığı olan, döngüsellik ve sürdürülebilirlik gibi küresel konuları önemseyen ve kamusal duyarlılıkları gözetme" durumunu kriter olarak benimseyen seçici kurulun da büyük bir titizlik ve hassasiyetle seçimlerini yaptığını düşünüyorum.

Bu yıl beşinci kez gerçekleştirilen programın ev sahibi Mimarlar Odası İzmir Şubesi'ne de sürecin tüm aşamasındaki tecrübeli ve son derece başarılı yönetiminden dolayı da teşekkür ediyorum. Değerlendirmeye alınan projelerin niteliği de, katılan mimarlık ofislerinin "Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri" programına verdiği değer ve önemi de fazlasıyla gösteriyor.

Ege Bölgesi'nde üretilen mimarlığın güncel durumunu gözlemleyip, değerlendirebildiğimiz bu programa önümüzdeki dönemlerde katılımın daha fazla olacağını bekliyorum. Bu yıl ilk kez İzmir dışından mimari projelerin katılımının gerçekleştiğini düşünürsek farkındalığın artmasıyla birlikte önümüzdeki dönemlerde diğer şehirlerden katılımın artacağını

umuyorum.

Gamze Türk Oğuz: 5. Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri 2023 Üzerine Düşünceler

Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin 2010 yılında başlattığı "İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri" programını bu yıl "Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri" adıyla Muğla ve Denizli şubelerinin katılımına da açmış olması çok değerli. Her ne kadar bu sene başvurular ağırlıklı olarak İzmir ve çevresinden gerçekleşmiş olsa da zamanla diğer şubelerin katkılarıyla, diğer illerden başvurular da artacaktır ve Türkiye'nin en prestijli sergi ve ödül programlarından olacaktır.

Bu yıl ödül programına 41 yapı, 17 proje, 13 tematik arayışlar olmak üzere toplam 71 başvuru yapılmıştır. TUIK verilerine göre; 2010-2022 yılları arasında Ege Bölgesi'nde toplam 957,024 adet yapı ruhsatı, 921,150 adet yapı kullanma izin belgesi alınmıştır. Ülke genelinin yaklaşık %25'ini oluşturan bu istatistiklere göre katılımın düşüklüğü düşündürücüdür.

Ülkemizde yapı üretimi devasa bir sektör haline gelmiş, ancak bu büyüme bilimi, etiği, niteliği göz ardı etmiş, sadece kapital odaklı bir üretim sürecine evrilmiştir. Kimliğini kaybeden, birbirine benzeyen kentler vasat kopya yapılarıyla her yeri kuşatmıştır. Uyuyakaldığınız bir karayolu yolculuğunda gözlerinizi açtığınızda hangi kentte olduğunuzu anlamak artık mümkün değildir.

Sayısı 150'ye yaklaşan, kısıtlı akademisyen kadrosuyla mimarlık eğitimini tamamlayan mimarlık fakülteleri her yıl 8 bine yakın mezun vermektedir. Ülkemizde bir mimarlık politikası yokken, tüm bu olumsuz

ortama rağmen nitelikli iş yapmaya çalışan meslektaşlarımızın çabası elbette takdire şayandır, ancak maalesef münferit çabalardır. Böylesi ödül programları, ülkemiz mimarlığına ayna tutmaktadır. Bu kadar ruhsat alan Ege Bölgesi'nde; nitelikli bir yapı yaratmak, tüm inşaat rantına, bu ranttan pay almak isteyen iştahlı mal sahiplerine rağmen elbette büyük bir mücadele mimarlar için. Bir de yarattığınız eserin tüm mevzuata uygun olması meselesi var. Belki de katılımın düşük olmasının sebeplerinden biri de budur.

Yazar Calvino bir söyleşisinde şöyle der: *"O kadar çok şey okuyoruz ki, çokça da unutuyoruz. Ancak unutulmuş kitabın da bir gücü var. Hafızada yine de bir şeyler kalıyor. Unutulacak kitaplar yazmak isterim. Çünkü unutulmuş kitap okuyucunun bilinçinde etkisini sürdürmeye devam eder."*

Calvino'nun söylediği şey yaşadığımız, gördüğümüz, gelip geçtiğimiz kentler, yapılar için de geçerli. Yapıların üzerimizde, biz hissetmemek de bir etkisi var. Gördüğümüzü unutabiliriz, ancak berbat veya güzelliğiyle bizi büyüleyen bir yapı, etkisini zihnimizde sürdürmeye devam eder. Bu nedenle nitelikli yapı yapmak önemli bir katkı, insanlara, yaşadığı kente. Bunu dert edinen ve bu çabayı gösteren, ödül alan meslektaşlarıma bu nedenle ayrıca teşekkür ediyorum.

Dürrin Süer:

Mimarlık, kullanıcı/işveren/yüklenici/mimar gibi çoklu aktörlerin belirleyici olduğu bir eylem ve yaşadığımız mekânların, kentlerin niteliği, bu aktörlerden oluşan toplumun kültürel

yapısıyla örtüşmekte. Mimarlığı bir yatırım aracı olarak görmek yerine nitelikli mekânlarda yaşamayı talep etmek kültürel bilinç ve bilgiyle bağlantılı. Bu nedenle mimarlık bilincinin oluşumuna katkı koymak meslek örgütlerinin de sorumluluğunda. İyi mimarlığı görünür kılmak bu bağlamda önemli. Bir yapıyı, fikri, kişiyi ödüllendirmek ve sergilemek değerli olanı görünür kılmamanın yollarından biri. Aynı zamanda tarihsel bir bellek oluşturmak, güncel üretimleri kayıtlamak, gelecek nesillere bilgiyi aktarmayı da mümkün kılmakta. Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin 2010 yılında başlattığı, İzmir Şubesine kayıtlı mimarların yapılarının katılımıyla sınırlı olan İzmir Mimarlık Sergisi ve Ödülleri Yönetim Kurulu tarafından alınan kararla bu yıl bölgesel ölçeğe genişletilerek 5. EGE MİMARLIK SERGİSİ VE ÖDÜLLERİ-2023 olarak açıldı.

Ulusal ölçekte her mimarın katılımı olanaklı kılan, Yapı, Proje ve Tematik Arayışlar kategorilerindeki başvurular, jüri tarafından "Ege'de mimarlık ve mekân kültürünün oluşmasına üretildiği dönemde katkıda bulunma, yere dair duyarlılığı olması, döngüsellik ve sürdürülebilirlik gibi küresel konuları önemsemesi ve kamusal duyarlılıkları gözetmesi" kriterleri çerçevesinde değerlendirildi. 71 başvuru arasında Yapı kategorisinde 5, Proje kategorisinde 3, Tematik Arayışlar kategorisinde 2 ödül verildi. Jüri, yere ait veriyi çağdaş bir tavırla ele alan, doğaya, kültüre hassasiyetle yaklaşan, mimarlığın geleceğe yönelik sorumluluğunu gözettiğini düşündüğü yapı ve projeleri ödüle değer gördü ve bölgesel ölçekte güncel mimarlık faaliyetlerinin kayıtlanabilmesi için katılımcı tüm işlerin sergilenmesi ve yayınlanması kararını aldı.

Jüri, bu yıl bir ilk olan Usta Mimar Ödülü'nü tutkuyla bağlı olduğu mimarlığı 70 yıldır yılmadan üretirken, düşünerek, sorgulayarak, öğretmek ve öğrenerek yaşamının odağında tutan duayan mimar Güngör Kaftancı'ya verdi.

Bir parçası olduğum bu sürecin gelecekte daha da zenginleşerek tekrarlanmasını dileyerek, katkı koyan herkese teşekkür ediyorum.

Usta Mimar Güngör Kaftancı

Ege Mimarlık Sergisi ve Ödülleri'nin düzenlenmeye başladığı günden bugüne geldiği yeri, genişletilmiş içeriğini nasıl buluyorsunuz? Nasıl bir ortamda ortaya çıkmıştı bu ödül programı ve şimdi geldiği yer hakkındaki değerlendirmeleriniz nelerdir?

Güngör Kaftancı: Evet, bu ödül programının ortaya çıkmasında ben de görev aldım. Sonrasında çok yakından ilgilenemedim; ancak ilk çıkış noktasındaki gerekçemizi hatırlatmak isterim. O sırada Ege Mimarlık dergisinin yayın komitesindeydim ve bir sorunumuz vardı. Birçok akademisyen mimarlıkla ilgili, teorik konularda yazılar gönderiyordu ama bizim asıl amacımız şehirde üretilen yapıları göstermekti ve bu yapıların bilgilerine çok zor erişiyorduk. Gördüğümüz iyi yapıları kendimiz araştırıyor ve yayınlamak için mimarlarından izin istiyorduk. Çoğu zaman yayınlanmasını çok arzu etmez gibi idiler. Buna çare bulmak ve mimarlık ortamını bir rekabete alıştırmak amacıyla bu ödül programını oluşturduk ve ilk amacımızın çok ötesinde yararlarını gördük. Mimarların ürettiklerini gösterme ve Mimarlar Odası'na sunma alışkanlığının artması önemliydi. Ayrıca dergide yayınlanacak projelerin mimari bilgileriyle birlikte bulunmasını kolaylaştırdı. İzmir'deki meslektaşlar evvela biraz çekingendi, gittikçe bu kırıldı. Bu yıl bu programın Ege Bölgesi'ne yayılmış olması çok isabetli olmuş. Bu bölgedeki diğer

şubelerin katılmaları sağlanmaya çalışılmalıdır. Yarışmalar okul gibidir, mimarlık eyleminin bir parçasıdır; nitekim profesyonel anlamda bir iş dağıtım müessesesi olarak da kullanılmaktadır. Herhangi bir yarışmaya girmek bir konuya yeniden odaklanmaktır. Bu sayede mimarlar yaptıklarını yeniden gözden geçirme ve aynı konuda başkalarınıninkilerle kıyaslama olanağı bulacaklardır. "Usta mimar" konusuna gelince, doğrusu hiç düşünmemiştim. Kıvanç duydum. Herhangi bir mimarın Oda'ya "ben 'usta mimar' ödülüne talibim" diye bir talepte bulunacağını zannetmem, garip olur. Ancak bu yine jüri tarafından birkaç aday arasından seçilerek ve belki adı geçen rakiplerini de bildirerek yapılabilir. Çünkü yarışmalar kazananı da kazanamayanı da mutlu eder. Kazanamayan da bir sonraki sefere kazanmak üzere güçlenir. Çok yararlı olduğunu düşünüyorum. Sergileme konusu da tabii ki çok önemli. Son yıllarda çok yakından takip edemedim; ancak mevcut düzenin yeterli olmadığını, medyada daha geniş ve etkili duyurulması için çaba sarf edilmesi gerektiğini sanıyorum...

İzmir'deki ve Ege Bölgesi'ndeki güncel mimarlık ortamı ve pratiği hakkında görüşleriniz nedir?

G.K.: Emekli olalı çok olduğu için bu konuda kendimi pek yetkin hissetmiyorum. Özellikle Ege Bölgesi'ndeki diğer illerde neler yapılıyor, çok farkında değilim. Ama genelde Türkiye mimarlık ortamında bir tarafta gerçekten çok olumlu gelişmeler olurken, diğer tarafta -bana göre yetersiz olan eğitim süresi nedeniyle- nitelikli yapılar azınlıkta kalıyor. Genel olarak mimarlıkta daha nitelikli üretim beklentimiz sosyal koşulların düzeyine bağlıdır.

Son olarak bir "usta mimar" olarak mesleğe yeni başlayanlara önerileriniz neler olur?

G.K.: Bu çok uzun, karmaşık; fakat çok da sevdiğim bir konu! Yaşımın gereği olarak bunu her fırsatta yapıyorum. Öncelikle, genç mimarlar çok ciddi bir

iş yaptıklarının bilincinde olmalıydılar. Yarattıkları ürün büyük ve kalıcı bir nesnedir; belki büyük bir gökdelen, belki küçük bir bina -ki tek bir konut bile kocaman bir nesnedir. Bu yapılar uzun yıllar boyunca herkesin kullanımına açık olacak. Yaptıkları -özel bir konut bile olsa- kamusal bir olgudur. Halkın sağlıklı ve insani değerlere sahip olmasında kentler önemlidir; kentlerin oluşumuna katkıları nedeniyle mimarların da sorumluluğu artmaktadır. Ayrıca mimarlar tasarladıkları, yarattıkları yapılar yükselirken olağanüstü gururlanacak, mutlu olacaklardır. Genç mimarlar meslekleriyle övünmelidirler.

YAPI KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

HAVUZ İZMİR Serdar Uslubaş, Merih Feza Yıldırım

JÜRI RAPORUNDAN Basit ve yalın bir mekânsal organizasyon içinde sunduğu kamusal kullanım, atık cam kırıklarından oluşturulmuş cephe öğesinin ışık-gölge etkisi ile yarattığı güçlü estetik deneyimi ve yapısal öğelerin incelmış detaylarla gerçekleştirilmesi nedeniyle Yapı Ödülü'ne layık görülmüştür.

Proje Ofisi: Not Mimarlık

İşveren: İzmir Büyükşehir Belediyesi

Proje Başlangıç Yılı: 2016

Proje Bitiş Yılı: 2017

Yapı Bitiş Yılı: 2021

Arsa Alanı: 4,732 m²

Toplam İnşaat Alanı: 3,205 m²

Statik Proje: Kobe Yapı/ Barış Köroğlu

Mekanik Proje: Prodem Makine/ Kamil Demir

Elektrik Proje: Onmuş Elektrik/ Cihan Onmuş

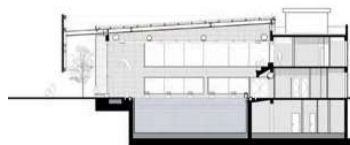
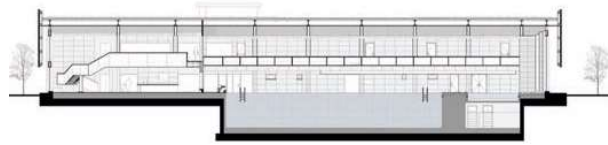
Harita Hizmetleri: Rs Harita

Zemin Etüdü Hizmetleri: Msc Jeoteknik

Yüklenici Firma: Koman Yapı

Mimari Fotoğraf: ZM Yasa Mimari Fotoğrafçılık

Mimari İçin Kullanılan Yazılım: Autocad, Sketch Up, Photoshop

YAPI KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

ZONE TİCARET MERKEZİ Tolga Kezer

JÜRİ RAPORUNDAN Ön yapım tekniği ile üretilen yapısal elemanları projeye özgü yaratıcı biçimde kullanan; çevrede yaygın örneği görülen iri kütleli yapılaşmaya, parçalı ünitelerin kompozisyonuyla alternatif oluşturan; zemin kotta mevzuatın sağladığı yapı hakkının önemli bölümünü iç sokaklar ve avlularla oluşturduğu kamusal kullanıma ayırarak, doğal ışık ve havalandırma olanaklarını artıran ve karma işlevli benzer üretim yapılarına ufuk açan bir yorum getirmesi nedeniyle Yapı Ödülü'ne layık görülmüştür.

Proje Ofisi: Kezer Mimarlık

Tasarım Ekibi: Tolga Kezer

İşveren: İntegral Yapı A.Ş.

Proje Başlangıç Yılı: 2015

Proje Bitiş Yılı: 2017

İnşaat Başlangıç Yılı: 2017

İnşaat Bitiş Yılı: 2021

Arsa Alanı (m²): 35,000 m²

Toplam İnşaat Alanı (m²): 43,798 m²

Peyzaj Projesi: Terry Filidis

Statik Projesi: Dere Prefabrik

Mekanik Projesi: Ersa Mühendislik

Elektrik Projesi: Bolelli Mühendislik

Yüklenici: İntegral Yapı A.Ş.

Fotoğraflar: ZM Yasa

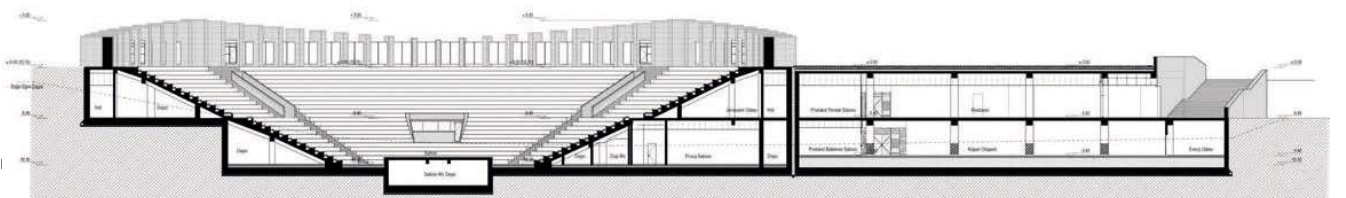
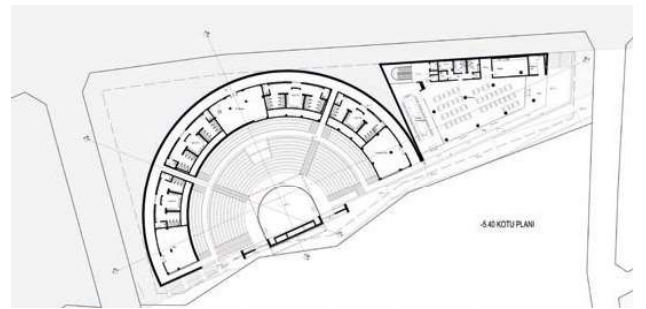
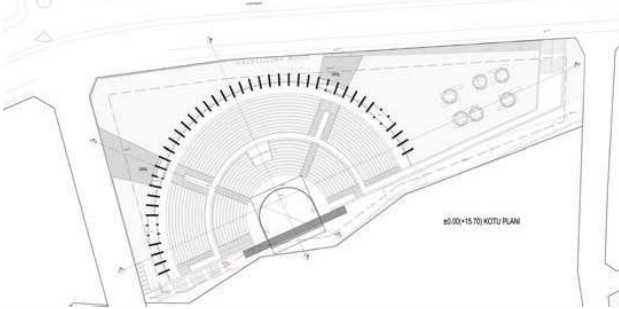
YAPI KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

DİDİM AMFİTİYATROSU Orhan Ersan, Deniz Dokgöz, Ferhat Hacılibeyoğlu

JÜRİ RAPORUNDAN Ege'de antik kentlerin en önemli mekân kurucu öğelerinden olan amfityatroları, bulunduğu yerin fiziksel özellikleriyle güçlü ilişkiler kurarak, alanın sosyal yaşantısını zenginleştirecek biçimde yeniden yorumlaması nedeniyle Yapı Ödülü'ne layık görülmüştür.

Proje Ofisi: İkiarttır Mimarlık
Yardımcı Mimar: Gülcan Afacan
İşveren: Didim Belediyesi
Toplam İnşaat Alanı (Area): 7253 m²
Statik Proje: Ergun Dinçer
Mekanik Proje: Mehmet Göğüşgeren
Elektrik Proje: Cihan Onmuş
Peyzaj Tasarımı: Didim Belediyesi
Yapımcı: Tunç İth. İhr. Pev. İnş. Ltd. Şti.
Fotoğraflar (Photographs): Didim Belediyesi

YAPI KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

İZMİR TARIMI GELİŞTİRME MERKEZİ SASALI BİOLAB Mert Uslu Mimarlık

JÜRİ RAPORUNDAN İklim krizi ve beslenme gibi temel sorunların yaşandığı bir çağda bu sorunlar hakkında güçlü bir farkındalık yaratmaya, doğal varlıklara temas ederek kentliyi edilgen ve tüketen konumdan etken ve üretken bir zemine, sanki kırsal bir peyzaj içindeymiş gibi, zarif bir mimari yaklaşımla gerçekleştirmesi nedeniyle Yapı Ödülü'ne layık görülmüştür.

Proje Ofisi: Mert Uslu Mimarlık

Tasarım Ekibi: Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu

Mimari Proje Ekibi: Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu, Melek Güneysu, İmge Yurtseven Koç, Farida Rashidova, Merve Çelik

Proje Yöneticisi: Mert Uslu

İşveren: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Etüd Projeler Dairesi

Proje Başlangıç Yılı: 2018

Proje Bitiş Yılı: 2019

İnşaat Başlangıç Yılı: 2020

İnşaat Bitiş Yılı: 2021

Arsa Alanı (m²): 12,600 m²

Toplam İnşaat Alanı (m²): 2000 m²

Danışman: Prof. Dr. Koray Velibeyoğlu, Prof. Dr. Yusuf Kurucu

Proje Kontrolörü: Berna Ataman Oflas

Şantiye Kontrolörü: Berna Ataman Oflas

İç Mekân Projesi: Mert Uslu Mimarlık

Uygulama Projesi: Mert Uslu Mimarlık

Peyzaj Projesi: Kentselizm

Statik Projesi: Deniz Alkan Mühendislik

Mekanik Projesi: BTU Proje

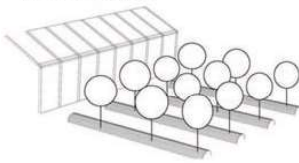
Elektrik Projesi: Ayc Mühendislik

Ana Yüklenici: Tekno Mühendislik

Fotoğraf: ZM Yasa

TUZLULUK İLE MÜCADELE

yüksek sıra dikim tekniği

KURAKLIK SENARYOLARI

2080 iklim koşullarında seracılık

SUYUN DEPOLANMASI VE YENİDEN KULLANIMI

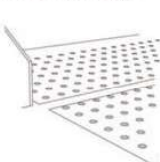
yağmur bahçesi ve drenaj sistemi

EKOLOJİK DÖNGÜYÜ DESTEKLEME

polinator türleri için uğrama noktaları

KARBON YUTAK ALANLARI

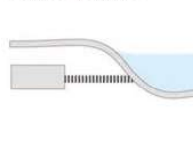
akilli toprak uygulaması (biochar)

BİYO-BULVAR

ekolojik çözümleri deneyim yolu

NEHİRDEN YARARLANMA

desalinasyon uygulaması

YAPI KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

PAKO SOKAK HAYVANLARI SOSYAL YAŞAM KAMPÜSÜ

(Gökdere Köpek Rehabilitasyon ve Sahiplendirme Merkezi) Mert Uslu Mimarlık

JÜRI RAPORUNDAN Yazar Ahmet Ümit “Yazmak empati kurmak değil, öteki olmaktır. Sadece öteki insan değil, öteki canlı, öteki cansız olmayı da becerebilmektir.” der. Bu görüşten hareketle hayvan barınağı projesi ekosistemin tüm canlılar için bir habitat olduğunu kuvvetle hatırlatan ve mimarlığın “öteki canlılar” için nasıl olabileceğine ilişkin bir alternatif sunarken, yaratılan mekanların barınak olmaktan öte nitelikli bir buluşma ve birlikte yaşam ortamı oluşturması nedeniyle Yapı Ödülü’ne layık görülmüştür.

Proje Ofisi: Mert Uslu Mimarlık

Tasarım Ekibi: Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu, İmge Yurtseven, Farida Rashidova, Melek Güneysu

Mimari Proje Ekibi: Mert Uslu, Nilay Özcan Uslu, İmge Yurtseven, Farida Rashidova, Melek Güneysu, Merve Çelik

Proje Yöneticisi: Mert Uslu
İşveren: İzmir Büyükşehir Belediyesi

Proje Başlangıç Yılı: 2017

Proje Bitiş Yılı: 2019

İnşaat Başlangıç Yılı: 2020

İnşaat Bitiş Yılı: 2022

Arsa Alanı (m²): 110.000 m²

Toplam İnşaat Alanı (m²): 29916 m²

Konsept Tasarımı: Mert Uslu Mimarlık

Uygulama Projesi: Mert Uslu Mimarlık

Statik Projesi: Deniz Alkan Mühendislik

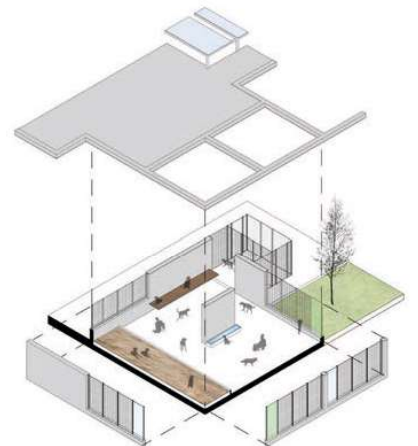
Mekanik/Tesisat Projesi: Proje BTU

Elektrik Projesi: AYC Mühendislik

Ana Yüklenici: Alya Grup - Asmet Yapı

Fotoğraf: ZM Yasa Fotoğraf, Mert Uslu Mimarlık Arşivi

Drone Fotoğraf: ZM Yasa Fotoğraf

PROJE KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

URLA OTOBÜS TERMİNALİ Mert Uslu Mimarlık

JÜRİ RAPORUNDAN Urla'nın giderek zayıflayan 'yeşil siluet' karakterini bir mimari temaya uyarlayarak, yoğun kullanılan bir kamusal yapının cephesine taşıması, kitle oranlarının bütünlüğü, detaylardaki iklime duyarlı yalın çözümleri ve çevre peyzajı ile güçlendirdiği yeşil alan vurgusundaki başarısı nedeniyle Proje Ödülü'ne layık görülmüştür.

İzmir'in güneybatısında bulunan Urla İlçesi, konumu ve tarihsel art alanı itibarıyla kentin önemli merkezlerinden biridir. Bu merkez içerisinde yer alan arazide tasarlanması öngörülen terminal yapısının, kentsel dokuda konumlanma biçimi, mimari dili ve fonksiyonel özellikleriyle Urla'ya farklı bir soluk getirmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, özellikle Urla'nın topoğrafik yapılanması dikkate alınmak suretiyle, söz konusu yapılanma üzerinde sürekliliğini koruyan yeşil doku, tasarımın ana kurgusuna eklenmiştir. İlçe genelinde yeşil doku ve ufuk çizgisi sürekliliğini koruyan ekolojik yapının, arazi üzerinde devam ettirilmesi amacıyla eğimden yararlanılmış ve yol kotundan yükselen bir yeşil alan yaratılmıştır. Bu alanda kullanılan dikey bitki duvarlarının lineer kurgusu terminal yapısının lineerliğiyle birleşerek kesintisiz bir yeşil yüzey oluşumunu desteklemiştir.

PROJE KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

İZMİR EVKA-3 SOSYAL MERKEZ VE AKTARMA İSTASYONU

Sıddık Güvendi, Oya Eskin Güvendi, Barış Demir

JÜRİ RAPORUNDAN Bornova'da metro aktarma istasyonunun yarattığı kaotik yaya sorununu nitelikli bir yapı içinde çözümlenmenin yanı sıra, alanı bir geçiş mekanı değil, nitelikli zaman geçirilecek çok amaçlı bir kamusal mekana dönüştüren esnek ve geçirgen yaklaşımı nedeniyle Proje Ödülü'ne layık görülmüştür.

İşveren: İzmir Büyükşehir Belediyesi

Tarih: 2018-2021

Mimari: Kolektif Mimarlar Ltd.

İç Mimari: Kolektif Mimarlar Ltd.

Statik Proje: Kınacı Mühendislik

Mekanik Proje: GMD Mühendislik

Elektrik Proje: Onmuş Elektrik

Peyzaj Projesi: Cey Peyzaj

Aydınlatma Tasarımı: Studio Lighting Desing

Salon Danışmanı: Caner Bilgin Architects

Akustik: Mezzo Studio

Sahne Mekaniği: Pro Sistem

Sürdürülebilirlik Danışmanı: Super Eight

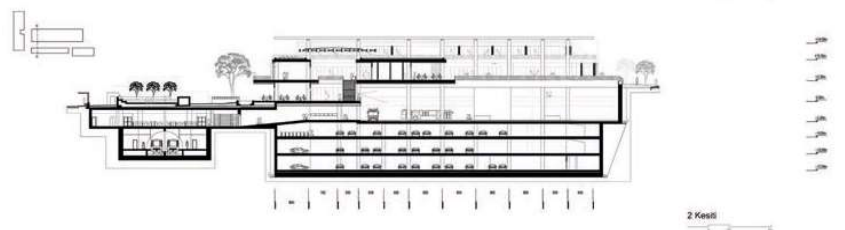
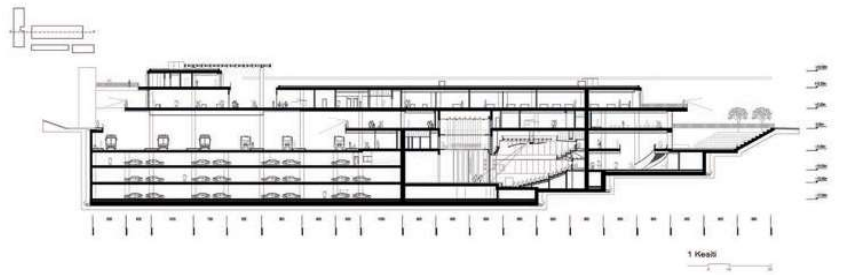
Yangın Danışmanı: Adal Yangın Güvenliği

Geoteknik: Geo Enstitü

Altyapı: HG Proje

Harita: RS Harita

Mimari Görselleştirme: ivaBOX

PROJE KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

BAŞKA BİR TARIM OKULU Ö. Emre Şavural, Fatih Yavuz, C. Ege Çakır, Cemre Öner Türk

JÜRİ RAPORUNDAN Seferihisar kırsalında, küçük ölçekli konutlarla çevrili bir alanda, tarımsal içerikli büyük bir eğitim programını, arsa ve iklim koşulları ile uyum içinde parçalı bir mimariyle kurgulayarak, "çağdaş bir köy enstitüsü" oluşturma gayreti nedeniyle Proje Ödülü'ne layık görülmüştür.

Proje Ofisi: FREA Mimarlık ve Melt Studio

Yardımcı Mimarlar: Büşra Asaroğlu, İrem Şanlı

Danışmanlar: Mert Ayaroğlu, Merve Görkem, Serdar Bayram

Statik Proje: Ömür Özger

Mekanik Proje: Melih Özöner, Ömer Onur Yücel

Elektrik Projesi: Kemal Ovacık

İç Mekân Tasarımı: Cemre Öner Türk, C. Ege Çakır

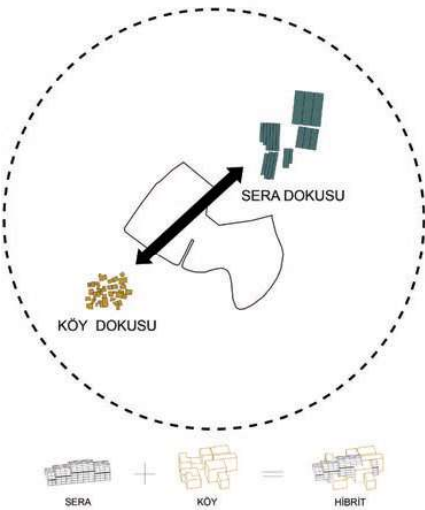
Peyzaj Tasarımı: Cemil Hamdi Okumus

Aydınlatma Tasarımı: Kemal Ovacık

Altyapı: Uğur Çetin

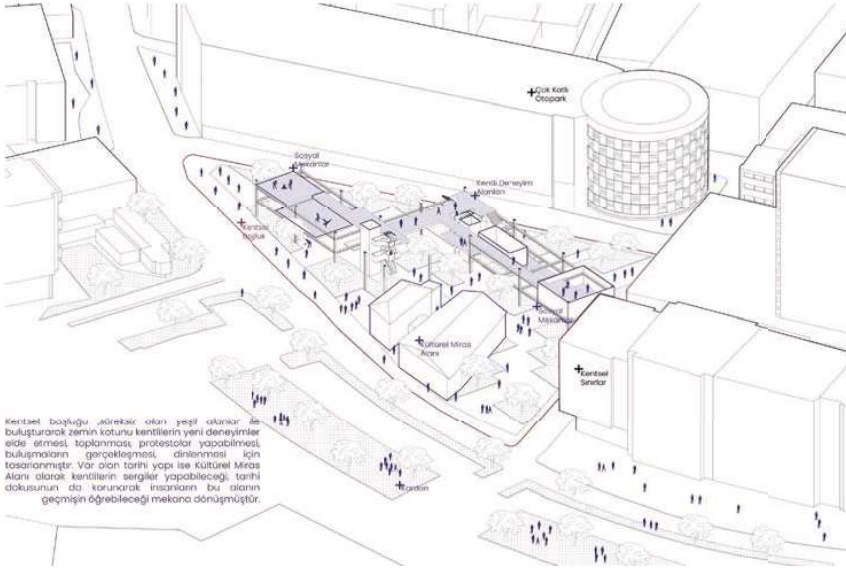
Çizen: Büşra Asaroğlu

Müşavir: Egeşehir

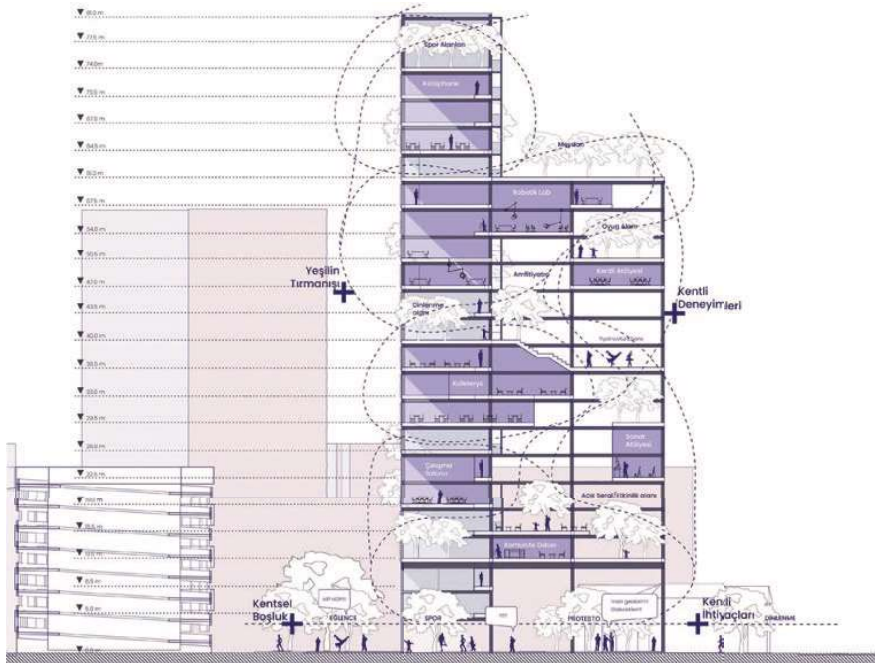
TEMATİK ARAYIŞLAR KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

KENT FABRİKASI Ebubekir Kaba

JÜRİ RAPORUNDAN Kente dair fütüristik düşüncelerini analiz ve grafik anlatımlardaki başarısı nedeniyle Tematik Arayış Ödülü'ne layık görülmüştür.

Kent Fabrikası projesi İYTE Mimarlık Fakültesi Mimari Tasarım IV kapsamında Mart-Haziran 2022 tarihleri arasında Tolga Kezer ve Hasan Burak Çavka'nın danışmanlığında tasarlanmıştır. Sosyal konut projesi kapsamında başlayan stüdyo, farklı kentsel bağlamlar ile kullanım şeması ve konsepti geliştirilmiştir. Stüdyo Kapsamında 10.000m² olarak verilen program, genişletilerek 13.000 m²'ye kadar konsept gereğinde arttırılmıştır. Kent Fabrikası sadece bir sosyal konut projesi değil, aynı zamanda kentle olan ilişkimizde yeni bir perspektif sunmaktadır. İzmir Alsancak'taki proje alanında kentsel ihtiyaçlarımızı analiz ederek yaşamımız için uygun bir alan oluşturuyor. Gelişen ve değişen şehir silüetine karşı, yeni mekânsal kurgular ve fonksiyonel işlevler oluşturarak, kentimizi işgal eden çok katlı yapılaşmaya yeni bir varoluş durumu sunmaktadır.

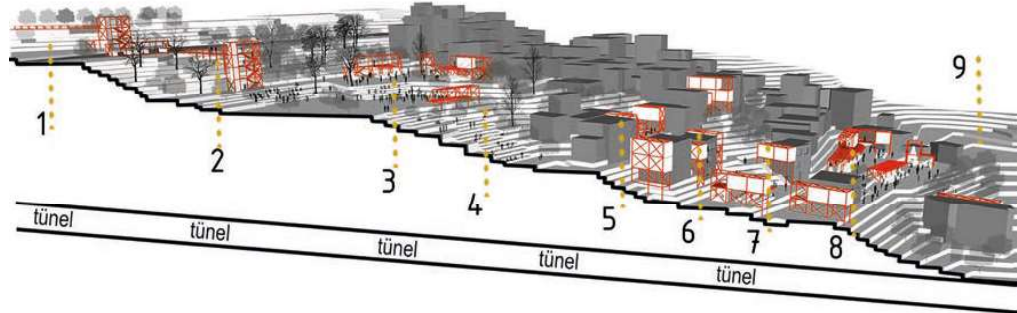

TEMATİK ARAYIŞLAR KATEGORİSİ | EŞDEĞER ÖDÜL

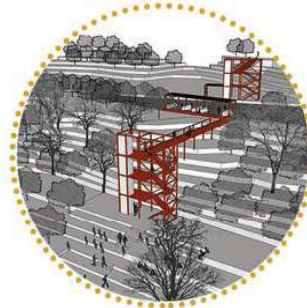
DAMLACIK: TÜNELİN ÜSTÜNDEKİ MAHALLE Fulya Selçuk, Zeynep Dündar

JÜRİ RAPORUNDAN Kent merkezinin çeperinde olmasına rağmen, merkezle ilişkisi kopan; tünel yapımı ve yıkımlar sonrası çöküntü alanına dönüşen bu kent parçasını “boşluğun yeniden tasarımı” üzerinden kentle bütünleştirerek canlandırması nedeniyle Tematik Arayış Ödülü'ne layık görülmüştür.

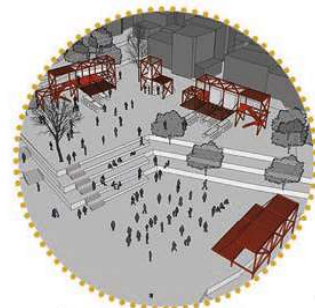
Bu çalışma 2016-2017 yılları arasında müelliflerin Konak Tüneli ve Damlacık semti için yapmış oldukları araştırmaları ve önerileri içermektedir. İzmir'in kent suçlarından biri olan ve 2011-2015 yılları arasında inşa edilen Konak Tüneli'nin bir semt üzerinde yarattığı sosyal ve fiziksel yıkımın izlerini göz önüne sermektedir. Yıkımlar ile gündeme gelen Damlacık'ın, tarihsel gelişim süreci ve kent içindeki konumu incelendiğinde ise semtin “dün kentin dışında”, “bugün kentin içinde” olmasına dair yapılan tespit “peki ya gelecekte kentin neresinde” sorusuna evrilmiştir. Bu sorunun ışığında hem kent ölçeğinde, hem mahalle ölçeğinde hem de yapısal ölçekte çeşitli arayışlar ortaya konmuştur. Yıkımların ardından beliren boşlukla, sahip olduğu gündelik yaşantısı zedelenen Damlacık'ta “boşluğun yeniden üretimi” için yeni bir fiziksel ve sosyal strüktür kurmayı hedefleyen stratejiler belirlenmiştir. Bu stratejiler, yerinde dönüşümü desteklemek amacıyla tünel inşaatı sırasında hasar gören ve yıkılan evler için yapılacak fiziksel/strüktürel müdahaleler ve kentsel dönüşüm, göç, kamulaştırma, soylulaştırma, turizm gibi kentsel baskılar altındaki semtin ilişkiler ağını ve gündelik yaşamını korumak amacıyla yapılacak sosyal müdahalelerden oluşmaktadır.

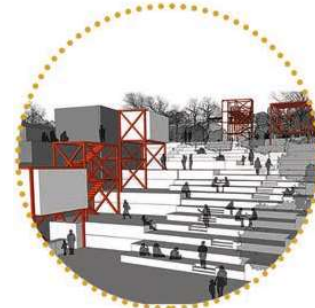
1 köprü: Damlacık ve kent arasında bağlantı

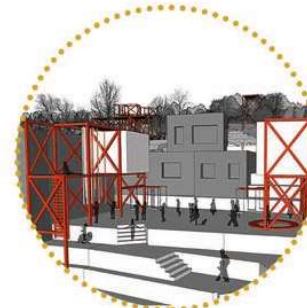
2 köprü/otobüs durağı

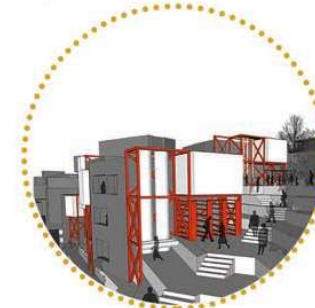
3 düğün/bayram/sahne/forum alanı ortak mutfak/ocak/wc

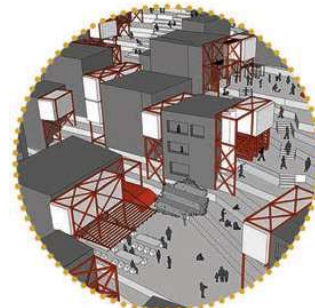
4 açık hava sineması/forum

5 çocuk oyun alanı

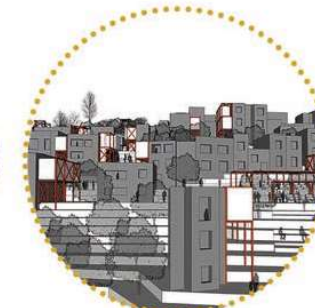
6 çeşme/kitaplık

7 fırın/ocak/oturma odası

8 pazar/ortak mutfak/wc Damlacık ve kent arasında bağlantı

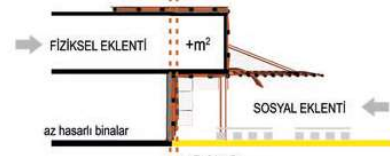
9 Damlacık silüeti

CicciPark'tan Konak Meydanı'na kadar kentsel bağlantı önerisi

Zemin kot: mahallelinin gündelik yaşamı, alışkanlıklarını ve ihtiyaçlarına göre belirlenen eylemler için sinema, sofa, park, sokak kütüphanesi, mutfak, oyun alanı, çeşme, wc, düğün, bayram, çarşı/hane, köprü, çöp, fırın, oturma odası

Üst kotlar: mahallelinin barınma ihtiyaçını karşılamak amacıyla

30 Ekim 2020 İzmir Depremi

Ülkü İnceköse, Ebru Yılmaz, Deniz Özkut

34. sayfa hariç tüm fotoğraflar: Uğur Yıldırım

34. sayfadaki fotoğraflar: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Arşivi

Kent, yaşamışlıkların katmanlaştığı bir sürecin ürünüdür. Her katman fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal vb. açılardan çok boyutlu iz bırakır. Kişiler, topluluklar, kurumsal yapılar, bireysel ve toplumsal eylemler, doğal olaylar, her biri soyut ya da somut izlerin kaynağı/ nedeni olabilir. Bu izler kentsel ve toplumsal belleğin sürekliliğini sağlar, kentin kimliğinin bir parçasıdır. Kimi durumda kolayca tanımlanabilir, apaçıktır, kaynağı bellidir, yarattığı etki görünürdür; kimi durumda ise görmeye, araştırmaya ve anlamaya dayalı bir çaba ile açığa çıkar. Kısacası, bir kenti farklı boyutlarıyla anlamak bu izleri okumakla, keşfetmekle ve değerlendirmekle mümkündür ve onları anlamak, kentin geçmişi ve geleceği hakkında derinlemesine bir bakış sunar.

Ege Mimarlık, bu kapsamda, İZ BIRAKANLAR başlığı altında İzmir'i, İzmir kentini ve kentsel yaşamını var eden 'iz'leri takip eder. 120. sayıda, 30 Ekim 2020 İzmir depreminin bir afete dönüşerek kentte bıraktığı İZ'i ve bu İZ'in anlamını, bireysel, toplumsal ve kurumsal değerlendirmelerle, bir tartışma ortamı oluşturacak biçimde belgeyerek kentin hafızasında yer eder: Geçtiğimiz üç yıllık süreçte depremin İzmir kentinde nasıl bir iz bıraktığını, hatta kimi açılardan bir İZ bırakıp bırakmadığını, bıraktığı izin kentin geleceğine yönelik bir eylemsellik üretip üret(e)mediğine dair ortak bir zeminde yeniden düşünmemizi sağlar. Kamusal alanı fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik

bağlamlarda yeniden tanımlamaya çalışır. Afet riskleri karşısında ne kadar deneyim kazanabildiğimizi sorgular. En önemlisi, yaşanan bu afetin bütüncül bir bakış ile algılanmasına yönelik bir çerçeve oluşturmayı hedefler.

Sisam Adası açıklarında yaşanan ve İzmir'i derinden etkileyen 30 Ekim 2020 depremi, şehirde meydana gelen diğer depremler gibi kısa süreli bir etki yaratmış, zaman içinde kentin gündeminden silinmiştir. Ancak bu kadar büyük bir felaketin pek çok can kaybı, maddi zarar ve toplumsal travma ile sonuçlanmasına rağmen neden yeterince derin izler bırakmadığını sorgulamak önemlidir. Bugün hâlâ üzerinden üç yıl geçmesine rağmen evsiz kalan, yakınlarını kaybetmiş insanların ve yaklaşan bir sonraki depremde mağdur olabilecek insanların sorunlarını çözemiyoruz. Kenti fiziksel ve sosyal bağlamda depreme hazırlıklı ve dirençli hale getiremiyoruz. Yaşananların heyecanı ile ortaya konan hedefleri gerçekleştiriyoruz. Sonuçlarına hazırlıklı olmayan ülkeler için deprem toplumsal ölçekte tahribat yaratan doğal bir afettir, köklü toplumsal alt-üst oluşlar ile sonuçlanabilir ki bizim ülkemizde çeşitli aralıklarla farklı bölgelerde bu durum tecrübe ediliyor. Dolayısıyla, bugün hala sonuç veren adımların yeterince atılmadığı düşüncesiyle, olabildiğince geniş bir kapsamda, Ege Mimarlık dergisinin İZ BIRAKANLAR Bölümü 30 Ekim Depremi'nin izlerini yeniden ortaya koymayı amaçlıyoruz.

Ülkü İnceköse, Doç. Dr., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü

Ebru Yılmaz, Doç. Dr., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü

Deniz Özkut, Prof. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türk-İslam Arkeolojisi Bölümü

İzmir Depremleri Dayanışma Derneği (İZDEDA)

Haydar Özkan, Kurucu Başkan

Topraktan Doğan Dernek

30 Ekim 2020 tarihinde gerçekleşen İzmir Depreminde 117 vatandaşımız vefat etmiş, 79.272 adet bağımsız bölüm zarar görmüştür. Depremin gündüz vakti insanların işte olduğu bir saatte meydana gelmesi bir şans olarak görülebilir. Çünkü yıkılan bütün yerler apartmanlardan oldu. Devlet dairelerinden hasar gören binalar olduğu gibi hizmet dışı kalanlar da oldu ama ölümlü yıkımlar olmadı. Bunu kendimize bir teselli olarak görebiliriz. Yaklaşık olarak 20 saniye süren bir doğa olayı İzmir'in onda birini etkiledi, 80.000 bağımsız bölüm ailelerle birlikte 350.000 civarında insanı doğrudan etkilediği gibi hayatlarında olumsuz yönde değişiklikler yaratmış ve çoğu insanda oluşan travma 34 ay geçmiş olmasına rağmen hâlâ atlatılamamıştır.

Bu deprem bize devletimizin unsurlarının ne kadar hazırlıksız olduğunu gösterdiği gibi insanlarımızın da oturdukları binalarda ne kadar duyarsız ve umursamaz şekilde oturduklarını öğretmiştir. Yapı sağlamlığına hiç önem vermediğimiz ve depreme karşı hiç duyarlı olmadığımız ortaya çıkmıştır. Devletin çalışan alt kademe kadrolarının eğitimsizliği ve bilgisizliği yüzünden depremzedeler büyük hak kaybına uğramak durumunda kalacakken hiçbir çıkar amacı gözetmeden tamamen deprem mağdurları tarafından ve zorunluluktan dolayı kurmuş olduğumuz İZDEDA (İzmir Depremzedeleri Dayanışma Derneği) devletin üst kademe memur, bürokrat ve siyasetçileriyle kurduğu sağlam diyaloglar sayesinde aldığı bilgileri depremzedelere paylaşıp onlara önderlik ederek hak kayıplarının önüne geçmiş, olabildiğince kanunlardan tam olarak yararlanılmasını

sağlamıştır. Deprem olduktan, ölü ve yaralıları enkazdan çıkartıldıktan sonra süreci yürütenin kıymeti o kadar net gözler önüne serilmiştir ki, enkaz nasıl kaldırılacak, kim tarafından kaldırılacak, enkazdan sonra tespitlerde belirlenen ağır hasar, orta hasar, az hasarlı bina ne demek, bunlara uygulanacak prosedürler nasıl olacak, vatandaş kime müracaat edecek, bekleyip devletin kendine gelmesiyle mi çözülecek, yoksa kendisinin yapması gerekenler var ve bunlar neler, bunları nereden öğrenecek.

Bu sorular muhatap bulamazken ortaya çıkan İZDEDA, Türkiye'de bir ilki gerçekleştirmiş ve Depremden sonra kurulan ilk deprem derneği olarak vatandaşlara çare olurken, Devlet kurumlarının muhatap almasıyla onlarında işlerini hafifleterek, aradaki dengeyi çok iyi kurarak süreci iyi yönetip iki tarafında takdirini toplamıştır. Dernek tarafından devletimize iletilen çözüm noktaları 6 Şubat 2023'te gerçekleşen büyük depremde uygulanmış olup bu da bizim için bir gurur kaynağı olmuştur.

Bayraklı Belediyesi

Serdar Sandal,
Belediye Başkanı

İnsan İnsana İyi Gelir...

30 Ekim 2020 tarihinde Bayraklı'mızda Cumhuriyet tarihinin bölgemizdeki yıkıcı etkisi en yüksek depremlerinden birini yaşadık. 117 canımızı yitirdik, 28 çocuğumuz melek oldu. 1035 canımız ise depremden yaralı olarak kurtuldu. Bu yazıya, her gün acısını içimizde yeniden hissettiğimiz kayıplarımızı saygıyla anarak başlıyorum.

Deprem birkaç saniyede olup bitiyor; fakat çok derin izler bırakıyor. Bu izleri yüreğinde taşıyan ve yakın zamanda depremi yaşamış bir kentin belediye başkanı olarak bu derin izlerden ders çıkaracağız,

öğreneceğimiz çok şey olduğuna inanıyorum ve bizde kalan izleri, edindiğimiz deneyimleri sizlerle paylaşmak istiyorum.

Yaşadığımız deprem felaketinin hemen ardından, ilk 24 saat içerisinde gerek büyükşehir ve ilçe belediyelerimiz ile gerekse ilgili kamu kuruluşlarıyla birlik içerisinde yürüttüğümüz çalışmalar birçok yerel yönetime ve deprem bölgesine örnek olacak cinstendi. Afet Koordinasyon Merkezine dönüştürdüğümüz Osmangazi Hizmet Binamızda 900 personelimizle bir saat içinde hazırдық ve derhal işe koyulduk. Bölgeye intikal ettirdiğimiz belediyemize ait araçlarla 284 yurttaşımızı riskli binalardan tahliye ettik. 59 yurttaşımızı ise enkaz altından sağ olarak kurtardık. Belediye tesislerimizi ve daha önceden hazırladığımız deprem konteynerlerini hızlıca açarak ilk anda duyulacak ihtiyaçların tamamına yakını karşıladık. Büyükşehir belediyemizle birlikte güvenli alanlara yüzlerce çadır kurduk. Bize ulaştırılan tüm talepleri 30 dakika içerisinde karşıladık.

İlk şoku atlattığımız ardından depremzede yurttaşlarımızı geçici konutlara yerleştirme, düzenli sosyal yardım ve ruhsal destek süreçlerini yine bize destek olan binlerce kişiyle el ele yürüttük. Bütün bunları yaparken aklımızda bir tek şey vardı. Bayraklı'yı yeniden ayağa kaldırmak! Doğru zamanlama ve doğru kararlarla kentimizi yeniden inşa etmek.

Öncelik Kentleşme

Kentleşmenin düşük ölçekte başladığı 1950'li yıllardan itibaren deprem gerçeğine uygun bir kent ve yapılaşma modeli yaratamadığımız için Bayraklı'da ve son olarak Kahramanmaraş'ta yaşadığımız depremlerinin bedeli çok ağır oldu. Bu yıkımın ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik çok farklı boyutları da var elbet. Bu durumlarının hepsinin ayrı başlıklarda uzmanlarca değerlendirilmesi kanaatindeyim. Bir taraftan yeni bir kentleşme modeli üzerine çalışırken diğer taraftan da yaşanan yıkımın bütün boyutları üzerine ciddiyetle eğilerek planlama yapmalıyız.

Peki, biz Bayraklı Belediyesi olarak depremin hemen ardından sağlıklı konutlar ve modern bir kent yaratmak adına neler yaptık?

2019 yerel seçimlerinin ardından Büyükşehir Belediye Başkanımız Tunç SOYER ile yaptığımız istişareler sonucu 2010 yılında Büyükşehir Belediyemize devredilen plan yapma yetkisini yeniden Bayraklı Belediyesi bünyesine aldık ve yeni bir imar planı çalışmasına başladık. Hazırladığımız imar planlarının önce 4 Ocak 2022 yılında Bayraklı Belediye Meclisi'nden, 12 Eylül 2022 tarihinde de Büyükşehir Belediye Meclisi'nden geçmesini sağlayarak oybirliğiyle karar altına aldık.

Bu karar ile öncelikle Adalet ve Manavkuyu Mahallerimizde toplam 80 hektarlık alanda imar revizyon planlarını hayata geçirdik. Hemen ardından Fuat Edip Baksı, Cengizhan ve Alpaslan Mahallelerimizde 60 hektarlık alanı planladık. Diğer mahallelerimizde de eş zamanlı olarak başlattığımız imar planlarımızın da sonuna geldik. En kısa zamanda Bayraklı'nın tamamını yeniden planlamış olacağız. Bugün itibariyle hemşerilerimizin en az maliyet ve zaman kaybıyla yaşanılabilir konutlara kavuşması için çabamız devam ediyor.

Hepimizin yaşadığı ve bildiği gibi ülkemizde ekonomik koşullar çok fazla ağırlaştı. İnşaat maliyetleri her geçen gün artıyor. Deprem mağduru vatandaşlarımızın bu süreçten en az şekilde etkilenmesi için, rekabet koşullarının vatandaş lehine oluşması ve ortak bir akılla Bayraklı ve Büyükşehir Belediyelerinin iştirakleri aracılığıyla garantör olmalarını sağladık ve yepyeni bir kooperatifleşme modeli yarattık. Bugün Bayraklı'da Halk Konut Yapı Kooperatifleri'nin sayısı her geçen gün artıyor ve yapılan ilk binalar tamamlanmak üzere.

Ezcümle, ülkemizin son yılları başımıza gelen yıkımlarla uğraşmakla geçerken bir şey beni çok mutlu etti ve duygulandırdı. O da Türk milletinin dayanışma duygusu. Yaşadığımız yıkım ne kadar büyük olursa olsun dayanışma duygumuz da o kadar büyüdü. Hayatta olanların, her yönüyle hayata tutunmaya çalışanlar için gösterdiği gayret beni çok derinden etkiledi. Çünkü köklü insanlık tarihi geçmişten beri bize öyle güzel öğretti ki; insan insana çok iyi geliyor.

Benzer acıları tekrar yaşamamak umuduyla...

Hepinize selamlarımı ve saygılarımı iletiyorum.

Sağlıcakla, daha güzel günlere...

İzmir Büyükşehir Belediyesi Tunç Soyer, Belediye Başkanı

30 Ekim Depreminin Ardından

İzmir'i derinden sarsan yıkıcı 30 Ekim depreminin üzerinden yaklaşık üç yıl geçti. Yerin yaklaşık 17 km derininden gelen deprem dalgasıyla binalarımız yüreklerimizi, umutlarımızı, hayallerimizi de sarstı. Tarifi kelimelerle mümkün olmayan acılar yaşadık. Bir deprem herkesi ve her şeyi aynı büyüklükte sarsar ama aynı derecede etkilemez. 30 Ekim depremi de kadınları, çocukları ve engellileri diğerlerine göre daha fazla etkiledi. Sadece biz insanlar değil, can dostlarımız sokak hayvanları da depremde büyük yaralar aldı.

"Sakin sulardan iyi kaptan çıkmaz" diye bir söz vardır. İşte bütün İzmir, genciyle, yaşlısıyla bu sözü ispat edercesine bir araya geldik. 30 Ekim depreminin yaralarını omuz omuza vererek, asla unutulmayacak bir imeceyle sardık. Tarihin gördüğü en güzel, en anlamlı dayanışmalardan birini sergiledik. Depremin yıkıcı etkisi altında, birbirimize kenetlendik ve bütün renklerimizle tek yürek olduğumuzda her şeyin üstesinden gelebileceğimizi gösterdik.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ekipleri depremden sonraki ilk 3 dakika içinde arama kurtarma çalışmalarına başladı. Çadır alanlarından yemek, soba, uyku tulumu gibi malzemelere, beyaz eşyadan giysiye ve çocuklara tablet desteğine kadar her alanda depremedelerimizin yanında olduk.

Depremden etkilenen tüm kırılğan gruplara yönelik psikososyal destek çalışmalarını hayata geçirdik. Düzenli sağlık taramaları yaptık. Hijyenik beslenme ağını güçlendirdik. Çocuklarımıza bu zor koşullarda oyun ve öğrenme alanları oluşturduk.

Başlattığımız "Bir Kira Bir Yuva Kampanyası" yurdumuzun her yeri ve dünyadan birçok yardımseverin desteğiyle büyük bir başarıya ulaştı. Çok kısa zamanda mucizeleri

başardık. Bir Kira Bir Yuva kampanyası kapsamında depremzede ailelere toplamda 59 milyon 953 bin 400 liralık kira desteği sağladık. Bu tecrübemizden 6 Şubat depreminde de yararlandık ve tıpkı 30 Ekim depreminde olduğu gibi tek yürek olduk.

Depremin bu coğrafyanın bir gerçeği olduğunu biliyoruz. Fakat insanları depremler değil binalar öldürüyor. Biz İzmir'de depremin ardından 10 gün gibi kısa bir sürede İzmir Depremi Ortak Akıl Buluşması'nı gerçekleştirdik. Bu buluşmamızda vatandaşlarımızın güven içinde yaşayabileceği bir kentleşmenin yol haritasını belirledik ve derhal uygulamaya başladık. Dirençli bir İzmir inşa etmek için başta altyapı çalışmaları olmak üzere gerekli tüm projelere hız verdik.

İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan afet anı ve sonrasındaki müdahaleleri anlatan Afet ve Acil Durum Müdahale Planı birçok başka şehre örnek oldu. İtfaiye Dairesi Başkanlığımız bünyesinde İtfaiye Afet Koordinasyon Merkezi Şube Müdürlüğümüzü kurduk. Afet gönüllüğünün artırılması amacıyla Mahalle Afet Gönüllüsü, İtfaiye Arama Kurtarma ve Lojistik Destek Gönüllüsü, Amatör Spor Kulüpleri Arama Kurtarma Gönüllü Ekipleri, İlçe Belediyesi Arama Kurtarma Ekipleri projelerini geliştirdik.

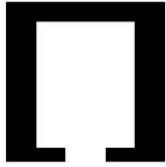
İzmir'in ülkemizin en riskli deprem bölgelerinden birinde olduğunu, tarih boyunca yıkıcı depremler yaşadığını çok iyi biliyoruz. Bu gerçeğin ışığında, şehrimizi ve deprem kuşağında olan bütün şehirlerimizi dirençli kentler olarak tasarlamak zorundayız. Biz İzmir'de bunu başarmak için çok detaylı bir Afet Planı oluşturduk ve 23 Şubat 2023'te kamuoyuna duyurduk.

Bu kapsamda İzmir'in depremsellik araştırmasını yapıyor ve zemin davranış modelini geliştirerek olası depremlerin etkilerini daha sağlıklı bir şekilde görüyoruz. Şehrimizin yapı stokunu ortaya koyarak İzmir'deki her bir binanın deprem karnesini çıkarıyoruz. Kentsel dönüşüm seferberliği ile içinden geçtiğimiz ekonomik krize rağmen İzmir'i güvenli ve huzurlu bir yaşam alanı olarak yeni baştan inşa ediyoruz.

30 Ekim depreminde kaybettiğimiz 117 canımızı ve bütün ülkemizi derinden

sarsan 6 Şubat depreminde yitirdiğimiz on binlerce canımızı, saygı ve rahmetle anıyorum. Bütün arzumuz ve azmimiz, bir daha böyle acıların yaşanmaması.

Doğa olaylarının yıkıcı felaketlere dönüşmediği bir gelecek umuduyla...

**MİMARLAR ODASI
İZMİR ŞUBESİ**

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi

Uğur Yıldırım, 46. Dönem
Yönetim Kurulu Sekreter Üye

Bir Deprem ve Ardından 'Değişenler'!

30 Ekim 2020 Cuma günü saat 14.51'de Yunanistan'ın Sisam Adası açıklarında İzmir'in Seferihisar ilçesine 23 km uzaklıkta yaşanan 6,9 büyüklüğündeki deprem her ne kadar Sisam Adası'na yakın olsa da yaşanan tahribatın neredeyse tamamının İzmir'de yaşanmış olması sebebi ile ülke tarihimize "İzmir Depremi" olarak geçti. 116'sı Bayraklı ilçe sınırları içerisinde yıkılan yapılarda, 1'i Seferihisar'da, 2'si de Yunanistan'ın Sisam Adası'nda olmak üzere toplam 119 kişi hayatını kaybetti.

İzmir depreminde yaşanan kayıplar kentin olası depremlere karşı doğru planlanmadığını, yapı yapma ve sonrasında sürdürülmesi gereken kontrol süreçlerinde aksaklıklar olduğunu, en önemlisi de yakın tarihinde 1999 depremini yaşamış bir toplum olarak gerek halkın gündelik yaşantısında gerekse kamu işleyişinde deprem bilincinin tam olarak oluşmadığını göstermiştir.

Yaşanan İzmir depremi tüm ülkenin deprem gerçekliği ile yalın bir biçimde yüzleşmesine sebep olmuştur. Sonrasında yaşanan süreci;

"Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı çağrıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi, ilçe belediyeleri, kamu kurumları ve akademik meslek odalarını deprem gündemi ile topladı. Tüm kurumlar desteği ile kent geneline ilişkin durum tespit raporu hazırlandı. Bu rapor dikkate alınarak öncelikle

depremden etkilenen yurttaşların geçici barınma problemlerine ilişkin çalışma başlıkları, sonrasında da afet dirençli sürdürülebilir İzmir kenti için çalışma aksları belirlendi.

Kamu, akademik meslek odaları, sivil toplum örgütleri ve kentlilerin katılımı ile örnek teşkil eden bir çalışma modeli oluşturuldu. Depremzedelerin geçici barınma problemlerini çözmek amacı ile kentte hâlihazırda mevcut kullanılabilir konutlar tespit edildi. Bu konutlar hak sahiplerine hakları ödenerek kamulaştırıldı, depremzedeler geçici barınma ihtiyaçları için bu konutlara yerleştirildi. Proje kapsamında elde edilen kamuya ait konutlar depremzedelerin kullanımları sonrası sosyal konut olarak kullanılmakta. Geçici barınma probleminin çözülmesi sonrası yapılan tespit çalışmalarında depreme karşı dayanıksız olan yapılar ve bölgeler belirlendi. Üst ve alt ölçekli plan çalışmaları ile kamusal alanların arttırıldığı, sosyal konut projelerinin, yeşil alanların, sağlıklı alt yapıların tariflendiği planlar oluşturularak, odağına insanı alan, kâr amacı taşımayan bir kentsel rehabilitasyon modeli oluşturuldu. Bu model çerçevesinde kentin birçok alanında rehabilitasyon bölgeleri oluşturularak İzmir'in deprem dayanıklı dönüşümü sağlanmış oldu.

Oluşturulan bu modelin başarıya ulaşmış olması sebebi ile ülke genelinde birçok kent bu yöntemle rehabilite edildi, kentler tüm mirası, kültürü ile toplum için sağlıklı yaşam alanları olarak varlığını sürdürmekte. İzmir Depremi sonrasında yürütülen çalışmanın tüm ülkede uygulanması 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş depreminde büyük ölçekli kayıpların yaşanmamasına olanak sağlamıştır..."

şeklinde özetlemek, İzmir depreminin ülkede bu tür yıkımların yaşanmaması için bir dönüm noktası oluşturduğunu ifade etmek isterdik. Ancak 30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan İzmir depremi sonrası kentte deprem gerçeği gündemde tutulsa da atılan adımlar, odağına insanı alarak bilim ve tekniğin ışığında, kamu yararının ön planda tutulduğu sağlıklı dönüşümler olarak gerçekleştirilememektedir.

Geldiğimiz noktada Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında kentlerimizde

yaşanan bu yıkımların ve toplumun içinde bulunduğu durumun bilinci ile tüm sorumluluk sahiplerinin, fiziksel ve sosyal rehabilitasyonu sağlamak, yarınlara için topluma ve kentlerimize umut olmak gibi bir görevi benimsemesi gerekmektedir.

Depremde kaybettiklerimiz anısına...

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

30 Ekim 2020'de Ege Denizi'nde meydana gelen 6,9 büyüklüğündeki deprem; İzmir ve çevresinde hissedilmiş, can ve mal kayıplarına neden olmuştur. 117 kişinin hayatını kaybettiği, 1.034 kişinin yaralandığı depremde, 17 bina deprem sırasında yıkılmış, 506 bina ağır hasarlı, 511 bina ise orta hasarlı olarak tespit edilmiştir.

Kent merkezine yaklaşık 70 km. uzaklıkta yaşanan bir deprem sonrası yaşanan can kayıpları ve hasarın büyüklüğü düşünüldüğünde; 30 Ekim depreminin "uyarı" niteliğinde olduğu hemen hemen her kesim tarafından kabul görmüştür.

Ülkemizde her neslin acısıyla hatırlayacağı yıkıcı depremler yaşanmıştır; yüz binlerce can kaybı ve milyar dolarlar mertebesinde ekonomik kayıplarıyla... Bugünün icra makamında bulunan yöneticilerimizin yaşam süreleri içerisinde karşı karşıya kaldıkları depremleri hatırlayalım:

1970 (Gediz, Ms=7.2), 1971 (Bingöl, Mw=6.9), 1975 (Lice, Ms=6.6), 1976 (Muradiye, Ms=7.5) 1983 (Erzurum, Ms=6.9), 1992 (Erzincan, Mw=6.7), 1995 (Dinar, Ms=6.1), 1998 (Ceyhan, Mw=6.3), 1999 (Gölcük, Mw=7.6), 1999 (Düzce, Mw=7.2), 2002 (Afyon, Mw=6.5), 2003 (Pülümür, Mw=6.1), 2010 (Elazığ, Mw=6.1), 2011 (Van, Mw=7.1), 2014 (Gökçeada, Mw=6.9), 2017 (Bodrum, Mw=6.6), 2020 (Elazığ, Mw=6.7), 2022 (Düzce, Mw=6.1), 2023 (Kahramanmaraş, Mw=7.8)

Peki, bu depremler "uyarı" değil miydi?

En son yaşadığımız, 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, önceki depremlerden çok daha büyük kayıplara neden olmuştur. Ne yazık ki bilim insanlarının ve meslek odalarının yıllardır söylediği önlemler alınmadığı için toplum olarak yara sarmaya çalışılmış ama bu konuda bile başarısız kalınmıştır. Bu büyük depremin üzerinden sadece yedi ay geçmişken, deprem tehlikesi yine ilgili kurumların ve yöneticilerin gündeminden çıkmış ve unutulmaya başlanmıştır.

Depremden korunmak için riskleri azaltmak konusunda yapılacakların ne olduğu yetkililer tarafından zaten bilinmektedir. Özellikle 17 Ağustos Marmara Depreminde sonra bu konuda çok sayıda çalışma yapılmış, resmi düzeyde planlar oluşturulmuştur. Bu konuları sürekli gündeminde tutmaya çalışan meslek odaları ve akademisyenler ise alınması gereken önlemleri güncel öneriler ile geliştirmektedir.

Depreme karşı güvenli olmayan eski yapılar için önlem alınmadığı gibi, yapı üretim sürecindeki mevzuat da güvenli yapı üretimi konusunda yetersizdir. Yapı denetim sistemi, şantiye şefliği, yetkin mühendislik, imar politikaları gibi konularda bilimin ve teknolojinin gerektirdiği kararlar alınıp uygulamaya sokulmamaktadır.

Her deprem bizim için bir yara, geleceği hatırlatan bir iz. Her yanımız yara içindeyken aynaya bakmazsak izleri göremeyiz. Aynı acıları tekrar yaşamamak için acilen gerekli önlemler alınmalıdır. Aksi halde bu yazılar tekrar yazılacak, anımlar tekrar yapılacak ve en önemlisi yaşamlarımızı kaybetmeye devam edeceğiz.

TMMOB
Şehir Plancıları Odası

TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi

Depremin önemsenmesi, etkilerine karşı önlem alınması gereken bir doğa olayı olduğuna kimsenin itirazı yok. Peki ama ne oluyor da her seferinde, aynı tartışmaları yapıyoruz? Aynı şeyleri hatırlatmak zorunda kalıyoruz?

Sorun aslında çok açık. Kentler de bir politika alanı ve siyaset yelpazesinde temsil ettiğiniz çıkarlar, temel aldığınız ekonomik yaklaşım depreme bakışınızı da etkiliyor.

Bu durum, depremin adlandırmasında bile görülüyor. 30 Ekim 2020 depremi, Sisam Adası - Kuşadası Körfezi arasında yer alan yaklaşık 40 km uzunluğundaki fay zonunda meydana geldi. Bilim insanları, depremleri çıkış noktaları ile birlikte adlandırmayı tercih ederken, içerisinde siyasilerin ve medyanın olduğu geniş bir toplam "İzmir Depremi" olarak yansıttı.

Elbette, depremin asıl şiddetini

Türkiye'nin üçüncü büyük kenti olan İzmir'de göstermiş olması göz ardı edilemez. Ancak, deprem sonrasında, merkezi ve yerel yönetim temsilcilerinin tamamını katarak tüm resmi makamlar, "büyük" bir depremi "yönetebildikleri" algısı yaratmaya çalıştılar. Bu bir "imaj" çalışmasıydı. "İzmir Depremi" adlandırması, bu yüzden önemliydi. Sanki çok büyük bir deprem, küçük hasarlar ile atlatılmıştı ve suç doğanın kendisindeydi.

Gerçekten durum bu şekilde midir?

Yıkıcı hasarın büyük bir bölümü, tarihsel olarak Bornova Çukuru olarak bilinen alanda gerçekleşti. Bu alanın en temel özelliği, geçmişte deniz girinti alanı olması, zaman içerisinde bu alanlarda suyun çekilmesi ile şekillenmesi sonucunda alüvyonlu bir zeminin oluşmasıdır. Geçmişte tarım alanı olan bu alanlar, sermayenin kentlere dönük sistemli müdahalesinin arttığı 1980'li yıllar ile birlikte, yapılaşma baskısı altına alınmış ve planlı bir şekilde yapılaşmaya açılmıştır. Vurgulamak gerekir: 30 Ekim 2020 depreminde yıkımın yaşandığı alan, planlı bir alandır.

Daha geniş yollara sahiptir. Yeşil alan, açık alan miktarı İzmir'in birçok bölgesine göre çok daha fazladır. Ancak, bu özellikleri, depremden etkilenmesini engelleyememiştir. Binalar yıkılmış, yollar kapanmış, toplanma alanları yetersiz kalmıştır. Çünkü yerleşim yeri tercihi sorunludur. Yapı ve nüfus yoğunluğunun belirlenmesinde, mutlaka dikkate alınması gerekir. Oysa, depremden etkilenen bölgedeki imar planları, dönemin Bayındırlık Bakanlığı tarafından jeolojik etüt ya da zemin etüdü olmaksızın hazırlanmış, buna ek olarak dönemin bir furçası olan ve müteahhitlik mesleğinin güçlenmesine vesile olan kooperatif / site yapımları için ilave inşaat hakları tanınmıştır. Depremde zemin ve zemin üzerinde büyük yükler bir araya gelmiştir. Büyük

hasar alan binaların bir bölümünün, çevresindeki binalara göre daha yüksek olan site binaları olması bu anlamda bir rastlantı değildir.

Ek olarak, alüvyonlu zeminlerde, zeminin büyütme etkisi diye tarif edilen, depremin yapılar üzerindeki şiddetini arttıran değer oldukça yüksek olup, bölgede güvenilir taşıyıcı katmanlar oldukça derinde bulunmakta, bu da deprem anında önemli bir sivilaşma tehdidi yaratmaktadır. Taşıyıcı katman derinliğini, kimi bölgelerde 90 metreye ulaşabilmektedir. Yani, bir bina yapılması durumunda binanın temelindeki kazıkların bu derinliğe kadar inmesi gerekmektedir. Oysa kazık sistemleri oldukça pahalı sistemlerdir ve yaygın olarak kullanılması, bu düzende, "ekonomik" gerekçeler ile mümkün değildir.

Buna bir de geçmiş mevzuatlarda yapılar için kullanılan deprem katsayılarının şu andakine göre daha küçük olduğunu ekleyelim.

Sonuç, 30 Ekim 2020 tarihinde yaşadıklarımızdır.

Sonrasında, depremin etkilerini gidermek ve "önlem" için yapılanlar, bu yaşadıklarımızın teyididir. İzmir'in bütününde, yerel yönetim tarafından, binaların yenilenmesi için emsal artışı, ruhsat haklarının korunması gibi öneriler getirilmiştir. İnşaat sermayesini güçlendirmek amacı ile "kentsel dönüşüm" hedeflenince, mülk sahiplerinin bir bölümü ve bugün toplumda çoğunluğu oluşturan kiracıların neredeyse tamamı göz ardı edilmiştir. Merkezi iktidar tarafından, rezerv alan ilan edilen ve doğal afet riski barındıran bir bölge, doğrudan yapılaşmaya açılmıştır. Yeniden yapılan alanda, önemli mülkiyet değişiklikleri yaşanmıştır.

Depremi nasıl ele aldığınız, depreme nasıl çözüm bulmak istediğinizi de etkilemektedir. Gözden kaçırılmak istenen budur. Ortada görülmeyen

değil, görülmek istenmeyenler vardır. Ve o görülmek istenmeyen alanda, insan yaşamı vardır.

Bizim sözümüz ise açıktır. İnsanlık, kentlerimizi, yapılarımızı depremlere karşı koruyabilecek bilimsel birikime sahiptir.

TMMOB Peyzaj Mimarları Odası İzmir Şubesi

Afete Doğal Bir Süreç Olarak Bakmak

Afet olarak isimlendirilen doğal süreçler doğanın devinimidir ve gerçekte dünyanın var olduğu günden bu yana insan için sağlıklı yaşam ortamını oluşturacak biçimde devinmektedirler. Doğal süreçler, insanın doğayı aşırı sömürsünün sonucu afetlere dönüşmektedir. Deprem, taşkın, sel, heyelan, erozyon gibi farklı süreçlerle karşı karşıya kalındığında, bu süreçlerin bütünsel devinimi ile oluşan peyzajları anlamakta ve anlatmakta zorlanıldığından doğal süreçler insanları süreç dışına, maalesef yaşam dışına itmektedir. Yaşam alanlarını sosyal, ekonomik, çevresel ve psikolojik yıkımlara sürüklemektedir. Çünkü doğal süreçler anlaşılman yol alınmakta, süreçlerle birlikte yaşamak yerine onlara rağmen yaşam alanları biçimlendirilmekte ve tarihi süreçte doğayla birlikte yaşamın deneyimlendiği kültürel bellekten giderek uzaklaşmaktadır.

Süregelen kenteleşme biçimi, doğal sistemleri bozmakta; doğadan giderek uzaklaştırılan insan, doğadan izole kentsel alanlarda süregelen

yapılaşmanın neden olduğu sorunlar kümesinin içinde sağlıksız yaşam ortamlarına doğru uzun yıllardır itilmektedir.

Topraklarının %97'si deprem bölgesi olan Türkiye'de de en sık karşılaşılan ve en fazla ve yaygın hasara neden olan afet çeşidi deprem olarak karşımıza çıkmaktadır. Birinci derece deprem bölgesinde yer alan İzmir ili için de benzer bir durumdan bahsetmek mümkündür. Yaşanılan coğrafyanın potansiyel afet riskleri göz önüne alınarak, jeolojik etütlerin hassasiyetle analiz edildiği planlama çalışmaları ile daha güvenli kentler oluşturmak, kent planlamanın önemli kriterlerinden biri olmak durumundadır.

Mutlak birinci derece tarım alanı ya da doğal koruma alanı olan alanların rant kaygısı ve plansız büyüme ile yapı alanlarına dönüştürülmesi yanlış kullanım kararlarının ölümcül olduğunu ülkemizde defalarca çok net olarak göstermiştir. Kentlerin yaşanabilir olması, gıda güvenliği ve kentsel üretkenlik açısından son derece önemli olan bu tip alanların her ne koşulla olursa olsun yapılaşmaya açılmaması gerekirken, yeni kent merkezi olarak görülmesi ve emsal artış kararlarının alınmaya çalışılması sadece deprem açısından değil, gelecekte iklim krizi gibi çok sayıda çevresel soruna karşı ülkemizin dayanıklılığını azaltacak, kayıplara neden olacaktır.

Kentlerin insanların sağlık, güvenlik, sosyal yaşam ve refahını uzun süreli sağlayabilmesi kentsel ekosistemlere ve bileşenlerine bağlıdır ve bu nedenle kentsel yapının ana öğelerinden biri olan kentsel açık yeşil alanlar, afet sonrasında da önemli bir rol oynamaktadır. Ekolojik, ekonomik ve sosyal faydalar sunarak sürdürülebilir kentsel gelişimine katkı sunan kentsel açık ve yeşil alanlar parkları, yeşil

ağları, yeşil aksları gibi pek çok alanı kapsamaktadır.

Kentsel açık ve yeşil alanların sağladığı ekosistem hizmetleri tüm kentlinin eşit olarak faydalanması gereken ortak mekânlardır. Ancak bu mekânlar dünyanın birçok kentinde giderek daha sorunlu hale gelmeye başlamıştır. Özellikle yerel yönetimlerin kalkınma baskısı sebebiyle kentsel yeşil alanların tahsis edilmesine ilişkin standartları uygulayamamakta ve neticesinde kent nüfusuna yetecek açık yeşil alanlar oluşturulamamaktadır.

yetersiz kaldığı görülmüştür.

İçgüdüsel bir davranış biçimi olarak insanlar afetin hemen sonrasında afet alanından uzaklaşmak istemektedirler ve özellikle depremlerde, binaların içinde bulunan kişiler artçı sarsıntılardan korunmak ve olası daha büyük bir depremden korunmak için buldukları binanın içinden çıkmak istemektedirler. Bu durumda insanların gidecekleri ilk yer binalarının bulunduğu parseldeki açık alan, böyle bir alan

yapılaşmadan korunmuş yeşil alanlar, spor alanları, otoparklar, meydanlar gibi açık yeşil alanlar afet anında çok hayati bir görevi yerine getirmektedir.

Geçici barınma alanları, Afet Müdahale Planları'nda belirlenen afet öncesi ve sonrasında gerekli barınma, temizlenme, yiyecek-icecek gibi zorunlu ihtiyaçlara yönelik hizmetlerin nasıl ve nerelerde gerçekleştirilmesine imkân tanıyan kamusal alanlardır. Afet ve acil durum barınma alanlarının amacı, afet yönetimi altyapısını oluşturmak ve hayati faaliyetlerin minimum düzeyde karşılanmasını sağlamaktır. Bu alanların kolay erişilebilir, yeterli büyüklüğe sahip, geçici kısa süreli barınmaya olanaklı olması gerekmektedir. Afet ve acil toplanma alanlarının büyüklükleri 3000 m² (100 çadır ve 400 nüfus) ile 30000 m² (1000 çadır ve 4000 nüfus) arasında, çadır alanı olarak düzenlenecek alanların büyüklükleri ise kişi başına minimum 2,5 m² maksimum 7,5 m² arasında olmalıdır.

Afet ve acil durum yönetimi konuları, plansızlık ve hazırlıksızlığın ne yazık ki hâlâ çözülmediği günümüz Türkiye'sinde yaşamsal derecede önemli ve doğru bilinmesi son derece gerekli konuların başında gelmektedir. Acil durum konularında eksik bilmek de yanlış bilmek kadar tehlikelidir. Bu nedenle doğru ve faydalı bilgiyi üretmek, paylaşmak, kolay ulaşılır kılmak, afet sırasında ve sonrasında nasıl hareket edilmesi gerektiğinin bilinmesi açısından önem arz etmektedir. Afet/acil durum sonrası oluşan kargaşa ortamında ulusal bütün imkânların, bir koordinasyon içerisinde etkin bir şekilde kullanılması ve seferber edilmesi en önemli konuların başında gelmektedir. Bu nedenle ülkemizde afet öncesi, afet sırasında ve afet sonrasında belirlenen ve uygulanmakta olan kriterlerin dünya ölçeğindeki kriterlerden daha iyi ve sürdürülebilir olması temel hedef olmalıdır.

“KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN SAĞLADIĞI EKOSİSTEM HİZMETLERİ TÜM KENTLİNİN EŞİT OLARAK FAYDALANMASI GEREKEN ORTAK MEKÂNLARDIR. ANCAK BU MEKÂNLAR DÜNYANIN BİRÇOK KENTİNDE GİDEREK DAHA SORUNLU HALE GELMEYE BAŞLAMIŞTIR”

Dünyanın birçok yerinde topluma ve çevreye ekolojik, ekonomik ve sosyolojik katkı sunan kentsel açık yeşil alanların acil durum toplanma alanı olarak da değerlendirildikleri bilinmektedir. Fakat her açık yeşil alan ya da park niteliği taşıyan alanlar buraların afet toplanma alanı olarak nitelendirilmesini sağlayamamaktadır. Kentlerde yoğun yapılaşmanın içerisinde yer alan kentsel boşluklar, kamusal alanlar, açık ve yeşil alanlar hiçbir standardı sağlayamadıkları halde afet sırasında ya da sonrasında acil toplanma alanı olarak kullanılmaktadır. Aslında deprem öncesinden insanların rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan kentsel açık ve yeşil alanların gereksinimlerini tam olarak karşılayamadığı ve fonksiyonlarını gerçekleştirmedi

bulunmaması durumunda ise en yakın kamusal açık alandır.

Toplanma alanı/acil toplanma olarak isimlendirilen bu alanlar, afet sırasında ve sonrasında insanların ivedilikle ulaşması gereken, afet riski taşımayan güvenli alanlar olmalıdır. Bu alanlar afetzedelerin bilgilendirildiği, yardım ekipleri ile koordinasyonun sağlandığı, kurulacak geçici barınma alanlarına yönlendirilmelerin yapıldığı merkezler olmalıdır. Ön tahliye alanları olarak da ifade edilen bu alanlar genellikle kamuya ait ve konumu itibarıyla bölgede yaşayanlar tarafından kolay fark edilebilen, hızlı ve düzenli bir şekilde erişilebilen, yeterli bir büyüklüğe sahip olan, ağırlıklı açık yeşil alanlardan oluşmaktadır. Bu nedenle

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

Selma Akdoğan, Şube Teknik Sorumlusu

Deprem İzleri...

30 Ekim depremi kayıplarımızın acısını bıraktı yüreğimizde... Plansızlığın, denetimsizliğin, bilimden uzak rant politikalarının yaratabileceği yıkımın örneği olarak kazındı zihnimize... İmar aflarının, kaçak yapılaşmanın, zemin özellikleri dikkate alınmadan yapılan binaların, denetimsizliğin acı sonuçlarını bıraktı geriye... Tarım alanları, sulak alanlar ve dere yatakları üzerinde yapılaşmanın neden olduğu çevresel sorunların yanı sıra bölgede yaşayanları afetlere karşı nasıl korunmasız bıraktığını gösterdi.

Merkez üssü kilometrelerce ötede olan depremin sonucunda oluşan yıkım, kentimizde meydana gelecek depremlere karşı ne kadar hazırlıksız olduğumuzu gösterdi. Deprem sonrası acil müdahale için ulaşımın, uygun fiziki koşullara sahip ve yeterli sayıda geçici toplanma ve barınma alanlarının planlanmasındaki eksiklikler ile birlikte yıkıntı atıklarının yönetilmesindeki eksiklikleri gösterdi.

Deprem anında ve sonrasındaki yıkım işlemleri sonucu oluşan hafriyat atıkları yıkımdan, taşınma ve bertaraf süreçlerinde çalışanlar ve bölge halkının sağlığına, hava kalitesine ve çevreye olan etkileri ve oluşturduğu riskler ile iz bıraktı.

Hasarlı binaların yıkım süreçlerinde alınmayan önlemler nedeni ile soluduğumuz tozun ve belki de tozla birlikte bulunması muhtemel

asbest vb. tehlikeli partiküllerin izlerini bıraktı ciğerlerimizde... Hava kalitesi ölçümleri az sayıda istasyonda ve sınırlı parametrelerle yapıldığı için hava kalitesi ve çevre boyutuna yönelik değerlendirmeler eksik kalmaktadır. Yıkım ruhsatlarının düzenleme aşamasında sunulması gereken asbest envanterleri, atık yönetim planları, toz önleyici sistemler, gürültü kontrolüne yönelik tedbirlere ilişkin bilgi belgeler ile yıkım işlemlerinin ve bertaraf süreçlerinin kontrol ve denetimi ile ilgili süreçlerdeki eksiklikler iz bırakmaya devam ediyor.

Diğer taraftan acılarını sarmaya çalışan depremzedelerin çözülemeyen barınma sorunu devam ediyor. İmar artışı gibi popülist politikalar; müteahhit, belediye, iktidar üçgeninde enkaz altında kalan sosyal devleti gösterdi. İmar değişiklikleri planlanırken nüfus yoğunluk artışının çevresel altyapıya, ulaşım altyapısına getireceği yük göz ardı ediliyor. İçme suyu, kanalizasyon ve yağmur suyu şebekelerinin kapasitesi, atık yönetim süreçleri, ulaşım kaynaklı hava kirliliği ve gürültü kirliliği gibi çevresel etkilerin imar planlama süreçlerinde dikkate alınması gerekiyor.

Kentsel dönüşüm ve bina yıkım süreçlerindeki asbest ve diğer tehlikeli maddelere bağlı çevre ve sağlık riskleri ve yıkıntı atıklarının doğru yönetilmesi konusundaki uyarılarımızı paylaşmamıza rağmen gerekli önlemler alınmazken, 6 Şubat depremleri ile yaşadığımız yıkım sorunun büyüklüğünü acı bir şekilde gösterdi. Büyük yıkımın etkileri asbest, partikül madde ve diğer tehlikeli maddelerin, kontrolsüz yapılan yıkım ve taşınan atıkların, sulak alanlar, meralar, tarım alanları gibi çevresel açıdan uygun olmayan alanlara dökülen atıkların yarattığı çevre ve sağlık riskleri ile devam ediyor.

Yıkım ve atık yönetimi sürecinde hem çalışanların sağlığı ve güvenliği hem de çevre ve halk sağlığı için gerekli

önlemlerin alınması ve denetlenmesi önem taşıyor.

Doğa olaylarının afete dönüşmemesi için kentlerimizi, bilim ve mühendislik ışığında sağlıklı ve dirençli hale dönüştürmek mümkün... Çok geç olmadan...

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

Sinancan Özicer, Yönetim Kurulu Başkanı, Bornova Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürü

Deprem Acı Sonuçlarını Önlemede Temel Başlıklar

30 Ekim 2020 tarihinde Sisam Adası'nda meydana gelen depremler İzmir, tarihinde yaşanabilecek en büyük felaketlerden birini yaşamıştır. Bir kez daha deprem gerçeğini acı bir deneyim ile görmüş olduk. Ülkemiz aktif bir deprem kuşağında yer almaktadır. Deprem bir doğa olayı olup geçmişte olduğu gibi gelecekte de meydana geleceğini, önlenemeyeceğini, ancak bu acıların bir daha yaşanmaması ve depremlerin doğal afete dönüşmemesi için bilimsel önlemler ve bilinçli eğitim ile zararın en aza indirilebileceğini unutmamalıyız.

Deprem zararlarını en aza indirmek için mühendislik biliminin gerekleri dikkate alınmalı, zemin ve temel etüt raporları bilimsel ilke ve standartlara uygun yapılmalıdır. Uygun yerleşim alanlarının belirlenmesi ve zemine uygun binaların yapılması, mevcut yapı stokunun deprem güvenliği kontrolünün, depreme karşı dayanıklılık kontrolünün yapılarak yapının durumuna göre güçlendirilmesi veya yıkılıp yeniden

yapılması, riskli alanların imara açılmaması önem arz etmektedir.

özdirenc tomografi, sismik ve mikrotremör gibi jeofizik yöntemler

“JEOFİZİK-JEOLOJİK ZEMİN ETÜT RAPORLARININ STANDARTLARA UYGUN YAPILMASININ SAĞLANMASI, RAPORLARIN KONTROLÜ VE GEREKLİ DURUMLARDA YERİNDE DENETİMİ İÇİN MERKEZİ VE YEREL İDARELERDE JEOFİZİK MÜHENDİSİ İSTİHDAMI ZORUNLU OLMALIDIR”

Depremlere karşı hazırlıklı olma ve deprem zararlarını en aza indirme misyonu merkezi ve yerel yönetimlerin önceliği olmalıdır. Bunların başında Jeofizik-jeolojik zemin etüt raporlarının standartlara uygun yapılmasının sağlanması, raporların kontrolü ve gerekli durumlarda yerinde denetimi için merkezi ve yerel idarelerde Jeofizik mühendisi istihdamı zorunlu olmalıdır. Son depremde de görüldüğü üzere mevcut bina olmadan önce denetimlerin ne kadar önemli olduğu görülmüştür. Ancak İzmir’de ilçe belediyelerin çoğunda jeofizik mühendisi istihdamı olmadığından dolayı denetimsiz geçen zemin etüt raporuna göre tasarlanan binanın, ileride meydana gelecek bir depremde zarar görmemesi mümkün değildir. İleride daha üzücü deneyimler yaşanmaması için en kısa zamanda İzmir’de bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

Bir diğer çözüm ise riskli binaların taranıp tespit edilmesindeki hızlı çözüm yöntemleridir. İzmir’in yapı incelemeğinde zaman en önemli faktör ancak teknolojinin gelişmesi ile yapıları hasarsız yöntemler ile incelenmesi mümkündür. Bunun için inşaat mühendislerine destek veren jeofizik yöntemlerin kullanılması bu süreçte çok faydalı olacaktır. Radar,

kullanılmalı, yapıya hasar vermeden hasarsız yapı incelemeleri yapılmalı ve yapı stoku hakkında güncel bilgiler sağlanmalıdır. Yapıdaki taşıyıcı malzemelerin içindeki görünmeyen çatlakları, donatıların korozyona uğrayıp uğramadığı, binanın rezonansa girip girmediği, temelin ve tüm donatıların projeye uygun şekilde yapılıp yapılmadığının tüm tespitleri hızlı, hassas ve ekonomik şekilde Jeofizik yöntemler ile yapılıp İnşaat mühendislerine destek verici değerler olarak aktarılabilir.

Bir diğer çözüm yöntemlerinden birisi de deprem bilincinin artırılmasıdır. Tüm vatandaşlarımıza Temel Afet Bilinci eğitimleri verilerek deprem öncesi alınması gereken tedbirleri (yapısal olmayan malzemelerin sabitlemesi, yangın söndürme cihazının temini vs.), deprem anındaki doğru duruşun yapılması (cenin pozisyonunda sağlam bir eşyaya sırtımızı yan olarak bekleyip asansör, balkon ve merdivenlere gidilmemesi) ve deprem sonrası yapılması gerekenleri anlatıcı eğitimlerin verilmesidir.

Doğa olayı olan depremlerin geçmişte olduğu gibi gelecekte de olacağını unutmamalıyız. Ülkece daha önce yaşadığımız acıları yaşamamak için gerekli önlemler

çok geç olmadan alınmalıdır. Yaşam hakkının temel ve vazgeçilmez bir insan hakkı olduğu düşüncesi ile sağlıklı ve güvenli kentleşmeler için denetim mekanizmasının, yapı incelemelerin ve eğitimlerin bilimin ve mühendisliğin yol göstericiliğinde olmalıdır.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
Koray Ç. Önalın, Yönetim Kurulu Başkanı

30 Ekim “Bayraklı Afeti”nin Düşündürdükleri

Cumhuriyetimizin yüzüncü yılına yaklaştığımız bu günlerde, doğa kaynaklı afetlerde, bir yüzyılda 200 bine yakın insanımızı toprağa verdik, vermeye devam ediyoruz ve bir paradigma değişikliğine gitmezsek, bir o kadar daha insanımızı kaybedeceğiz.

Rakamlar ile konuşalım; 1927 yılında, ülke nüfusu 13,5 milyon, kırsalda yaşayanların oranı %75; 2023 yılında ise dehşet bir tablo var karşımızda; nüfusumuz 85 milyon, kentlerde yaşayanlar nüfusun %94’ünün oluşturuyor ve bunun sürdürülebilir yanı artık yok. Bu tablodan yola çıkarak BAYRAKLI AFET’i değerlendirilmemiz gerekiyor.

Adını doğru koyalım; 30 Ekim 2020 tarihinde meydana gelen hadise, İZMİR DEPREMİ değildir. Bayraklı’nın 70 km uzağında, Sisam Adası’nın kuzeyinde bir fay kırılmış, o fayın kırılması ile oluşan deprem, gelip Bayraklı’da bir AFET’e neden olmuştur. Bu, 21. yüzyılda bir yerleşim utanıcıdır. Sisam Adası’nın kuzeyinde meydana gelen

depremin Bayraklı'da oluşturduğu ivme komiktir; bu ivme değerine bile binalar dayanamamış ve tam 117 yurttaşımız, sarsıntıya diz çöken binaların içerisinde yaşamını yitirmiştir.

Bayraklı'yı yıkan, İzmir'de kırılması muhtemel diri faylardan biri değildir; kötü zemin üzerine inşa edilmiş ve üst yapısı berbat binalar yurttaşlarımıza mezar olmuştur. Suçlu sistemin ta kendisidir. Meles Deltası'nın ardında, yüzlerce metre kalınlığında suya doygun bir alüvyon ovayı, tarım (veya yeşil alan) yerine imara açarsanız, bu sonuç kaçınılmazdır. Bostanlı, Mavişehir, Alsancak benzer zemin koşullarına sahiptir. Kısaca, İzmir kentinin yakınında yer alan herhangi bir fayın kırılması durumunda olabilecekleri düşünmek bile istemiyoruz.

Ne yapılmalı?

-Göçü önlemeliyiz, belki tersine çevirmeliyiz

-Konutu barınma değil rant aracı olmaktan derhal çıkarmalı, ihtiyaç fazlasını vergilendirmeliyiz,

sistemi ile etkin ve efektif olarak denetlemeliyiz.

-İmar affı, planlama temeli olmayan emsal artışı gibi ilkel çözüm yöntemlerini derhal terk etmeliyiz.

Deprem değil, diri fayların üzerinde, kötü zeminlerde inşa edilmiş, denetimsiz binalar geleceğimizi yok ediyor ve "gözlerimizin rengi farklı olsa da gözyaşlarımız hep aynı akıyor".

İzmir Tabip Odası

Dr. M. Lütfi Çamlı, 2020-2022 Dönemi Yönetim Kurulu Başkanı

Depremler doğal afetler grubunda yer almaktadır. Oluşumu engellenemez; ancak oluşabilecek yıkımlar ve kayıplar, depremlere hazırlıklı

Depreme hazırlıksız olmak bir yana, süreci yönetmedeki beceriksizlikler, koordinasyon bozuklukları, iktidarın zaman zaman yerel yönetimleri, meslek örgütleri ve demokratik kitle örgütlerini dışlayan, işbirliğine uzak duran yönetim anlayışları depremin olumsuzluklarının daha da ağır yaşanmasına yol açmıştır. Depremin ilk anından itibaren sahada olan İzmir Tabip Odası gerek toplum sağlığı gerek sağlık çalışanlarının sağlığı ve güvenliği için yaptığı incelemelerde yöneticilerce muhatap alınmak istenmemiş, örneğin geçici yerleşim alanlarındaki çalışmalarına izin verilmemiştir. Bu engellemelere rağmen süreç izlenmeye çalışılmış ve bulgular şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Covid-19 salgını sürecinde ortaya çıkan deprem, uyarılarımıza rağmen gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle salgının şiddetlenmesine yol açmıştır. Zaten yetersiz olan filyasyon çalışmaları çökmüş; izolasyon, karantina uygulamaları sekteye uğramıştır. Pandemi ve üzerine eklenen İzmir depremi birinci basamak sağlık hizmetlerinin nüfus tabanlı yapısı bozulmasının, hizmetin talep eksenli olarak kurgulanmasının ne kadar sakıncalı olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. İzmir Valisi tarafından Covid-19'a bağlı ölümlerin üç kat arttığı açıklanmış, ağır Covid-19 vaka sayısının artmasıyla birlikte hastanelerde yoğun bakım ve servis yatak kapasiteleri sıkıntıya girmiştir. Sağlık çalışanlarının birer depremzede olduğu unutularak hizmete devam etmeleri istenmiş, hasarlı sağlık kuruluşlarında hizmet sürdürülmeye çalışılmıştır. Fiziksel hasar gören aile hekimliği birimleri, bina değerlendirmeleri konusunda bilgilendirilmemiş, bu binaların kamu binası kabul edilmeyip tamirat, tadilat ve yer değişikliğinde destek olunamayacağı bilgisi verilmiştir. Kamu sağlık kuruluşlarındaki deprem hasarları

“COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE ORTAYA ÇIKAN DEPREM, UYARILARIMIZA RAĞMEN GEREKLİ TEDBİRLERİN ALINMAMASI NEDENİYLE SALGININ ŞİDDETLENMESİNE YOL AÇMIŞTIR. ZATEN YETERSİZ OLAN FİLYASYON ÇALIŞMALARINI ÇÖKMÜŞ; İZOLASYON, KARANTİNA UYGULAMALARI SEKTEYE UĞRAMIŞTIR”

-Ovaları, tarım alanlarını mutlaka imar dışında tutmalı, kentler için öncelikli yerleşim alanlarını çok çabuk belirlemeli ve yoğunluğu güvenli olduğu jeolojik-jeoteknik çalışmalarla ortaya konmuş bu alanlarda hızla konut üretmeliyiz.

-Tüm inşaatları, sigorta sistemi ile entegre edilmiş yeni bir yapı denetim

olarak önlenmelidir. İzmir jeolojik yapısı, barındırdığı çok sayıda kırılma hattı nedeniyle depremlere yabancı değildir. Ancak yaşanan deprem süreci deprem öncesi hiçbir önleyici uygulamanın hayata geçirilmediğini, deprem anı ve deprem sonrası için de hiçbir hazırlığın olmadığını bir kere daha gözler önüne sermiştir.

konusunda şeffaf ve tatmin edici bilgilendirme tüm taleplerimize rağmen hala yapılamamaktadır.

Depremde kaybettiğimiz tüm vatandaşlarımızın anıları önünde saygıyla eğiliyor, yaşanan bunca kayıp ve acı sonrası olası depremler için yöneticileri bir kere daha sorumluluklarını yerine getirmeye davet ediyoruz.

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

Doğal afetlerin sonrasında gıda ve su güvenliğinin sağlanması elzemdir. Bunun için önemli olan olası bulaşların önlenmesidir. Afetler sonrasında yaşanacak ortamlarda beslenmenin önemi azamidir. Bağışıklık

Ürünler için STT/TETT kontrolü yapılarak depolama/dağıtım alanlarına alınmalıdır. Yemek servisi, gıda ve su dağıtımları koordinasyon ekiplerince yapılmalı, harici bireysel veya kurumsal girişimler olmamalıdır. Çadır ve toplanma alanlarına kontrolden geçmemiş gıdalar alınmamalıdır. Gıda tedariki ve dağıtımlarında soğuk/sıcak zincir sağlanmalı ve korunmalıdır. Sahada, gıda dağıtımları farklı alanlarda ve kontrolsüzce yapıldığı için TETT'si geçmiş ürünlerin dağıtıldığı görülmüştür.

Toplanma ve çadır alanlarında hazırlanacak yemekler mobil/sahra mutfaklarda, gıda mühendisleri gözetiminde kullanılacak hammaddelerin soğuk/sıcak zincirleri kırılmamalı, alet ve ekipmanların dezenfeksiyonu ve temizliği uzmanlar tarafından gözden geçirilmeli, pişmiş ve pişmemiş gıdalar

belirlenerek beslenmelerine ayrıca özen gösterilmeli, yaşanabilecek olumsuzluklar önlenmelidir. Sunum alanlarına bu konularda görseller/yazılar asılmalıdır. Bebekler ve çocukların beslenmeleri için ayrı alanlar oluşturulmalıdır. İzmir depreminde özel beslenmesi gereken yurttaşların ihtiyaçları sağlanamamıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesinin Deprem Master Planı'nda Acil (Afet Sırasında) Planlama Etkinlikleri kapsamında afetzede ve yardım ekipleri için gıda ve su güvenliğinin sağlanması etraflıca ele alınmalıdır. Alanlarda çıkarılacak yemekler sadece karın doyurmak için olmamalı, ihtiyaç sahipleri eksiksiz beslenebilmeli, sağlıklı, güvenilir gıda ve temiz suya erişimin bir insan hakkı olduğu unutulmamalı, bu hakka erişim tam olarak karşılanmalıdır. Doğal afetten sağ kurtulmuş insanlarla alandaki arama kurtarma ekipleri gıda güvenliği riskine maruz bırakılmamalıdır.

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Ege Bölgesi Şubesi Ertuğrul Barka

“ALANLARDA ÇIKARILACAK YEMEKLER SADECE KARIN DOYURMAK İÇİN OLMAMALI, İHTİYAÇ SAHİPLERİ EKSİKSİZ BESLENEBİLMELİ, SAĞLIKLI, GÜVENİLİR GIDA VE TEMİZ SUYA ERİŞİMİN BİR İNSAN HAKKI OLDUĞU UNUTULMAMALI, BU HAKKA ERİŞİM TAM OLARAK KARŞILANMALIDIR”

ve sinir sistemlerinin yıpranmış olması afetzedeleri gıda kaynaklı enfeksiyonlara daha savunmasız hale getirir. İzmir depreminde toplu bir zehirlenme vakası görülmesi de bireysel zehirlenmeler yaşandığı düşünülebilir.

Yardımlar ihtiyaca göre tespit edilerek talep edilmeli, ihtiyaç fazlası varsa düzenlenerek uygun şartlarda depolanmalıdır. Açık, dökme ambalaj ile gelen gıdalar kabul edilmemelidir.

için ayrı ekipmanlar temin edilip doğru kullanımı sağlanmalıdır. Mikrobiyal bozulma ihtimalinin yüksek olduğu, afetzedelerle yardım görevlilerine ciddi zararlar verebilecek et/tavuk gibi riskli gıdaların kontrolleri daha sıkı gerçekleştirilmelidir. Sahada, yemeklerin oda sıcaklığında, uygun olmayan koşullarda sunulduğu gözlemlenmiştir.

Gıda alerjisi/intoleransı ve kronik rahatsızlıkları olan bireyler

İz Bıraktı mı?

İzmir depremin neden olduğu yıkımın büyüklüğü göz önüne alınca öncelikle yıkımın gerçekleştiği yerleşim yerlerinin zeminleri aklımıza geliyor. Bu konuyu uzman Odalarımıza bırakmalıyız.

Biz, Kimya Mühendisleri Odası olarak, yıkılan yapılarda kullanılan malzemelerin üretimlerindeki kalitelerini önceleriz.

Çimentosu, hazır betonu, inşaat demirleri, kireci, kumu ve standardı

olan diğer malzemelerin tümünün Türk ve uluslararası standartlarına uygunluğu ve alınması zorunlu olanlarından TSE Belgeli olmasını sorgularız.

İşte bu depremin bizde oluşturduğu düşünce, yapılarda kullanılan malzemelerin nitelikleri ve standartlarına uygun olup olmadığı; üretim öncesinde ve süreçlerinde hammaddelerin ve ürünlerin standart denetimlerinin yapıp yapılmadığıdır.

Elbette piyasadaki bu

malzemelerin devletçe denetimlerinin yapılmış olması gerekir.

Peki, bu denetimlerin sağlıklı ve

uygun olarak yapıldıklarına emin miyiz?

Yapılıyorsa, o zaman betonlardaki deniz kabuklularını nasıl açıklayabiliriz?

“İŞTE BU DEPREMİN BİZDE OLUŞTURDUĞU DÜŞÜNCE, YAPILARDA KULLANILAN MALZEMELERİN NİTELİKLERİ VE STANDARTLARINA UYGUN OLUP OLMADIĞI; ÜRETİM ÖNCESİNDE VE SÜREÇLERİNDE HAMMADDELERİN VE ÜRÜNLERİN STANDART DENETİMLERİNİN YAPILIP YAPILMADIĞIDIR”

Yeni Bir Başlangıç: Hatay İli Konteyner Eğitim Kampüsü

Didem Kan-Kılıç, Selin Gülden, Yasemin Albayrak-Kutlay, Michael E. Young

PROJE ADI **Hatay İli Konteyner Eğitim Kampüsü**
PROJE YERİ **Antakya, Hatay**
PROJE YÜRÜTÜCÜLERİ **Ender Bulgun, Didem Kan-Kılıç, Selin Gülden, Michael E. Young, Yasemin Albayrak-Kutlay**
PROJE SPONSORU **Genart Medya**
PROJE ve UYGULAMA YILI **2023 (Nisan 2023 - Devam etmektedir)**

TEŞEKKÜR
FAKÜLTE ÖĞRETİM ELEMANLARI **Özgül Kılınçarslan, Lale Başarır, İpek Kaştaş Uzun, Işık Ülkün Neusser, Athanasios Stasinopoulos**
MİMARLIK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ **Aleyna Sır, Ceyda Coşar, Emre Kılıçkaya, Ezgi Yılmaz, Mert Türkmen, Öykü Akpınar**
İÇMİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ **Ege Yenen, Elifnaz Kırkpınar, İlayda Uygur, Deniz Özdemir, Ruken Konyar, Sila Kiras, Sümeyra Nur Acar, Şeyma Nur Alptekin**
ENDÜSTRİYEL TASARIM BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ **Berfin Tutaklı, Melis Sepit, Mine İnal**
GÖRSEL İLETİŞİM TASARIM BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ **Ataberk Tanış, Berke Çınarlı, Gözde Naz Terzi, Tuğay Doğan**

SAĞ ÜSTTE SIRAYLA Proje aşamaları (Tablo 1)

Güneş, rüzgâr ve iklim analizi (Görsel 1)

Yerleşim planı (Görsel 2)

EGE MİMARLIK EKİM 2023

Giriş
İzmir Ekonomi Üniversitesi (İEÜ), Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi (GSTF), 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ta meydana gelen yıkıcı depremin ardından depremden etkilenen on bir ilden biri olan Hatay ilinin karşılaştığı zorlukları ele almak adına, eğitim kurumları, depremden etkilenen çocuklar ve tasarımcıların da dâhil olduğu çeşitli aktörleri içeren bir girişimde bulunmuştur.

İEÜ GSTF'nin gönüllü öğretim elemanları ve öğrencilerinden oluşan disiplinler arası tasarım ekibi (mimarlık, içmimarlık ve çevre tasarımı, endüstriyel tasarım ve görsel iletişim tasarımı) daha önce gerçekleştirdikleri ve yayınladıkları "Konteyner Anaokulu Projesi" (Kan-Kılıç, 2021) ile ilgili deneyimleriyle, depremden etkilenen Hatay bölgesindeki çocuklar için konteyner çözümleri araştırmak üzere Genart Medya ile bir araya gelmiştir. Sonrasında T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın da dâhil olmasıyla ve bu üç kurumun işbirliğiyle Hatay'da bir konteyner eğitim projesi başlatılmıştır.

Bu proje öncelikli olarak Hatay ve çevresindeki depremden etkilenen

çocuklar için eğitim olanakları sağlamayı, erişilebilir ve güvenli öğrenme ortamlarına duyulan ihtiyacı karşılamayı amaçlamıştır. Hatay bölgesinin yeniden yapılandırılması sürecinde bölgede bulunan ilköğretim ve anaokulu düzeyindeki çocukların, süreç içerisindeki eğitim ihtiyacını karşılamak ve onlara psikososyal destek sağlamak hedeflenmiştir. Böylece sadece eğitim değil, aynı zamanda çocukların duygusal ve zihinsel gelişimine odaklanan mekânlar sunarak onların iyi olma hâlini desteklemek planlanmıştır. Sonuç olarak, çağdaş eğitim standartlarına uygun olarak bir konteyner eğitim kampüsü tasarlanmıştır.

"Hatay İli Konteyner Eğitim Kampüsü" tasarımında, çevre dostu malzemeler ve enerji verimli sistemler kullanılarak sürdürülebilir bir yaklaşım benimsenmiştir. Proje, doğal ışıklandırmayı maksimum düzeyde kullanarak çocuklara ferah ve aydınlık bir öğrenme ortamı sunmayı hedeflemiştir. Ayrıca oyun alanları, sanat atölyeleri ve doğa etkinlikleri için iç ve dış mekânlarda geniş açık alanlar oluşturularak çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeleri teşvik edilmiştir. Çocuklara depremin etkileriyle baş

etmeyi öğretirken aynı zamanda duygusal güçlerini keşfedebilecekleri mekânlar sunulması amaçlanmıştır. Bu projenin bir diğer önemli yönü, Hatay bölgesinde bulunan ailelere ve çocuklarına uzun vadeli sosyal destek ağı oluşturacak esneklikte bir tasarım projesi sunmaktır.

Tüm bu çabalar sonucunda ortaya çıkan konteyner eğitim kampüsü projesi, Hatay'da depremden etkilenen çocuklar için sadece eğitim kurumları değil, aynı zamanda umut ve yeniden başlama fırsatı sunmaktadır. İEÜ GSTF ve Genart Medya'nın bu işbirliği, toplumun geleceğini inşa etmek adına güçlü bir adım atıp depremden etkilenen çocukların hayatlarında olumlu bir değişim yaratmak adına bir fırsattır.

"Hatay İli Konteyner Eğitim Kampüsü" 1000 metrekarelik bir alana yapılacak olan altı adet derslik, müdür ve öğretmenler odası, kafeterya, ıslak hacim, rehberlik ve aktivite odası ihtiyaçlarını karşılayacak yaklaşık 600 metrekarelik iç mekân alanına sahip konteynerlerden oluşan bir tasarım projesidir. Topluluk içinde yer alan gönüllü öğretim elemanları ve öğrenciler ile birlikte iş takvimi hazırlanan bu proje, üç aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşama, "konsept geliştirme", ikinci aşama "geliştirilmiş konsept ve uygulama çizimi", üçüncü aşama ise "danışmanlık hizmeti"ni içermektedir. Genart Medya desteğiyle tamamlanacak olan bu projenin uygulama aşamasında gerekli danışmanlık İEÜ GSTF tarafından sağlanacaktır.

Proje Sürecinin Tasarımı

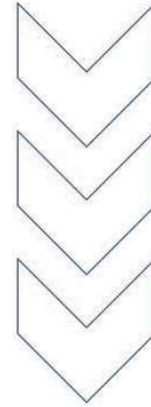
Proje süreci konsept geliştirme, geliştirilmiş konsept ve uygulama çizimi, son olarak da danışmanlık hizmeti aşamasını kapsamaktadır (Tablo 1). Bu sürecin başlangıcında Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Endüstriyel Tasarım, Görsel İletişim Tasarımı, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı ile Mimarlık bölümlerinden gelen öğretim elemanları ve öğrencilerinden oluşan bir ekip gönüllü olarak bir araya gelmiştir. Sonrasında bu ekip arasında görev dağılımı yapılmış ve dört ana görev başlığı belirlenmiştir. İlk olarak kimlik tasarımı alanında çalışmalar başladı. Bu kapsamda proje kimliği ve

logo tasarımı gerçekleştirilerek sürecin video ve fotoğraf dokümantasyonu yapıldı. Ayrıca proje ara sunumları ve final sunumu ile birlikte, sürecin belgesel içeriği ve süreç kitabının tasarımı da bu aşamada tamamlandı. İşaretleme ve yön bulma tasarımı da bu ekibin sorumlulukları arasındaydı. İkinci aşamada araştırma-geliştirme ve teknik detaylar danışma ekibi çalışmalarına başladı. Bu ekip, projenin şartname analizini yaparak Avrupa standartlarını ve örnek projeleri inceledi. Aynı zamanda konteyner standartları ve teknik detayları araştırarak gerekli ihtiyaç analizini gerçekleştirdi. Üçüncü aşamada tasarım ekibi konsept fikir oluşturarak görselleştirmeler yaptı. Bu süreçte, teknik çizimler ve proje spesifikasyon dosyası oluşturuldu. Bunun yanı sıra sponsor firma ve kamu kurumuyla yapılacak görüşme öncesinde gerekli sunumlar hazırlandı. Son olarak, dördüncü aşamada, danışma kurulu olarak görev yapan öğretim elemanları, sürecin yönlendirilmesi ve danışmanlık hizmetinde bulundu. Bu aşamaların koordinasyonu içinde yürütülmesi, başarılı bir proje sürecinin anahtarı oldu.

Proje Tanıtımı ve Değerlendirme

Ele alınan süreç, mimari tasarımın ve ayrıntılı araştırmanın birleşimini temsil etmektedir. Araştırma aşaması, Hatay ili Antakya şehir merkezinde güneş, rüzgâr ve iklim analizleri ile başladı; bu analizler bilgisayar ortamında gerçekleştirilen saha çalışmalarıyla devam etti (Görsel 1). Araştırmalar sonucunda proje konumuna göre ön cephe batıya gelecek şekilde yerleştirildi. Güneş, rüzgâr ve iklim analizlerine göre proje cephe ve çatı tasarımı konusunda çalışmalara başlandı.

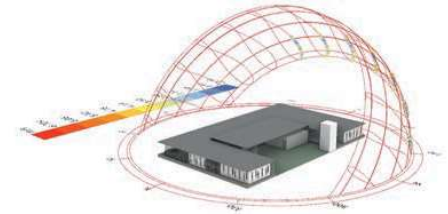
Proje modüler bir yaklaşıma sahiptir ve her bir modül üç konteynerin birleşiminden oluşmaktadır. Her modül için iki taşıma konteyneri kullanılarak modül oluşumları arasında 2,5 m'ye kadar boşluk bırakıldı ve bu boşluğu doldurmak için demir konstrüksiyon ile strüktür sağlandı. Modüller 45 metrekarelik alanlara sahiptir ve sınıf, kafeterya ve idari birim modülleri aynı tipte, tuvalet modülü ise ıslak

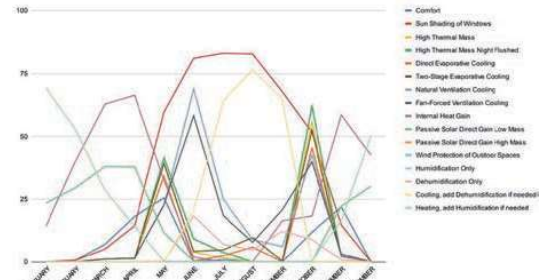
• **KONSEPT GELİŞTİRME AŞAMASI**
• İlk konsept fikirlerini tartışması ve kimlik tasarımı
• Konsept çalışmalarını plan üzerinde geliştirme
• Genart Medya sunumu için hazırlık
• Sunum sonrası geri bildirim değerlendirme

• **GELİŞTİRİLMİŞ KONSEPT VE UYGULAMA ÇİZİMİ AŞAMASI**
• Nihai konsept üzerinden teknik çizimlerin başlaması
• Ayrıntılı teknik çizimler
• Çizimlerin toplanması ve sunum hazırlığı
• Üretici firma ile çizimler üzerinden tartışma
• Proje üretim süreci takibi, İEÜ Ekibi

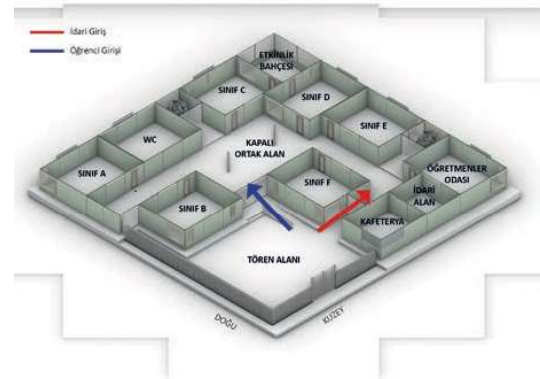
• **DANIŞMANLIK HİZMETİ AŞAMASI**
• Proje yerleştirme süreci, Kontrollörlük, İEÜ Ekibi
• Açılış organizasyonu
• Proje kitabı hazırlığı (Kitap Tasarımı ve Basımı)
• Proje videosu hazırlığı (Kurgu ve montaj)-belgesel hazırlığı

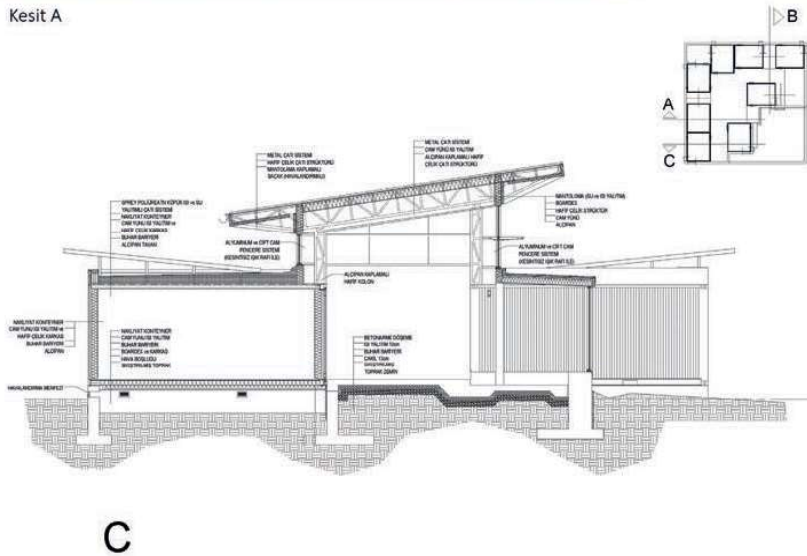
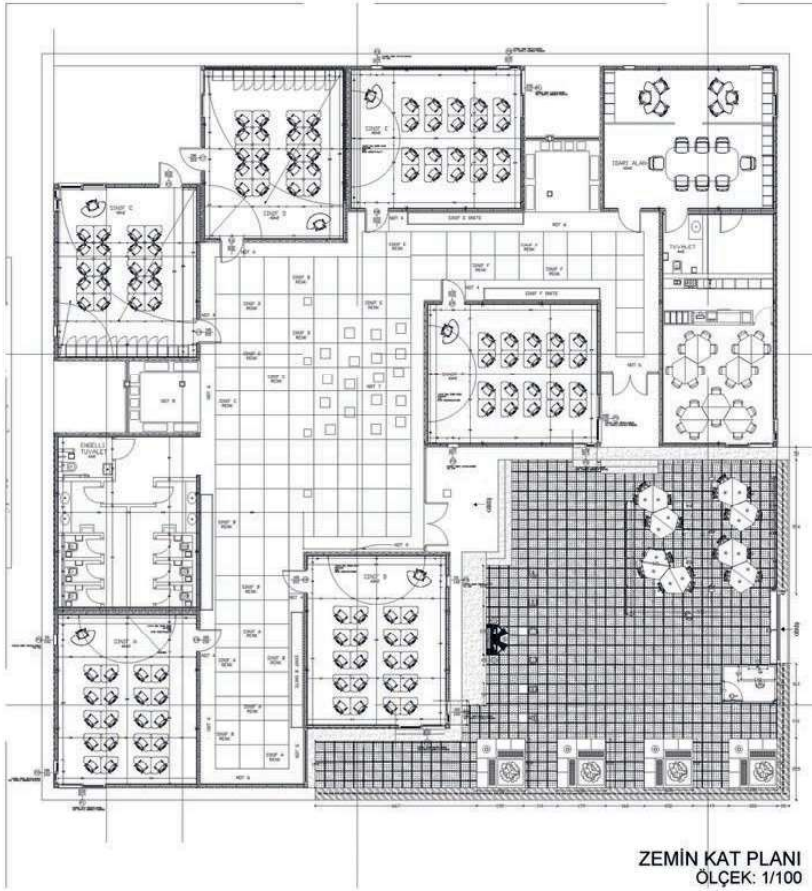

Güneş - rüzgâr analizi

İklim analizi

hacim gereksinimlerine uygun şekilde tasarlandı.

Proje, 1000 metrekarelik bir alanda altı sınıf modülü, etkinlik bahçesi, kapalı ortak alan, kafeterya, idari alan, öğretmenler odası ve tören alanından oluşmaktadır. Proje planı şekillendirilirken, öncelikli olarak, öğrenci ve idari girişler ayrı olarak kurgulandı ve sınıflar arası en kısa sirkülasyon yolları hesaplandı. Merkezde yer alan kapalı ortak alan, öğrencilere alternatif bir oyun ve tören alanı sunarak toplum içinde daha aktif bir rol almalarını teşvik etmektedir. Karşılıklı konumlandırılan sınıflar ise öğrencilerin birbirlerinden kopmama ve topluluk içinde daha sağlam bir bağ oluşturmalarını amaçlamaktadır. Bu tasarım, özenle planlanmış bir mimari sürecin ve dikkatli araştırmanın ürünüdür (Görsel 2).

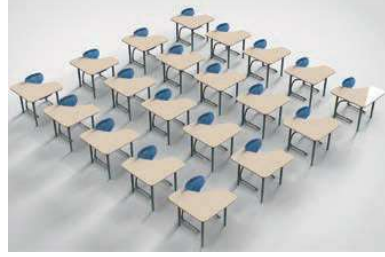
Ele alınan mimari tasarım detayları arasında cephe için geliştirilen hareketli panjur sistemi, pencere olan bölgelerde hareketli olarak iç mekânın aydınlatma ve sıcaklık kontrolünü sağlamak için kullanılırken, duvar olan bölgelerde sabit olarak tasarlanmıştır. Bu tasarım detayları, yapıya enerji verimliliği ve iç mekan konforu sağlamak amacıyla entegre edilmiştir. Okul bahçe duvarları için ise gabylon duvarlar kullanılmıştır. Yapının çatı eğimleri, kış aylarında güneş enerjisiyle ısınmayı amaçlayarak güney cephesindeki sınıflara doğal ışık sağlama hedefiyle tasarlanmıştır. Ayrıca, açıklıklardan içeri giren doğal havanın iç mekânı havalandırdıktan sonra ısınan havanın yükseltilmiş pencerelerden dışarı çıkması sağlanarak optimum iç hava çığırını sağlanması amaçlanmıştır (Görsel 4).

Öğrencilerin geleceğe dönük yeteneklerini geliştirebilmeleri ve ilham alabilmeleri için eğitim mekânlarının bu amaca uygun olması son derece önemlidir. Okulların farklı öğretim yöntemlerine, çeşitli etkinliklere ve öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarına esnek bir şekilde yanıt verebilecek şekilde tasarlanmış ve uyarlanabilir olması kritik bir gerekliliktir (Kovachevich vd., 2018). Çocukların biyolojik, psikososyal ve duygusal gelişimlerinin en hassas olduğu dönemler 6-12 yaşlarıdır ve bu dönemde olumlu bir şekilde desteklenmeleri için uygun şartlar

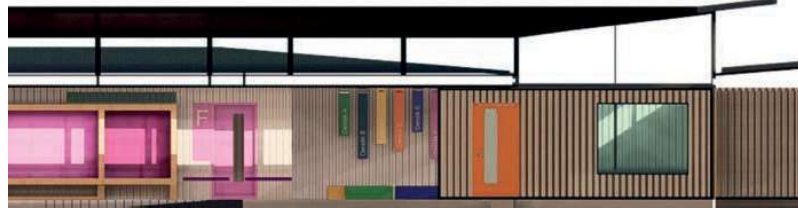
79, 166, 111

76, 140, 229

245, 146, 89

255, 223, 146

74, 76, 177

212, 129, 199

SOL ÜSTTE Zemin kat planı teknik çizim (Görsel 3)

Kesitler (Görsel 4)

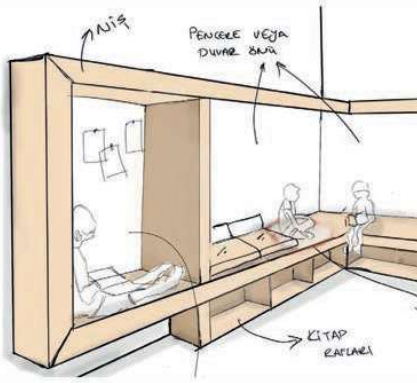
ÜSTTE Sınıflar - İlkokul ve Anasınıfı (Görsel 5)

İlkokul sıra dizilimi (Görsel 6)

Koridor kesitler (Görsel 7)

Anasınıfı bahçe (Görsel 8)

“ELE ALINAN SÜREÇ, MİMARİ TASARIMIN VE AYRINTILI ARAŞTIRMANIN BİRLEŞİMİNİ TEMSİL ETMEKTEDİR”

ve mekânlar oluşturulması gereklidir (Gür ve Zorlu, 2002). Bu sebeple, anasınıfları için Milli Eğitim Bakanlığı (2018) tarafından seçilen renkler yerine açık somon rengi, açık sarı veya açık seftali renklerini kullanmanın öğrencilerin öğrenme sürecine katkı sağlayacağı görülmektedir. Bej, mavi, mor ve yeşil renkler ise ilkökul sınıfları iç mekânlarında kullanılmak üzere seçilmiştir (Görsel 5). İç mekân mobilya tercihlerinde iki farklı yükseklikte sabit ve ayarlanabilir ayaklı iki ayrı

tasarım önerisi sunulmuştur. Ayrıca sabit mobilyalarda öğrencilerin kişisel alan oluşturmalarına imkân sağlamak için modüler çözümler üretilmiştir. Sınıflarda yeni nesil eğitim modeline hizmet etmesi adına farklı sıra dizilim konfigürasyonları geliştirilmiş ve sunulmuştur (Görsel 6).

Çocukların sınıf içinde bir araya gelip sohbet edebileceği, oyun oynayabileceği, kitap okuyabileceği, resim yapabileceği ve dinlenebileceği gibi çeşitli davranışları sergileyebileceği

alanlar oluşturulmalıdır. Bu alanların tasarlanmasında renklerin ve şekillerin kullanılması, farklı etkinlikler için uygun ve teşvik edici bir atmosfer yaratmada önemli bir rol oynamaktadır (Kılıç Aksu ve Yalçınkaya, 2023). Anasınıfı bahçe tasarımı, eğitim görececek çocukların fiziksel ve zihinsel becerilerini geliştirirken aynı zamanda yeni bilgiler öğreneceği bir alan olarak tasarlanmıştır. Mini saksılarda toprağı ve bitki gelişimini öğrenirken aynı zamanda duvardaki görsellerle pekiştirecektir (Görsel 7). İncelenen tasarım öğeleriyle ilgili olarak koridorlar özgün bir renk koduyla belirlenmiş ve her sınıfın iç mekânında uyumlu bir şekilde devam eden bütünlük sağlamıştır. Gri tonları da dâhil olmak üzere seçilen renk kodları, ikincil bir kombinasyon ve grid şeklinde zemin tasarımında kullanılmıştır. Öğrencilerin oturabileceği minderler ve kitap raflarından oluşan çok amaçlı oturma üniteleri ve özel oturma alanları tasarlanmıştır. Okul girişinde yer alan ışıkla desteklenmiş renkli tabelalar, ziyaretçilere rehberlik etmek amacıyla oluşturulmuş; bu alan olumsuz hava şartlarında tören alanı olarak kullanılabilir ve mobil puflar kolayca kaldırılabilir olarak tasarlanmıştır. Bu tasarım elemanları, mekân içinde uyumlu bir estetik ve fonksiyonellik sağlamak üzere özenle düzenlenmiştir (Görsel 8, 9 ve 10).

Açık alanlar, okullarda hem rekreasyon hem de öğrenme için büyük önem taşır. Bu tür alanların kullanımı öğrencilere öğrenme, sosyal ve kişisel gelişim, zorlukların üstesinden gelme becerileri ve doğa ile daha derin bir bağ kurma fırsatları sunar (Kovachevich vd., 2018). Tören alanı, koridorların düzenlemesine benzer gridal bir organizasyona sahiptir ve öğrencilere keyifli bir dış mekân kullanımı sunmak için oturma birimleri ve manolya ağaçları içerir. Öğrenciler, sınıflarının renk kodlarına göre tören alanında sıraya girmekte ve yemek alanı, turuncu karelerin bulunduğu bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Bu alanda iki pergola, öğrencilerin güneşin etkilerinden korunmalarına yardımcı olur.

Çocuklar okul ortamını sadece öğrenmek için değil, aynı zamanda sosyalleşmek, rahatlamak ve eğlenmek

için de değerlendirmektedir. Okul ortamlarının tasarımı öğretme ve öğrenme faaliyetlerini ve sonuçlarını etkilemektedir. Dahası, eğitimciler için öğrenme ortamının tasarımı, öğrencilerle etkileşim kurma biçimlerini etkilemektedir. Bu nedenle, bir okul binası öğrencilerin akademik refahına olumlu katkıda bulunurken ve sosyal etkileşimi, topluluk duygusunu ve kapsayıcılığı teşvik ederken, aynı zamanda eğitimcilerin yardımıyla öğrenme faaliyetini de artırmalıdır. Bu sebeple, bu projede çalışan gönüllü tasarımcılar olarak inanıyoruz ki etkili toplum-üniversite ortaklıkları, toplumsal ihtiyaçların belirlenmesinde ve karşılanmasında önemli bir rol oynar. Aynı zamanda bu proje, yükseköğretim kurumlarındaki sosyal sorumluluk faaliyetlerinin operasyonel öneminin de altını çizmektedir. Başarılı bir projenin işbirliğine dahil olan tüm aktörlerin (tasarımcılar, sponsor firmalar, kamu kuruluşları, son kullanıcılar, vb.) işbirliğine dayalı bir yaklaşım içerdiğine inanıyoruz. Bu nedenle, üniversitenin bu konuda toplumsal farkındalık yaratmada önemli bir rol oynadığına inanıyoruz.

Didem Kan-Kılıç, Doç. Dr., İzmir Ekonomi Üniversitesi, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Selin Gülden, Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Yasemin Albayrak-Kutlay, Ar. Gör., İzmir Ekonomi Üniversitesi, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Michael E. Young, Öğr. Gör., İzmir Ekonomi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

KAYNAKLAR

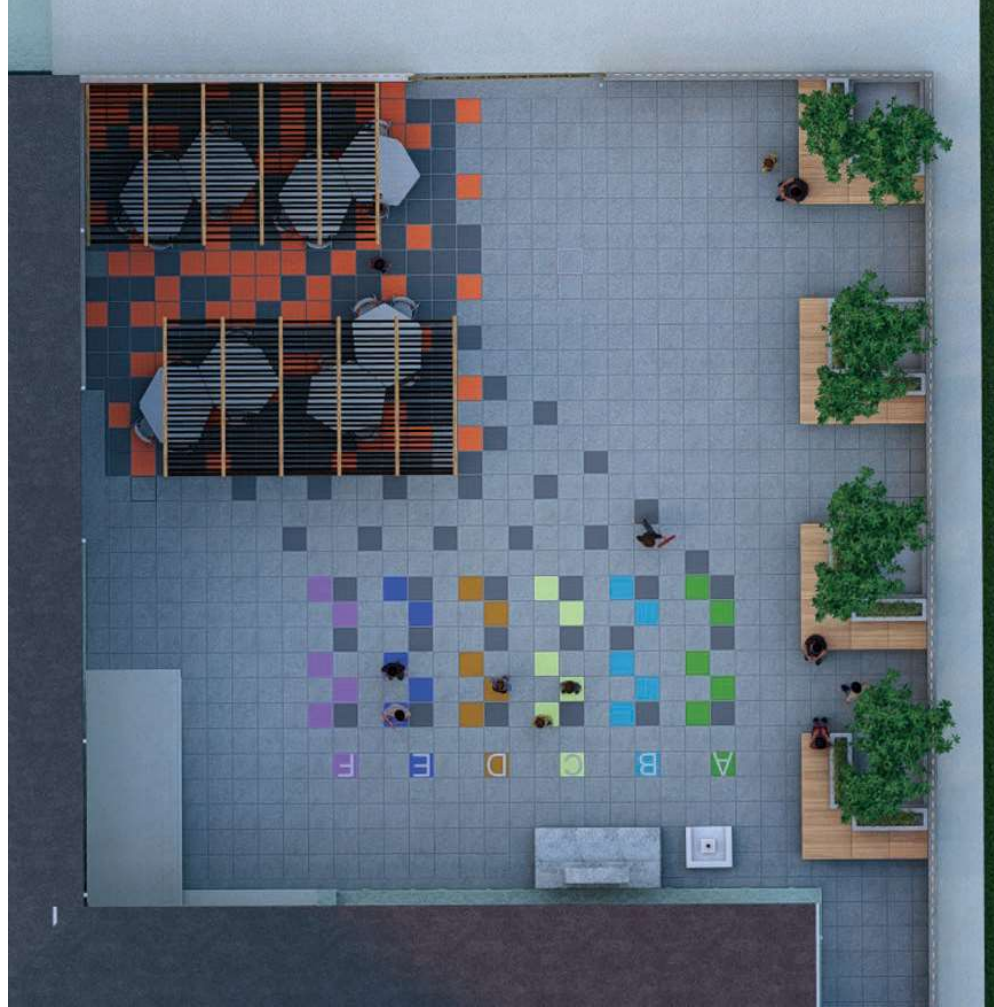
- Gür, G.Ö. ve Zorlu, T. (2002). *Çocuk Mekânları*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Kan-Kılıç, D. (2021, 14 Mart). *Eğitime Konteyner Ek. XXI*. <https://xxi.com.tr/i/egitime-konteyner-ek>
- Kılıç Aksu, M. Yalçınkaya, Ş. (2023). İlköğretim Yapılarında Serbest Zaman Etkinliği ve İç Mekan Tasarımı. *YDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 5(1), 56-74. DOI: 10.32955/neujfa202351704
- Kovachevich, A., Roberts, J., Northey, M., Darcy, L., Macken, J. (2018). *Future of Schools*. London. ARUP. <https://www.arup.com/-/media/arup/files/publications/f/futureofschools2018.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Okul Tabela Logo ve Amblemeleri ile İlgili Genelge*. https://savur.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_10/10095745_KILAVUZ.pdf

SOL ÜSTTE Koridor ortak alan (Görsel 9)

Koridor (Görsel 10)

SAĞ ÜSTTE Tören alanı yukarıdan görünüş (Görsel 11)

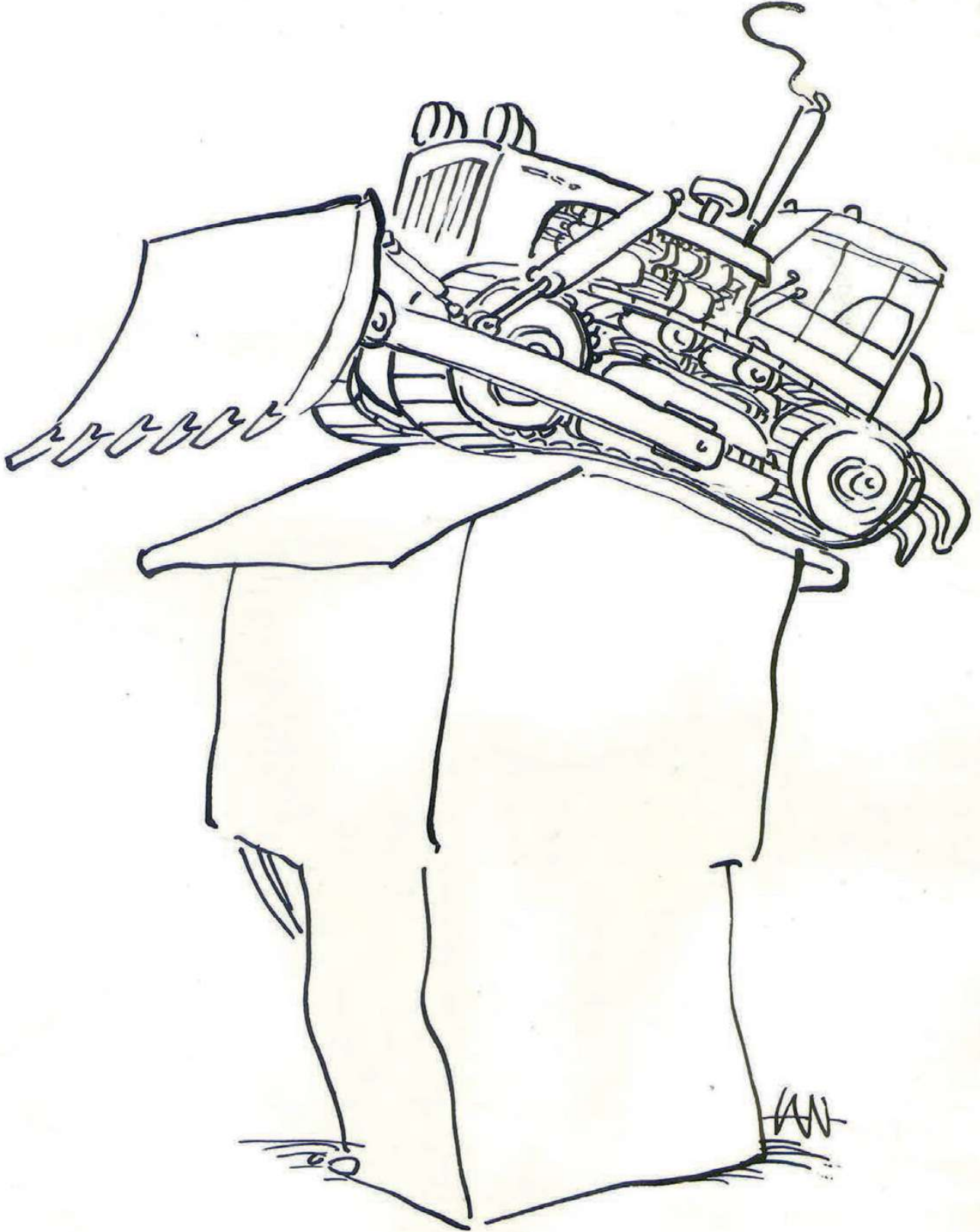
Tören alanı (Görsel 12)

YIKIM VE DOĞAL AFETLER

EGE MİMARLIK OLARAK YAŞANAN BÜYÜK MARAŞ-ELBİSTAN DEPREMLERİ SONRASINDA HEPİMİZİN HAYATLARINI ETKİLEYEN DEĞİŞTİREN VE DÖNÜŞTÜREN BU FELAKETTEN VE YAŞANAN ACI VE TRAVMALARDAN HAREKETLE, ELİNİZDEKİYLE BİRLİKTE ÜÇ SAYIYI (120, 121 VE 122) TOPLUM OLARAK KARŞI KARŞIYA KALDIĞIMIZ FİZİKSEL, SOSYAL VE KÜLTÜREL YIKIMLARI TÜM BOYUTLARI İLE İNCELEMAYA AYIRMAYA KARAR VERDİK. DEPREMLER TÜM YIKICILIKLARI İLE BİZE BU FELAKETLERE NE KADAR HAZIRLIKSIZ OLDUĞUMUZU GÖSTERDİ. ÖNCELİKLE BİR DEPREM ÜLKESİNDE YAŞIYOR OLMANIN BİLGİSİNE VE BİLİNCİNE SAHİP OLMAMIZ GEREKTİĞİNİ, BU BİLİNCİ TÜM KURUMSAL YAPILANMAMIZDA VE TOPLUMSAL YAŞAMIMIZDA SÜREKLİ HATIRLAMAMIZ GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR; DEPREMLE YAŞAMANIN SONUÇLARINA, YIKIMLARA, KRİZLERE VE ONLARIN YÖNETİLMESİNE ODAKLANIYORUZ. ŞAYET BUNU TOPLUM OLARAK GERÇEKLEŞTİREMEZSEK HERHANGİ BİR YIKIM SONRASINDA YAŞANANLARIN TOPLUMSAL, EKONOMİK, POLİTİK BİLANÇOSU ÇOK AĞIR OLMAYA DEVAM EDECEKTİR. MADDİ KAYIPLAR SADECE YEREL DEĞİL BÖLGESEL, ULUSAL, HATTA ULUSLARARASI EKONOMİK KAYIPLARA SEBEBİYET VERECEKTİR. AYRICA, AFETİN EKONOMİ-POLİTİĞİ KADAR ÖNEMLİ OLAN TOPLUMSAL HAFIZANIN YIKIMI ÜZERİNDE DURMAK İSTİYORUZ. TOPLUMLARI AYAKTA TUTAN, SAHİP OLDUKLARI ORTAK DEĞERLER, TOPLUMSAL HAFIZALARI VE KÜLTÜREL BİRİKİMLERİDİR. YIKIM FİZİKSEL VE MEKÂNSAL OLANIN TAHRİBATI OLDUĞU GİBİ O FİZİKSELLİĞİN ÜRETİLMESİNDE VE YENİDEN ÜRETİLMESİNDE SÜREKLİLİĞİ SAĞLAYAN BİREYSEL VE TOPLUMSAL HAFIZANIN DA YIKIMIDIR.

Yıkımı ele aldığımız bu ilk sayıda deprem, sel, yangın gibi doğal afetler sonucunda karşı karşıya kaldığımız YIKIM'ı nedenleri, yol açtıkları, sonuçları, sosyolojisi, afet/kriz yönetimi kapsamında yapılabilecekleri, risk yönetimi kapsamında alınabilecek önlemleri, bireysel, kurumsal ve toplumsal sorumluluk boyutları ile ele almak istiyoruz. Bu bütüncül ele alışı doğanın gücünün fiziksel mekânda yarattığı tahribata odaklanacağız.

Yıkım ve Doğal Afetler

Sezai Göksu, İsmail Küçük, Tarık Şengül, Ezgi Orhan, Ayşe Filibeli

METNE ÇEVİREN İlgin Külekçi

Sezai Göksu: Herkese merhaba, iyi akşamlar. Ege Mimarlık Dergisi benden “Yıkım ve Doğal Afetler” temalı sayısı için aynı konuda bir toplantı örgütlememi istemişti. Dergi haklı olarak bu konuda bir hassasiyet göstermiş; çünkü yaşadığımız her doğa olayı az ya da çok bir yıkımla sonlanıyor. Deprem, sel, yangın, salgın gibi, ne yaşasak sonunda bir yıkımla karşılaşılıyor. Bu akşam hep birlikte bu yıkım meselesini bütün boyutları ile tartışacağız. Ancak, ben bu toplantıyı örgütlerken ortada ciddi bir kavram kargaşasının olduğunu fark ettim, örneğin “doğal afet” tanımlaması konunun uzmanlarını son derece rahatsız eden bir tanımlama. Sanki afeti normalleştiren, asıl failin üstünü örten bir tanımlama. David Harvey, On Yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu başlıklı kitabında 16. çelişki olarak sermayenin doğayla ilişkisini incelediği bölümde şöyle diyor: “sözde doğal afetler hakkında doğal olan hiçbir şey yoktur”. Bu nedenle, toplantımıza İsmail Küçük ile başlamak istiyorum. Hocam, özellikle meteoroloji karakterli doğa olaylarının felakete dönüşmesinin arkasında neyin yattığı meselesini ikinci tura bırakarak, ilk olarak bize bir kavramsal çerçeve çizebilir misiniz?

İsmail Küçük: Öncelikle hepinize iyi akşamlar diliyorum. Son yıllarda hep yeni kavramlar ortaya koyuyoruz; örneğin yönetim, iletişim, yeşil çevre, yeşil binalar, enerji verimliliği, enerji ve su tasarrufu gibi. Zaman içinde bu kavramların içleri boşaltılıyor, farklı anlamlar yükleniyor. Seller, taşkınlar ve orman yangınlarıyla ilgili tüm

değerlendirmelerde, olağan olarak yaşanan doğa olayı etkilerin açısından iklim değişikliğine bağlanmaya çalışılıyor. Bu yorum, toplumu yanlış yönlendiriyor. Aslında iklim dediğimiz şey, bir olay değil; sıcaklık, rüzgâr, nem, basınç, güneşlenme süresi, güneşlenme şiddetleri gibi pek çok meteorolojik parametrenin istatistiki ifadesidir. Bu istatistiki ifadelerle birlikte meteorolojik olaylar açıklanmaya çalışılır. En çok kullandığımız sıcaklık ve yağış parametrelerinin istatistik çalışmaları için kullandığımız verilerin ölçümleri kısmen temsiliyet sağlayabilecek ve aletli yapılması yalnızca 100-120 yıllık. Bu tarihten öncesine dair değerleri çeşitli yöntemlerle ortaya koymaya çalışıyoruz; örneğin yağışları maksimize ediyoruz. Ancak bugün herhangi bir yerde bir yağış olduğunda, bu yağış daha önce kayda geçmemiş bir değerdeseyse hemen “iklim değişimi” olarak yorumluyoruz. Yahut ölçtüğümüz bir sıcaklık değeri mevcut kayıtların dışındaysa yine “iklim değişimi”ne bağlamaya çalışıyoruz. Oysa şunlar önemli: (1) Bizim ölçemediğimiz meteorolojik olaylar yaşanmamış değildir; (2) Meteorolojik ölçümlerin hangi temsiliyette yapıldığı önemlidir.

Meteoroloji istasyonu kurmanın birtakım standartları vardır. İstasyonlar yalnızca kenti değil, atmosferin bileşenlerini ölçebilmek için kentten belirli bir mesafede, gerekli şartları sağlayan, doğal alanlarda kurulmalı. Örneğin Ankara’da meteoroloji istasyonunun çevresindeki kent yapısı, kurulduğundan bugüne çok değişti. Burada ölçülen sıcaklık değerlerindeki

Sezai Göksu, Prof. Dr., Şehir Plancısı

İsmail Küçük, Meteoroloji Mühendisleri Odası, Başkan Vekili

Tarık Şengül, Prof. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Ezgi Orhan, Doç. Dr., Çankaya Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Ayşe Filibeli, Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Çevre Mühendisliği Bölümü

değişimin atmosferdeki sera gazı değişimine bağlanması hatalı sonuçlara yol açabiliyor.

İklim değişiminin etkilerinden biri de atmosferdeki sera gazları nedeniyle enerji dengesinin değişimine bağlı olarak meteorolojik olayların değişmesidir. Aslında bu, en çok üzerinde durmamız gereken konulardan bir tanesidir. Örneğin “yağışlar düzensizleşti” diye bir ifade kullanılıyor. Yağışlar nasıl oluyordu da ne hâle geldi? Yani aslında ölçemediğimiz olayları iklim değişimine bağlayarak başka konuları örtmeye çalışıyoruz. Köy ve kent nüfuslarının dağılımı, su havzalarının yanlış kullanımı, tarımsal üretim alanlarının düzensizliği gibi konulardaki planlı yanlışların üzeri bu şekilde örtülmeye çalışılıyor.

Yaşadığımız olayların iklim değişimiyle ilişkisini ortaya koyabilmek için her olayı ayrı ayrı çalışmalıyız. Oysa “iklim değişimi”ne bağlanan konular anlatılırken bilimsel bir ifade kullanılmıyor. Peki iklim değişiyor mu? Evet, iklim değişiyor. İklim, dünya var olduğundan beri değişiyor ve dünya var olduğu sürece değişmeye devam edecek. İklimin değişiminin ana parametrelerinden biri dünyanın ekseninin değişmesi. Bu değişim ile dünyaya hâkim hava hareketleri ve enerji değişiyor. İklimi başka neler değiştiriyor? Evet, atmosfere saldıığımız sera gazları değiştiriyor. Yağışların şiddetinin artmasının asıl etkenlerinden biri havadaki kirlilik parametrelerinin artmasıdır. Tozların artması yağış şiddetini ve miktarını artırır; böylece yağış çekirdeği oluşur. Özetle, biz her şeyi iklim değişimine bağlarsak başka önemli konuları kaçırabiliriz. Yaşanan her olayı kavramsal olarak iklim değişimine bağlamamız doğru değildir.

S.G.: Birtakım hatalar yapıldığı zaman meteorolojik olayların felaketlere dönüşmesi kaçınılmaz oluyor. Mesela çok şiddetli yağmur yağabilir ama yapılar dere yatağında bulunmazsa bu bir felakete dönüşmez. Önünde set ya da yol gibi bir engel yoksa su akar gider, bir yıkıma neden olmaz.

İ.K.: Örneğin en son Libya’da büyük bir felaket yaşandı. Bu bir afet değil, felaket. Felaketi meydana getiren ise barajlar. Yağışlar etkili olmuştur ama iki barajın yıkılması bu sonuca neden olmuştur. Bunu iklim değişimine bağlamak doğru olmaz. Baraj güvenliği çok önemlidir ve yapı denetimiyle ilgili bir süreçtir. Ülkemiz de bu açıdan çok risk altındadır.

S.G.: Evet, haklısınız. Tarık Hoca ile devam edelim. Hocam, aynı anda pek çok yıkım yaşanıyor, Kahramanmaraş depremleri, Antakya’daki etkileri, İstanbul’da Ayamama Deresi’ndeki taşkın ve yakın geçmişteki daha pek çok hadise.

Tarık Şengül: Bir de pandemi var.

S.G.: Evet, ciddi bir salgın da var. Özellikle merkezî yönetim ve yerel yönetim ilişkilerine bakarak, piyasaya rağmen afeti önleyecek ya da riski azaltacak bir politika nasıl oluşturulabilir? Biraz bundan bahseder misiniz?

T.Ş.: Soru önemli ama geldiğimiz noktada artık merkezî yönetim ile yerel yönetimin ilişkisi ya da devletlerin bütünlük içinde bu süreçlere müdahalesi ötesinde düşünülmesi gereken sorunlarla karşı karşıyayız. Problemin tespiti ve ortaya konuş şekli, verilecek yanıtları da büyük ölçüde belirliyor.

Bir başka anlatımla kentin odağında olduğu sorunları ancak kenti iyi anlıyorsak yanıtlayabiliriz. Burada tartışmaya açılan tüm sorunlar depremden pandemiye kentin ötesinde süreçlerin parçası olarak ortaya çıksalar da günün sonunda kentsel sorunlar haline geliyorlar. Pandemi küresel bir sorun olarak karşımıza çıktı ama yıkıcı sonuçlarını en dramatik biçimde metropollerde gösterdi. Benzer biçimde deprem geniş bir coğrafyayı sarsıyor ama günün sonunda yoğunlaşmanın kentlerde olması nedeniyle oralarda yıkıcı oluyor.

O nedenle kenti nasıl anlamalıyız sorusuna yanıt arayarak başlamak istiyorum. Tam da bu noktadan kenti, üç iç içe geçmiş etkileşimli bir yoğunlaşma ya da üç iç içe geçmiş katman (strata) olarak kavrayabileceğimizi düşünüyorum.

(1) Jeolojik katman; kent her şeyden önce bir zemin üzerinde yükseliyor. Bir başka anlatımla jeolojik katman kentlerin temelini oluşturuyor. Ancak bu tek taraflı bir süreç değil; insan etkinliğinin yarattığı (fiziki) yapıları çevre de bu jeolojik katmanın parçası haline geliyor. yapılarından altyapısına insan etkinliği jeolojik katmana eklenerek parçası haline geliyor. Derinliklerine dalarak bazı yerlerde bu jeolojik katmanın değerli bulunduğu öğelerini madenler örneğinde olduğu gibi çekebiliyor. Bu etkileşim ve inşaa sürecinde ortaya çıkan yapılaşma da jeolojik katmanın parçası haline geliyor. Deprem esas itibariyle jeolojik katmanda gerçekleşiyor ve nasıl fiziki fay hatları kırılıyorsa, insan etkinliğinin ürettiği fiziki çevre de o fay hatlarına eklenişinin nicel (uzaklık vb.) ve nitel (sağlamlık, jeolojik yapıya bağlanma biçimleri vb.) özelliklerine bağlı olarak sarsıntıdan etkilenip yerle yeksan oluyor ya da etkilenmeden ayakta kalıyor. Sadece yapılar değil altyapılar da benzer bir kaderi paylaşıyor. İşte

deprem sonrası kentleri bağlayan yolların, havalimanlarının halini gördük. Birçoğu ayakta kalamadı. Alüvyal topraklar üzerine konulan beton bloklar darmadağın oldu.

(2) Biyolojik katman, jeolojik katmanın mümkün kıldığı altyapıya yaslanarak insan türü de dâhil olmak üzere bütün canlı türlerinin etkileşimiyle oluşuyor. Birbirleriyle etkileşim içinde türler bir yandan bir evrim ve değişim yaşarken bir yandan da gelecekte var olma mücadelesi veriyorlar. İçinde bulunduğumuz çağ artık geniş kabul gören bir biçimde bu türler ve dolayısıyla da insan varlığının geleceğinin olup olmadığını sorguluyor. İklim değişikliği türü süreçlerin sonunda bazı davranışların değişmemesi durumunda insan türünün neden olacağı ve bütün türleri etkileyecek 6. yok oluştan söz ediliyor. İlginç biçimde bu sürecin en dramatik ve yıkıcı unsurlarından birini jeolojik katmandan çekilen kömür ve petrol gibi yakıtların kullanımı oluşturuyor. Ancak daha güncel örneklerde var. Örneğin pandemi, biyolojik katmanda gerçekleşen canlılar arası etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıktı. Canlılar arası ilişki bir noktada virüsler ve bakterilerin de ürettiği ve bazı durumlarda hızla yayılarak salgın hastalıklara dönüştü ve tüm dünyaya yayıldı.

(3) Toplumsal katman, insan etkinliğinin maddi olduğu kadar maddi olmayan unsurlarını da içeren bir yığılma ve sedimentasyona işaret ediyor. Kuşkusuz söz konusu yığılma jeolojik ve biyolojik katmanlarla etkileşim içinde oluşuyor ancak onlara indirgenemeyecek bir ontolojisi de var. İktidar ilişkileri, dil ve etkileşim, bu katmanın asli öğeleri olarak öne çıkıyor. Örneğin savaşlar bu katmandaki iktidar ilişkilerinin çatışmalı hale gelmesiyle ortaya çıkıyor. Benzer bir durum ekonomik krizler içinde geçerli. Ancak dikkatli bakarsak savaşlar kentleri hedeflediği ölçüde jeolojik ve biyolojik katman yanında insan etkinliğinin toplumsal sayılabilecek öğelerini de

yıkıma uğrattıyor. Daha farklı biçimde de olsa ekonomik krizler kentlerde söz konusu üç katmanı da etkiliyor. Örneğin 2008 ekonomik krizi ABD’de konut kredisi alanında başlayan çıkmazların sonucunda çok farklı networklere yayılan bir pandemi misali neredeyse tüm dünyada yıkıcı sonuçlara yarattı. Bazı ülkelerde iktidarlar ayakta kalmayı başaramadılar.

Söz konusu üç katmanın birbiriyle çok yakından ilişkili olduğunu vurgulayalım. Jeolojik yapının üzerinde toprak ve nehirler var. Bir yerde yerleşim kurmaya başladığımızda o katmana yaklaşıyoruz; yollar açıyoruz, altyapı üretiyoruz, yüksek katlı binalar yapıyoruz. Aynı zamanda biyolojik katmanın da bir parçasıyız. Tüm bunları yaparken iktidar ilişkileriyle ve sosyal kurumlarla bambaşka bir katman daha üretiyoruz. Kent nedir sorusunu bu hat üzerinden yanıtlamanın ilginç ve üretken olduğu kanısıyla şunu söyleyebilirim; kentler bu katmanların en esaslı yoğunlaşma alanlarıdır. Yapılı çevresiyle, canlıları ve iktidar ilişkileriyle birlikte düşündüğümüzde özellikle metropoller esaslı yoğunlaşma coğrafyaları olarak öne çıkıyorlar.

Tam da bu yoğunlaşmanın muazzamlığı krizlerin deneyimleniş biçiminin mekânsallığı hakkında da önemli ipuçları veriyor. Ekonomik, jeopolitik, ekolojik nitelikteki krizler bütün dünyaya yayılıyor ama en çok da büyük metropoliten kentleri etkiliyor. Biraz daha ileri gidip bazı krizlerin metropollerden kaynaklandığını bile söyleyebilirim. Sözelimi ekonomik krizler toplumsal katmanda gerçekleşiyor ama 2008 krizi bir konut kredisi krizi olarak doğdu; Covid-19 pandemisi biyolojik katmanda olsa da en çok kentleri etkiliyor. Dahası, onları küresel bir pandemiye de kentler dönüştürüyor.

Dolayısıyla birbiriyle tetiklenen krizlerin dünyasında ve daha da ötesi çağındayız. Tarihçi Eric Hobsbawn farklı dönemleri “devrim çağı”, “imparatorluk çağı”, “sermaye çağı”

olarak tanımlamıştı. İlk çeyreğinde yaşadıklarımızdan yola çıkarak 21. yüzyılın “krizler çağı” olarak tanımlanacağını düşünüyorum.

Küresel nitelikte ve iç içe geçmiş altı küresel nitelikte krizden söz edebiliriz. Ekonomik krizler ve ekolojik krizler üzerinde kısaca durdum. Ancak bu krizlerin ötesinde bazı özgün dinamiklerin de ekonomik ya da ekolojik krizlere indirgenemeyecek yeni kriz alanları yarattığı söylenebilir. Örneğin kökeninde başka şeyler bulsak da bugün devasa bir mülteci krizi bütün dünyada eşitsiz sonuçlar yaratarak da olsa yaşanıyor. Mülteci krizi, sınırları aşındıran, vatandaşlık gibi aidiyetlerin dışında kalan ve çok geniş bir kesimi trajik biçimde hareketli hale getiren ya da toplama kamplarına kapatan bir kriz olarak küresel bir nitelik kazanmış bulunuyor. Keza toplumsal yeniden üretimin de ekonomik krizlerin ötesinde geçen boyutta kendi başına bir kriz alanına dönüştüğünü söyleyebiliriz. Toplumsal refah krizi olarak da görebileceğimiz bu yeniden üretmememe durumu sadece refah devletinin çöküşü ve sonuçları açısından değerlendirilmemeli. Yerel toplulukların, bir arada yaşama ve dayanışma ilişkilerinin de ciddi biçimde aşındığı yine büyük metropol görünümü bir krizden söz ediyoruz.

Nihayetinde bu krizler olağanüstü durumlar yaratıyor ve bu farklı durumlar yönetimlerin tek taraflı çözümler üretmesine, keyfileşmesine, demokrasinin askıya alınmasına yol açıyor. Kısaca yönetim ve demokrasi krizi olağanüstülüklerle bezenmiş bir çağ ve dünyada sadece yeni yönetsel yapılar olarak ortaya çıkmıyor aynı zamanda kendi başına bir kriz alanı haline gelmiş bulunuyor.

Bitirirken bir kez daha altını çizeyim; bu küresel krizlerin sahne aldığı esas alanlar büyük kentler ve en yıkıcı sonuçlarını da bu tür yerleşmelerde yaratıyorlar. Ama tam da bu noktadan şunu da söyleyebilirim; bu tür krizlere yeterli yetersiz yanıtların üretilebileceği yerler de bu büyük metropoller olmaya devam edecek.

S.G.: Çok teşekkürler. Ezgi Hocam, bu krizleri daha hafif atlatmaya yönelik olarak bir risk azaltma kültürünü nasıl oluşturabiliriz?

Ezgi Orhan: Afetler ya da krizler yerelde meydana gelen durumlardır. Literatürde afet yerel bir olgu olarak tanımlanır ama o bölgenin yerel yönetimi afete müdahale etme kapasitesine sahip olamayabilir; asıl kaynak merkezi idarededir, hatta belki merkezi idareleri bile aşan ihtiyaçlar ortaya çıkabilir. 6 Şubat depremlerinde ulusal ölçeğin dışında uluslararası yardım çağrısı yapılması buna bir örnektir. Kaynağın nasıl kullanılacağı, afete nasıl müdahale edileceği ve krizin nasıl yönetileceği son derece önemli kamu yönetimi meseleleridir. Planlama nasıl bir hak dağıtım meselesi ise, kamu yönetimi de eldeki sınırlı kaynakların kriz anlarında nasıl kullanılacağını belirler. Genellikle gelişmekte olan ülkelerde sakınım kültürünün yerleşmediğini, yani mevcut kaynakların afet olmadan önce kullanıldığını görürüz. “Önce afet meydana gelsin, sonra bakarız” denir. Afet olduktan sonra kamu kaynakları hızla seferber edilir ama tekrar hatırlatmak gerekir ki bu kaynaklar oldukça sınırlıdır. Ancak, sakınım ve risk azaltma kültürü kaynağın ne zaman kullanılacağını açıkça gösterir. Peki, belirsiz bir gelecekte meydana gelebilecek bir afet/kriz ortamı için kaynak kullanır, bunun için yatırım yapar mısınız? Maliyetini afet meydana gelmeden önce üstlenir misiniz?

Pek çok yerel yönetimin beşeri, teknik, finansal kaynağı ve dolayısıyla müdahale etme kapasitesi sınırlıdır. Bu nedenle esas olarak afet anında merkezî yönetimin harekete geçmesini bekleriz. İşin maddi boyutunun yanında kapsamlı bir harekete girişmek için uzun vadeli bir borçlanma, kamunun içinde risk azaltma kültürünün

yerleşmesi ve bunu talep etmesi lazım. Yaşadığı çevrenin güvenli olmasını arzu edecek ve hatta bunu denetleyecek bir toplumsal zihniyet oluşmalı. Örneğin yasal olmayan şekilde yapı sahibi olunabiliyorsa ya da yasal olmayan yapılar zaman içinde affedilerek yasallaştıysa toplum içinde çatışmalar çıkabileceği gibi şöyle bir çıkarım da oluşabiliyor: “Yaptığım şey kamu otoriteleri nezdinde kabul görüyorsa kendi bildiğim gibi kestirmeden kısa sürede çözüme varabiliyorum!” Böylece oluşan yapı çevre farklı kriz türlerine açık olmaya başlıyor; çünkü denetlenebilirlikten uzaklaşıyor. Bu tür yönetimlerde popülist politikalar yerleştikçe sakınım kültüründen de bir o kadar uzaklaşıyor. Gündelik hayatta kısa erimli kazançlar elde edilmiş gibi görünse de bir kriz anında toplumun uğradığı hasar çok yüksek oluyor.

Hasar meydana geldiğinde, daha önce denetlenmeyi, riski azaltmayı talep etmemiş toplumlar karşılıksız bir yardım beklentisi içine giriyorlar. Yardım almak ile hasar almak arasında sürekli bir döngü oluşuyor ve bu girdaptan çıkılmıyor. Ülkemizde de pek çok kentte akut ya da kronik sorunlara karşı kalıcı bir çözüm oluşturamıyoruz. Sadece doğal afet değil, farklı nedenlerden kaynaklanan kriz anlarında benzer bir durum oluyor. Hasar alma ve yardım alma döngüsü içinde, toplumun devletten karşılıksız bir beklenti içine girmesi sistemi kilitliyor ve risk azaltmaya bir türlü yatırım yapılamıyor. “Kriz ortamında kamu yönetiminde benim seçtiğim kişi yardımda bulunsun” deniyor. Bu karşılıksız yardım ortamında kamu bilinci de gelişmiyor, sakınım kültürü yerleşmiyor. Merkezî yönetimin tek başına bu işi yapamayacağını kabul etmeliyiz. Tek bir sorumlu arayıp onu işaret etmekten öteye geçilmesi, merkezî yönetimle birlikte hareket edebilecek yerel yapıların olması

gerekiyor. Bu da kaynakların bölüşülmesi, yetki ve sorumluluğun paylaşılması anlamına geliyor. Bunun için yerel ölçeğe yakınlaşılmalı. Kriz yönetiminde yalnızca seçilmiş karar verici otoriteler yeterli değil, farklı tarafların işin içinde bulunması gerekiyor. Toplumla daha yakın olan ama kaynağı son derece az olan sivil toplum kuruluşlarının, çeşitli uzmanların, akademilerin, doğru bilgilendirmeyi yapabilmek için medyanın ve bununla birlikte örgütlülük anlamında daha yüksek kapasiteye sahip iş çevrelerinin de devreye girmesi şart. En nihayetinde halkın katılmaya dair bir talebi bulunmalı ve karar verme süreçlerinde yer almak istemeli. Bunun için çok tabakalı bir kurumsallaşmaya ihtiyacımız var. Eğer daha geniş bir mecraya yayılan, çok sesli, çoğulcu bir ortam yaratılabilir ise risk azaltma kültürü oluşturulabilir ve kabul gören, karşılık bulan bir yapıya dönüşebilir. Aksi hâlde aynı popülist yaklaşımların içinden çıkamayız ve kendimizi yalnızca somut getirileri olan, gözle görülebilir yatırımlara yönlendiririz.

Özellikle kriz anlarında toplum dirençliliği sadece bir uzmanlık konusu olarak görülüyor ve uzmanlar ile otoritelerin bir araya gelerek ve iki tarafın birlikte karar verdiği bir afet yönetimi biçimi kabul edilir. Oysa, afet yönetimi sisteminde birey, iki taraf arasında pasif ve edilgen bir tutum benimsememelidir. Ortak kaderin birlikte benimsenmesi, kentsel risk yönetiminin katılımcı ve koordineli bir karar verme süreci ve sorumluluk paylaşımını gerektirir. Sakınım kültüründe can güvenliği ve yaşam hakkı gibi temel konulardaki kararlar üçüncü kişilere bırakılamaz. Sakınım kültürü içinde yalnızca denetim meselesi değil, bir de ölçek meselesi var. Bu yüzden, ölçek birey düzeyine indirilmeli ve birey pasif olarak olanları ve yapılanları izlemekle kalmayıp kendi yaşam çevresi hakkında karar verebilmelidir. Böylece, bireyin geleceğine yön verebilmesi mümkün olacaktır.

S.G.: Çok teşekkür ederim. Ayşe Hoca ile İzmir örneğini konuşalım. İzmir, bir körfezin etrafında yoğunlaşarak büyüyen bir kent. Körfeze ulaşan derelerin bir kısmının kapatıldığını, bir kısmının yatağının değiştirildiğini biliyoruz; ekosisteme müdahaleler olmuş. Ayşe Hocam, zaman içerisinde böyle bir coğrafyada hem meteorolojik hem jeolojik karakterli ne tür riskler var? İzmir'in risk haritası nasıldır?

Ayşe Filibeli: Teşekkürler, öncelikle müsaadenizle kısaca konuşmacıların az önce belirttiği bir iki konuya değinmek istiyorum. İsmail Küçük, iklimin dünya var olduğundan beri değiştiğinden, bunun olağan olduğundan söz etti; her aşırı yağışı iklim krizi ya da iklim değişikliğine yormayalım dedi. Ben bunun birtakım parametrelere bağlı olduğunu ve dolayısıyla tüm boyutlarıyla birlikte ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Klişeleşmiş olsa da nüfus artışı önemli bir konu. Doğanın belirli bir kendini yenileme kapasitesi vardır; ancak dünya nüfusunun sürekli artış doğaya bir baskı olarak dönüyor. Biz kaynakları tüketiyoruz, yapılaşmayı artırıyoruz, toprağı kirletiyoruz, su tüketimimiz artıyor, birtakım doğal unsurların değişimine neden oluyoruz ve gitgide daha geniş alanları işgal etmeye başlıyoruz. Verimli topraklarımızın çoğu bu yerleşim alanları nedeniyle işgal altına alınıyor. Bu nedenle öncelikle yerleşim yerlerinin planlanması konusunu öne çıkarmamız gerekiyor. Yerleşim birimleri kurgulanırken çevre düzeni planları önem taşımaktadır. Yerleşime açılacak alanların yanı sıra sanayi, tarım, turizm, ulaşım, yeşil alanlar, orman alanları gibi bölgelerin de bu planlamanın parçası olması gerekir. Eğer doğal ortamı gereğinden fazla tüketip ona yok edebileceğinden fazla yük verirsенiz doğanın geri dönüşü farklı biçimlerde gerçekleşiyor. İsmail Hoca'nın değindiği gibi, bu yağışları neden aşırı yağışlar olarak görüyoruz? Meteorolojik ölçümler ve

istatistikler tabii ki çok önemli. Zaten bütün altyapı projeleri de bu istatistik veriler dikkate alınarak tasarlanıyor. Uzun vadeli istatistik veriyi dikkate almak mecburiyetindeyiz. Çok uzun vadede tekrarlanan meteorolojik olayları yorumlamak zor. Bunlar afet olarak karşımıza çıkıyor ya da yapılaşmaya bağlı olarak aşırı yağışlar, aşırı sıcaklar, vb. görülüyor.

Libya'yı örnek verdiniz. Barajdaki doluluk oranının izin verilenin çok üzerinde yağış olması nedeniyle sular baraj gövdesini aştı ki bu hesaplar mühendisliğin en kritik noktalarından biridir. İki tane barajın yıkılması gerçekten çok büyük bir yıkıma neden oldu. Bunun öncesinde de Yunanistan vardı. Hatırlarsanız Yunanistan'da bugüne kadar görülmemeyen, 2000 kg'ın üzerinde yağış düştü ve yerleşim yerlerinde önemli yıkımlar oldu, arabalar denizde sürüklendi. Kısaca, doğanın kendi kendini yenileme kapasitesinin üzerindeki yükler nedeniyle bu ve benzeri afet ve yıkımlara neden olan aşırı iklim olayları ile karşılaşılıyor.

Sorduğunuz sorudan devam etmek isterim. İzmir yaklaşık 60 km uzunluğunda kıyısı olan bir sahil kenti; körfezin etrafında dar bir kıyı şeridi içerisinde, dik bir topografik yapıyla sınırlanan bir kent. Körfez iç, orta ve dış olmak üzere bölümlerden oluşuyor. Küçük büyüklükte pek çok dere ve çay körfeze su taşıyor: Meles, Manda, Laka, Arap, Bostanlı deresi bunlardan birkaçı. İzmir Körfezi Meles ve Gediz ile taşınan alüvyonlar ile dolmakta; su sirkülasyonunda ciddi sıkıntılar yaşanmakta ve Körfez'deki sediment kalınlığı giderek artmaktadır ve Körfez kirlenmektedir. Bildiğiniz gibi İzmir Körfezi'ne dökülen Gediz Nehri'nin eski yatağı değiştirilerek, taşınan rüsubatın birikimine bağlı olarak meydana gelebilecek sığlaşma ve karasallaşmayı engellemek amacıyla farklı bir noktaya deşarjı sağlanmıştır. Yağışların az olmasına bağlı olarak derelerdeki su akışı giderek azalıyor.

Dolayısıyla dereler ile taşınan kum, çakıl vb. malzemeler dere ağızlarında birikiyor ve körfezde bir sığlaşma durumu meydana geliyor. İzmir'de yaşayanlar bilirler, kıyı kesiminde su derinliklerinin neredeyse 20-30 cm'ye kadar indiği bölgeler var. Bu derelerle birlikte körfeze önemli miktarda kirliliğin taşınmasına da tanık oluyoruz. Bunu engelleyebilmek için çok sayıda çalışma yapılıyor. Bu çalışmalar körfezin canlılığını koruyabilmesi için sürekli izlenmesini, kontrollerin düzenli olarak yapılmasını gerektiriyor. İZSU'nun ve Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nün bu bölgede sürekli izleme faaliyetleri bulunmaktadır.

Son olarak bir konuya daha değineyim. Ezgi Hanım, toplumun çeşitli katmanlarının birlikte hareket etmesinin gerekliliğini vurguladı. Evet, hepimiz bir arada olmalı, birlikte hareket etmeliyiz ama bizim ulusal eylem planlarımız var. Bu ulusal eylem planlarında belirlenmiş stratejiler, bu stratejilere göre geliştirilmiş politikalar, bu politikaları yerine getirebilmek üzere yapılması gereken eylemler ve bu eylemlerden sorumlu olan kurumlar gibi bir görev dağılımı var. Dediğiniz gibi merkezî yönetimden bireye kadar herkesin bu eylemlere destek vermesi gerekiyor. Kriz/afet yönetiminde ele alınması gereken en önemli konulardan biri budur.

S.G.: Hocam çok teşekkür ederiz. İsmail Küçük ile iklim değişikliği/krizi meselesi üzerinde biraz daha tartışalım istiyorum. İklim değişikliği olağan şüpheli ya da günah keçisi mi? Başımıza ne gelirse arkasında o mu var? Önceki gün Aliağa bölgesindeydim. Bu bölgede bacalardan çıkan zehirler nedeniyle insanlar ölüyor ve bunun iklimle alakasının olmadığı ortada. Karşıyaka'da yıllar önce 68 kişinin can verdiği sel felaketi ya da İstanbul'da Ayamama'da ciddi kayıplar yaşadık. Ayrıca çok sayıda orman yangını oluyor; bütün bunların arkasında iklim değişikliği mi var, bu konuyu biraz açar mısınız?

İ.K.: Evet, iklim dünya var olduğundan beri değişiyor ama arazi kullanımı da değişiyor.

“Böyle soğuk hava görmedim”, “böyle yağış görmedim” diyoruz sıklıkla. Meteorolojik olayları hep “ortalamanın üzerinde” ya da “ortalamanın altında” olarak açıklıyoruz. Zaten meteorolojik olaylar ortalamanın ya üzerindedir ya da altındadır, yani ortalama bir değer değildir.

Örneğin yaklaşık beş yıl önce Giresun’a bağlı Dereli’de bir taşkın yaşandı. Zaten “Dereli” adına bakınca bu bölgede derelerin olduğunu anlıyorsunuz. Ancak arazi kullanımıyla birlikte yağın yağış yüzeye indikten sonra akış oranı, akış hızı değişmiş. 9 Eylül 2009 tarihinde İstanbul Ayamama’da 30’dan fazla insan öldü. Şimdi 5 Eylül 2023 tarihinde benzeri yaşandı. Değişen şey ne?

The Guardian gazetesi 2019 yılının Mayıs ayında bir metin yayınladı ve muhabirlerine iklim değişikliği yerine “iklim krizi” ya da “iklim bozulması” ifadesini, bunu reddeden kişiler içinse “iklim bilimi inkârcısı” ifadesini kullanılmalarını belirtti. The Guardian gazetesine göre iklim değişiyor ama bu bir kriz hâline getiriliyor. Fakat asıl kriz iklimde mi, yoksa yeryüzünde yapılanlarda mı? 6 Şubat depremlerinin hemen ardından Şanlıurfa’da yaşanan sel olayı buna uygun bir örnek. Bu bölgede geçmiş yıllarda daha az yağış olmuş ama yerleşimin planlaması da hiçbir koşula uygun değil. Sonuçta yaşanan selin nedeninin iklim değişimi olmadığını söylediğinizde iklim bilimi inkârcısı hâline geliyorsunuz.

Kuraklık ve sel/taşkınlar birbiriyle çok yakın ilişkilidir. Bu olayların birlikte açıklanması gerekir. Örneğin Burdur Gölü’nün kurduğunu görüyoruz. 1960 yılından günümüze kadar gölün seviyesi yaklaşık 6 m düşmüştür. Bu durum pek çok makalede iklim değişimi ile açıklanıyor. Oysa Burdur Gölü’nün yağış havzası yaklaşık 6000 km’dir. Yağışın bir kısmı gölün içine yağar, bir kısmı sızar, bir kısmı buharlaşır, bir kısmı da yüzeysel akış ile göle ulaşır. Ancak Burdur Gölü havzasına 50’den fazla baraj ve gölet olarak su yapısı yapılmış; Burdur Gölü’ne ulaşması gereken su engellenmiştir. Yaşanan asıl gerçekleri gizleyerek sorunları çözemeyiz. Sorunu çözebilmek için öncelikle sorunu doğru tespit etmeliyiz.

Bu konular tartışılırken su kanunu meselesi gündeme geliyor. Aslında Türkiye’de bir su kanunu var; fakat su ile ilgili alanları koruyacak bir yönetim anlayışı yok. Mevzuatı incelediğinizde su kaynaklarını kirletemeyeceğinizi, su alanlarını daraltamayacağınızı, suyu arıtmadan bir yere veremeyeceğinizi görebilirsiniz. Sorun, su kaynaklarını planlarken ülkeyi bir bütün olarak görmeyip noktasal çözümler aramakta. Örneğin, Marmara Bölgesi su kaynakları açısından yetersiz ama su ihtiyacı fazla olan bir bölgedir. Dolayısıyla buraya başka bir yerden su getirmelisiniz. Ancak bu sırada bu bölgede fazla su tüketen sanayi alanlarına ve yeni ihtiyaçlara yatırım yapmaya devam ederseniz su tüketimi daha da artar. Türkiye coğrafyasının kalkınması için ülke ölçeğindeki su ve toprak kaynakları dikkate alınmalıdır.

Bir diğer örnek olarak Sakarya havzası ülkemizin su kaynaklarının yaklaşık %5’ini taşır. Ancak çok kirli olduğu için bu havzadaki su başka bir yerde kullanılmıyor. Peki bu durumda su kıtlığı iklim değişiminden mi kaynaklanıyor? Yakın gelecekte -bir kuraklık olmasa dahi-İstanbul ve İzmir gibi kentler susuz kalacak. Bunun nedeni yanlış planlamadır.

“İklim değişikliğine dirençli kentler” konusunda ise yine planlama meselesi konuşulmalı. Hangi kentimizin planlamasında meteorolojik parametreler kullanılmış? Kentlerin tasarımında bugünün mevcut parametreleri hesaplanmamışken hangi değişen parametre nasıl belirlenecek, nasıl bir uygulama yapılacaktır? Kentte planlama yapılırken binaların birbirlerine etkilerine, güneş alma yönlerine ve rüzgâr gibi durumlara bakıldı mı? Antalya gibi kıyı kentlerimizde geleneksel yapılar insanları bunaltmayacak şekilde, sokakların uzantılarının denize açılmasıyla, binaların arasındaki mesafe korunarak sağlanmıştır. Şimdi ise bunların hiçbirisi kalmadı. Yeni bir durum oluştu. Yeni durumda sıcaklık ölçüldüğünde “iklim değişimi” deyip geçiyoruz. Fırının içinde sıcaklık ölçerseniz tabii ki böyle çıkar.

S.G.: Çok önemli konulara değindiniz, sağ olun. Saydığınız meteorolojik olayların yanında bir de jeolojik

olaylar var. Yaklaşan İstanbul depremi gündemde; uzmanlar giderek artan seviyelerde uyarılarda bulunuyor. Tarık Hocam, İstanbul için yapılan hazırlıkların içindediniz. Nasıl bir politika oluşturuluyor İstanbul’da?

T.Ş.: İstanbul Vizyon 2050 eylem planı çalışmasının koordinasyonunda görev aldım. Fakat o sırada Kahramanmaraş merkezli depremler oldu ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu bir seferberlik çağrısı yaptı. İstanbul Deprem Bilim Kurulu oluşturuldu; bir süredir bu kurulun koordinatörlüğünü yapıyorum. Bu vesileyle bir yaklaşım çerçevesi geliştirdik.

6 Şubat depremleri en az 50 bin insanın canını aldı, 11 kenti sarstı. İstanbul’da ise 7 ve üzeri büyüklükte bir depremin gerçekleşmesi durumunda sonuç çok daha ağır olabilir; çünkü deprem İstanbul’un da ötesinde Marmara bölgesini etkileyecek bir coğrafi yayılıma sahip olacak. Türkiye’nin gayrisafi millî hasılasının dördte birini üreten ve nüfusun yüzde 25’ini barındıran çok büyük bir yığılma alanı olarak büyük risk taşıyor. İstanbul’da yıkılması muhtemel 260 bin binadan bahsediliyor; bunun 90 bininin ağır hasar alacağı ya da yıkılacağı belirtiliyor. Bunlar çok büyük sayılar. Yalnızca konut yapıları değil, Türkiye’nin önde gelen sanayi bölgeleri, ticaret ve altyapı açısından önemli alanları zarar göreceği için olası bir deprem ekonomik krizin de kaynağı olacak.

Deprem çok boyutlu bir olay ve bu boyutların her birini dikkate almalıyız. Öncelikle mühendislik boyutu var; yapıları çevre, doğal çevre, jeolojik yapı ve bunların bütünlüğü kritik konular. Başka çevresel felaketlerin tetiklenmemesi için çevre mühendisleri tarafından çalışmalar yapılmalı. Güçlendirmeden altyapı çalışmalarına kadar mühendislik konuları uzmanları tarafından değerlendirilmeli. Bugünlerde deprem bölgesinde çadırların üzerinde asbest tespit edildiğine ilişkin raporlar okuyoruz; bu tür kimyasal riskler için önlem alınmalı.

İkinci olarak planlama ve mimari başlı başına ayrı bir alan. Kentler nerelerde konumlanmalı, gelişme bölgeleri nasıl olmalı, yerleşim

alanlarının fay hatlarıyla ilişkisi, makro formu vs. gibi sorunlara çözüm bulunmalı. İstanbul'da alt gelir gruplarının oturduğu riskli alanlarda yenileme yapmak çok zor; bu aynı zamanda bir kentsel dönüşüm sorunu olarak karşımıza çıkıyor. Yeni ulaşım ve planlama kararlarını gerektiriyor. Oysa nüfusun rasyonel olarak dağıtılmasıyla birçok sorun önlenir.

Üçüncü boyut olarak lojistik konu ediliyor. İstanbul örneğine özel olarak bir deprem lojistiği planlanmalı. Kentin nasıl tahliye edileceği, kritik alanlara nasıl erişim sağlanacağı, çadır alanlarının nasıl hızla kurulacağı, sağlık alanlarının, gıda tedarikinin nasıl yapılacağı tartışma konusu. Bu bağlamda deprem öncesi ve deprem sonrasında lojistik boyutu kurgulanıyor.

Dördüncü boyut toplum boyutu. Mahalle ölçeğinde hazırlıklar yapılmalı. Her yaştan mahallelileri ilkyardımdan kurtarmaya çeşitli konularda eğiterek süreçlere katılmalarını sağlamaya ve semt bazlı odaklar oluşturmaya çalışıyoruz. Depreme dayanıklı ve hazır semt kurgusu üzerinde sosyologlar, antropologlar, lojistik uzmanları ve sağlıkçılarla birlikte tartışıyoruz. Mahalle ve semt üzerinden katılımcı bir modelin hayata geçirilmesi sadece deprem için önemli değil, hepimizin özlemini duyduğu katılımcı toplum ve kent modelinin hayata geçirilebilmesi açısından deprem sorunu bir şansa dönüşebilir. Çünkü bu alanda katılım ve halkın hazırlıklı hale gelmesi diğer alanlardakinden çok daha somut bir sorunun çözülmesine aracılık ettiği ölçüde daha az dirençle karşılaşması muhtemel bir alanda. Bu alanda sağlanacak yerel katılım modelleri planlama ve benzeri alanlar açısından da örnek alınacak bir uygulama haline gelebilir.

Beşinci boyutta sağlık konusu var. Halk sağlığından mevcut hastanelerin işler hâle tutulmasına, gerekli durumlarda gezici sağlık birimleri kurulmasından ilkyardım, arama kurtarma ve psikolojik yardıma kadar uzanan geniş bir konu bu. Burada merkezi yönetim-belediyeler-yerel topluluklar arasında kırılmayacak bir işleyiş zincirinin oluşturulması son derece önemli görünüyor.

Altıncı boyut ise ekonomi boyutu. Çok farklı ekonomik dinamikler

var. Öncelikle depreme hazır olmanın maliyeti var; 90 bin binayı yenilemenin maddi karşılığı nedir? Bu yalnızca sosyal politikanın değil, ekonomik politikanın da bir parçası hâline getirilebilir. Çünkü bunun için kurulacak yapı gelecekte oluşabilecek ekonomik krizlerin önüne geçecek nitelikte. Bugün harcanacak 1 birim, gelecekte 5 birim maliyeti önleyecek potansiyelde. Bir diğer sorun, veri tabanlarının yetersizliği. Kabaca sanayi yapılarının nerelerde olduğunu haritada görüyoruz ama içlerinde neler var bilmiyoruz. Sanayi tesislerinde binanın içindeki ekipman, binanın kendisinden çok daha fazla maliyete sahip. Bunları tespit etmek için bir çalışma yürütülüyor. Altyapı sistemlerinde de yollar, barajlar, köprüler, kanalizasyon ve su sistemleri, telekomünikasyon sistemleri kentin görünmeyen alanlarında büyük değerler oluşturuyor. Deprem olduğunda bu yapıların nasıl etkileneceğine dair yakın zamana kadar bir çalışma yoktu. Bazı konuları bilmemenin bir ekonomi-politiği var. Bilmemek, idari kurumlar için iyi bir şey; çünkü bildiğiniz anda bir sorumluluk doğuyor. Diyelim, bina bazlı bir tespit yaptığınızda 7,0 büyüklüğünde bir depremde hepsinin yıkılacağı, şu kadar insan öleceği ortaya çıkıyor. Bunun üzerine harekete geçmezseniz olay mahkemeye taşınır. Fakat bu tespiti yapmazsanız ortada bir sorumluluk da olmuyor.

Son boyut ise yönetim ve mevzuat boyutu. Deprem ya da herhangi bir afet gerçeğini kamu yönetimi nasıl ele alır ve bu sorunla yüzleşir? Kimin nerede sorumluluğu vardır? Mesela 65 adımlı bir lojistik plan üzerinde çalışıyoruz. İstanbul'un depreme hazırlıklı hâle gelebilmesi için 65 tane birbiriyle ilişkili ama kendi adına da başlı başına konu edilebilecek farklı boyutlarda işler var. Bunlar yapılırsa İstanbul hazırlıklı hâle gelecek. Bunun için çok katmanlı ve çok düzeyli bir yönetim yaklaşımına ihtiyaç var. Bazı işleri merkezî yönetim yapacak, bazı işleri İstanbul dışında ortaklaştığımız belediyeler yapacak. Belediye, lojistik planının çökmemesi için bir strateji geliştiriyor ama yalnızca bu varsayımaya dayanamazsınız. Dolayısıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi ile kardeş belediye oluyorsunuz. Gerektiğinde İzmir size koşacak,

siz İzmir'e koşacaksınız. İşin içine Belediyeler Birliği de girecek. Özellikle deprem öncesinde yerel yönetimler tarafından uygulanması gereken -örneğin lojistik konulu-işler var; bazı işlerde de merkezî yönetim orada olmalı. Bu kimsenin tek başına yapabileceği bir iş değil; depreme dayanıklı bir kent yaratılabilmek bir yönetim meselesidir.

Bu yedi alanın her birinde hangi yönetim birimine ne iş düşüyor, nasıl bir iş birliği yapılacak diye çalışıyoruz. Merkezde AFAD var, İstanbul'da AKOM var. Bilim kurulu olarak belediyeye AKOM'un mevcut müdürlük yapısıyla olamayacağını, bunun daire başkanlığı düzeyinde olması gerektiğini söyledik. 16 milyon insanın yaşadığı bir yerde kapsamlı bir acil müdahaleyi tasarlayabilecek, lojistik işlerini yapabilecek bir birime ihtiyaç var. Şimdi Belediye Meclisinde alınan karar ile afetle ilgili bir daire başkanlığı kuruluyor. Başka kentlerde de kurulması gerekiyor. Bu birimler ayrıca AFAD ile çalışmak zorunda. Parti farklılıkları, farklı yetki alanları nedeniyle sorunlar çıkıyor ama bir biçimde afet alanının müzakereyle, düzenlemelerle, yetkilerin iyi tanımlandığı iş bölümleriyle bir yönetim planı hazırlanmalı ve uygulamaya geçilmeli. Bu çalışmaları yerel yönetimle yapıyoruz diye yerel yönetimi kayırmıyoruz. Yasaya ve mevzuata göre hangi birim o iş için uygunsa ona yönelmeli. Canlıların yaşamı, tarihi miras yok olmasın, geri alamayacağımız kayıplar olmasın diye çalışıyoruz.

Siyaseti dayanıklılık üretmek üzere kullanmalıyız. Yerel ve merkezî yönetimlerin müzakere etmesi için bir yaklaşım çerçevesi hazırlıyoruz. Saydığım yedi boyutla "depreme dayanıklı kent" tanımımız var. Bunların hepsi birbiriyle ilişki içinde. Örneğin lojistik, bu boyutlardan yalnızca biri ama içinde diğer altı alan da bulunuyor; ekonomik boyutu var, toplanma alanlarıyla aynı zamanda bir planlama sorunu, toplum boyutunda mahalle düzeyinde çözümler bulunmalı. Böylesine dinamik bir plan üzerinde çalışıyoruz. Disiplinler arası ve yönetimler arası bir uğraş olmalı. Küresel düzeyde dâhil olmak üzere farklı düzeylerde bir araya gelinmeli. İBB'nin de ötesinde bir çabaya,

İstanbul'un maliyetleriyle baş edebilmek için uluslararası kredilere ihtiyaç var. UNESCO'dan BM'ye karmaşık bir yönetsel yapı dikkate alınmalı.

Ancak bir kez daha altını çizmek istiyorum. Artık çoklu krizler çağındayız ve tek başına bir krizi kendi gerekliliklerini yerine getirerek çözen modellerin başarı şansı yok. Bu sırada depremi çözelim derken ekolojik bir krizi tetikleyebiliyoruz. Örneğin, "kuzey bölgeler daha güvenli, kenti kuzeye taşıyalım" diyor. "Kuzeye taşıyalım" dediğiniz yerler İstanbul'un su havzaları ve yeşil alanlarıyla kentin akciğerleri denen, birazcık nefes alınan yerler. Buradaki kamu arazilerine sızır, ormanları tahrip ederseniz bir sonraki sene sorun gıda krizi, açlık, müsilaj olarak geri döner. Bu sefer müsilajı çözmek için başka işlere girilir, daha başka dengeler bozulur. Bu konuları hafife alamayız. Bilim insanlarını, uzmanların, meslek odalarının söylediklerini dinlemeye ve bu söylenenlere boyun eğecek bir yönetim anlayışına ihtiyacımız var.

S.G.: Teşekkürler, çok kapsamlı bir çerçeve çizdin. Bizim memlekette her planın tek bir otoritesi var. Avrupa'da ise böyle çetrefilli işlerde çok yetkili planlama yapılıyor, birden çok otorite oluyor. Planlama meselesini Ezgi Hoca ile konuşmaya devam edelim. Mekânsal planlamayı ne yönde dönüştürelim ki bize bu konuda sağladığı olanakları da artırmış olalım? Sakınım konusunda problem çözmeye kabiliyetimizi nasıl artırabiliriz?

E.O.: Yerel ve uluslararası düzeyde hayata geçirilmeyi bekleyen çok sayıda eylem planı var. Fakat asıl sorun bunların bir araya getirilmesi. Kent ve afetlerle ilgili konularda yetkili çeşitli kurum ve kuruluşlar var. Ulusal düzeyde hazırlanmış deprem strateji eylem planı, iklim değişikliği eylem planı, iklim değişikliği uyum stratejisi ve eylem planları gibi farklı afet türlerine hizmet eden çalışmaların yerel düzeyde uygulamaya geçebilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi lazım. Mevcut planlar üzerinden "yerel eylem planlarını uygulayalım" demek kolay değil. Yerelde proaktif rol oynayamamanın ardında az önce de saydığım gibi, kaynak

geliştirememek, sorumluluğu üzerinde hissedememek ve inisiyatif almamak gerekçeleri yatıyor. Fakat afetlere yanıt verebilmek için uluslararası düzeyde oluşturulan planların yerele özgü hâle getirilmesi gerekiyor. Bu bağlamda kent planlama, üst ölçekli kararların yerleşime ve yerleşimin koşullarına uygun hâle getirilmesini sağlayacak bir enstrümandır. Kentin sorunlarına çözüm üretmek, o bölgeye özgü bilgiyi kullanarak yenilikçi bir çözüm getirmek böylece mümkün olur. Bu nedenle planlamayı doğru kullanmak ve afet yönetiminin parçası, aracı hâline getirmek gerekir.

Kuraklık, aşırı yağışa maruz kalma, sel, deprem, sıcak hava dalgaları gibi pek çok krize karşı mekânsal planlama ile farklı ölçeklerde ve farklı konularda çözüm üretilebilir. İstanbul'daki deprem riskini konuşurken daha sonra oluşabilecek bir sel felaketini, kapıda bekleyen kuraklık meselesini de çözebiliriz. Tarık Hoca İstanbul için örnekler verdi, ben biraz daha genelleyeyim. Öncelikle dengeli bir nüfus dağılımı gerekiyor. Kuruluş döneminde ve 1960'lı yılların planlı kalkınma döneminde olduğu gibi bölgesel planlama yaklaşımıyla nüfusun ülke bazında nasıl dengeli dağıtılacağına karar verilebilir. Bununla birlikte istihdam ve çalışma alanlarının nerelerde gelişeceği belirlenebilir. Bir kentin taşıma kapasitesi, korunacak alanları ve sınırları tespit edilebilir. Su havzaları, kıyı, orman, mera ve tarımsal arazinin nasıl korunacağı, sismik tehlikeli bölgelere ne kadar yaklaşılabileceği planlanabilir, iklim krizine karşı bir koruma mekanizması geliştirilebilir. Ayrıca nüfusun dağıtıldıktan sonra nasıl bir alanda yaşayacağına, arazi kullanımının nasıl olacağına- yayılmış şekilde mi, kompakt formda mı olacağına- karar verilebilir. Çalışma alanları ile iş alanları arasındaki mesafenin ve ilişkinin nasıl olacağı gibi konular çözülebilir. Bunlar yapıldığında sadece deprem risklerinin azaltılmasına dair değil, toprak ve su kaynakları ile enerji tüketimine dair de bir yaklaşım sunulur. Çeperdeki açık/yeşil alanların yapılı çevreye nasıl entegre edileceği, ortak alanların tasarımı, afet toplanma alanları yine mekânsal planlama ile çözülebilir. Dolayısıyla, yerele özgü kararlar geliştirildiği için afetlere ilişkin

yerel eylem planları da üretilmiş olur.

Bir diğer önemli konu altyapı ile ilgili. Suyun nerede toplanacağı, su yönetiminin nasıl yapılacağı, alternatif enerji kaynaklarının nasıl kullanılacağı, nasıl depolanacağı kritik konular. 6 Şubat depremlerinde bunların önemini gördük; yapıların üzerine konumlandırılmış baz istasyonları yapıların yıkılmasıyla birlikte iletişimde kesintiye neden oldu ve arama kurtarma faaliyetlerini zorlaştırdı.

Tarık Hoca'nın vurguladığı gibi lojistik de önemli bir konu. Kentlerin yalnızca kara yolu odaklı değil, demir yolu, deniz yolu, hava yolu gibi alternatif sistemlerin entegre edilmesi ve kent içi dolaşım sistemlerinin motorize olmaktan kurtarılması, yaya ve bisiklet yollarıyla birlikte bir düzen geliştirilmesi riskleri azaltacaktır. Kenti tahliye etmek, sokakların dolaşımını açık tutmak çok kritik öneme sahip. Nitekim afet anında ve sonrasında kaotik durumlar olabiliyor. Yine iklim meselesiyle ilişkili olarak kullanılan yakıtlar da enerji tüketim kalıplarını son derece etkileyen konulardan biri. Ulaşım ilişkili konular afet perspektifinden ele alınarak bir bütün olarak mekânsal planlarda yer verilebilir.

Dikkat çekileceğim bir diğer konu ise yapılaşma düzeni. Afetle ilgili konular doğrudan yapı düzeyine indiriliyor ama az önce saydığım tüm sektörler konunun içinde. Yapılaşma biçimi, yani yapıların bir araya gelişinden yer seçimine kadar tüm kararlar planlama ile alınabilir. Tehlikeli madde içeren yapıların konumları ve komşuluk ilişkileri plan yoluyla belirlenmeli. Okullar ve hastaneler gibi diğer kamusal hizmet yapılarının ise mekânsal dağılımı, yer seçimi ve büyüklüğüne ilişkin kararların ve standartların yine planlama ile birlikte geliştirilmesi lazım. Özellikle afet riski yüksek bölgelerde belirli standardın üzerinde daha geniş açık alanlar bırakmak, yapıların yol ve çevreleri ile ilişkilerini kurgulamak lazım. Okul yapılarının konutlara yürünebilir mesafede olması, toplanma alanlarına erişim, hastanelerin kentin hangi bölgelerine dağılacağı, hastanelerin kampüs sistemiyle kent dışına mı taşınacağı, herhangi bir yapının okul olup olmayacağı gibi tartışılması

gereken konular bulunuyor. Bir okul ya da hastanenin aynı zamanda afet anında kritik rol oynayacağı göz ardı edilmemeli. Ve son olarak, yapının malzemesi, yüksekliği, cephesi, sokağa ve birbirlerine uzaklığı, güneş alma imkânı, gök görüşü oluşturma, kanyon yaratma etkileri hakkında verilecek plan kararları da hem enerji tüketim kalıbını hem de yapının dayanımını etkileyecektir.

Güvenli kent mekânları yaratmanın enstrümanları plançıların elinde. Yeter ki bu planları uygulamaya dönüştürebilecek yerel yönetimler ve bunları destekleyebilecek karar mekanizmaları olsun, bireyler bunu talep etsin. Sadece afetten zarar görmüş bir yerde, yeniden yapılaşma alanlarında ya da kentin yeni gelişen alanlarında uygulanmak üzere değil, dönüşüm alanlarında da yeni planlama fırsatları var. Burada konuya yalnızca rant meselesi üzerinden bakmadan nitelikli olarak yenileyebileceğimiz alanlar üzerine düşünebilmek gereğinin altını çizmeliyim. Böylece kentler deprem dirençli, iklim duyarlı hâle getirilebilir ve güvenli yaşanabilir çevreler üretilebiliriz. Yeter ki bu perspektiften bakmayı öncelleyelim. Özellikle, alışagelen planlama pratiklerimizle hızla yeniden yapılanmaya gittiğimizde, saydığım tüm bu maddeleri gözden kaçırabiliriz. Konuya bütüncül olarak yaklaşılmazsa istediğimiz kadar kalıcı konut üretmiş, kentsel dönüşüm yoluyla yeni kentsel çevreler üretmiş olalım, çok büyük fırsatlar kaçıyor. Sonuçta yalnızca bir çeşit afete karşı önlem alındığında bir başka afet türüne davetiye çıkarılmış oluyor. Küresel ölçekte başlayan hareketleri, ulusal ve yerel ölçekte aktif eylemlere dönüştürmeliyiz, yere özgü somut çözümlerle nitelikli kentsel çevrelerin üretimine katkı vermeliyiz.

S.G.: Son derece aydınlatıcı oldu, çok teşekkürler. Özellikle planlama meselesi üzerinde uzun uzun durmamız çok faydalı oldu. Ayşe Hocam, İzmir ile tamamlayalım. Başta sözünü ettiğiniz gibi İzmir için belli riskler var ama bu ekosistemi daha iyi ve daha çalışır hâle getirecek, daha mutlu bir kentte yaşamamızı sağlayacak ne tür projeler var gündemde? Neler yapılıyor?

A.F.: Ezgi Hanım mekânsal planlamanın öneminden bahsetti, çok da yerinde bir çerçeve çizdi. Kaynakların korunması en önemli hususlardan bir tanesi. İzmir ekosistemi dediğimizde bizim için en önemli olgu İzmir Körfezi. Körfezdeki canlı ekosisteminin izlenmesine yönelik, özellikle Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü tarafından yürütülen pek çok proje bulunmaktadır.

Bildiğiniz gibi İzmir Körfezi kapalı bir sistem, özellikle de iç körfez ve liman bölgesi kapalı bir koy niteliğinde. Körfeze akan derelerle taşınan birtakım kirletici unsurlar var; bunların körfezi kirletmesini önlemek durumundayız. Örneğin, derelerle taşınan katı maddelerin körfezde yaratacağı sığlaşmanın etkilerini giderebilmek amacıyla önceki yıllarda gerçekleştirilen büyük bir proje vardı. 2011'de İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) arasında yapılan bir protokol kapsamında yürütüldü ve bir Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) çalışması yapıldı. Bu projenin amacı, İzmir limanına büyük tonajlı gemilerin yanaşmasını sağlamak için bir yanaşma kanalının açılması ve körfezin kuzeyindeki su akışını hızlandırmak için bir sirkülasyon kanalının açılmasıydı. Oldukça kapsamlı ve uzun yıllar devam eden bir ÇED süreci oldu. Bu sayede hem limanı harekete geçirmek, daha büyük tonajlı gemilerin yanaşmasını sağlamak, hem de sirkülasyon kanalı ile körfezde katı madde taşınımının neden olduğu su yavaşlamasını engellemek ve sonuç olarak oluşan bu kısır döngüyü kırmak hedeflendi. Körfeze giren suyun hidrolik alıkonma süresini azaltmak suretiyle içeriye sürekli taze su girişini sağlamak üzere geliştirildi. Su hareketinin modelleme çalışmaları da yine DEÜ Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü tarafından yürütüldü. Kurulan meteorolojik istasyonlar aracılığıyla meteorolojik parametreler izlendi. Buradan çıkan tarama materyali özelliklerine bağlı olarak ve bunların ekosisteme zararlarını en aza indireyecek şekilde işlem görmesi üzerine detaylı çalışmalar yürütüldü. Hem karada işlenerek tamamen uzaklaştırılmasına hem de denizde ada oluşturulmasına ilişkin çeşitli çalışmalar yapıldı. Karada uzaklaştırılması

ve geri kazanımın sağlanabilmesi üzerine yapılan çalışmalarda öncelikle tuzsuzlaştırma, daha sonra da bunların yapı malzemesi olarak kullanımına yönelik geri kazanım yöntemleri araştırıldı. Bu proje hayata geçirilemedi ama son dönemde İZSU'nun kendi imkânları ve o proje kapsamında tedarik edilmiş kazar makineler ve gemiler yardımıyla özellikle dereler ve dere ağızlarında belli alanlarda bu işlemi gerçekleştirdiğini görüyoruz. Çıkan materyal, özellikle Çil Azmak ve Homa Dalyanlarının yeniden güçlendirilmesinde kullanılmaktadır.

Körfezde bizim için önemli olan mevcut su kalitesinin korunmasıdır. Mevcut su kalitesinin korunmasını sağlamak için de körfeze yapılan kirlilik ve atık su deşarjlarının engellenmesi gerekir. Bu amaçla İZSU tarafından yoğun çalışmalar yürütülmektedir. İzmir'de iki tane büyük arıtma tesisi var. 2000 yılında işletmeye açılan Çiğli Atık Su Arıtma Tesisi kuzey bölgeye yoğunlaşıyor ama körfezin tüm kıyıları boyunca bir kuşaklama kanalı ile atık sular toplanarak Çiğli'ye kadar getiriliyor. Dört ana terfi istasyonu ile yükseltmeler yapmak suretiyle getirilen atık sular Çiğli'de ileri biyolojik arıtma sistemi yardımıyla arıtılıyor, deşarj standartlarına getiriliyor ve körfeze deşarji sağlanıyor. Güney bölgede ise Güzelyalı, Narlıdere, Balçova'da atık suların arıtılmasına yönelik, daha az yaklaşık 21 bin 600 metreküp kapasiteli bir atık su arıtma tesisi var. Son dönemde bu bölgedeki yerleşik nüfustaki artışa bağlı olarak tesisin kapasite artırımı ihtiyacına yönelik yeni projeler bulunmaktadır.

Çiğli Atık Su Arıtma Tesisi ise kurulduğu tarihte ülkemizin ve Avrupa bölgesinin en büyük arıtma tesislerinden biriydi. Hâlihazırda arıtma kapasitesi günlük 600 bin metreküpün üzerindedir; hatta şu anda dördüncü faz ihalesine çıkıldı ve onun inşaatı başladı. Tamamlandığında 800 bin metreküp/gün kapasiteye ulaşacak bir sistem öngörülüyor. İleri biyolojik arıtma sistemi olduğu için körfeze gelen karbon yükünün yanı sıra azot ve fosforun, yani besi maddesi (nütrient) girişinin engellenerek körfezde ötrofikasyon probleminin oluşumunun engellenmesine yönelik yeterli çıkış suyu kalitesini sağlandığını görüyoruz.

Aritma sonrasında oluşan arıtma çamurları büyük bir problem. Önce bu arıtma çamurlarının stabilizasyonunun yapılması gerekiyor. Tesiste anaerobik çürütme üniteleri mevcut. Bunlar belli bir dönem işletmeden çıkarıldı; ancak tekrar iyileştirilmesine ve çalışır konuma getirilmesine yönelik yeni projeler üzerine çalışılmaktadır.

T.Ş.: Ayşe Hocam, bu çamurların geniş bir alanda depolandığını ve öyle kaldığını biliyorum. Bunlar ayrıca çok ciddi bir kokuya da neden oluyor. Kriz boyutuna gelmiş bir 'ne yapacağını bilememe' hâli var. Nedir son durum?

A.F.: Tarık Bey çok haklısınız. 2000 yılından bu yana, yıllar içerisinde tesiste oluşan çamurların depolandığı bu alanın rehabilitasyonuna ilişkin bazı çalışmalar var. Uygulamaya konmak üzere çeşitli projeler geliştiriliyor. Biraz sonra bu konuya değineyim.

Stabilizasyon ile, anaerobik çürütücüler biyolojik ortamda mevcut organik maddenin indirgenmesi sağlanıyor. Bunun sonucunda biyogaz dediğimiz, önemli ölçüde metan içeriğine sahip bir gaz oluşuyor. Biyogazın enerji dönüşümünden yararlanmak da mümkün. Bir başka çamur ünitesi de buna bağlı olarak işletilen kurutma ünitesi. Kurutma ünitesi şimdi devreden çıkmış durumda. Fakat kurutma ünitesine gerekli olan enerji, bu tesiste anaerobik çürütmeden elde edilen biyogazla sağlanıyordu. Şimdi yeni bir kurutma sisteminin kurulmasına yönelik bir projenin geliştirilmesi çalışmaları devam etmektedir. Mevcut durumda bu çürütme ve kurutma ünitelerinin devrede olmaması nedeniyle, çıkan çamurlar susuzlaştırıldıktan ve belli bir katı madde içeriğine getirildikten sonra Manisa'daki Uzunburun düzenli depolama tesisine gönderilmektedir. Yakın zamanda İZSU tarafından kurutma tesisi ile birlikte entegre bir tesis üzerine bir fizibilite çalışması yapılmış; uygulanabilir olduğu belirlendiğinden kentsel katı atıklar ve arıtma çamurlarının birlikte yakılması ve bundan enerji elde edilmesine yönelik bir proje geliştirme süreci devam etmektedir.

Tarık Bey, sizin değindiğiniz önceki yıllarda depolanmış çamur alanları

konusuna gelirsek, milyon metreküpler boyutunda diyebilirim. Çıkan çamurlar kireç ile stabilize edildikten sonra-kı kireç burada büyük oranda mikrobiyal bozunmayı engelleyen bir malzeme olarak kullanılıyor- tabana döşenen membran örtüler ile sızdırmazlığın sağlandığı hücrelerde depolanarak üzeri toprakla örtülmektedir. Uzun yıllardır devam eden bu uygulamaya bağlı olarak büyük bir alanda depolama yapılmıştır.

Son olarak İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü tarafından bu depolama alanının rehabilitasyonu için bir proje geliştirildi. Bakanlık bunun pilot ölçekte yapılması için bir istekte bulunmuş ve 500 metrekarelik bir alanda uygulanabilir bir proje geliştirilmiştir. Çiğli Atıksu Arıtma Tesisindeki mevcut çamur işleme üniteleri olan ve son yıllarda işletilemeyen anaerobik çürütme ve kurutma üniteleri, geliştirilen yeni projelerin hayata geçirilmesiyle yeniden devreye alınarak hem çamur miktarında önemli bir azalma sağlanabilir hem de enerji dönüşümü sağlanabilir. Tesisin kapasitesine bağlı olarak büyük miktardaki çamur susuzlaştırılıp kurutulduktan sonra hacimsel olarak önemli ölçüde azalacaktır. Çamur kurutma sonrasında elde edilen granül hâldeki kuru maddenin kalorifik değeri yüksek olduğundan bir enerji kaynağı olarak değerlendirilebilir. Bu kuru madde daha önceki uygulamalarda çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılıyor ve böylece enerji dönüşümü sağlanabiliyordu. Bu uygulamanın tekrar yürürlüğe girmesiyle birlikte İzmir Çiğli Atıksu Arıtma Tesisindeki çamur probleminin önemli ölçüde düzeleceğine inanıyorum.

Bu iki büyük tesisin haricinde İzmir'in ilçelerinde pek çok arıtma tesisi bulunmaktadır. İşletmeye alınan son tesislerle birlikte toplam 66 adet atık su arıtma tesisi mevcuttur. Bunların 23 tanesi ileri biyolojik arıtma, 37 tanesi biyolojik arıtma, 6 tanesi de doğal atık su arıtma tesisidir. Köylerdeki küçük tesislerde doğal arıtma sistemleri uygulanmaktadır. Dolayısıyla bu arıtma tesislerine gelen suların mevzuatta deşarj için zorunlu olan çıkış suyu sınır değerlerine kadar artırılması sayesinde ekosistemin kirlenmesi büyük oranda engellenmektedir. İzmir'de su hem yeraltı sularından hem

de yüzeysel su kaynaklarından temin edilmektedir. Derin kuyular yardımıyla Manisa'da Saruhanlı, Sarıkız, Muradiye, Menemen'de Çavuşköy, Göksu, Halkapınar, Pınarbaşı, Buca ve Sarnıç derin kuyuları ile yeraltı kaynaklarından su temin ediliyor. Tahtalı Barajı ise en önemli yüzeysel su kaynaklarımızdan biridir. Ayrıca Balçova Barajı ve Gördes Barajı'ndan da su temin ediliyor. Bu kaynaklardan elde edilen su isale hatları ile kente taşınıp depolarda denge hâline getirildikten sonra şehir içerisinde uygun biçimde dağıtılıyor. 0-50 m'ye kadar tüm bölgelere bu depolar vasıtasıyla, 50 m üzerindeki rakıma ise mevcut terfi pompa sistemleriyle iletiliyor. Bu bahsettiğim kaynaklar İzmir metropol alanı içerisinde yeterli su teminini sağlamak amacıyla.

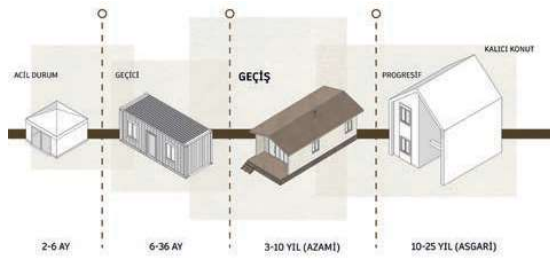
Su kaynaklarımız giderek kısıtlanıyor. Bu da iklim krizinin etkilerinden biri, Yağışların az olması, aşırı sıcak periyotların artması, buharlaşma ve rüzgâr etkileri, yeraltı sularının ve yüzeysel su kaynaklarının yeterli derecede beslenememesi gibi unsurlar bizi yavaş yavaş su kıtlığına doğru götürüyor. Dolayısıyla su tasarrufuna veya suyun geri kazanımına yönelik yeni projelerin geliştirilmesi söz konusudur.

En çok su harcanan alanlardan biri tarımsal sulamadır. Kullanılabilir suyun neredeyse -yüzde 75'inden fazlası tarımsal sulamada tüketilmektedir. Yeni sulama suyu kaynakları bulunması için de çalışmalar yapılmaktadır. Atık su arıtma tesislerinde gelen atık suyun sulama suyu kalitesinde artırılması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu konuda İZSU'nun yaptığı son uygulama Bayındır'daki atık su arıtma tesisinde gerçekleştirilmiştir. İleri biyolojik arıtma sistemine ek olarak geliştirilen, membran proseslerinden reverse osmoz olarak isimlendirilen sistemler vasıtasıyla yaklaşık üç bin metreküp hacminde suyun tarımsal sulamaya yönlendirilmesi üzerine çalışmalar sürdürülmektedir.

S.G.: Epey güncel konu üzerine konuştuk. Hepinize çok teşekkür ederim, beni kırmadınız katıldınız, hep birlikte enine boyuna pek çok konuyu tartıştık. Yeniden çok çok teşekkürler. Ege Mimarlık Dergisi de özel bir teşekkürü hak ediyor, böyle önemli bir konuyu sayfalarına taşıdığı için. ■

Afet Sonrası İyileşme İçin Doğal Konut

Ecenaz Adıgüzel, Berkin Değirmenci, Matthieu Pedernana

ÜSTTE Yapı sistemini gösteren binanın kısmi maketi (Görsel 1)

Afet sonrası zamana bağlı barınma tipolojileri (Görsel 2)

TASARIM EKİBİ Berkin Değirmenci, Ecenaz Adıgüzel, Ertuğrul Aydın, Matthieu Pedernana, Melisa Kösen, Pınar Tural, Seden Yavuz

6 Şubat 2023 sabahına depremin haberini alarak uyandıığımızda herkes gibi biz de derin bir boşluğa düştük. Bölgenin durumunu ve yardım ihtiyacını her gün daha fazla düşünüyorduk. Böylece bir grup mimar ve mimarlık bölümü öğrencileri olarak kısıtlı imkânlarımız dâhilinde yapabileceklerimizi gözden geçirerek “Doğal Konut” fikrini ortaya çıkardık. Tasarım ve yapım aşamalarının alacağı süreyi göz önünde bulundurarak acil durum sığınağı yerine geçici konut ortaya koymanın daha ileri ve uzun vadeli, sürdürülebilir bir seçenek olduğuna karar vererek geçiş barınacağımızın tasarımı için ilk adımı attık. Peki, geçiş barınağı nedir?

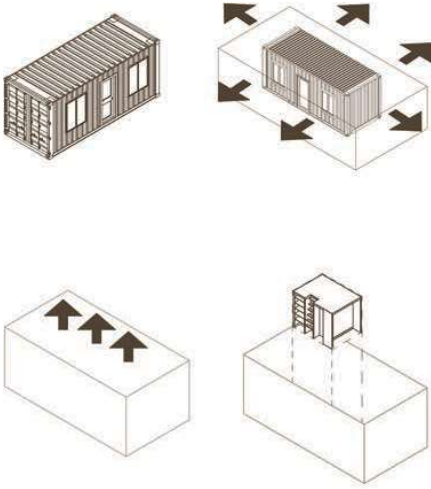
Geçiş barınakları (Baluken, 2023), uygulanmasına aşına olduğumuz acil durum barınağı, geçici konut ve kalıcı konut aşamalarından oluşan konvansiyonel afet yardım programına alternatif olarak geliştirilen; acil durum, geçici, geçiş, progresif ve kalıcı konut aşamalarından oluşan artımlı konut anlayışıdır (Ling vd., 2019) (Görsel 2). Artımlı konut anlayışı ve geçiş barınakları ile alışılmış yöntemlerin uygulanmasından doğan sosyal ve çevresel sorunlar en aza indirilebilir. Bu bağlamda artımlı konut önerimiz olan “Doğal Konut” Türkiye ve diğer ülkelerdeki afet sonrası müdahale deneyimlerinden yola çıkarak tasarlanmıştır.

Acil barınma ihtiyacını karşılayan çadırlardan sonra ülkemizde de en çok bahsi geçen ve tedariki sağlanan barınma şekli konteyner evlerdir.

Tek parçalı bir yapısı ve boyutları sebebi ile konteyner evler taşınma kolaylığı sağlar. Ancak orta-uzun vade kullanımda konfor sağlayamazlar ve kullanıcı kültürünün ihtiyaçlarına yanıt vermezler. Geçmişte afet sonrası kurulan birçok konteyner kentte zaman içinde kullanıcının verilen geçici konuta müdahale ettiği görülmüştür. 1999 Düzce depremi sonrasında kurulan çeşitli geçici konteyner kentlerin birçoğunun kullanıcılarının kalıcı evlerine taşınması ile terk edildiği veya kullanımdan kaldırıldığı görülmüştür (Johnson, 2007). Nitekim konteyner evlerde arazi kirliliği, kullanım ve sürdürülebilirlik bakımından başlıca problemlerden biridir. Çeşitli uygulamalarda kullanım sonrası birimlerin kaldırılmasının ardından arazilerin altyapı, beton temel ve diğer enkaz kalıntıları ile kirlendiği görülmüştür. Bu noktada Doğal Konut hem sürdürülebilirdir hem de daha önceki geçiş dönemi barınaklarının üç ana problemine de (yerel kültüre uygunluk, yerel iklime uygunluk ve kullanım sonrası kolaylıkları) çözüm bulmaktadır (Pirjavec, 2021). Aşağıda projenin nitelikleri kısaca ele alınmıştır.

Tasarım

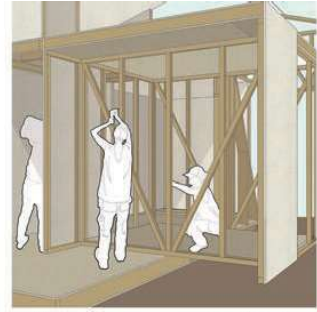
Yapının tasarımı yukarıda bahsedilen problemleri çözmek için iki ana özellik üzerine geliştirilmiştir. Birincisi, yapının oluşturulabilmesi için arazide kolay birleştirilebilen sınırlı sayıda prefabrik panel, iklim koşullarına dayanıklı kabuk ve teknik çekirdekten oluşmasıdır (Görsel 3). Üç farklı uyku alanı (biri teknik çekirdek üzerinde

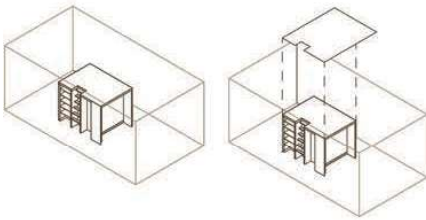
Geçiş sürecinde görece geniş mekânlara kullanıcılar konforlu yaşam alanları sunar.

Kültürel öğeleri destekleyerek kullanıcıların alışkın olduğu yaşam biçimine adapte olur.

Modüler panel tasarımı taşınma kolaylığı ile görece geniş alanlar elde edilmesini bir arada sağlar.

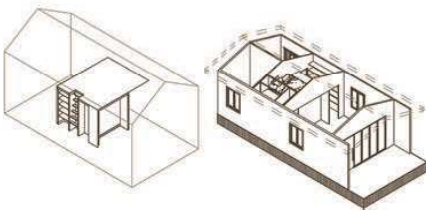
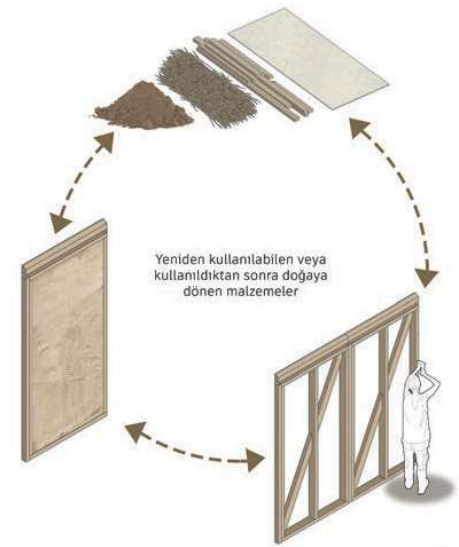

SOLDA Konvansiyonel barınak tipinden yola çıkılarak yapının geliştirilmesi (Görsel 3)

ÜSTTE Tasarımın topluma ve yapıya sağlamayı öngördüğü faydalar (Görsel 4)

SAĞDA Yapı ömrünün tamamlanmasından sonra materyallerin doğaya dönmesi veya yeniden kullanılabilmesi (Görsel 5)

ALTTA Dolgu malzemesi örnekleri; kenevir, saman, çam iğnesi, hafif kerpiç (Görsel 6)

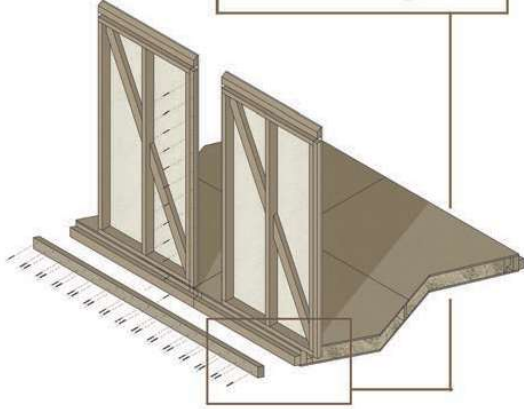
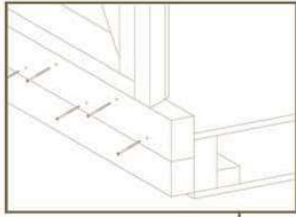

konumlandırılmış), ortak yaşam alanı, lavabo ve mutfak fonksiyonları 47 metrekarelik yüksek tavanlı bir hacim içinde çözülmüştür. Yapı, yeniden inşa programının bitmesinin beklendiği beş yıllık veya daha fazla süre için tasarlanmıştır. Bu özellikleriyle Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu'nun kişi başı 3,5 metrekare taban alanı sağlayan geçici barınakları (IFRC, 2013) ile kıyaslanamaz; ancak Sphere Project (Hoffman ve Henly-Shepard, 2022) (kişi başına 7 metrekare taban alanı, mutfak, banyo ve yüksek tavanlar) ile karşılaştırılabilir. Yapının prefabrik panelleri arazide birleştirilir. Teknik

çekirdek ise tüm altyapı bağlantılarını bulundurmanın yanı sıra ortada konumlandırılıp farklı fonksiyonlar arasında bölücülük sağlar ve hayatı normalleştirmeyi kolaylaştırır. Tasarım, teras ve çatı çıkıntıları gibi yerel kültür ve topluma özgü özellikleri de sunarak sosyalleşmeye alan açar (Payan, 2017). Ayrıca duvar ve zemin panelleri ile bir giriş ve veranda tanımlanır. Ayakkabıların çıkartılıp vakit geçirecek ve yaşam alanını genişletecek ek alan da kültürel olarak işlevlenir (Görsel 4).

Yapının öne çıkan ikinci özelliği ise doğal malzemelerin kullanılması ve dış kabukta ıslak ya da kuru uygulamalar ile ısı konforunun sağlanmasıdır.

Doğal malzemelerin kullanılması sürdürülebilirliği artırarak ekolojik ayak izini düşürür, yerel bilgi birikimi ve kültürünü de dâhil ederek olası kullanıcı şikâyetlerini azaltır (Global Shelter Cluster, 2021; Bruno vd., 2022). Üretimde kullanılan malzemeler özellikle şu iki nedenle seçilmiştir; hafiflik ve uygunluk (kullanım kolaylığı, ekonomik olması, geri dönüşüm/tekrar kullanılabilirlik kolaylığı ve tedarik kolaylığı). Malzemelerin hafifliği, zeminden yükseltilebilmesini ve çekirdek hariç tüm panellerin vinç kullanılmadan yerleştirilebilmesini sağlarken uygunluk, yapının yerel koşullarda kullanılabilirliğini sağlar.

Malzeme ve Üretim

Yapının bağımsız strüktürü ahşap malzemeden, pencereler ve çatı gibi parçalar galvaniz çelikten oluşmaktadır; diğer tüm malzemeler (duvar, yer ve çatı dolgu malzemesi) ulaşılabilirlik ve yerel koşullara bağlı olarak değişebilir. Bu da tasarımın adaptasyon, yaratıcılık, kullanıcı katılımı ve yerel işçilerin dâhil olmasına fırsat tanıdığı anlamına gelmektedir.

Doğal lif malzemeler ıslak ya da kuru formda yer ve duvar panellerinin içlerine dökülür ya da doğal bir bağlayıcı ile ıslak formda duvarlara uygulanır (Görsel 5 ve 6). Bu malzeme ve yapım tekniklerinin tercihinde binanın ömrü (tüm malzemeler doğada çözünebilir), uygulama kolaylığı (yerel işçiler ve imkânlarla) ve ulaşılabilirlik etkili olmuştur. Paneller için yeterli miktarda kuru ve uzun lif, toprak ya da kireçle karıştırılarak duvarlara uygulanabilirken; selüloz veya kenevir kıymığı, pirinç kabuğu ve lavanta

ayçiçeği, ahşap veya kamış kıymığı da kullanılabilir. Bu malzemeler (özellikle hafif kerpiç) az miktarda ve çoğunlukla işlenmemiş (hacim başına yüzde beş) bağlayıcı gerektirir; kullanımı yerel koşulları korur; doğal çevrenin tahribatına engel olur; fırınlanmış tuğla ve genelde duvar dolgu malzemesi olarak kullanılan agrega blokların üretimiyle ortaya çıkan fazla su ve enerji kullanımını önler.

Panellerin tümünde ahşap iskelet mevcuttur; iç yüzleri sabit panel ile kapalıdır, dış yüzleri ise dolgu malzemesi ile doldurulmak üzere açık bırakılmış, birbirine geçmeli şekilde tasarlanmıştır (Görsel 7). Böylece daha geniş yüzeyler kolaylıkla taşınabilmektedir. Çekirdek 3,11 x 2,35 x 2,44 m ölçülerindedir. Bu da 17,8 metreküplük taşıma hacmi gerektirmektedir. Ahşap paneller ise 6,56 x 2,45 x 2,51 m ölçülerindedir ve 58,1 metreküplük taşıma hacmi gerektirir (Görsel 8).

“AHŞAP PANELLER VE ÇEKİRDEK SİSTEMİNDEN OLUŞAN GEÇİŞ EVİNİN MODÜLER YAPISI, BÖLGEYE ULAŞTIRILMA VE İMALAT KOLAYLIĞI SAYESİNDE HIZLI BİR YAPILAŞMA İMKANI SUNMAYI AMAÇLAMAKTADIR. TASARIM, ÇADIR VE KONTEYNER GİBİ GERİ DÖNÜŞTÜRÜLEMİYEN YAPILARA KIYASLA DOĞAYA VE YEREL HALKA FAYDALI OLACAKTIR.”

kırıntıları doğrudan panellerin içine konarak -daha önce birden fazla projede kullanıldığı üzere- doğru yalıtım sağlanabilir. Bu teknikler hafif toprak ya da biyo-agregalı beton olarak adlandırılır ve çoğunlukla saman ve kenevir ile geliştirilmiştir. Ancak Minke (2012) ve diğer birçok kişinin (Aslan Pedernana, 2015; Colinart vd., 2020; Ratsimbazafy, 2022) çalışmalarında gösterildiği üzere, çok sayıda alternatif lif ve bitkisel parçacık ile de yapılabilir. Depremden etkilenen bölgelerde kullanılabilecek malzeme saman da olabilir; ayrıca bölgede üretilen diğer ekinlere ve ortaya çıkan yan ürünlere bağlı olarak çam iğnesi, mısır koçanı, pirinç kabuğu, lavanta sapı,

Yapı, ihtiyaç bölgelerine kara yolu üzerinden tır ve kamyonlarla taşınabilecektir. Panel ve çekirdeğin aynı vasıta üzerinden taşınabileceği gibi farklı vasıtalarda da taşınabilir (Görsel 9). Tek bir vasıta ile, ahşap yapısal panellerin tümü ve iki çekirdeğin taşınabileceği öngörülmektedir. Bir bütün olarak tüm malzemelerin ve çekirdeğin deprem bölgesine ulaştırılması aynı anda tek bir “geçiş evi”nin yapılabilmesi için gerekli malzemenin nakliyatına olanak verecektir (Görsel 10 ve 11). Böylelikle deprem bölgesindeki kent merkezlerinde hızlı inşaa mümkün olacaktır. Yapısal malzemelerin ahşap paneller ve çekirdek olarak farklı

ÜSTTE Yapısal panellerin birleşmesi (Görsel 7)

Yapının inşa aşamaları (Görsel 8)

vasıtalar aracılığıyla ihtiyaç bölgelerine ulaştırılması düşük tonajlı kamyonlar ile de sağlanabilir. Bu sayede deprem bölgesindeki kırsal yerleşimlere de konut malzemeleri ulaşabilecektir.

6 Şubat depremleri bölgedeki kentler ve kentlerin bağlı olduğu kırsal alanlarda büyük bir barınma ihtiyacı doğurmuştur. Doğal Konut bu barınma ihtiyacını karşılamak için önerilmiştir. Mevcut barınma tasarımları ile karşılaştırıldığında, önerilen fikir ve tasarım, depremin neden olduğu barınma sorununa ekolojik ve konforlu bir çözüm getirmektedir. Ahşap paneller ve çekirdek sisteminden oluşan geçiş evinin modüler yapısı, bölgeye ulaştırılma ve imalat kolaylığı sayesinde hızlı bir yapılaşma imkânı sunmayı amaçlamaktadır. Tasarım, çadır ve konteyner gibi geri dönüştürülemeyen yapılara kıyasla doğaya ve yerel halka daha faydalı olacaktır. Önerilen tasarım konforlu, ekolojik, geri dönüştürülebilir, uygulaması yerel halk tarafından sağlanabilir ve doğal yapı malzemelerinden oluşan bir çözüm önerisi getirmektedir.

Ecenaz Adıgüzel, Mimar

Berkin Değirmenci, Mimar

Matthieu Pedergnana, Dr. Öğr. Üyesi, Yaşar

Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

KAYNAKLAR

- Aslan Pedergnana, E. (2015). *Physical And Thermal Properties Of Pine-Needle Lightweight Loam*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Baluken, C. (2023, 10 Nisan). *Deprem Sonrası Barınma Çözümleri İçin Literatür Ne Diyor?* TEPAV. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10561>
- Bruno, R. vd. (2022). A Novel Bio-Architectural Temporary Housing Designed for the Mediterranean Area: Theoretical and Experimental Analysis. *Energies* 15 (3243) DOI:10.3390/en15093243
- Colinart, T. vd. (2020). Hygrothermal Properties of Light-Earth Building Materials. *Journal of Building Engineering* 29, 101134.
- Global Shelter Cluster (2021). *Shelter Projects Essentials*. Shelter Cluster. <https://sheltercluster.org/shelter-projects-working-group/documents/shelter-projects-essentials>
- Hoffman, J. ve Henly-Shepard, S. (2022). *Nature-based Solutions for Climate Resilience in Humanitarian Action*. Sphere.
- IFRC (2013). *Post-Disaster Shelter: Ten designs*. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. <https://www.shelterprojects.org/tshelter-8designs/10designs2013/2013-10-28-Post-disaster-shelter-ten-designs-IFRC-lores.pdf>
- Johnson, C. (2007). Impacts of Prefabricated Temporary Housing after Disasters: 1999 Earthquakes in Turkey. *Habitat International* 31(1), 36-52.
- Ling, P.C.H. vd. (2019). Feasibility of ISO Shipping Container as Transitional Shelter-A Review. *IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering* 620, 012056. doi:10.1088/1757-899X/620/1/012056
- Minke, G. (2012). *Building with Earth*. Birkhauser.

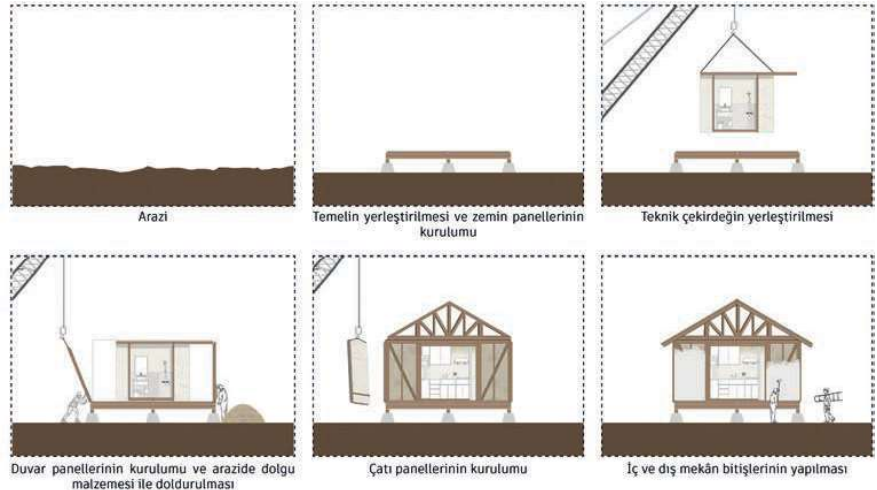
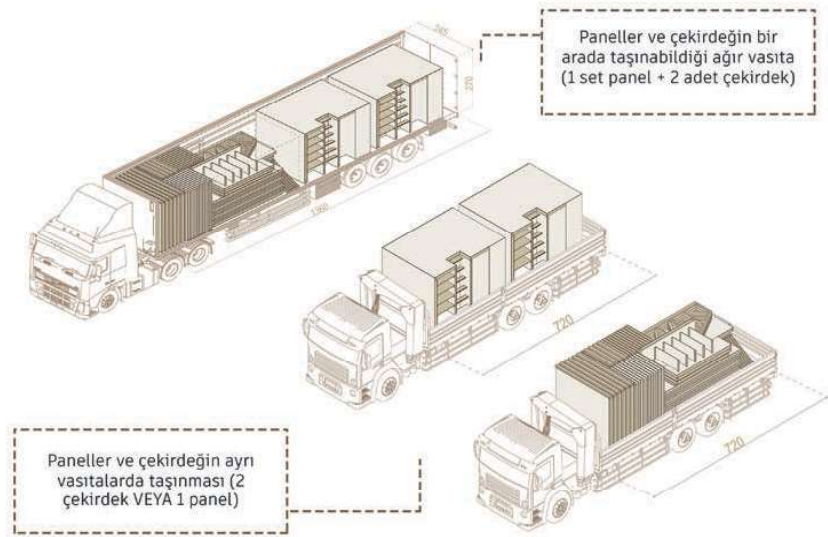
- Payan, S. D. (2017) *Refugee Camps: Considerations for Temporary Shelter Design and Organization*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Pirjevec, A. (2021). *Shelter and Sustainability. A technical and environmental comparative overview of common shelter typologies found in settlements across UNHCR operations*. UNCHR.
- Ratsimbazafy, H.H., Laborel-Préneron, A., Magniont, C., Evon, P. (2022). Comprehensive Characterization of Agricultural By-Products for Bio-Aggregate Based Concrete. S. Amziane ve M. Sonebi (Ed.), *Construction Technologies and Architecture Vol. 1: Selected peer-reviewed full text papers from the 4th International*

Conference on Bio-Based Building Materials (ICBBM 2021) içinde (ss.77-84). doi:10.4028/www.scientific.net/CTA.177

ALTTA SIRAYLA Panellerin taşınmak üzere araçlara yerleştirilmesi (Görsel 9)

Yapının taşınabilirlik şekilleri (Görsel 10)

Yapının kesiti (Görsel 11)

Bütünleşik Afet Yönetimi Felsefesi ve Olgular

Zerrin Toprak Karaman

Giriş

Kronik hale gelmiş küresel bir konu olan iklim değişikliği, doğa kaynaklı birçok afet ile ilişkilendirilmektedir. Ancak ortaya çıkan zararları önlemek için evrensel düzeyde yeterince somut adımlar atılmamaktadır. 17 Kasım 2019 tarihinde Vuhan'da (Çin) fark edilen Covid-19 salgınıyla gelişen ekonomik kırılganlığın ülkelere baskısı devam ederken doğa ve insan kaynaklı afet tipleri birbirleriyle iç içe geçerek yaygın bir etki alanı yaratmıştır. Nitekim dünyanın gözleri önünde 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'da "özel bir askerî operasyon" ilan etmesiyle başlayan ve bitmek bilmeyen savaşın yarattığı erişim zorluğundan kaynaklanan gıda kıtlığı, su kıtlığı ve hâlihazırda kuraklık Avrupa ve Akdeniz ülkelerinde halkın paniklemesine neden olmuştur. Gıda güvenliği gibi yaşam kalitesini ilgilendiren konular iklimsel afetlerle kol kola girmiştir.

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla düzenli ve düzensiz yoğun dış göç hareketliliğinin yarattığı sosyoekonomik ve kültürel sorunlar; gıda güvenliği; başta kıyı yerleşimlerinde olmak üzere etkisini artıran fırtına, deniz yükselmesi gibi iklimsel, deprem ve tetiklediği tsunami gibi çok yönlü kaotik konuların dışında değildir. Dış göç hareketliliği, yerleşimlere çok yönlü fayda ya da baskı mı yaratacak konusu özellikle kıt kaynakların paylaşımı açısından (tarım sektörü örneğinde olduğu gibi) küresel düzeyde de giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Oysaki Türkiye'nin Afet Risk Azaltma Planı'nda afetler ve bütünleşik etki-tepki konuları idari olarak çok önemle dikkate alınmış gibi görünmemektedir.

07.07.2022 tarih ve 31890 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanan 5787 Karar Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Türkiye Afet Risk Azaltma Planı'nda "Diğer Afetler" başlığı altında "Kuraklık, Obruk ve Fırtına vb." afetler neredeyse bir cümle ile geçirilmiştir (TARAP 2022-2030, s.10). Strateji terminolojisinde "diğer" grubu, bilindiği gibi mali ve idari ilginin dışında kalan bir yaklaşıma işaret etmektedir. Aslında kazanılmış insan hakları ile afetler birlikteliğine dikkat etmek önemlidir. Hak, özetle, "bireyin karşılıklı ilişkiler ağında diğer bireylerle uyumlu ve huzurlu birlikteliğini sağlayan özgürlüğü" temeline dayanır. Ancak Aldo Leopold'un (1946) çevre etiği ile ilgili hak kavramına göre biyolojik toplumun bütününü ve devamlılığını koruma isteği *hak* doğurur ve eğer bu istek bundan başka bir şeye yönelirse o istek artık *hak* olmaktan çıkmaktadır. Bu nedenle de bütünleşik afet yönetimi açısından varlık olarak zarar görme veya zarara uğrama, öncelikli tercih olarak, derin ekoloji (varlık merkezli) kavramı içinde tanımlanmalıdır. Sorumluluk ise hak kavramı ile bütünleşik düşünülmelidir.

Afet Tipleri ve Güvenlik İlişkisi

Afetler doğrudan iklime bağlı olarak şiddetli sıcak, şiddetli soğuk, kuraklık, fırtına, hortum vb.; jeolojik kaynaklı olarak deprem, toprak kayması, kaya düşmesi, çığ, volkan patlaması vb.; teknolojik kaynaklı olarak biyolojik, nükleer, kimyasal silahlar ve çeşitli kazalar (maden, sanayi); siyasi nedenli savaşlar ve terör; biyolojik kaynaklı olarak ise erozyon, orman yangınları ve salgın hastalıklar, böcek istilaları gibi yaşamın kalitesini bozan ve canlı varlıkların

hayatını olumsuz etkileyen kriz kaynaklarıdır.

Her bir afet kendine özgü bir özellik taşımakla birlikte yangın ve şiddetli rüzgâr gibi etkilerle orman yangınları ve sel örneğinde olduğu gibi birkaçı bir arada da meydana gelebilmektedir. İklim değişikliklerini eylemleri için senaryolaştıran terör örgütleri de afet ortamlarında devreye girerek çoğaltan etkisi yaratabilmektedir. Bu nedenle afet yönetimi, güvenlik tedbirleri itibarıyla, farklı uzmanlıkların gerektiği disiplinlerarası araştırmalara ve bütünleşik kurumsal yapılanmalara ihtiyaç göstermektedir. Ayrıca öğrenilmiş derslerden de yararlanılarak disiplinler ötesi çalışmaları gerekmektedir.

Küresel güvenlik yönüyle doğa kaynaklı ve diğer pek çok insani faaliyetin ortaya çıkardığı küresel dinamiklerinin etkisiyle devletlerin artan oranda işbirliği gerekmektedir. Birleşmiş Milletler İnsani İşler Eşgüdüm Ofisi'nin (OCHA) değerlendirmelerinde de görüldüğü gibi insani güvenlik unsurları askeri korumanın ötesine geçen ve insanlık onuruna yönelik tehdit oluşturan daha geniş bir boyut kazanmıştır. Geliştirilmiş güvenlik tanımı çok çeşitli güvenlik alanlarını belirlemektedir. Bu alanlar şunlardır (UN Human Security in Theory and Practice, 2009):

Ekonomi: istihdamın yaratılması ve yoksulluğa karşı önlemler.

Gıda: açlığa ve kıtlığa karşı önlemler.

Sağlık: Hastalığa, güvenli olmayan gıdalara, yetersiz beslenmeye ve temel sağlık hizmetlerine erişim eksikliğine karşı önlemler.

Çevre: Çevresel bozulmaya, kaynakların tükenmesine, doğal afetlere ve kirliliğe karşı önlemler.

Birey: fiziksel şiddet, suç, terörizm, aile içi şiddet ve çocuk işçiliğine karşı önlemler.

Topluluk: Etnik, dini ve diğer kimlik gerilimlerine karşı önlemler.

Politika: politik baskı ve insan hakları ihlallerine karşı alınacak önlemler.

Güvenlik kavramı sadece askeri değil ekonomik güvenlik, doğal çevre güvenliği, enerji güvenliği, sınır güvenliği, siber güvenlik

gibi devletin ülkesi ve milletiyle sürdürülebilirliğini sağlayan tüm yaşam kalitesini sınırlayan ve/veya ortadan kaldıran geniş bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Güvenlik tehditleri yalnızca sınır dışındaki devletler gibi klasik olası düşmanların yanı sıra güç kullanarak şiddet yaratan, uyuşturucu kartelleri, suç örgütlerini ve hatta devlet terörünü içermektedir. Doğal afetler ve ağır çevresel zararlar yaratan olaylar da güvenlik kapsamı içinde incelenmektedir.

“İNSANIN YERLEŞİM DIŞINDA KALAN VE DOĞRUDAN MARUZ KALMADIĞI AFETLERDE BİTKİ (FLORA) VE CANLI (FAUNA) VARLIKLARININ YOK OLMASI, VARLIK MERKEZLİ BİR AFET TANIMINI GEREKLİ KILMAKTADIR. ÖRNEĞİN KÜLTÜREL MİRAS OLAN TARİHİ ESERLER DE AFETLERDEN OLUMSUZ ETKİLENMEKTEDİR VE BUNA KARŞI ÖNLEM ALINMALIDIR.”

Afet, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'da "toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylardır" (5902, md.2/b) bakışıyla tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından esasen belirlenmiş bu tanım, insan için tasarlanmış temel unsurları kapsamakta ve idarenin sorumluluklarını daraltmaktadır. Oysa insanın yerleşim dışında kalan ve doğrudan maruz kalmadığı afetlerde bitki (flora) ve canlı (fauna) varlıklarının yok olması, varlık merkezli bir afet tanımını gerekli kılmaktadır. Örneğin kültürel miras olan tarihi eserler de afetlerden olumsuz etkilenmektedir ve buna karşı önlem alınmalıdır.

Afet yönetimi, kamu yönetimi alanı içinde emredici ve temel bir konuma sahip olsa da planlamayı kapsayan karar verme sürecinde katılımcılığa açıktır. Farklı boyutları ve özellikleri olan bir yönetim alanıdır. Afet yönetimi çalışmaları yönetim, hukuk,

ekonomi, sağlık, mühendislik, mimarlık, işletme, psikoloji, coğrafya ve moral değerler vb. gibi sosyal, sağlık ve fen içerikli farklı disiplinleri kapsamaktadır. Afet yönetimi kendi mantıksal çerçevesinde sistem yaklaşımı ile merkezi idarenin yasal karar alıcı ve yönlendirici; kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının planlama ve uygulamada stratejik ve temel ortak olduğu; kurum, kuruluş ve bireylerarası yetki ve sorumlulukların tam olarak tanımlandığı ve görev aldığı bir model içinde yapılandırılmalıdır.

Aşağıda kamuda yapılması gereken temel yönetsel çalışmalar ana başlıkları itibarıyla yer almaktadır:

Afet Öncesi Risk Hazırlıkları: Afet tipinin belirlenmesi, etkileri tahmin ve azaltma (kurtarma, iyileştirme ve yeniden yapılanma), erken uyarı ile müdahale.

Afet Sırası Hazırlıkları: Müdahale,

Afet Sonrası Kriz Hazırlıkları: Afetin şiddetinin belirlenmesi, etkileri tespit ve ihtiyaçları giderme, kurtarma ve iyileştirme.

Kriz sürecinde hızlı çevresel etki değerlendirme (hızlı ÇED) çalışmalarının afet sonrasında hemen/acilen yapılarak kamu yönetiminin stratejilerine yansıtılması yönetimde etkililik yönüyle önemlidir (Karaman, 2016).

Afet yönetiminde başarıyı yakalamak için uluslararası düzeyde sürekli bir durum değerlendirme çabasından bahsetmek mümkündür. 1989 yılında doğal afetlerin azaltılması için bir çerçeve plan olarak Yokohama Stratejisi hazırlanmıştır. Afet yönetimine yönelik stratejik çerçeve doğal afetleri "önleme, hazırlık ve zarar azaltma" olarak belirlenerek 1994 yılında kabul edilen eylem planına aktarılmıştır. Sonraki süreçte Hyogo Protokolü (2005-

2015) afet yönetim planlamasında afetlere karşı kurumsal ve toplumsal farkındalıkları ve afet öncesi "riskleri belirleyerek zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerindeki bütünleşik çalışmaları" önemseyerek öne çıkarmıştır. Hyogo Protokolü'nün devam eden eylemsel aracı olarak Sendai İlkeleri geliştirilmiştir. Sendai Çerçeve Planı (2015-2030) afetlerde risk azaltma ile yönetimde çok aktörlü yönetim modelini benimsemiş olup Japonya'nın Sendai yerleşiminde 18 Mart 2015 tarihinde yapılan 3. Birleşmiş Milletler Dünya Konferansı'nda kabul edilmiştir. Protokol, kabulünü izleyen 15 yıllık dönemde yaşamsal kayıplar kadar kültürel, ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel konularda da bireysel, toplumsal ve ülkesel boyutta kalkınmayı sekteye uğratabilecek varlık kayıplarını azaltmayı, "afet risklerini azaltarak" sağlamayı hedeflemektedir. Bu konular demokratik güvenlik ile yakından ilgilidir.

“ÇEVRESEL TAHRİBAT VE İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİNİN KARŞIMIZA GETİRDİĞİ HORTUM, TSUNAMİ, FIRTINA VE HATTA VOLKAN PATLAMASI ANADOLU COĞRAFYASINDA GEÇMİŞTE YAŞANAN, HATTA KUTSANAN, ANCAK UNUTTUĞUMUZ GERÇEKLERDİR. OYSAKİ ÖZELLİKLE DOĞA KAYNAKLI YÖNETEMEDİĞİMİZ AFETLER COĞRAFİ KONUM VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ NEDENİYLE GİDEREK ÇEŞİTLENMEKTE VE ETKİLERİ ARTMAKTADIR”

Uluslararası ve ulusal düzenin istikrarlı işleyişi bakımından demokratik güvenliğin beş ana unsuru Avrupa Konseyi açısından (1) etkin ve bağımsız bir yargı; (2) ifade özgürlüğü; (3) toplanma ve örgütlenme özgürlüğü; (4) yolsuzlukla mücadele de dâhil olmak üzere demokratik kurumların etkin işleyişi ve kapsayıcı bir toplum ile (5) demokratik yurttaşlığın inşası olarak sıralanmaktadır (Concept of Democratic Security, 2018). Belirtilen bu beş ana unsur afet yönetimi

açısından da temel bileşenlerdir. Afetlerin en fazla olumsuz etkilediği ülkeler emperyalist olarak tanımlanan gelişmiş ülkelerce kaynakları sömürülen ülkelerdir (Karaman, 2021). Çıkar ilişkisine dayanan uluslararası yaklaşımları da ülke güvenliği açısından önemli bir dış faktör olarak değerlendirmek gerekir. Risk toplumu tanımı içinde "teknolojik yenilikler" in ne gibi tehditler yaratabileceğine dair çok kısıtlı bilgiye sahibiz. Yıkıcı ve yok edici etkileri olan afetler ülke kalkınmasının ve gelişiminin önündeki en önemli olgusal engellerdir.

Türkiye'de coğrafi konumu nedeniyle insanlık tarihinde karşılaşılan ve son yıllarda yeniden gerçekleşen afetler olarak fırtına ve tsunami afet yönetimi açısından risk kapsamında büyük öneme sahiptir. Türkiye bir dağlık alan ülkesidir. Türkiye'nin toplam 782.219,7269 km² alanının 583.770,9139 km²'lik bölümünün (%74,63'ünün) dağlık alanlardan oluştuğunu çalışmalar ortaya

eğilimi "mekânsal analiz çalışmaları" nı kent planlama ilkeleri açısından gerekli kılmaktadır.

Şiddetli rüzgârlar ve fırtınalar konusunda ilk defa yapılan trans-disipliner bir araştırmada¹ Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden (MGM) temin edilen 1 Ocak 2020 ile 28 Şubat 2021 tarihleri arasında yapılan 10.8 metre/sn (38.8 km/saat) ve üzeri rüzgâr hızlarının kaydedildiği günlere ait verilere göre fırtına kapsamında değerlendirilebilecek hız değerlerine ulaşıldığı gözlenmiştir (Karaman ve Çakır, 2023). Bofor rüzgâr skalasına göre bu değerlerin harikan (*harikayn*, *hurricane*, *orkan*)² tanımına girdiği belirtmek yerinde olacaktır. Bu durum, aşırı yağışlar, fırtına vb. olayların Türkiye'de kıyılardan başlamak üzere giderek artacağını ortaya koymaktadır. Baraj taşmaları ve yarattığı sel gibi olguların üzerinde çalışılması gerekmektedir. Özetle kıyılarımız şiddetli rüzgâr ve fırtınalara çok açık alanlar olup 3621 sayılı Kıyı Kanunu'na eklenen ve kıyıda yapılaşmayı ve stratejik altyapıyı artıran hükümleri itibarıyla kıyılarda -başta hastane olmak üzere- artan oranda kullanım nedeniyle yaşam kalitesini artırmaya yönelik yatırımlardır; ancak kullananlar ve tanımlanan mekânlar risk altındadır (Karaman, 2019b).

Literatürde kültür varlıklarımızın doğal afetler ile ilişkisi çok az incelenmektedir (Sancakdar vd., 2019). Fırtına gibi iklim değişikliklerinin aşırı sıcak ve soğuk etkilerinden kaynaklanan sorunlar çoğu kere geri planda kalmakta, kültür varlıklarımız da daha çok terör etkisinde, insan kaynaklı tahribat nedeniyle mevzuat düzenlemelerine konu olmaktadır (Karaman, 2022). Kurumsal işbirliği ve disiplinlerarası projeler ile halkın katılımının sağlandığı trans-disipliner çalışmalar korumacı projelerde önemlidir. Koruma sorununun karmaşıklığı mevzuat kadar yöneticinin sorumluluğunu incelemeye değer hale getirmektedir.

Yönetimde yöneticinin rolü ve önemi her zaman önemsenmiştir. Yöneticinin afet yönetimindeki temel sorumlulukları hızla yetiştirilen insani ve teknik yardım uygulamak

ve eşgüdümü sağlamak; afet bölgelerinde en kısa zamanda yerleşme ve barınmayı sağlayıcı kısa ve uzun süreli önlemleri gerçekleştirebilmek; bu bölgelere götürülecek hizmetler için gerekenleri yapmak ve bu konuda kamu kuruluşlarının eşgüdüm ve işbirliğini sağlamak; afete uğramış ve uğrayabilecek bütün yerlerin imar ve yerleşim işlemlerinin hazırlık, uygulama, yönetim ve denetim işlerini yapmak ve yaptırmaktır.

Risk planlamasında sivil örgütlerin katkılarının sağlanması da çok önemlidir. Ayrıca mevcut personelin düzenli aralıklarla gözden geçirilerek yetki, görev ve sorumluluklarına göre liyakat esaslı gerekli atamaları gerçekleştirmek, afetin hemen sonrasına ilişkin doğru bilgi ve stratejiyle durum tespiti çalışmalarını başlatmak göz ardı edilmemelidir.

Kamu görevlileri kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde sürekli gelişimi, katılımcılığı, saydamlığı, tarafsızlığı, dürüstlüğü, kamu yararını gözetmeyi, hesap verebilirliği, sorumluluğu, öngörülebilirliği, hizmette yerindeliği ve beyana güveni esas almalıdırlar. Bu konular evrensel sorumluluklara da işaret etmektedir. Liberal gelenekte Amerikalı siyaset felsefecisi Rawls'a göre bugünkü neslin gelecek nesle karşı sorumlulukları bulunmaktadır ve her nesil kendinden sonraki nesil için kaynakların kullanımı, sermaye birikimi, doğa, çevre, sağlık, eğitim gibi konulara sürekli özen göstermelidir. Kuşaklar arası adalet teorisi belirli ahlaki sorumlulukların ve yükümlülüklerin neden geçerli olduğunu göstermeye çalışmaktadır (Wenar, 2021). Yöneticiler bu evrensel talebin dışında kalmamalıdır.

Sonuç ve Değerlendirme

Çevresel tahribat ve iklim değişikliklerinin karışımıza getirdiği hortum, tsunami, fırtına ve hatta volkan patlaması Anadolu coğrafyasında geçmişte yaşanan, hatta kutsanan, ancak unuttuğumuz gerçeklerdir. Oysaki özellikle doğa kaynaklı yönetemediğimiz afetler coğrafi konum ve iklim değişikliği nedeniyle giderek çeşitlenmekte

ve etkileri artmaktadır. Dünyada afetlerin etki alanlarının genişlemesi nedeniyle insanlar afet riskini azaltmak için müdahale yöntemlerine, yönetim kapasitesini geliştirmeye ve risk yönetimi planlama çalışmalarına daha çok dikkat etmeye başlamıştır. Ancak nüfus yapısı ve sosyoekonomik parametreler değiştiği için afetlerden ders alınmamakta ve her afet "yüzyılın felaketi" olarak tanımlanarak geçitirilmektedir. Buna karşın Bütünleşik Doğal Afet Risk Yönetimi (BARİY) risk değerlendirmesi, afet önleme, azaltma ve hazırlık süreçlerini dikkate alan sistematik bir projedir. Risk yönetimi çalışmalarında tek tip afete odaklanmak yerine bütün risk faktörlerinin dikkate alındığı bir yöntem seçilmelidir.

Afet yönetiminde bürokrasinin ve toplumsal kapasitenin artırılması bütünleşik afet risk yönetiminde metodik bir yaklaşımı gerektirmektedir. Risk yönetimi zaten yaygın olarak sanayi ve finans gibi temel stratejik sektörlerde uygulanmaktadır. Kamu politikalarını kıyı, dağ, baraj gibi mekansallık ve deprem, fırtına, sel, tsunami, yangın gibi olgular bütününde, bütünleşikliği sağlayacak şekilde planlamak önemlidir. İyi organize olmuş yapılanmalarda risklerin süreç içinde sistematik olarak incelenmesi ve kararların zamanında gözden geçirilerek risk yönetimi stratejisinin güncellemesi önceliği önemsenmiştir. Bütünleşik Afet Yönetimi sürecinin başarılı yönetimi için risk yönetiminde yenilikçi ve yaratıcı uygulamaları önemsemek, afetlerin doğasını anlamak, olası zararlı etkilerini önlemek ve olası fırsatları aramak gerekmektedir. Afetlerin tipine göre hazırlıklı olmak için toplumun temel paydaşlarının bilinçlenmesi, sürecin etkin planlanması, zamanında ve uygun şekilde müdahale etme, yönetme ve yeniden yapılandırma gibi konuların önemsenmesi hayati önemdedir. Kaotik sorunları disiplinler arası çalışmalar ve halkın katılımı ile, demokratik mekanizmalar ile çözümlenmek kamu yönetiminin tarihten gelen temel sorumluluk alanıdır. □

Zerrin Toprak Karaman, Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü Emekli Öğretim Üyesi

DİPNOTLAR

- 1 Proje hakkında daha fazla bilgi için bkz. <https://avesis.deu.edu.tr/proje/a5879d49-f140-4f8d-8207-787a735cd810/butunlesik-afet-yonetim-disiplinlerarası-ve-disiplinler-otesi-calisma-felsefesi-firtinalar-icin-bir-yaklasim>
- 2 Harikan, Kuzey Atlantik Okyanusundaki, 64 deniz milinden yani saatte 118 kilometreden büyük hızla esen rüzgârda denizin köpükle beyazlaşıp görüş mesafesinin kısıldığı, 12 Bofor şiddetindeki havanın görüldüğü çok kuvvetli tropikal siklonik fırtınaların yerel adına denir.

KAYNAKLAR

- AFAD Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (2022). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-planı-tarap>
- Concept of Democratic Security : Council of Europe Contribution, (2018, 6 Kasım). *Council of Europe* <https://coe.int/en/web/deputy-secretary-general/-/concept-of-democratic-security-council-of-europe-contribution> erişim 4.05.2023
- Gönenççil, B. ve Dal, N. (2020). Dağ ve Dağlık Alanlar: Kavramlar, Potansiyeller ve Sorunlar. Z.T. Karaman (Ed.), *Dağlık Alanların Sürdürülebilir Güvenli Yönetimi* içinde (ss.10-13). Ankara: Palme Yayınevi.
- Human Security Unit, United Nations. (2009). *Human Security in Theory and Practice: An Overview of the Human Security Concept and the United Nations Trust Fund for Human Security* https://www.academia.edu/30423057/HUMAN_SECURITY_IN_THEORY_AND_PRACTICE_An_Overview_of_the_Human_Security_Concept_and_the_United_Nations_Trust_Fund_for_Human_Security_Human_Security_Unit
- Karaman, Z.T. (2016). Afetlerde Hızlı Çevresel Etki Değerlendirmesi, Kriz Yönetiminde Hızlı Sorgulama, *Hastane Öncesi Dergisi*, 1(1), 1-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hod/issue/16041/272470>
- Karaman, Z.T. (2019a). Güvenliği Sağlayıcı İdari Uygulamalar: Etkin Dağ Yönetimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 31-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/46591/540035> erişim 5.05.2023
- Karaman, Z.T. (2019b). Afet Yönetimi Açısından Kıyı Kanunu ve Kıyı-Sınır Güvenliği. Z.T. Karaman, O. Sancakdar (Ed.), *Afetler ve Güvenlik Yönetimi* içinde (ss.219-240). Ankara: Palme Yayınevi.
- Karaman, Z.T. (2021). Exploitation and Administration of Disasters. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 8 (8), 400-425. <https://doi.org/10.14738/assrj.88.10678>
- Karaman, Z.T. (2022) Fırtınaların Kültür Varlıklarına Etkisi. *Yerel Kimlik-Geçmişten Geleceğe*, 72, 10-15. https://www.tarihikentlerbirligi.org/yayinlar/yerel-kimlik/2022-2/#flipbook-df_13835/13
- Karaman, Z.T., Çakır, Ö. (Ed.) (2023). *Bütünleşik Afet Yönetiminde Disiplinlerarası ve Disiplinlerarası Çalışma Felsefesi: Fırtınalar İçin Bir Yaklaşım*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sancakdar, O., Başar, C., Öztaban, P. (2019) Kültürel Mirasın Afetlerde Korunmasının Hukuku ve Güvenlik Boyutu. Z.T. Karaman, O. Sancakdar (Ed.) *Afetler ve Güvenlik Yönetimi* içinde (ss.179-202). Ankara: Palme Yayınevi.
- Wenar, L.(2021). John Rawls. E.N. Zalta (Ed.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2021 Edition) içinde. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2021/entries/rawls/>

Depreme Dayanıklı Yapı Tasarımı Bilinci ve Mimarın Sorumlulukları

Nilüfer Akıncıtürk

ÜSTTE, SAĞ ÜSTTE 1999 Marmara depreminden yıkılma neden olan ağır yapı hasarları (Nilüfer Akıncıtürk arşivi).

Deprem gerçeğinin ancak yaşanarak anlaşılabilir olduğunu 1999 depreminde herkes gibi öğrenmiş bir kişi olarak, mimar olarak, eğitimci olarak öğrenilebilecek, öğretilebilecek ve araştırılarak aktarılacak sonsuz bir konu olduğunu düşünmekteyim. Belki de insan ömrü için çok uzun bir zaman diliminde yaşanabilecek bu olayı tanımak ve tanımlamak adına bir şans, sonuçların felaketini izlemek açısından ise bir şanssızlık olarak yorumlanabilir. Can ve mal kaybı olmadan her insanın o sarsıntıyı hissetmesi bir anlamda o korkuyu yaşaması ise bir kullanıcı, bir tasarımcı, bir teknik eleman, bir eğitimci ve bir uygulamacı ya da bir malzeme üreticisi olarak çok da önemli bir araç ve amaç faktörü olabilir. Kişi, benliğiyle birlikte doğal olarak toplumsal farkındalık kazanırsa ve mesleki olarak gelişirse, toplumdaki yeri ve rolü ne olursa olsun yaşayacağı yerin ve yapının, üreteceği ürünün niteliklerini bilmeli ve sorgulayabilecek şekilde bir deprem bilincine sahip olmalıdır. Bu bilinç, konuyu sürekli gündemde tutacak şekilde iletişim araçlarıyla sağlanabilir.

Depremler, Değişen ve Değiş-e-meyen Gerçekler

Deprem çok boyutlu etki ve ilgi alanı olan ve kapsamlı şekilde ele alınması gereken bir konudur. Mühendislik, yapı ve kullanıcı ilişkisinin ötesinde mimarın, ekonomistin, psikolog ve hukukçunun, bir başka deyişle her alandan bilimin konusu olan toplumsal bir olgudur. Öncesi kadar oluşma sırası ve sonrasında da bilinçli hazırlık gerektiren, belki de bilgi ve uygulama ile afet olarak sonuçlanmaktan

kurtarılacak bir doğal olaydır. Deprem bölgelerinde yaşamakta olan her insanın güvenli yapı konusunda tasarımından uygulama ve kullanımına kadar bilgisi olması gerekirken, toplumda henüz ilköğretim aşamasını tamamlayamamış %30-35'lik bir kesim için devletin öncülük yapması ve hukuk, ekonomi, sağlık, insan ilişkileri vb. konularında hizmet ve bilgi üretilmesi, toplumsal farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Uyarılık ölçüsü sayılabilecek deprem olayı ile deprem öncesi, sırası ve sonrası için yapılabileceklerin hazırlığı da bütünlük bir kapsam içinde yorumlanmalıdır.

17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara'da 45 saniye süren 7,4 büyüklüğünde, resmi kayıtlara göre etkileşim alanındaki sekiz ilde yaklaşık 20 bin kişinin can kaybı ile sonuçlanan deprem, ülkemiz için yakın geçmişte deprem bilincini oluşturan, etki alanı geniş bir afet olmuştur. Aynı yıl Düzce'de 12 Kasım tarihinde 7,2 büyüklüğünde 894 can kaybının yaşandığı bir deprem daha olmuştur. 2023 yılında Kahramanmaraş'ta 6 Şubat günü meydana gelen ve en az 10 ili etkileyen 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki iki deprem, 24 bini aşkın kişinin hayatını kaybettiği, yerleşimlerin yok olduğu bir felaket olarak hafızalara kazınmıştır. Bu iki büyük afet arasında ise Van'da 2011'de 6,6 büyüklüğündeki depremde 117 can kaybı; 2020 İzmir'de 6,6 büyüklüğünde bir deprem ve 117 can kaybı; 2020 Elazığ'da 6,8 büyüklüğündeki deprem ve 41 can kaybı yaşanmış acı olaylardır.

Ülkemizde deprem sorunsalı daha önce hiç yaşanmamış gibi öncesi ve sonrasıyla yaşanan öğrettikleri ve öğretmedikleri ile sorgulanmaya, her alanda bütüncül bir değişime yol açacak bir olgu olarak

sürecek, değişen ve değiş-e-meyen gerçekler sürekli tartışılacaktır.

Yaşanan tüm depremlerde yapılan inceleme ve hazırlanan raporlarda yıkıma neden olan ortak sorunlarda “projelendirmedeki eksiklikler, malzeme özelliklerindeki yetersizlikler, uygulama ve işçilik hataları, yapım denetimindeki yetersizlik” gibi benzer ifadelerin yer alması dikkate değerdir. Son depremler kentsel alanda yıkıcı şiddette ve etki alanı büyük afetler olup yapı adına yaptıklarımızı ve yapmadıklarımızı, öncelikle can kaybıyla, sonrasında ise teknik, sosyal ve ekonomik alanda ağır faturasıyla göstermiştir. Deprem bilinci mimar ve mühendisler, üreticiler, kullanıcılar açısından bir kez daha kazanılmaya ve kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Deprem olgusu, etkileşim içinde olan birçok konunun mimari anlamda bütüncül bir açıyla fiziksel, sosyal, ekonomik, hukuki ve psikolojik boyutlarıyla ele alınarak irdelenmelidir. Eğitimci, tasarımcı, uygulayıcı ve kullanıcı olarak yapısal açıdan alınması gereken önlemler aslında mimarlık ortamında ortak payda altında toplanabilir.

Hasarlara ve Yıkımlara Neden Olan ve Değişmeyen Yapı Hataları

1999'dan 2023'e, deprem sonrasında hasarlar ve ölümcül hatalara neden olan sorunlar incelenerek değerlendirildiğinde genel olarak değişmeyen hasar raporlarıyla aynı sonuçları yeniden görmek üzücü, düşündürücü ve kabul edilemezdir. Bunlar tasarım hataları, imar durumuna uyumsuzluk, malzeme ve işçilik hataları olarak özetlenebilir. Son deprem raporlarında öne çıkan “projelendirmedeki eksiklikler, malzeme özelliklerindeki yetersizlikler, uygulama ve işçilik hataları, özellikle beton yapı malzemesindeki sorunlar, etriye aralıklarının fazla olması, nervürsüz donatı kullanımı, deniz kumu kullanımı, yapım denetimindeki yetersizlik, projersiz kat sayısındaki artış, imar durumuna ve yönetmeliklere uymayan tasarım ve uygulamalar” gibi etkenlerin yıkıma neden olduğunu yeniden görmek çok düşündürücüdür.

Mimarlık adına alınabilecek sorumlulukta canlıların ve yapıların depremin yıkıcı ve yok edici etkisinden en az zararla kurtulabilmeleri için planlama sürecinde meslekler arası iş birliğiyle

doğru bir yer seçimi-tasarım-malzeme kullanımı ve uygulamasının deprem hasarlarını önlemekte en etkili yol olduğu söylenebilir.

Yapı Hasarları

Deprem yerküre içinde tektonik bir oluşum ile başlaması ve tabakalar aracılığı ile yer kabuğunu etkilemesi, deprem tanımı olarak bilinmektedir. Yer kabuğunun depremin şiddetine bağlı olarak, içinde yer alan yapıları doğrudan etkilemesi hasarların oluşumuna neden olur.

Deprem karşısında tasarım ve uygulama hataları, zeminin de etkisi ile yapı taşıyıcı sisteminde zayıflıklar gösterir. Ayrıca yapı fonksiyonunun değiştirilmesi ile ortaya çıkan hatalı taşıyıcı sistemler depremde hasarlara neden olmaktadır. Uygun olmayan tasarım, gereç, işçilik ve denetim kusurları da hasarların yıkıcı rollerini oluştururlar.

Yapı hasarlarının yapının özelliklerine göre değiştiği çok iyi bilinen bir gerçektir. Yapıların tasarım ve uygulama sürecindeki tüm özellikleri hasarı yakından etkilemekte, belirli parametrelere bağlı olarak hasar olasılığı ve hasarın büyüklüğü değişebilmektedir. Bunlar yapı taşıyıcı sistemi tipi, malzeme ve işçilik kalitesi, yapının inşaat kalitesi, yapının mühendislik yapısı olup olmadığı, kat sayısı, yapı düzeni, plan tipi, yapının daha önce gördüğü hasarlar, eskime, geçmiş depremlerde olmuş hasarların derecesi, projede olmayan ek yüklemeler, korozyon, kullanıcı hataları ve hatalı tadilatlar gibi parametrelerdir. Zemin durumunun ve yapı kalitesinin yapılar da oluşabilecek hasarlarda etkin rol aldığı bilinen bir gerçektir. Zemin hâkim periyodu ile yapı hâkim periyodunun çakışması ve zemin cinsine bağlı olarak ortaya çıkan zemin büyüme durumu, yapıların etkilenme derecesini belirler.

Tüm yapısal hasarlar, özünde, rijitlik, süneklik ve enerji tüketme gücü özelliklerinin bir sentez olarak ortaya konmaması sonucunda oluşur. Dayanım, bu özelliklerin en iyi biçimde uygulanması ile elde edilir. Yapıları etkileyen deprem yüklerinin önceden belirlenmesi ve projelendirmede göz önünde tutulması gerekir. Yapıların hasar görme riskinin azaltılması, uygulama kalitesi ile birlikte yapı maliyetine yansayan bir dizi kararlar bütünü içerir.

Deprem ve Yapı Tasarımında Mimarın Sorumlulukları

Yapıların tasarımındaki mühendisliğin amacı depremin yapıya en az zarar vererek atlatılmasıdır. Deprem mühendisliği kapsamında, mimari tasarım gelişim sürecinde yapıların deprem etkilerinden korunması hedefi ile taşıyıcı sistemdeki olası yer değiştirmeler ve kesit zonları azaltılmaya çalışılır. Deprem mühendisliği uğraş alanında olan bu konu, günümüz mimarlarının bütüncül tasarım anlayışıyla güncel teknolojiyi kullanılmalı, pasif kontrol yöntemleri aktif güvenlik önlemlerine entegre edilmelidir. Binanın bulunduğu zemin ve yapım sistemine göre tabanda sismik izolatörlerle sönümleyici yöntemler tasarım kararlarında mühendislik hizmetleriyle birlikte çalışılmalıdır.

“Depreme Dayanıklı Yapı Tasarımı” mimari tasarım kararlarıyla başlamalı, taşıyıcı sistem tasarım özgürlüğü içinde belirli koşul ve kurallara göre değerlendirilmeli, optimizasyona gidilmelidir. Tasarım mantığı ölümcül hasarları ve yıkımları önlemek, yapıların fiziksel ömrü boyunca fonksiyonlarını yerine getirmelerini sağlayarak olası maddi hasarı da minimize etmek olarak özetlenebilir.

Tüm olumsuz gelişmelere rağmen, ilgili her alanda yaptırım gücü olan farklı

ÜSTTE Kahramanmaraş depremlerinden izlenimler (Hasan Koyunlular arşivi).

komisyonlar oluşturularak meslekler arası, kişi ve kurumlar arası iletişim ve bilgilendirmenin sağlanması gerekir. Bu konuda meslek odalarının diğer birimlerle ve özellikle üniversitelerle iş birliği yaparak mimarın eğitimi ve bütüncül yaklaşım anlayışının, konu ile ilgili rol ve tanımların; bilgi, beceri ve sorumlulukların netleşmesi gereklidir. Mimarın mesleki eğitim öncesinde başlayan deprem bilinci, meslek eğitiminde bilgi ve donanımı ile artmalı, meslek içi eğitimle de deneyim kazanarak uzmanlaşmalıdır. Mimarın yapı ve deprem güvenliği açısından sorumluluklarındaki ilişkiler ise yer bilimciler, kent planacıları, mühendisler, ara elemanlar, malzeme üreticiler ve ilgili kurumlar, belediye ve meslek odaları vb. ile özetlenebilir.

Mimarlık Eğitimi

Mimarlık programında kuram ve uygulama alanında mesleki açıdan gerekli donanım sağlanmakta; mimar aday sadece analiz edebilen değil, sentez de yaparak çözüm yolları üretebilen, deneyim, kendi alanında gereken bilgi ve donanıma sahip profesyonel bir kişi olarak yetiştirilmektedir. Mimarlık eğitimi sorunlara geniş açıdan bakabilen, güncel gelişmeleri ve araştırmaları yakından izleyen, koordinasyon içinde çalışan bir anlayışla ele alınmalı; çağdaş araç-gereçler ve olanaklardan yararlanılarak bugüne uyarlanmalıdır.

Mimarlık alanında bilgisayarın sağladığı olanaklar ve yazılım programları, yakın gelecekte çok hızla gelişen yapı zekâ ile tasarım ve uygulama alanında etkisini gösterecektir. Mimar bütüncül, sürdürülebilir, yaratıcı, yenilikçi, çağdaş bir yaklaşımla, çevreye duyarlı olarak tasarımını gerçekleştirmelidir. Değişen çevre verileri, deprem, iklim krizi, enerji kaynakları ve ekolojik yaklaşım ile yapı fiziği ve konfor şartları birçok uzmanlık alanıyla birlik beraberlik gerektirir. Mimar bütün bu gereklilikleri, ilgili disiplinlerden geniş bir uzman kadrosuyla iş birliği ile sağlayarak geleceği düşünmek ve dünyanın fiziksel ortamını ve yaşam kalitesini bugünkünden daha iyi yapacak şekilde dikkatli adımlarla işini örgütlemekle yükümlüdür. Mimarlığın yeni gelişmelerin ve teknolojinin ışığında bugüne uyarlanarak yeniden tanımlanması gereklidir. Eğitim alanı da mesleki uygulamalar gibi yeni gelişmeler eşliğinde bugüne ve teknolojiye

uyarlanmalı; sürdürülebilir ve bütünleşik tasarım anlayışıyla yeni bir bakış açısı kazanmalıdır.

Doğal kaynakların korunması ve enerji verimliliği çağımızın ödün verilmemesi gereken gerçeklerdir. Geleceğin yapılarında çok daha önem kazanacak olan bu gerçekler, mimari tasarımda meslekler arası iş birliğine odaklanarak dün ve bugünü yarının kentlerine taşıyan eşiği oluşturacaktır. Böylece değişen yeni dinamikleri şehirciliğe ve mimariye en iyi şekilde yansıtacak, başarılı tasarımlarla hak ettiği değerleri kazandıracaktır.

Eğitim konusu belki de ilk ve en önemli adım olacaktır. Mesleki bilgiler uygulama bilinciyle verilmeli, yapılan tasarımlar öğrenci projesi olarak da uygulama projesi olarak da belli kriterlere göre değerlendirilmelidir. Yapı ve malzeme bilgisi ağırlık kazanmalıdır. Betonarme, çelik ve ahşap yapılar malzeme ve taşıyıcı sistem özellikleriyle mimarlar tarafından da bilinmelidir. Bilgi eksiklikleri uygulamaya yansımaktadır. Depreme dayanıklı yapı tasarımına ilişkin bilgiler lisans ve lisansüstü seviyesinde verilmelidir. Gerekirse mühendislerle iş birliğiyle çok boyutlu tezler geliştirilebilir. Mesleki eğitim, teknik ve uygulamalı bilgilerle desteklenmelidir. Seminerler konuyu sürekli gündemde tutan önemli mesleki eğitim araçlarıdır. Bu konuda kurum stratejisi çok önemlidir. Uygulamaya yönelik eğitim bilinci, zorunlu stajlar, zorunlu ve seçmeli dersler, uygulama projeleri, malzeme ve detay bilgisinde yeterlilik ile şantiye bilgisinin önemi yadsınmaz.

Güvenlikli Yapıda Mimarın Rolü ve Sorumlulukları

Tüm depremlerde ortaya çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde mimarın çok büyük sorumluluklar taşıdığı bir kez daha ortaya çıkmıştır. Mimar yönetmelikleri çok iyi bilmeli ve tasarımına taşıyabilmelidir. Yönetmelikleri tasarımını kısıtlayan bir yaklaşımla ele almamalıdır. Tasarımındaki taşıyıcıların -özellikle betonarme sistemde- perdelerin yerlerini, yönlerini ilk andan itibaren inşaat mühendisleriyle diyalog içinde kalarak çözmelidir. Proje veya uygulama sürecinde farklı nedenlerle taşıyıcı sistemi zorlamak, mimari açıdan da statik açıdan da sakıncalıdır. Tasarımdaki düzensizlikler, döşemelerdeki dengesiz boşluklar ve çıkmalar mimar tarafından bilinçli

yaklaşımlarla yorumlanmalıdır. Sonradan yapılacak güçlendirmelerin tasarıma getireceği olumsuzlukları baştan ele alarak projelendirme sürecinde hata payına yer verilmemelidir. Mimarlığın sanat ve tekniğin ara kesiti olduğunu bilerek, teknik yönde deprem güvenliğinin ödün verilmeyecek kadar önemli olduğunun bilincine varmak gereklidir. Meslek içi eğitimlerle sürekli bilgilendirme ve deneyim kazanımı desteklenmelidir.

Tasarım ve Yönetmelikler

Tasarım sürecinde ise yönetmelikler kısmen kısıtlayıcı gibi yorumlansa da bazen yetersiz kalabilmektedir. Plan tipi, taşıyıcı yapı elemanları, malzeme seçimine göre bazen mimarı zorlayan, bazen de mimarın zorladığı yönetmelikler, mühendisler kadar mimarlar için de anlaşılabilir olmalıdır. Mimarın deprem ve yangın güvenliğinde başarılı olması için yönetmelikleri yapıya, mimari anlayışına, uygulama mantığına göre uyarlaması gereklidir. Pasif güvenlik önlemleri tasarımın bir parçası olmalıdır. Hedefleri, taktikleri, bileşenler arasındaki etkileşimleri ve uygulamadaki rollerinin iyi bir optimizasyonu gerekir. Ayrıca deprem her boyutuyla kurumlar, kuruluşlar, yerel yönetimler ve üniversitelerin ortak ve etkin olarak çalıştıkları, örgütlendikleri bir olgu şeklinde ele alınmalıdır.

Mühendis, mimarın planda ve üç boyutta ortaya çıkacak yapının taşıyıcı sistem hesabını tasarıma uygun şekilde hazırlar. Deprem ve yangın yönetmelikleri yapıların pasif kontrolünde çok önemli bilgileri içerir. Mühendisler ile taşıyıcı sisteme uygun yapı elemanı ve malzeme seçiminde, deprem bilinçli planlama anlayışında uyum sağlamak önemlidir.

Yönetmelikte öngörülen kuvvetlerden çok daha büyük etki oluşturabilecek bir depremin meydana gelme olasılığı düşüktür. Ama deprem etkisinin ülkemizde felakete dönüşen sonuçları düşündürücüdür. Bu durumda yapı içindekilerin hayatının kurtarılması hasar sınırını tarif eder. Depreme dayanıklı yapı tasarımında sünek taşıyıcı sistemler önerilmektedir. Bunun yanında yatay ve düşey kesitlerde düzenli taşıyıcı sistem seçimi ve yapı elemanı birleşim yerlerindeki uygulama detayları önemlidir. Ayrıca taşıyıcı sistemde yatay yer değiştirmeleri sınırlandıracak rijitliğin oluşturulması ve bir şekilde taşıyıcı olmayan elemanlarda meydana

gelebilecek hasarların azaltılması da önemli bir konudur.

Alınması Gereken Önlemler ve Sorumluluklar

Afet planlaması ise eğitim, tasarım, uygulama, malzeme, onarım-güçlendirme, güvenlik, denetim boyutuyla, genel anlamda ifade edilirse fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan problemleri içeren bir konudur. Kentsel ölçekten başlayarak özetlenirse kentlerin rehabilitasyonu, yüzdesi sürekli artan kaçak ya da deprem güvenliği olmayan ve mühendislik-mimarlık hizmeti almamış yapılaşmanın durdurulması risk unsurlarının azaltılması açısından önemlidir. Yer bilimcilerle başlayan, tasarım ve uygulamada mimarlık ve mühendislik çalışmalarıyla süren çalışma sürecinde mimarın koordinatörlüğü yadsınmaz boyuttur.

Yapının her anlamda güvenli ve sağlıklı bir şekilde oluşturulması için kullanıcıların da birçok konuda bilinçlendirilmesi gerektiği sürekli vurgulanmalı ve eğitim programları açılmalıdır. Bu çalışmalar kurslar, seminerler, teknik geziler, uygulamalar, yayınlar, sözlü platformlarla desteklenmeli; deprem bilinci anlayışıyla üretici, işveren ve meslektaşları bir araya getirmelidir. Meslek öncesi eğitim ve mesleki eğitim sürekli desteklenmelidir.

Uygulamada kaliteli ve bilgili ara elemanlar, teknik anlamda eğitim almış kişiler yer almalıdır. Denetim ise uygulama sürecinde sürekli ve etkin olmalı; gerektiğinde yaptırım uygulanmalıdır. Öncelikle zayıf zemin koşulları iyileştirilerek uygun yapı taşıyıcı sistemi seçilmelidir. Taşıyıcı sistemin ve temellerin zemin özelliklerine uygun şekilde yalıtımı zorunlu hale getirilmeli; yapım ve kullanım sürecinde de denetlenmelidir. Depreme dayanıklı taşıyıcı sistem tasarımı, eleman ve malzeme seçimi tasarım sürecinde en önemli kriter olup uygulamaya yönelik kararlar tasarım süreci başında ele alınmalıdır.

Sonuçlar

Ülkemizde her yıkıcı deprem deneyimine sürekli bir yenisi eklenmekte, “öncesi, sırası ve sonrası” evrelerinde yapılabilecekler gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Deprem olgusu fiziksel, toplumsal, psikolojik ve ekonomik

zararların en aza indirilerek yaşandığı bir doğa olayı olmalıdır. Bunun için “depremlerle birlikte yaşama ve depreme dayanıklı yapı tasarımı bilinci” verebilmek hedeflenmelidir. Bu hedef tüm yapıları depreme dayanıklı tasarlamak ve inşa etmek ile gerçekleşebilir. Bu konu mimarın disiplinler arası bir anlayışla deprem bilimine ve eğitim süreciyle başlayan, meslek içi deneyimleriyle devam eden bir yetkinliğe sahip olmasını sağlar.

Yer seçimi için yapılan analiz ve değerlendirmeler, deprem öncesi yapılması gereken, “afet”i önleyici çalışmalardır. Bu çalışmaların amacı, deprem öncesinde gerekli önlemleri alarak olası kayıpları en aza indirmek, deprem sonrasındaki kurtarma ve ilkyardım çalışmalarını daha etkin hale getirebilmek ve normal yaşama en kısa sürede geçirebilmektir.

Günümüzde doğa olaylarının-özellikle depremlerin- oluş nedenleri, olma olasılıkları, etkileme alanları artık önceden tahmin edilebildiğine göre, depremlerin afete dönüşmesi de engellenebilmelidir. Bu noktada, konuyla ilgili farklı meslek grupları ve kurumlarla, üst ölçekli planlardan başlayarak, bina ölçeğine kadar inen ortaklaşa çalışmalar yapılmalı; hem binalarla ilgili detaylı veri tabanları hem de deprem sonrası arama-kurtarma çalışmaları için eğitilmiş kişilerden oluşan birimler oluşturulmalıdır.

Doğa olaylarının afete dönüşmesi, insan kaynaklı gerçekleşen etkinliklerin olumsuz bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir doğal afetin sonucunda yaşanan göçler, kullanıcıların buldukları bölgeyi değiştirmeleri, demografik yapı değişimi gibi olumsuz faktörler kentin doğal afetlere olan dayanıklılığının ve kullanıcıların afetler konusundaki bilincinin göstergesi olmaktadır. Yaşadığımız depremler, güvenlik açısından yer seçimi kararları ile başlayan yapı oluşum süreci ve yapı ömrünü etkileyen “deprem” olgusunun insan hayatı üzerindeki önemini acı gerçekler ile sergilemiştir. Depreme dayanıklı yapı tasarımı ifadesini durup tekrar düşünmek gerekir. “Depreme dayanıksız yapı olabilir mi?” diyerek ve hala olduğunu da yaşanan tüm depremlerde maalesef görerek sorunlara, sorumluluklara tekrar bakmak tüm aktörlerin üstlendikleri roldeki hataları, eksikleri ciddi bir şekilde ve her alanda sorgulamak gereklidir. □

Nilüfer Akıncıtürk, Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Rotterdam Mimarlık Festivali '23: Kentte “Su” Kaynaklı Engeller Nasıl Aşılabilir?

Evrım Düzenli

ÜSTTE “Festivalin Kalbi” nde, serginin gerçekleştirildiği birinci mavna (Tüm fotoğraflar yazara aittir) (Görsel 1)

SAĞ ÜSTTE “Festivalin Kalbi”nde kentsel mekândaki rekreasyon etkinliğinin ikinci mavna içinde yeniden üretimi denemesi (Görsel 2)

“Festivalin Kalbi”nde, üçüncü mavna içinde yerleştirilmiş aktivite alanları (Görsel 3)

Yüksek Zeminler (*Higher Grounds*) adlı çalışma (Görsel 4)

Akıllı Yağmur Varili (*Diamond Smart Rain Barrel*) adlı çalışma (Görsel 5)

SAĞ ALTTA Yüzen süt çiftliği (*Floating farm diary*) adlı çalışma (Görsel 6)

Yüzen evler (*Living beside on the water*) adlı çalışma (Görsel 7)

19. yüzyılda Avrupa’da sanayileşme ve kapitalizmin olumsuz etkileri, kent ve mimarlığa dair yeni yaklaşımların geliştirilmesinde etkili oldu. Camillo Sitte’nin “Güzel Kent”i, Ebenezer Howard’ın “Bahçe Kent”i, Le Corbusier’in “Çağdaş Kent”i gibi çalışmalar, hızla kalabalıklaşan Avrupa kentlerinde yaşam alanlarının üretimine dönük önemli girişimlerdir. Ortaya koyduğu fikirle olduğu kadar gerçekleştirilmesi yönünde gösterilen çaba açısından da ütopik bir proje olan Bahçe Kent’in inşası, Avrupa ve Amerika’da benzer uygulamalar için ilham kaynağına dönüşümü ise, günümüzde kent ve mimarlık adına daha iyi üretimlerin gerçekleştirilebileceğine dair umut ışığı olduğunu gösteriyor. Felaketler yüzyılı olarak anılan bu dönemde iyi planlanmış kentlerin ve iyi mimarlığın varlığı ise elzem.

Kapitalizmin dünyanın en ücra kasabalarına kadar ulaştığı, tüketim odaklı yaşama biçimlerinin toplumsal yaşama biçimlerini geri dönüşü olmayacak biçimde değişime uğrattığı günümüzde, sanayileşmenin yaygın iklimsel etkileri kent ve mimarlığı yeniden düşünmeyi ve konuşmayı gerektiriyor. Bunun en iyi yöntemlerinden biri yeni ütopyalar üretmek olabilir. Rotterdam Mimarlık Festivali 2023 “Sıvı Kent” temasıyla böyle bir tartışmanın kapılarını aralıyor ve iklim krizine bağlı kuraklık veya aşırı yağış gibi suyun ortaya çıkardığı yapısal engellerin nasıl aşılacağı üzerinde duruyor. Bu, toplam alanının yüzde 26’sı deniz seviyesinin altında olan Hollanda için bir başka öneme sahip.

Deniz seviyesindeki yükselme devam ederse Rotterdam’ın da aralarında yer aldığı kıyı kentleri bu durumdan çok fazla etkilenecek.

Maas nehri kenarında bulunan Rotterdam, Avrupa’nın en büyük limanına sahip. Rihtımdaki eski bir sanayi yerleşkesinde kurulan “Festivalin Kalbi”, tema ile ilişkili olarak Maas üzerinde yan yana duran üç mavna üzerinde yerleştirildi (Görsel 1, 2, 3). Etkinliklerin bir bölümü ve sergi su üzerinde yüzen bu mavnalarda gerçekleştirildi. Hollandalı mimarlık ofisi Mecanoo’nun da Rotterdam kıyı kullanımına ilişkin bir önerisinin yer aldığı etkinlik, kuraklık ve su taşkınlarının vereceği zararı azaltmaya dönük birçok somut öneriyi bir araya getiriyor. Öneriler, genel itibarıyla “Su taşkınlarına karşı kent nasıl tasarlanmalı?”, “Yapı, gıda güvenliği nasıl sağlanabilir?”, “Kentsel yeşil alan düzenlemeleri nasıl kurgulanmalı?”, “Sosyal ve kültürel etkinliklerin oluşturulmasında suyun imkânlarından faydalanılabilir mi?” gibi soruların cevaplarını arıyor. Festival kapsamında sergilenen kabaca toplam 15 çalışmadan bahsedilebilir.

- Yüksek Zeminler (*Higher Grounds*) adlı çalışma, yapı zeminlerinin yükseltilerek, yapıların su baskınlarından daha az zarar görmesini sağlamayı (Görsel 4),
- Akıllı Yağmur Varili (*Diamond Smart Rain Barrel*), çatı oluşturan inen yağmur suyunu depolamayı ve sulama amaçlı kullanmayı (Görsel 5),
- Polder çatı (*Polder roof*), yağmur suyunu polder çatıda depolama ve sulamayı,
- Güney Rotterdam için bir perspektif: 10km’lik park bendi (*A perspective for*

Rotterdam South: a 10 km long dike park), su baskınlarından korunmak amacıyla Maas kıyısının 10 km boyunca yapılaşmaya kapatılarak yeşil bentler oluşturulmasını,

- Rotterdam su kentleri (*Water cities Rotterdam*), Lagos ve Nijerya'daki Makoko toplumu gibi yüzen şehirler inşa etmeyi,
- Yüzen süt çiftliği (*Floating farm diary*), su taşkınlarına karşı gıda güvenliğinin sağlandığı çiftliklerin oluşturulmasını (Görsel 6),
- Yüzen evler (*Living beside on the water*), su taşkınlarına karşı can güvenliğinin sağlandığı evler kurmayı (Görsel 7),
- Yüzen havuz (*Swimming pool boat*), sosyal hayatı nehirle beraber yeniden inşa etmeyi,
- Maas noktaları (*Maaspoints*), Maas boyunca durmak, yerin tarihini keşfetmek, nehri deneyimlemek ve keyif almak için kimi zaman belirgin kimi zaman gizli noktaların oluşturulmasını,

- Yaşayan nehir kenarı (*Lively riverbank*), nehir kenarında yeşillendirme ve yeni peyzaj düzenlemeleri ile yürüyüş alanları oluşturulmasını,
- Rotterdam filosu (*Rotterdam armada*), yüzen komşuluk filosunun oluşturulmasını,
- Karşılama iskelesi (*Welcoming jetty*), nehir üzerindeki kent merkezi, Euromast, Hotel New York, SS Rotterdam gibi ikonik varış noktalarına ya da Markthal, Maritime Museum ve Erasmus University gibi nehre yürüme mesafesindeki noktalara karşılama iskelelerini kurulmasını,
- Yeşil bağlantı (*Linked green*), iskele boyunca yürüyüş ve bisiklet yolları ve mevcut yeşil alanlarla kuvvetli bağlantıların ve kentin merkezinde daha büyük bir parkın oluşturulmasını,

- Gel-git parkı olarak nehir XL (*River as tidal park XL*), gel-git parkları oluşturulmasını,

- Önce güvenlik (*Safety first*), rekreasyon alanları ve diğer işlevlendirmelerle nehirdeki gemi geçişlerinin devamlılığını sağlamayı amaçlamaktadır.

Hazırlanan projelerin en önemli özelliği, nehir ve kent arasındaki sınır başta olmak üzere, tüm diğer göstergeleri ortadan kaldırarak yeni artifaktlar öneriyor olmalarıdır. Bu, kültürel, ekonomik, tarihsel, ontolojik, topoğrafik, teknik, teknolojik, toplumsal, psikolojik, mimari, kentsel vb. açıdan soyut ve somut birçok bilgi alanının etkisiyle şekillenen ve inşâi nesne için biricik olan "yer" ve "kimlik" kavramlarının geçmişteki gibi ele alınamayacağına da bir işaret olarak yorumlanabilir. □

Evrin Düzenli, Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Ani Kent Selleri ve Mekânsal Planlama İlişkisi: Araklı Örneğinden Dersler

Özgün Duygu Akgül Acaralp, Mehmet Doruk Özügül

MAKALENİN ADI **Ani Kent Selleri ve Mekânsal Planlama İlişkisi: Araklı Örneğinden Dersler**

Urban Flash Flood and Spatial Planning Connection: Lessons From Araklı

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2023-4 (120), 74-81**

MAKALENİN YAZARI **Özgün Duygu Akgül Acaralp**,
Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Mehmet Doruk Özügül, Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **17.07.2023**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **28.09.2023**

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **ozgunduyguakgul@gmail.com**;
dozugul@yahoo.com

ORCID **0000-0001-5138-4137**

0000-0002-4321-6800

ÖZ Bu çalışmanın amacı ani kent selleri-mekânsal planlama ilişkisini Trabzon'nun Araklı ilçesi örneğinde inceleyerek, sel riskine karşı üretilen stratejilerin maladaptasyona dönüşmesine sebep olan problemleri tespit etmek ve başta Ege Bölgesi olmak üzere tüm Türkiye için çıkarımlara ulaşmaktır. Bu bağlamda Araklı için üretilmiş, Nazım ve Uygulama İmar Planları ve Doğu Karadeniz Taşkın Yönetim Planı incelenmiştir. Sonuçta farklı kurumların farklı ölçeklerde geliştirdiği plan ve stratejilerin koordinasyonlarındaki eksikliklerin kentlerde ani sel riskini artırdığı tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER İklim değişikliği, mekânsal planlama, ani kent selleri, kentsel dayanıklılık, Maladaptasyon

Giriş: İklim Değişikliği ve Ani Kent Selleri

Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)'nin tanımına göre küresel iklim değişikliği, iklim ortalama durumunda ve/veya değişkenliğinde tespit edilebilen ve onlarca yıl ya da daha uzun süreler boyunca gerçekleşen değişiklikler olarak tanımlanmaktadır (2012). Küresel iklim değişikliği sebebiyle tüm dünyada doğal afetlerin sayısı, sıklığı ve şiddetinde bir artış olduğu gözlemlenmektedir. 1998-2017 arasında dünya genelinde doğa kaynaklı afetlerden etkilenen insan sayısı bakımından en etkili afet tipi %45'lik bir oranla sellerdir (CRED, 2018'den aktaran MGM, 2019). Ülkemizdeki duruma bakılacak olursa, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün (MGM) verilerine göre (2019) 2018 yılında toplam 871 meteorolojik karakterli doğa kaynaklı afet rapor edilmiştir; bunların içerisinde en fazla meydana gelen afet şiddetli yağış/sel olayıdır. 2018'de şiddetli yağış/sel afetinin en fazla meydana geldiği bölgeler ise 72 sel afeti ile Karadeniz ve 53 sel afeti Ege Bölgeleridir (MGM, 2019).

Seller doğa kaynaklı bir tehlike, risk ve afettir. IPCC (2022) sel riskini tehlike (sel olayının olması ihtimali), maruziyet (selden etkilenen nüfus ve varlıklar) ve zarar görülebilirliğin (toplumun selle baş etme kapasitesi) bir fonksiyonu olarak tanımlamaktadır. Gersonius vd. (2008) ise sel riskini olasılık ve sonuçların çarpımıyla tanımlamaktadır. Olasılık bir olayın olma şansını ifade ederken, sonuç ise olayın potansiyel hasarını ifade etmektedir. Sel

riski ortaya çıktığında afet olarak adlandırılmaktadır (Kadioğlu, 2019).

Küresel iklim değişikliğinin doğrudan etkilerinden biri olan aşırı hava olaylarının sıklık ve şiddetinde meydana gelen artışla birlikte artan sel olayları geçirimsiz yüzeylerin çokluğu, çarpık kentleşme, altyapı eksikliği gibi sebeplerle kentsel alanlarda giderek daha sık görülmektedir. Sel ve kentleşme tüm dünyada yaşanan ve ikincinin ilkinin sonuçlarını daha kötü hâle getirdiği iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Brandt vd., 2021; Restemeyer vd., 2015). Sel olaylarının afete dönüşme riski maruziyet ve zarar görülebilirliğin fazlalığı sebebiyle kentsel alanlarda daha yüksektir. Kent sellerinin can ve mal kaybı, çevresel hasar gibi etkileri sosyal statü, kurumsal yapılanma ve fiziksel duruma göre bir bölgeden diğerine farklılık göstermektedir (Ahmed vd., 2018).

Schuch vd. (2017) insan yerleşmelerinin hassas alanlara doğru genişlediği ve kentsel gelişmenin su dengesini değiştirdiği metropoliten alanların sellerin yıkıcı etkilerine karşı çok daha kırılabilir olabileceğine dikkat çekmektedir. Burby (1998) yönetimlerin geleneksel olarak afetlerle afet öncesi uyarı sistemleri, afet sonrası acil durum yardımları ve yapısal çözümler gibi azaltım önlemleri ile mücadele ettiğini belirtir. Ancak pek çok farklı sebepten ötürü bu yaklaşımlardan hiçbirinin afet kayıplarını kabul edilebilir seviyede tutmak için yeterli olmadığını, üstelik oldukça da maliyetli olduğunu ifade eder. Bu kırılabilirliği azaltmak ve dayanıklılığı arttırmak için

mekânsal planlamadan yararlanılmalıdır (Burby,1998).

IPCC (2023), kentsel alanlarda sel riskine karşı yapısal olmayan bir strateji olarak mekânsal planlamanın kullanımının sel riskini azaltacağını ifade etmiştir. Kent selleri sorunu ile mekânsal planlama eliyle kentsel dayanıklılığı arttırarak mücadele etmek uluslararası literatürde giderek daha fazla önem kazanan bir konu haline gelmektedir.

Yu vd. (2023) Çin'in Shenzen kenti örneğinde yaptıkları çalışmalarının sonucunda sele karşı kentsel dayanıklılığı arttırmak için dayanıklılık, adaptasyon ve kurtarmadan oluşan üç aşamalı bir model ortaya koymuşlardır. Küresel iklim değişikliğinin etkilerine karşı kentsel dayanıklılığın arttırılması adaptasyon stratejilerinin doğru şekilde uygulanmasını gerektirmektedir. Nitekim Restemeyer vd. (2018) dayanıklılık kavramını "belirsizlik dışında hiçbir şeyin belirli olmadığı ve bilinmeyi yönetmek için adaptasyonun anahtar olduğu" bir çerçevede tanımlar. Küresel iklim değişikliğinin getirdiği belirsizlik, sel riskini derinleştirmektedir (Yu vd., 2023). Bu nedenle gelecekteki olası büyüklüğü tam olarak kestirilemeyen sel riskine karşı mekânsal planlama eliyle kentsel dayanıklılığı arttırmak, adaptasyon stratejilerini de kapsayan önemli bir mücadele yöntemidir.

Adedeji vd. (2012) sel özelinde yapıların tasarımı ve yer seçimi, doğal kaynakların sömürülmesi, nüfusun yoğunlaşmasının insan eliyle yaratılmış kırılganlıklar olduğuna dikkat çekerek bu kırılganlıkların giderilmesi için mekânsal planlamanın erken uyarı sistemi, risk değerlendirme ve haritalama, önleme ve azaltım, risk yönetimi, yeniden yapılanma gibi önemli fonksiyonların desteklenmesinde kullanılabileceğini ifade etmektedir.

Ancak kentsel alanlardaki sel riskine koşut ortaya çıkan afet yönetimi kavramının risk azaltım stratejilerinden biri olan mekânsal planlama planlar arası uyum, eşgüdüm eksiklikleri ve uygulama sırasında ortaya çıkan problemler sebebiyle ya efektif olamamakta ya da yeni kırılganlıklar yaratabilmektedir. Ahmed vd. (2018) Dhaka kenti özelinde yaptıkları çalışmada kent için pek çok master

ve stratejik plan hazırlanmış olmasına rağmen bu planların iklim değişikliğinin ve plansız gelişmenin kent selleri üzerindeki bilinen ve kümülatif etkilerini karşılayamadığını, öte yandan adaptasyon planlarının da sadece iklim değişikliği konularına odaklanarak mekânsal planlama bileşeninin göz ardı ettiğini ifade etmektedir.

Oukes vd. (2022) Hollanda hükümetinin 2009'dan beri sel kırılganlığını kriz yönetimi, dayanıklı mekânsal planlama ve sel koruma önlemlerinden oluşan çok katmanlı bir güvenlik sistemi ile azaltmaya çalıştığını, ancak dayanıklı mekânsal planlamanın uygulamada eksikliklerinin olduğunu ifade eder. Çalışmalarında Dordrecht ve Ussel-Vecht deltalarını bu eksiklikleri tespit etmek için karşılaştırdıklarında maksimum sel derinliği, boşlukların azlığı ve mevcut yapıları çevrenin rijitliği olmak üzere üç temel fiziksel-mekânsal engel tanımlarlar. Ancak bunun yanı sıra tespit ettikleri kurumsal-organizasyonel engeller de büyük önem taşımaktadır. Bunlar sahte bir güvenlik algısı veya risk algısından kaynaklı aksiyon almada eksiklik, politik ve sosyal desteğin azlığı, yetki karmaşası, insan sermayesinin yokluğu ve paydaşlar arası yetersiz işbirliğidir.

Ulusal literatür ve kentsel pratikte kent selleriyle mekânsal planlama eliyle kentsel dayanıklılığı arttırarak mücadele konusu, yeterince işlenmemiştir. Oysa ülkemiz planlama pratiğinde farklı kademelerde üretilen plan ve stratejiler arası uyum ve uygulama eksikleri, mekânsal planlamanın afet yönetiminde efektif kullanılabilmesi için detaylı şekilde incelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı planlama pratiğinde ani kent sellerine yönelik olarak farklı kademelerde üretilen plan ve stratejiler arası uyum/uygulama eksiklerini ve bu süreçte ortaya çıkan problemleri Trabzon-Araklı örneğinde mekânsal planlama ve ani kent selleri ilişkilerini inceleyerek tespit etmektir. Bu bağlamda kavramsal çerçeveyi oluşturmaya yönelik bir literatür taramasına ek olarak, çalışma kapsamında sel riskini arttıran etmenlerin tespiti için Araklı'ya ait yerel yönetim eliyle üretilen Nazım İmar Planı (NİP) ve Uygulama İmar Planı (UIP)

ile merkezi yönetimce üretilen Doğu Karadeniz Havzası Taşkın Yönetim Planı (TYP) incelenmiştir. Bu planların incelenmesindeki amaç, farklı aktörler tarafından üretilen plan kararlarının arasındaki uyum ve uyumsuzlukların sel riski ile ilişkisinin tespit edilmesidir. Bu bağlamda planlar süperpoze edilerek incelenmiş, plan kararları değerlendirilmiştir.

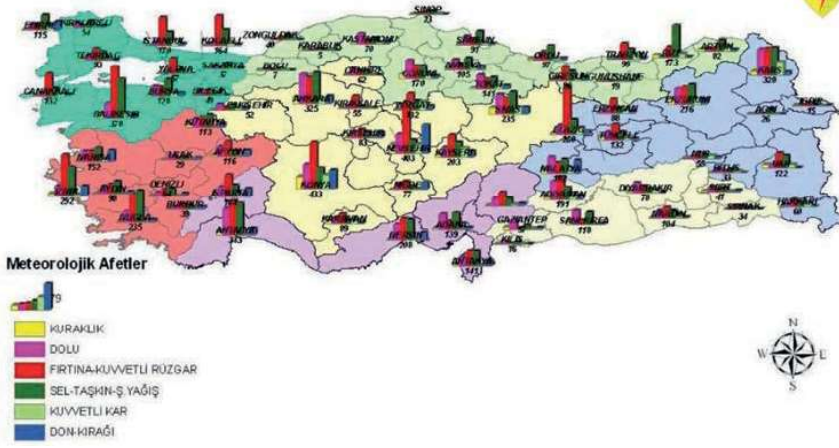
Afet Yönetimi ve Mekânsal Planlama

Birleşmiş Milletler tarafından doğa kaynaklı afetler, toplumun sosyoekonomik ve sosyokültürel faaliyetlerini önemli ölçüde aksatan, can ve mal kayıplarına neden olan fakat yerel imkânlar ile baş edilemeyen doğa olayları olarak tanımlanmıştır (Kadıoğlu, 2012'den aktaran MGM, 2019). Zarar verme potansiyeline sahip bir olgu olarak doğal afetler "tehlike" olarak tanımlanırken, bu afetlerin oluşturduğu "doğal risk" ise tehlike durumundaki zararın gerçekleşmesi ihtimalidir (Kundak, 2014). Bu ihtimalin maruziyet ve zarar görülebilirliğe bağlı olarak değişmesi sebebiyle, modern afet yönetiminde afetten önce maruziyet ve zarar görülebilirliği azaltmaya yönelik çalışmaları içeren "risk yönetimi" çalışmaları da en az afet sonrası çalışmaları içeren "kriz yönetimi" kadar önem taşımaktadır. Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde risk yönetim çalışmaları ihmal edilerek afet yönetimi yalnızca kriz yönetimine indirgenebilmektedir.

Rana vd. (2020) gelişmekte olan ülkelerde merkezi yönetimlerin küçük kentler ve kırsal alanlarda sağlık, eğitim, ekonomi gibi konulara öncelik vermesi sebebiyle afet yönetiminin tepkisel, tek seferlik ve yukarıdan aşağıya işleyen bir şekilde yapıldığına dikkat çekmektedir. Oysa dünyada artık kriz yönetimi yerine tehlikenin afete dönüşmesine engel olacak risk yönetimi stratejileri öne çıkmaktadır.

Meng vd. (2022) ise kent selleri ve mekânsal planlama ilişkisini 1920'den günümüze Guangzhou kentinde yaşanan sel olayları üzerinden incelemiş ve Guangzhou örneğinde sel olaylarına karşı yapısal çözümlere derinden bir bağlılık olduğunu tespit edilmiştir. Majör sel olaylarına kriz yönetimi yaklaşımı ve yapısal çözümler

1940-2010 YILLARI ARASINDAKI GÖZLENEN METEOROLOJİK AFETLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

yerine risk yönetimi yaklaşımı ve yapısal olmayan stratejilere yönelimin ise ancak sosyoekonomik ihtiyaçlar ve kurumsal destekle mümkün olacağını ifade etmişlerdir.

Dzialek vd. (2019) ise bu tartışmayı başka bir boyutuyla ele alarak “Selden Korunma” yerine “Sel Risk Yönetimi” kavramına dikkat çekmektedir. Selden tam korunmanın imkânsız olduğu, bu nedenle doğru mekânsal planlama ile maruziyetin azaltılması gerektiğini savunan sel risk yönetimi kavramına göre, sel riskli alanlarda gelişimin engellenmesi afet halinde ekonomik zarar ve can kaybının önüne geçmektedir. Bu alanların mutlaka yapılması gerekiyorsa sele dayanıklı olarak tasarlanmış yapılar, sel eğitimi ve erken uyarı sistemleri ile risk minimize edilmelidir (Dzialek vd., 2019).

Balamir (2022) kentsel risk yönetimini bir “önceliklendirme sanatı”

olarak tanımlar ve risk yönetiminde kullanılacak araçların önceliklere göre belirlenmesi gerektiğini ifade eder. Riskli alanı boşaltma, yenileme, yoğunluk azaltma, kullanım kısıtlaması getirme, kamulaştırma, imar hakkı transferi, sigorta gibi araçlardan hangilerinin efektif olarak kullanılacağı risk ve tehlike analizlerinin net olarak yapılmasının ardından belirlenmelidir (Balamir, 2022).

Risk ve zararı azaltmak için faydalanılabilecek yapısal olmayan önlemler arasında sayılan mekânsal planlama, arazi kullanım yer seçimi, altyapı, hizmetler ve tasarım gibi temel görevleri yerine getirir ve kapasite geliştirmek için gerekli politika ve araçları kapsar (Berke ve Smith, 2009'den aktaran Tezer ve Yaman, 2011). Mekânsal planlamaya sel risk yönetimi için yardımcı olacak her türlü mevcut aracın kullanılmasının yanı sıra yeni yaklaşımların oluşturulması da elzemdir (Brand vd, 2021; Vitale vd., 2023).

1950 yılında ABD’de Başkan Truman’ın Su Kaynakları Politika Komisyonu, mekânsal planlamayı üzere kullanmayı önermiştir. Komisyonun basit bir önermesi vardır: Selleri insanların yoluna çıkarmamaya çalışmak yerine afet riskli alanlarda gelişmeyi önleyen düzenlemelerle insanları selin yoluna çıkarmamak; gelişmenin ekonomik sebeplerle gerekli olduğu afet riskli alanlarda ise özel yapı standartlarıyla kırılganlığı azaltarak sel zararları önemli ölçüde azaltılabilir. Bugün iki temel mekânsal planlama yaklaşımı olan “yer seçimi” ve “tasarım” hala kullanılmaktadır. Yer seçimi yaklaşımının amacı afet kayıplarını afet riskli alanlarda gelişmeyi kısıtlayarak azaltmaktır. Tasarım yaklaşımının amacı ise afet riskli alanlarda güvenli yapılaşmadır. Doğru yürütülen bir planlama süreci toplumun

SOLDA Türkiye’de 1940-2010 arası gözlenen meteorolojik afetlerin illere göre dağılımı (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2023) (Şekil 1)

SOL ALTTA Araklı İlçesi Mevcut ve Planlanan Materyal Çözümleme Yöntemi (Tablo 1)

SAĞ ÜSTTE Araklı Afete Maruz Alanlar (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, NİP) (Şekil 2)

Araklı Eğim Analizi (Kaynak: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, NİP) (Şekil 3)

bu iki yaklaşımın doğru bir karışımını bulmasını sağlar.

Burby vd. (2000) mekânsal planlamanın doğal afetlere maruz kalmış ya da riskli alanlarda mekânın gelişmeye uygunluğu ile ilgili bilgi toplayıp analiz ederek afete eğilimli alanların sınırlarının yerel halk, potansiyel yatırımcılar ve devlet yetkilileri tarafından anlaşılmasını sağladığını ifade etmektedir. Buna göre mekânsal planlama, teknik analizler ile halkın katılımını birleştirerek arazi kullanımında alternatif stratejilerin arasından doğru seçimin yapılmasını sağlamaktadır (Burby vd., 2000).

Bu bağlamda mekânsal planlama, plansız kentleşme ve hızla değişen arazi kullanımlarının kentsel alanlarda arttırdığı zarar görebilirlikle mücadele etme araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde kentsel alanlardaki yapılaşma baskısı planlara aykırı şekilde gelişmeyi teşvik etmektedir. Bu noktada plan belgelerinin “rijitliği” şüphesiz neoliberal politikaların oluşturduğu yapılaşma baskısı karşısında bir problemdir. Bağlantılı olarak gözden kaçırılmaması gereken diğer bir önemli konu, farklı kurumlar tarafından hazırlanan plan ve stratejilerin uyum, eşgüdüm ve koordinasyon problemidir. Ayrıca tüm paydaşların süreçte katılımı, üretilen stratejilerin efektif olması açısından büyük önem taşımaktadır. Vitale vd. (2023) kentsel sel risk yönetiminde yönetimin alt kademelerinin sürece katılmadığı kapalı karar alma süreçlerinin sınırlı gözlem ve uygulama ile zayıf koordinasyona sebep olduğunu ve sonuçta sel risk yönetim stratejilerinin efektif olmadığını ifade etmiştir.

Ülkemizde uygulanmakta olan mekânsal planlama sistemi farklı kademede planların farklı aktörler tarafından üretildiği bir “plan

MEVCUT DURUMUN KIRILGANLIKLARI				
Çözümleme Yöntemi	Doğal Yapı - Yapılı Çevre İlişkisinde Varolan Çelişkileri Çözümleme		Materyalin Kullanım Amacı	Hedeflenen Çıkanım
	Başvurulan Materyal 1	Başvurulan Materyal 2		
Doğal yapı ve yapı çevreye sit analiz ve haritaların süperpoze edilmesi	Eğim analizi	Mevcut yerleşim makroform u	Doğal Yapı - Yapılı Çevre ilişkisinde varolan çelişkileri çözümlenmek	Topoğrafya - mevcut yerleşim uyumunu tespit etmek ve sel riski ile ilişkilendirilmek
	Topoğrafya analizi	Mevcut yerleşim makroform u	Doğal Yapı - Yapılı Çevre ilişkisinde varolan çelişkileri çözümlenmek	
PLANLANAN DURUMUN KIRILGANLIKLARI				
Plan	Plan Üreten Kurum, Yıl	Plan kararlarının incelenmesi		Hedeflenen Çıkanım
		Başvurulan Materyal 1	Materyalin Kullanım Amacı	
Doğu Karadeniz Havzası Taşkın Yönetim Planı	Tarım ve Orman Bakanlığı - Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Taşkın ve Kuraklık Yönetimi Daire Başkanlığı, 2020	Plan raporu	Taşkın risk zonularının mekansallaştırılması (Q50, Q100, Q500)	Mekânsal planlarla karşılaştırarak risk zonularını elde etmek.
Araklı Nazım İmar Plansı	Trabzon - Büyükşehir Belediyesi	Plan görseli	Kritik kamusal donatı/alt yapı mekansallaştırılmak	Risk zonularıyla karşılaştırarak planda sel riski altında kalma riskinde bulunan kritik donatıları tespit etmek.
		Plan görseli	Konut alanlarında yaşayacak yoğunluğun mekansal dağılımını tespit etmek.	Risk zonuyla karşılaştırarak Planda risk altındaki olası binaların nüfusunu hesaplamak.
		Plan görseli	Planda verilen arazi kullanım kararlarını mekansallaştırmak	Risk zonuyla karşılaştırarak Planda hangi arazi kullanım türünün ne ölçüde risk altında olduğunu çözümlenmek.
		Plan görseli	Kentrel dönüşüm alanlarının ve bu alanların yoğunluğunun mekansal dağılımını tespit etmek.	Risk zonuyla karşılaştırarak kentrel dönüşüm alanının ne ölçüde risk altında olduğunu çözümlenmesi
Araklı Uygulama İmar Planı	Araklı İlçe Belediyesi	Plan Görseli	Ada bazlı gelirme konut alanlarının tespiti	Risk zonuyla karşılaştırarak planda yapılaşma ve yapılaşmanın olduğu alanların tespiti
PLANLANAN DURUMUN KIRILGANLIKLARI				
Başvurulan Materyal	2. Plan kararlarının içerik analizini yorumlayan başvuru materyali		Hedeflenen Çıkanım	
	Materyalin Kullanım Amacı	Materyalin Kullanım Amacı		
Araklı Nazım İmar Planı	Plan notları	Plan Açıklama Raporu - Nüfus Projesyonu	Planlanan durum risk zonuyla karşılaştırılmasıyla plan kararlarının sel riskine ne yönde katkısı bulunduğunun tespiti	
Devra belgesi	Plan kararlarıyla ilgili açılmış davaların tespiti		Devaya konu plan kararlarının belirlenerek incelenmesi	

kademeli birlikteliği” sistematğine temellenmektedir. Kalkınma planları, bölge planları, taşkın yönetim planları, havza yönetim planları gibi planlar merkezi yönetim birimleri ve onların taşra örgütlenmeleri eliyle yapılan, daha stratejik ve mekânsal anlamda yeterli detaya sahip olmayan planlardır. Öte yandan yerel yönetimler eliyle yürütülen NİP ve UİP gibi (mikro) planlar sistematğini oluştururken çevre düzeni planları ise ara kademe (mezo) planlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Tercan, 2018). Ancak alt-üst kademe planlar arasında esaslar ve uygulama açısından yaşanan sorunlar mekâna yansımaktadır.

Bu çerçeveye ilişkisi kurulduğunda sağlıklı gelişime yön vermesi beklenen birer stratejik plan niteliğindeki afet sakınım planlarının, üretildikleri alanlardaki mekânsal planlara rehberlik etmesi ve onlarla uyumlu olması temel bir gerekliliktir. Aynı şekilde afet sakınım stratejilerine üst kademe planlarda da yer verilmesi gerekmektedir (Burby vd., 2000).

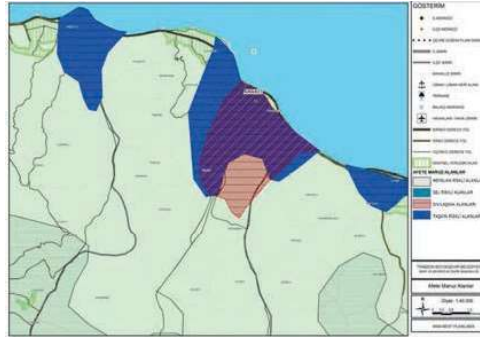
Kentin sosyoekonomik gelişimine, fizik mekânına ya da iklim değişikliği, sel gibi spesifik bir problemin yönetimine dair hazırlanmış farklı ölçeklerdeki planların yapısı ve kente yaklaşımı, bu planların birbiriyle ve imar planlarıyla eşgüdüm problemlerinin varlığı koşulunda mekânsal ve sosyal mağduriyetler oluşturabilmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde farklı ölçeklerdeki planların uyum ve eşgüdümüne dair problemlerin yanı sıra stratejilerin sel riski bağlamında uyum ve yeterlilikleri Araklı örneği üzerinden tartışılacaktır.

Araklı Örneği, Seçim Gereççeleri ve Çözümleme Yöntemi

Çalışma kapsamında örnek alan seçilmesi sürecinde odaklanılan kriterler şunlardır:

1. Alanda sel afetinin daha evvel yaşanmış ve sıklıkla yaşanıyor olması,
2. Alanın ilgili plan ve raporlarda sel risk seviyesi açısından çok yüksek risk sınıfında değerlendirilmiş olması,
3. Alanda ilgili planların tamamlanma durumu.

Bu kriterler bağlamında yapılan değerlendirmede Türkiye’de 1940-2010 arasında gözlenen meteorolojik afetlerin

illere göre dağılımı incelenmiş ve Doğu Karadeniz Havzası, Gediz Havzası ve Meriç-Ergene Havzası’nda sıklıkla sel, taşkın ve erozyon vakaları yaşandığı görülmüştür (Şekil 1).

Bu havzalar arasında Doğu Karadeniz Havzası’nda yer alan Artvin, Giresun, Rize, Gümüşhane, Ordu ve Trabzon illerinde 1929 ve 2019 yılları arasında şiddetli yağışlar nedeniyle çok sayıda heyelan, taşkın ve sel yaşanmış; 90 yılda yaşanan 59 büyük sel, heyelan ve taşkın olaylarında toplam 644 kişi hayatını kaybetmiştir (“644 Kişi”, 2020). Bu nedenle Doğu Karadeniz Havzası’na odaklanılmış, havzada bulunan Trabzon ilinin AFAD’ın (2020) 1950-2019 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen sel/su baskını olaylarını il bazında sayılarını vermiş olduğu çalışmasında 175 vaka ile afetin yaşanma sıklığı bağlamında üst sıralarda yer aldığı görülmüştür (AFAD, 2020). Trabzon’un Araklı ilçesinde ise 18 Haziran 2019 tarihinde yedi kişinin hayatını kaybettiği bir sel ve heyelan olayı yaşanmıştır.

Örnek alan seçiminde ikinci kriter açısından Araklı incelendiğinde, Doğu Karadeniz Havzası Taşkın Yönetim Planı’nda (2020) hazırlanan haritalar ile yapılan tanımlama ve analizler ışığında Trabzon’un ilçeleri arasında yapılan risk puanlamasında, Araklı ilçesinin sel/taşkın risk seviyesinin ‘çok yüksek’ olarak belirlendiği görülmüştür. Seçim kriterleri bağlamında yapılan incelemede son kriter olan ilgili planların tamamlanma durumu bağlamında da Araklı ilçesinde karşılaştırmaya konu edilecek planların varlığı yönlendirici olmuştur.

Çalışma kapsamında Araklı ilçesinde mevcut durumun ve planlanan durumun sel riski açısından yol açtığı kırılmalıkları belirlemek için kullanılan çözümleme yöntemi

Tablo 1’de verilmiştir. Çalışmanın ani kent sellerine yönelik olarak farklı kurumların farklı kademelerde ürettiği plan ve stratejilerin uyum ve uygulamalarındaki eksikliklerin maladaptasyon yaratabildiği savına dayanması sebebiyle, mevcut durumun ve planlanan durumun sel riski açısından yol açtığı kırılmalıkları belirlemek için plan belgeleri ve söz konusu plan kararlarıyla ilgili açılmış dava belgeleri incelenmiştir. Ancak makalenin kapsam açısından sınırlılıkları göz önünde bulundurularak incelenen plan belgeleri NİP, UİP ve TYP olarak sınırlandırılmıştır. Başvurulan materyaller detaylı şekilde incelenmiş, bunun yanı sıra süperpoze edilerek aralarındaki çelişkiler tespit edilmiştir.

Doğal Yapı-Yapılı Çevre İlişkisindeki Çelişkiler ve Sel Riski

Araklı ilçesinin doğal afet riskleri NİP açıklama raporunda jeomorfolojik yapıya bağlı olarak gerçekleşebilecek doğal afetler heyelanlar, toprak akması ve soliflüksiyon² olarak tanımlanmıştır. Şekil 2’de görülebileceği gibi Araklı merkezi taşkın riski bulunan alan üzerinde kurulmuş olup, Araklı’nın güneyinde ise sınıvlaşma alanları bulunmaktadır.

Şekil 3’teki eğim analizinden okunabileceği gibi merkezdeki yerleşik alanın yer seçimi %5 ve daha düşük eğime sahiptir. Akarsu yatağı üzerinde bu denli yoğun bir yerleşimin olması sel riskini arttırmaktadır. Zira Türkiye’nin en fazla yağış alan havzası olan Doğu Karadeniz Havzası’nda denize paralel uzanan dağlardan inen akarsular kar ve yağmur sularıyla beslenmekte ve yataklarının çok eğimli olması sebebiyle fazla miktarda kum ve çakıl sürükleyerek sel ve heyelan olaylarına sebep olmaktadır.

2007 yılında açılan Karadeniz Sahil Yolu da bölgedeki sel olaylarının artmasında önemli bir etken olarak gösterilmektedir. Karadeniz Sahil Yolu ile ortaya çıkan dar yatak, alçak köprü ve yükseltilmiş yol uygulamaları bölgedeki sel ve taşkın vakalarında artışa sebep olmaktadır (Yılmaz, 2015).

Bu yapısal uygulamaların yanı sıra Karadeniz Sahil Yolu projesi ile tetiklenen kıyıya ve tersine göçün (Yılmaz, 2015) arttırdığı nüfusa koşturarak artan plansız kentleşme de hem taşkın yatakları boyunca maruziyeti arttırması açısından, hem de geçirimsiz yüzeylerdeki artışla yüzey akışlarının artması açısından sel riskini arttırmaktadır. Araklı ilçesinin sel riskini arttıran doğal yapı, eğim ve Karadeniz Sahil Yolu uygulamasının yanı sıra mekânsal planlama açısından yüksek yoğunluklu alanların yer seçimlerinin de tartışılması gerekmektedir.

Planlar Arası Çelişkiler ve Sel Riski

Araklı ilçesi için üretilmiş ve bu ilçeyi de kapsayan mevcut planlar araştırıldığında Nazım ve Uygulama İmar Planlarının yanı sıra, 1/100000 ve 1/50000 Çevre Düzeni Planları, Doğu Karadeniz Havzası Taşkın Yönetim Planı, Havza Koruma Eylem Planı, Trabzon Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı Doğu Karadeniz Bölge Planı ve 11. Kalkınma Planı'nın hazırlanmış olduğu tespit edilmiştir.

AFAD IRAP raporunda (2021) Trabzon ili için sel afetine yönelik hazırlanmış GZFT (3) analizinde ortaya koyulan zayıf yönler ve tehditlerde Şekil 5'te görülebileceği üzere planlar ve kurumlar arası uyum eşgüdüm eksikliklerine yönelik pek çok madde bulunmaktadır. Bu uyum ve eşgüdüm eksiklikleri, sel olaylarının afete dönüşmesine zemin hazırlamakta, üretilmiş stratejilerin ise ya efektif olamamasına ya da maladaptasyona dönüşmesine yol açmaktadır.

Makale kapsamının sınırlılıkları göz önünde bulundurularak Araklı ilçesi özelinde yerel yönetimler tarafından üretilen NİP ve UIP'in, merkezi yönetimler eliyle sel riskine yönelik üretilmiş olan TYP ile uyumu çalışma kapsamında plan raporlarının ve plan görsellerinin incelenmesi ve ilgili planların süperpoze edilmesi yoluyla derinlemesine incelenmiştir.

Şekil 6'da Araklı için hazırlanmış Q50, Q100, Q500 (4) Taşkın Tehlike Haritalarının NİP ile çakıştırılması yoluyla tespit edilen risk zonları, kent merkezinin farklı Q düzeylerinde yüksek ve çok yüksek tehlike alanlarında konumlandığını işaret etmektedir (Bakınız Tablo 2). Bu alanların oluşturduğu yüksek ve çok yüksek sel riskli zonlar aynı zamanda ilçede

SOLDA Araklı Karadere- Karadeniz Sahil Yolu ("Ayaydın Açıkladı", 2022) (Şekil 4)

SOL ALTTA Sel Riskine Yönelik GZFT Analizi (AFAD, IAP, 2021) (Şekil 5)

SAĞ ALTTA Q50, Q100, Q500 Taşkın Tehlike Haritalarının süperpoze edilmiş hali ve Kentisel Dönüşüm Alanı (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020), Yüksek Sel Riskli Alanda Yapılaşma ("Araklı'nın Deprem", 2023) (Şekil 6)

Araklı NİP ve Taşkın Tehlike Haritasının süperpoze edilmiş hali (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, NİP ve Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020) (Şekil 7)

yüksek yoğunluklu konut alanlarının bulunduğu ve ekonomik aktivitenin en yoğun olduğu alanlardır.

Araklı'nın NİP incelendiğinde ilçe merkezinde sel riskinin en yüksek olduğu kıyı kesimlerinde yüksek yoğunluklu konut alanlarının bulunduğu görülmüştür. Bu durum, maruziyeti ve dolayısıyla riski büyük oranda arttırmaktadır. Meskûn konut alanlarının yanı sıra NİP'te öngörülen ve çok yüksek sel riskli alanda bulunan gelişme konut alanları da mevcuttur. Bu durum taşkın yönetim planı ve nazım imar planı arasında afet riskinin artması ile sonuçlanan bir uyum ve eşgüdüm problemine işaret etmektedir.

Sel risk yönetimi bağlamında planda oluşturulmuş bazı stratejilerin ise yeterliliği tartışmalıdır. NİP'te su yüzeyi olarak gösterilen derenin iki yanına bisiklet ve yürüyüş yolları oluşturulmuştur. Literatürde sel ve taşkın riskine karşı bu uygulama sıklıkla görülmektedir (Tezer ve Türkoğlu, 2008). Ancak Araklı özelinde derenin denize kavuştuğu yeri tıkayan sahil yolunun varlığının yanı sıra, özellikle bölgenin topografik ve iklimsel yapısı sebebiyle ani ve şiddetli yağışlarda dağlardan yüksek hacimle gelen suyu tutmak için bu tampon alan yeterli olamayabilmektedir. NİP Açıklama Raporu'nda mekânsal planlama çalışmasının temel ilkeleri arasında yer alan 'Kuru ve Sululu Dere Akışlarının Yeşil Alan Olarak Planlanması' ilkesinin ne derece yeterli olarak plana yansıtıldığı bu açıdan tartışmalıdır.

Bir diğer konu, bölgede planlar arasında yaşanan eşgüdüm problemleridir. Alt ve üst kademe planlar arasında yaşanan eşgüdüm problemleri mekâna yansımakta, riskli alanlar için doğru plan ve stratejilerin uygulanması zorlaşmaktadır. Küresel iklim değişikliği ile ani ve şiddetli

Zayıf Yönler	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Taşkın anında kurumlar arası ilk koordinasyonda eksiklik ✓ Dere yataklarına insan müdahalesi ✓ Önleme ve kaldırmakta yeterli iradenin gösterilmemesi ✓ Halkın bilinçlendirilmesinde yetersizlik ✓ Bütçe yetersizliği ✓ Proje rantabilitesi ✓ Dere yataklarından uygunsuz malzeme alımı ✓ Rusbat temizliğinde makine parkı yetersizliği ✓ Yağmursuyu sebekelerinin yetersizliği ✓ Kurum görüşlerine övülmemesi ✓ Dere etrafı ve dere taşkın sahalarının imar planlarına şlenmemesi ve taşkın alanlarına yerleşim ✓ Bodrum katlarda yaşam ✓ Dere kenarlarında yer alan Afete Maruz sahalarda içinde ikamet ve yapılaşmanın engellenememesi yapıların kaldırılmaması, altyapı hizmetlerinin o bölgelere veriliyor olması ✓ Ormanların tahrip edilmesi ✓ Dere yataklarındaki riskli yapıların tespit edilmeyele beraber riskli yapıların bertaraf edilmesi konusunda acil iyetin sağlanamaması ✓ Bölgemizde fazla kökü bulunmayan fındık ve çay tarımının yoğun yapılması heyetlanla beraber taşkınlara sebebiyet vermektedir ✓ Kurudere yataklarında tarım yapılmaması nedeni ile drenajların yapılamaması ✓ Yol ağı ve kırsal yerleşim alanlarında yanlış yer seçimi uygulamalarının yapıyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Müdahalelerin onlenmesi hususunda yaşanan sorunlar ✓ Taşkın sonrası hızlı unutma ✓ Proje için yer teslimi yapılmaması ✓ Bütçe ✓ Belediyelerin projeleri devralmaması ✓ Değiştirilemeyecek olan; Topoğrafik, İklimsel ve Jeolojik şartlar ✓ İklim değişikliği ✓ Bölgemizde düz arazi azlığı gibi sebeple genelde dere yataklarına yapılaşmanın yapılması ve planlama açısından fizibilitesinin yeterli yapılmaması ✓ Dere yataklarına yerel yönetimler tarafından müdahale ✓ Taşkın nedeniyle oluşan altyapı hasarlarında risk azaltma, müdahale ve iyileştirme çalışmaları esnasında diğer altyapı planlarının bilinmemesi nedeniyle ikinci afet veya acil durumlara sebebiyet vermesi ✓ Sahil yolunun kodunun yerleşim yerlerinden yüksek olması ve yapılan dolgular nedeni ile derelerin denize deşarjının yetersiz olmasına sebebiyet vermektedir ✓ Afet Sigortası sisteminin gelişmemiş olması ✓ Yerleşim yerlerinin dere yataklarına yakın olması

yağışların artması da diğer etkenlerle birleşerek sel tehlikesinin afete dönüşmesine yol açmaktadır.

Şekil 7'de görülen Araklı NİP, ÜİP ve Taşkın Tehlike Haritalarının süperpoze edilmesinin yanı sıra tehlike haritalarında sel riskli alan olarak belirlenmiş alanlarda alınmış NİP ve ÜİP kararlarının incelenmiş ve risk zonlarındaki kritik donatı, etkilenen nüfus, arazi kullanım türleri tespit edilmiştir. Buna göre NİP'te gelişme konut alanları çoğunlukla risksiz alanda planlanmış olmasına rağmen; riskli alan içinde planlanmış, yüksek yoğunluklu gelişme konut alanları da vardır.

NİP'te meskûn ve gelişme konut alanları, kentsel çalışma alanları, açık ve yeşil alanlar ve kentsel sosyal altyapı alanları ve kaçış yolları riskli bölgede kalmaktadır (Şekil 7). Bu fonksiyonların yüksek ve çok yüksek riskli bölgede bulunması sel olayının afete dönüşmesine zemin hazırlamaktadır.

NİP'te çok yüksek ve yüksek sel riskli bölgede konumlandırılmış fonksiyonlar incelendiğinde:

- Yüksek yoğunluklu konut alanları ve devlet eliyle afet sonrası yaşam alanı olarak da işlevlendirilmiş TOKİ konutları olası bir sel olayında maruziyet ve zarar görülebilirliği artırarak 'Yaşam Riski' oluşturmaktadır.

- Araklı merkezinde ticaret alanları açısından yoğun alanların çok yüksek ve yüksek sel riskli alanda bulunması 'Ekonomik Riski' arttırmaktadır.

- Adliye, emniyet gibi kamu hizmet alanları, askeri alanlar ve afet durumunda işlevlendirilebilecek park, meydan, okul alanlarının riskli alanda bulunması yaşam kayıplarının yanı sıra olası bir afet durumunda kamu hizmetlerinin sekteye uğramasına, afet sonrası barınma ve koordinasyon için gerekli alanların afete maruz kalması riskine sebep olmaktadır.

- Olası bir sel durumunda yerel halkın kaçabileceği ve aynı şekilde yardımın ulaştırılacağı kaçış yollarının dahi su altında kalma riski bulunmaktadır.

Başka bir anlatımla, sel doğal bir fenomenken verili alanda/durumda riskli alanda konumlandırılmış yoğun ve hayati fonksiyonların varlığı seli bir afete dönüştürebilecek niteliktedir.

Şekil 7'deki haritaların süperpoze edilmiş hâlinde değinilmesi gereken

bir diğer konu, risk altındaki olası barınma nüfusudur. Araklı NİP'in hazırlandığı 2016 yılında (plan onama tarihi 2021'dir) Araklı nüfusu 47,334'dir (NİP). Araklı ilçesinin 2022 yılı nüfusu ise 48,581 kişidir (Nüfusu, 2023). NİP'te projeksiyon yılı kabul edilen 2040 yılı için nüfus 86,800 olarak verilmiştir. Oysa 2016 ve 2022 nüfus verilerine göre Araklı'da böyle bir büyüme dinamiği bulunmamaktadır. NİP'te nüfusun büyüme eğiliminin çok üzerinde mekân açıldığı görülmektedir. NİP'te projeksiyon yılı kabul edilen 2040 yılı için Q50 ve Q500'de Araklı'da çok yüksek ve yüksek tehlike zonlarında bulunan alan, bu alanda yaşaması öngörülen nüfus ve bunların birbirine oranları Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre kötü senaryoda (Q500) barınma nüfusunun yaklaşık üçte biri çok yüksek ve yüksek tehlikeli alanda kalmaktadır. NİP'in bölgedeki nüfus kapasitesinin çok üzerinde bir nüfus büyüklüğüne hizmet edebilecek bir yoğunluğu, Q500'de üçte biri riskli alanda olacak şekilde tanımlaması maruziyeti ve riski arttırmaktadır.

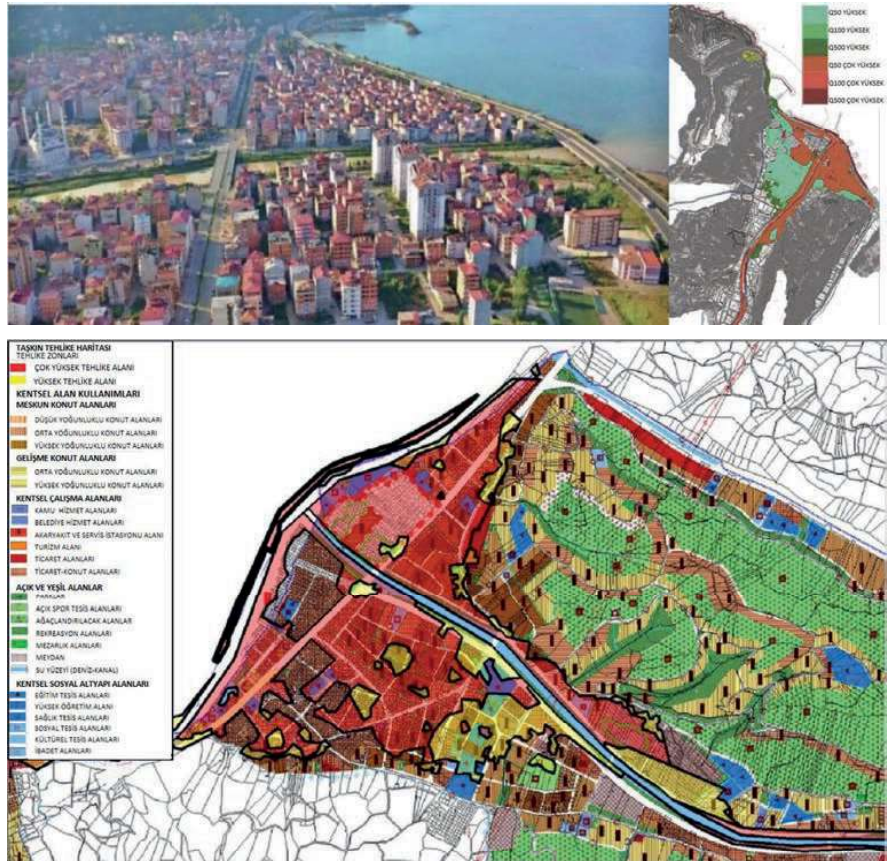
Bir diğer konu Araklı'da daha önce sel afetini yaşamış mağdurların yerleştirildiği yeni alanlardır. Sel mağdurlarının da taşınarak yerleştirildiği TOKİ 1. Etap projesi

Şekil 8'de görülen 2011 yılında kentsel dönüşüm alanı ilan edilen alanda inşa edilmiş yüksek yoğunluklu konutlardır. Bu konutlar 2014 yılında teslim edilmiş, 2019 yılında ise Trabzon Büyükşehir Belediye Meclisi kararı ile alan kentsel dönüşüm alanından çıkarılmıştır. Alanda inşa edilen yüksek yoğunluklu TOKİ 1. Etap konutlarına karşın, Taşkın Yönetim Planına göre bu alan aslında çok yüksek sel riski taşımaktadır. Nitekim Şekil 9'da görüldüğü üzere şiddetli bir yağışta dahi alan su altında kalmaktadır.

TOKİ 2. Etap konutları da çok yüksek sel riskli alanda yer almaktadır. Afetzedelerin taşınacakları alanların yer seçimleri yapılırken yeni alanın afet riski taşımaması, afetzedelerin ekonomik ve sosyal bağlarını koparılmaması gibi kriterlerin gözetilmesi gerekmektedir.

Araklı ÜİP'in plan görselleri risk zonları bakımından incelenerek, riskli alanda önerilen bir yoğunlaşma ve yapılaşmanın olup olmadığı tespit edilmiştir. ÜİP'te gösterilen ada bazlı konut alanları risksiz alanda bulunmaktadır. Mekânsal planlama açısından risksiz alanda yoğunlaşma ve yapılaşmanın sağlanması doğru bir stratejidir.

TMMOB Şehir Plancıları Odası Trabzon Şubesi tarafından davaya konu edilmiş olan Trabzon 4. mekânsal

		ARAKLI TOPLAM	ÇOK YÜKSEK TEHLİKE	YÜKSEK TEHLİKE	TOPLAM TEHLİKE	ORAN
Q50	ALAN (hektar)	1412,79	99,70	51,25	150,95	%10
Q500	ALAN (hektar)	1412,79	139,74	43,31	183,05	%13
Q50	NÜFUS (2040)	86800	11287,65	11412,55	22700,2	%26
Q500	NÜFUS (2040)	86800	18124	9482	27606	%31

planlama Alt Bölgesi 1/25000 ölçekli NİP revizyonu kararlarının pek çok maddesine itiraz edilmiştir. Bu çalışma özelinde 6.23 ve 6.25 numaralı plan kararları özellikle ön plana çıkmaktadır (Şehir Plancıları Odası, 2021). Bu kararlarda emsal transferine ilişkin usul ve esasların alt ölçek planlara bırakılması, planların kademeli birlikteliği ilkesi açısından çeşitli sorunlara gebe. NİP'te emsal hakkının hangi bölgelere transfer edileceğinin/yönlendirileceğinin belirlenmemiş olması planın donatı kurgusunu ve ilgili hesabı bulanıklaştırmaktadır. Ayrıca bu emsal hakkı transferinin hangi bölgelere olacağına NİP'te belirlenmemiş olması Araklı gibi yüksek sel riskli bir bölgede yanlış alanlarda bir yoğunlaşmanın oluşması gibi bir sonucu da beraberinde getirebilecektir.

Değerlendirme ve Sonuç

Küresel iklim değişikliğinin mekânsal dışavurumlarından biri kent selleridir ve bu fenomenin yerkürenin çeşitli coğrafyalarında sıklığı ve şiddeti artan bir risk olduğu görülmektedir. Bu riskin azaltılmasına yönelik mekânsal planlama araçları kullanarak kentsel dayanıklılığın artırılmasıysa, literatürde önemli bir strateji olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak bu mekânsal planlama araçlarının 'başarı' düzeyi bazı ön koşullara bağlıdır. Planlar arası uyum, kurumlar arası eşgüdüm ve

koordinasyonu sağlamak ve doğal dinamiklere adaptasyon kabiliyeti yüksek mekânsal çözümler üretmek kentsel dayanıklılığı arttırmak afete dayanıklı yerleşmeler kurgulamada ülkemiz kentleşme ve planlama pratiği açısından altı önemle çizilmesi gereken hususlardan sadece bazılarıdır. İklim değişikliği ile hangi doğal fenomenin ne yönde ve ne şiddette değişiklik göstereceği belirsizdir. Bu nedenle mekânsal planlama kapsamında doğal dinamiklere adaptasyon kabiliyeti yüksek çözümler üretilmesi; yer seçiminin yanı sıra yoğunluklar, işlev, kritik altyapı ve tesislerin risksiz alanda planlanması, yapı ölçeğinde sel dayanımı yüksek mimarinin kullanılması gibi bileşenleri de kapsayan büyük öneme sahip bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. NİP, UİP gibi yerel yönetim eliyle üretilen planların merkezi yönetim eliyle hazırlanan sakinim ve risk yönetimine dair planlarla koordinasyon içinde olması, afet riskli alanlarda yoğunlaşmanın önüne geçecektir.

Araklı'nın yerleşik alanının dağların sırtlarında konumlandırıldığı geleneksel/yöresel yerleşme tipolojilerinin aksine bugün akarsu yatağı üzerinde, oldukça düşük eğimli bir alanda olması ilçeyi denize paralel uzanan dağlardan inen kar ve yağmur sularının yaratabileceği sel ve heyelan olaylarına karşı kırılgan hâle getirmektedir. Mekânsal planlama açısından doğanın binlerce yıllık döngü içerisinde oluşturduğu eşik alanlar dikkate alınarak yer seçiminin (konut, merkez, donatı, ulaşım) ve yoğunluk kararlarının oluşturulması gerekmektedir.

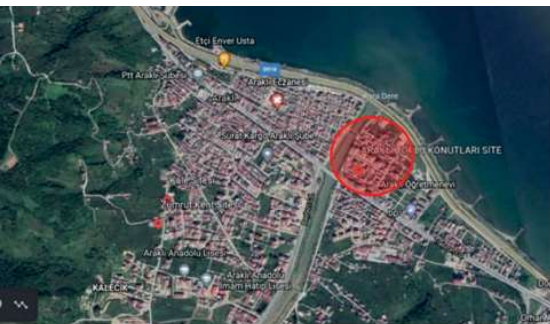
Üstelik 2007 yılında açılan Karadeniz Sahil Yolu'nun yapısal uygulamaları sebebiyle yağış suları denize özgürce kavuşamamaktadır. Bu durumun yarattığı sel riskine ek olarak bölgede bu proje sonrasında tetiklenen tersine göçün oluşturduğu yapılaşma baskısının kentleşmeyi ve dolayısıyla geçirimsiz yüzeyleri arttırdığı, bu geçirimsiz yüzeylerin yüzeysel akış hızını ve hızını artırarak sel riskini büyüttüğü görülmektedir. Nitekim doğal ve yapı çevre koşulları arasındaki bu

çelişkilerin önemi, Araklı'da 18 Haziran 2019'da deneyimlenen sel felaketinde yeniden kendini hatırlanmıştır.

Araklı örneğinde farklı kurumlar tarafından farklı ölçeklerde üretilmiş plan, strateji ve projelerin arasındaki uyumsuzluklar da maruziyet ve zarar görülebilirliği artırarak sel riskinin artmasına sebep olmaktadır. Merkezi yönetim eliyle üretilmiş Taşkın Yönetim Planında çok yüksek sel riskli alan olarak belirlenmiş alanlarda yüksek yoğunluklu meskûn konut alanlarının yanı sıra gelişim konut alanlarının da bulunması yerel yönetim ve merkezi yönetim eliyle üretilen planlar arasındaki uyum ve eşgüdüm problemlerine işaret etmektedir. Bu uyumsuzlukların çıktısı, riskli alanda maruziyet ve zarar görülebilirliğin artmasıdır. Bunun yanı sıra kamu kurumlarının, kritik donatı ve altyapı alanlarının, yanı sıra kaçış yollarının dahi sel riskli alanda yer alması olası bir afet durumunda kriz yönetiminin de büyük oranda sekteye uğramasına sebep olacaktır.

Türkiye'nin pek çok bölgesinde olduğu gibi Ege Bölgesi de yerleşmelerin ani kent selleri ile sıklıkla yüzleştiği ve küresel iklim değişikliği sebebiyle artan bir sayıda yüzleşeceği bölgelerden biridir. AFAD (2020) verilerine göre 1950-2019 yılları arasında Ege bölgesinde 412 adet sel/su baskını olayı meydana gelmiştir. Ege bölgesinde yaşanan bu afetlerin doğru şekilde yönetilmesi ve efektif sel risk azaltımı için Araklı örneğinden yere özgü koşullar paralelinde uygulanabilecek önemli dersler çıkarılabilir.

Ege Bölgesinde sellere mücadelede yapısal çözümlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak mekânsal planlamanın da sel risk yönetiminde yapısal olmayan bir strateji olarak efektif olarak kullanılması elzemdir. Mekânsal planlama kapsamında eşik alanların dikkate alınarak yer seçilmesi, riskli alanlarda yoğunlaşmaya sebep olacak uygulamalardan kaçınılması, hatta bu alanların boşaltılarak risksiz alanlara taşınması, afet anında kullanılacak kaçış yollarının ve kritik altyapının sel risksiz alanlarda planlanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra kurumlar arası uyum, eşgüdümün sağlanması; yatayda ve

düşeydeki planların koordinasyonu da uygulanacak stratejilerin maladaptasyona dönüşmemesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda tüm Türkiye'de olduğu gibi Ege Bölgesinde de sel risk yönetiminin etkinliği ve yeni kırılmalıklar yaratmaması için, plan ve proje üretilirken mevcut topografik ve jeomorfolojik yapı göz önünde bulundurulmalıdır. Plan ve stratejilerin uyum içinde olması için kurumlar arası iletişim, eşgüdüm ve koordinasyonun güçlendirilmesi ve yetki karmaşalarının giderilmesi gerekmektedir. Plan hazırlık aşamasında taşkın risk tespitlerinin, sosyal kırılmalılık analizlerinin yapılması ve devamında ortak planlama prensipleri ile eşgüdümlü planların üretilmesi, koordine uygulamaların yapılması Ege Bölgesinde de sel olaylarının afete dönüşmesinin engellenmesi bağlamında büyük önem taşımaktadır. □

SOL ÜSTTE Araklı NİP ve Taşkın Tehlike Haritası Hesapları (Trabzon Büyükşehir Belediyesi, NİP ve Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020) (Tablo 2)

SOL ALTTA Kentsel Dönüşüm Alanı (Şekil 8)

TOKİ 1. Etap Konutları (Trabzon Araklı TOKİ Konutları, 2021) (Şekil 9)

DIPNOTLAR

- 1 Bu çalışma Özgün Duygu Akgül Acaralp tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programında yazılmakta olan 'Ani Sel Riskli Kentsel Alanlarda Zorunlu Göç Stratejisinin Sosyal ve Mekânsal Yansımaları' isimli Doktora Tezi çalışmasından üretilmiştir.
- 2 Solifüksiyon, donma-çözülme aktivitesiyle ilgili olarak bir kütlenin bir yokuştan aşağıya doğru hareket ettiği aşamalı süreçler için ortak bir isimdir.
- 3 Güçlü-Zayıf Yönler-Fırsatlar-Tehditler Analizi
- 4 Q50, Q100, Q500 Tehlike Haritaları sırasıyla 50,100 ve 500 yıllık periyotlarda sel ve taşkın olaylarının gerçekleşme olasılığını göstermektedir.

KAYNAKLAR

- 644 kişi hayatını kaybetmiş (2020, 15 Mart). *Yeni Şafak Gazetesi*. <https://www.yenisafak.com/hayat/644-kisi-hayatini-kaybetmis-3495591>.
- Adedeji, O., Odufuwa, B. ve Adebayo, O. (2012). Building Capabilities for Flood Disaster and Hazard Preparedness and Risk Reduction in Nigeria: Need for Spatial Planning and Land Management. *Journal of Sustainable Development in Africa*, 14 (1), 45-58.
- AFAD (2020). *2019 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri*. AFAD. https://afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2019yilidogakaynakliolayistatistikleri.pdf
- AFAD (2021). *İRAP: İl Afet Risk Azaltma Planı*. AFAD, Trabzon Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. https://trabzon.afad.gov.tr/kurumlar/trabzon.afad/Duyurular/2023/IRAP-PLANI/trabzon_irap_2023.pdf.
- Ahmed, F., Moors, E., Khan, S., Warner, J. ve Scheltinga, C., (2018). Tipping Points in adaptation to urban flooding under climate change and urban growth: The case of Dhaka megacity. *Land Use Policy*, 79, 496-50. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.05.051>.

- Araklı İlçe Belediyesi. *Araklı İlçesi Kent Bütünü 1/1000 Ölçekli Revizyon Uygulama İmar Planı*. Erişim Tarihi: 08 Nisan 2019.
- Araklı'nın Deprem Gerçeği (2023,11 Mart). *Arı Haber* <https://www.arıhaber.net/makale/araklinin-deprem-gercegi-311>.
- Ayaydın Açıkladı Araklı Sahil Mahallesi Doğalgaz Geleceği (2022, 20 Eylül). *Arı Haber* <https://www.arıhaber.net/haber/ayaydin-acikladi-arakli-sahil-mahallesine-dogalgaz-gelecekmi-9854>.
- Balamir, M. (2022). Kentsel Risk Yönetimi: Türkiye'de Yanlış Bilinenler ve Bilinmeyenler. *İdealkent* 13(37), 1060-1069.
- Brandt, S.A., Lim, N.J., Colding, J., Barthel, S. (2021). Mapping Flood Risk Uncertainty Zones in Support of Urban Resilience Planning. *Urban Planning* 6(3), 258-271.
- Burby, R., (1998). *Cooperating with Nature: Confronting Natural Hazards with Land-Use Planning for Sustainable Communities*. Washington: Joseph Henry Press.
- Burby, R., Deyle, R., Godschalk, D. ve Olshansky, R. (2000). Creating Hazard Resilient Communities Through Land-Use Planning. *Natural Hazards Review*, 1(2), 99-106.
- Dzialek, J., Biernacki, W., Konieczny, R., Fiedel, L., Franczak, P. ve Franczak, K. (2019). *Understanding Flood Preparedness: Flood Memories, Social Vulnerability and Risk Communication in Southern Poland*. Springer.
- Gersonius, B., Zevenbergen, C., Herk, S. (2008). Managing floodrisk in the urban environment: linking spatial planning, risk assessment, communication and policy. C. Pahl-Wostl, P. Kabat, J. Moltgen (Ed.), *Adaptive and Integrated Water Management: Coping with Complexity and Uncertainty* içinde (ss.263-277). Springer.
- IPCC (2012). Glossary of terms. [Field, C.B., V. Barros, T.F. Stocker, D. Qin, D.J. Dokken, K.L. Ebi, M.D. Mastrandrea, K.J. Mach, G.-K. Plattner, S.K. Allen, M. Tignor, and P.M. Midgley (eds.) *Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation* içinde (ss. 555-564)]. A Special Report of Working Groups I and II of the Intergovernmental Panel on Climate Change • (IPCC). Cambridge University Press, Cambridge, UK, and New York, NY, USA.
- IPCC (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (Ed.)]. Cambridge University Press. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, doi:10.1017/9781009325844.
- IPCC (2023). *Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, H. Lee and J. Romero (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, doi: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.
- Kadioğlu, M. (2019). *Kent Selleri Yönetim ve Kontrol Rehberi*, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, İstanbul.
- Kundak, S. (2014). *Kentsel Risklerin Azaltılması*. İstanbul Proje Koordinasyon Birimi ISMEP Rehber Kitaplar 8.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2023, 14 Ekim). *1940-2010 Yılları Arasında Ülkemizde Gözlenen Meteoroloji Karakterli Doğal Afetler*. <https://www.mgm.gov.tr/kurumsal/haberler.aspx?y=2012&f=afetler>
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2020, 11 Şubat). *Meteorolojik Afetler 2018 Yılı Değerlendirmesi* <https://www.mgm.gov.tr/FILES/gem/kitaplar/2018MeteorolojiAfetlerDeğerlendirmesi.pdf>.
- Meng, M., Dabrowski, M., Xiong, L., ve Stead, D. (2022). Spatial planning in the face of flood risk: Between inertia and transition. *Cities*, 126, 103702. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.103702>.
- Nüfusu. (2023, 09 Eylül). *Araklı Nüfusu*

- Trabzon [https://www.nufusu.com/ilce/arakli_trabzon-nufusu#:~:text=Ara%4C%4B1%20n%C3%BCfusu%202022%20y%C4%B1l%C4%B1na%20g%C3%B6re,erkek%20ve%2024.086%20kad%C4%B1ndan%20olu%C5%9Fmaktad%C4%B1r](https://www.nufusu.com/ilce/arakli_trabzon-nufusu#:~:text=Ara%4C%4B1%20n%C3%BCfusu%202022%20y%C4%B1l%C4%B1na%20g%C3%B6re,erkek%20ve%2024.086%20kad%C4%B1ndan%20olu%C5%9Fmaktad%C4%B1r.).
- Oukes, C., Leendertse, W. ve Arts, J. (2022). Enhancing the Use of Flood Resilient Spatial Planning in Dutch Water Management. A Study of Barriers and Opportunities in Practice. *Planning Theory & Practice*, 23(2), 212-232. doi: 10.1080/14649357.2022.2034921
- Rana, I., Jamshed, A., Younas, Z. ve Bhatti, S. (2020). Characterizing flood risk perception in urban communities of Pakistan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 46, 101624. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2020.101624>
- Restemeyer, B., van den Brink, M., Woltjer, J. (2018). Resilience unpacked - framing of uncertainty' and adaptability' in long-term flood risk management strategies for London and Rotterdam. *European Planning Studies*, 26(8), 1559-1579. doi: 10.1080/09654313.2018.1490393
- Restemeyer, B., Woltjer, J. ve van den Brink, M. (2015). A strategy-based framework for assessing the flood resilience of cities - A Hamburg case study. *Planning Theory & Practice*, 16(1), 45-62. doi: 10.1080/14649357.2014.1000950
- Schuch, G., Neumann, S., Morgan, E. ve Choy, D. (2017). Water in the city: Green open spaces, land use planning and flood management - An Australian case study. *Land Use Policy*, 63, 539-550. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.01.042>
- Şehir Plancıları Odası (2021, 10 Aralık). Davalar. Trabzon Büyükşehir Belediyesi 4. Planlama Alt Bölgesi (Araklı-Sürmene-Köprübaşı) 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı Hak. <https://www.spo.org.tr/detay.php?sube=10&tip=78&kod=10267>.
- Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Taşkın ve Kuraklık Yönetimi Daire Başkanlığı (2020). *Doğu Karadeniz Havzası Taşkın Yönetim Planı. Yönetici Özeti*. Tarım ve Orman Bakanlığı. https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/Ta%5C%9Fk%C4%B1n%20Y%C3%B6netim%20Planlar%C4%B1/DOGU_KARADENIZ_HAVZASI_Taskin_Yonetim_Plani_Yoneticisi_Ozeti.pdf.
- Tercan, B. (2018). Planlama, Plan Türleri ve Planların Kademeli Birlikteliği: Türkiye ile KKTC özelinde Kurumsal İşleyiş ve Uygulama Sorunları. A. Mengi, D. İçşözü (Ed.) *Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset* içinde (ss. 219-244). Ankara Üniversitesi Yayınları no.618.
- Tezer, A. ve Türkoğlu, H. (2008). Zarar Azaltma ve Şehir Planlama. M. Kadioğlu ve E. Özdamar (Ed.), *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* içinde (ss.59-71). JICA Türkiye Ofisi Yayın No.2.
- Trabzon Araklı TOKİ Konutları. [Facebook sayfası]. Facebook. Erişim Tarihi: 10 Aralık 2021. <https://www.facebook.com/trabzonaraklitoki/photos>.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi, *Araklı İlçesi (Kent Merkezi) 1/5000 Ölçekli Revizyon Nazım İmar Planı*. Erişim Tarihi: 08 Nisan 2019.
- Vitale, C., Meijerink, S. ve Moccia, F. D. (2023). Urban flood resilience, a multi-level institutional analysis of planning practices in the Metropolitan City of Naples. *Journal of Environmental Planning and Management*, 66(4), 813-835. doi: 10.1080/09640568.2021.2006156
- Yaman, Z. D. ve Tezer, A. (2011). Dayanıklılık Kuramının Kent Planlama ile İlişkilendirilmesi. *Dünya Şehirliklik Güntü 7. Türkiye Şehirliklik Kongresi*, 14-16.
- Yılmaz, C. (2009). Karadeniz Sahil Yolunun Kıyı Kentleri Üzerindeki Etkileri. The impacts of Black Sea Coastal Dual Carriageway on shore cities in the North Anatolia (Turkey). *V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 16 -17 Ekim 2008 içinde (ss.147-157). Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM).
- Yu, S., Yuan, M., Wang, Q., Corcoran, J., Xu, Z. ve Peng, J. (2023). Dealing with urban floods within a resilience framework regarding disaster stages. *Habitat International*, 136, 102783. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2023.102783>

Geçmiş-Şimdi-Gelecek Üçgeninde Antakya'yı Bağlamsalcılık Çerçevesiyle Okumak

Ebru Bingöl

MAKALENİN ADI **Geçmiş-Şimdi-Gelecek Üçgeninde Antakya'yı Bağlamsalcılık Çerçevesiyle Okumak**
Reading Past-Present-Future Trio of Antakya Through the Framework of Contextualism
MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**
MAKALENİN KODU **EgeMim, 2023-4 (120), 82-87**
MAKALENİN YAZARI **Ebru Bingöl**, Doç. Dr., İskenderun Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü
Mehmet Doruk Özügül, Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **20.07.2023**
MAKALENİN KABUL TARİHİ **06.10.2023**
YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **ebru.bingol@iste.edu.tr**
ORCID **0000-0002-7194-0070**

Öz İkinci Dünya Savaşı sonrası yıkılan Avrupa kentlerinin yeniden inşa süreçleri esnasında, eski kent dokusuna yeni kent parçalarını nasıl entegre edileceğini sorgulayan "bağlamsalcılık" yaklaşımı, 6 Şubat depremi sonrası Antakya kentinin bağlamsalcı okumalarını yapmak ve yeniden inşa süreçlerinde yol gösterici olarak bizlere ne sunabilir? Bu makale, bağlamsalcı anlayışın özgün ve genleşen saptamaları üzerinden (bağlamlar silsilesi, iç-dış bağlamlar, zemin plan) geçmiş-şimdi-gelecek Antakya'sının okumalarını yapmaktadır.
ANAHTAR KELİMELER Bağlamsalcılık, Antakya, deprem, bağlam, Rowe

SAĞ ÜSTTE Rowe'un 1963-88 yılları arasında Cornell Üniversitesi'nde yürüttüğü stüdyoda yapılan dolgu ve tamamlama çalışmaları (Middleton, 1982).
©Cornell University. (Görsel 1)

1 Çalışmanın Tanımı ve Amacı

İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıldığı Avrupa'da kentlerin yeniden yapılanma sürecinde, eski kent dokusunun içine yeni kent parçalarını nasıl entegre edileceğini sorgulayan "bağlamsalcılık" yaklaşımı gelişmiştir. Savaş sonrası Avrupa kentleri ile 6 Şubat depremi sonrası Antakya'sı arasında kentsel yıkımın boyutu anlamında ciddi benzerlikler bulunmaktadır. Bu makale, ana savını, "bağlamsalcılık" yaklaşımı, deprem sonrası Antakya'sının koşulları için ne sunabilir?" sorusuna temellendirmektedir.

Bağlamsalcılık, her ne kadar üretildiği dönemin problemlerine ve ihtiyaçlarına yanıt veren bir kuramsal ve yöntemsel bir çerçeve olsa da, başka bir yıkım coğrafyasında, Antakya özelinde değerlendirildiğinde yeniden yapılanmadan önce bağlamı okumak ve "nasıl"a dair öneriler sunmak için bizlere birtakım ipuçları sunmaktadır. Bu çalışma bağlamsalcı yaklaşımı, deprem sonrası Antakya'sı özelinde yeniden değerlendirerek Antakya örneği ve kuram arasında birbirini besleyen diyalektik bir ilişki kurmaktadır.

Çalışmanın temel çerçevesi, kentsel tasarım ilkeleri kapsamında bağlamsalcılık'ın ve güncel genleşmelerinin tartışıldığı, tekil yapı ve yapı gruplarının kent dokusu ile kurduğu fiziksel ilişki ile sınırlandırmıştır. Bu sebeple her ne kadar genel "bağlam" tartışmalarına katkıda bulunsalar da, C. Jencks, Ray, Groat, Wigley ve Philip'in tarihi cephe

düzenlerinin sürekliliğine odaklanan "biçimselci bağlam" tartışmaları, Harvey, Castells, Lefebvre, Soja'nın eleştirel kent kuramları ve bağlamı anlamaya yönelik felsefi, retorik, hukuki, estetik, stratejik, taktiksel, sosyal, ekonomik, politik çok boyutlu çerçevelerini (Burns ve Kahn, 2005) ortaya koymak, makalenin kapsamının dışında bırakılmıştır.

1.1. Bağlamsalcılık Yaklaşımı

Bağlam kavramı, mimarlık disiplini içerisinde her zaman örtülü ya da açık bir şekilde yer almıştır. Bağlam ve bağlamsalcılık kavramları farklı tezleri işaret etseler dahi (Özten ve Anay, 2017a, s.83), mimarlık tarihçisi Forty (2000, s.132), "modernist pratiğin esaslı bir eleştirisi" olarak bağlam tartışmalarının yirminci yüzyılın ilk yarısında ortaya çıktığını öne sürmektedir. Bağlamsalcılık çerçevesinin çizilmesinden önce bağlam, vernaküler mimarlıkla birlikte, 1910'lerden sonra ise modern-bölgeselci mimarlığın içerisinde iklimsel faktörlerin (güneş yönü, rüzgâr yönü, topoğrafya, iklimsel özellikler vs.) bağlam olarak tanımlandığı bir anlayışla ele alınmıştır (Pavlidis, 2007; van den Heuvel, 2008). 1940 sonrası ise farklı terminolojiler (*ambiente*, *locus*, *pre-existences*) kullanılmış; İtalyan (*Casabella Continuità* dergisi etrafında Ernesto Rogers, Aldo Rossi, Vittorio Gregotti, Saverio Muratori, Carlo Aymonino) ve İngiliz ekolünde (*Architectural Review* dergisi etrafında Hubert de Cronin Hastings, Gordon Cullen, Nikolaus Pevsner, Colin Rowe) tarihi çevre,

bağlam olarak tanımlanmıştır. Ancak bağlam kavramının spesifik bir şekilde tanımlanarak kavramsal bir çerçevesinin çizilmesi “bağlamsalcılık” anlayışı ile birlikte gelişmiştir.

Bağlamsalcılık, II. Dünya Savaşı sonrası yıkılmış Avrupa kentlerin yeniden inşasının yollarının arandığı, nükleer kitlesel imha tehdidinin olduğu, ütopyacı modernizme, totaliter tasarıma ve totaliter politikaya karşı eleştirilerin yoğunlaştığı, aynı zamanda çoğulcu demokrasi, sivil özgürlükler ve bireycilik arayışlarının arttığı bir dönemde ortaya çıkmıştır (Erten, 2012). Colin Rowe ve Fred Koetter’ın “Kolaj Kent” (1978) kitabı ile derin kuramsal ve söylemsel temellerinin¹ oluşturulduğu, Rowe’un Cornell Üniversitesi’ndeki pedagojik yaklaşımıyla morfolojik yöntemlerinin somutlaştığı yaklaşım, bağlamın kentteki yansımalarını, kentin kütle-boşluk ilişkilerindeki farklılıkları üzerinden okumaktadır. Rowe’un öğrencilerinden Schumacher (1971, s.20) yirminci yüzyıl kentlerinin koridor sokaklar, ızgaralar ve meydanlardan oluşan geleneksel kent ve açık alanlara yerleştirilmiş “park içinde kent” modern dokusunun birleşiminden oluştuğunu öne sürmektedir. Bağlamsalci yaklaşımın temel problemi de bu iki dokuyu “orta yol bularak” birbirine “melezlemek”tir (Rowe, 1979). Burada söz konusu edilen sadece dokuların orta yolu bulması değil, “fikirlerin figür-zemin kavramsallaştırmaları aracılığıyla soyutlanması” ve kolajlanmasıdır (Schumacher, 1971, s.23)². Venturi’nin bağlam olarak tanımladığı kültürel kapsayıcılık yaklaşımının (imgelerin bağlamsalcılığı) yanında, fiziksel bağlamı gerekli görmektedir (Cohen, 1974; Kömez, 2017, s.70). Rowe, bağlamı/sürekliliği kaybetmeden yeni bir tipi ya da “kent parçasını” (*type-parti*) mevcut kent dokusuna dâhil ederken (*regeneration*)(Cohen, 1974) farklı parçaların kolajlanması, çarpıştırılması ve çözülmesi stratejilerini kullanmaktadır (Ellis, 1979, s.230). (Görsel 1).

Bağlamsalcılığın karşı çıktığı özerk mimarlık, tıpkı Le Corbusier’in (1923) yapının dışını, içinin eseri olarak ele aldığı sabun köpüğü benzetmesinde ki gibi, yapıyı kendi kompozisyonel kuralları ve strüktürel planı dâhilinde, yani “iç bağlamı” ile

değerlendirmektedir (Özten ve Anay, 2017b). Rowe ve Koetter’ın tanımladığı bağlamsalcılık bu tavrın aksine, kütle-boşluk arasındaki ilişkileri okurken aslında yapının “dış bağlam”ıyla ilişkilenen bir “iç bağlam” oluşturmayı hedeflemektedir. Rowe erken dönem işlerinde, alt ölçekte “sabit kent parçaları” (*set-piece*) ya da tarihten biçimleri parça-tipleri (*parti-types*) seçerek mevcut çevresel koşullara göre kentin geleneksel dokusuna uyarlayarak “farklılaşmış yapı” (*differentiated building*) / kompozit yapı’ya (*composite building*) ulaşmayı hedeflemiştir (Ellis, 1979). Rowe’un kentin bütünsel

“SAVAŞ SONRASI AVRUPA KENTLERİ İLE 6 ŞUBAT DEPREMİ SONRASI ANTAKYA’SI ARASINDA KENTSEL YIKIMIN BOYUTU ANLAMINDA CİDDİ BENZERLİKLER BULUNMAKTADIR”

bağlamını (*whole areas of the city*) araştırdığı geç dönem işlerinde iç ve dış bağlam arasındaki ilişki üst ölçekte de kurulmuştur (Ellis, 1979).

Rowe’un öğrencilerinden Ellis’e (1979) göre Rowe’un bağlamsalcılığı bir çeşit “estetik kentleşmeci” (*aesthetic urbanist*) bir tavidir. Ancak F. Koetter, bağlamsalci okumanın “sadece bir grafik enformasyon değil, sokağın farklı tarihsel dönemdeki fiziksel durumlarının hatıralarının, güneşinin, ... maddeselliğinin, ... varlığının koşullarının, sosyal, ve kültürel ve politik geçmişinin belleğinin, binalarının tasvirlerini, sokağının kokusunun, insanların yüzlerinin, kıyafetlerinin” de okuması olduğunu belirtir. Bu anlamda kolaj kentin çoğulcu kenti, aynı zamanda zengin bir yaşamın örgütlendiği bir “zemin planı”dır (Özten ve Anay, 2017b, s.86).

2. Bulgular: Bağlamsalci Genleşmeler ve Antakya’yi Okumak

Bu bölüm, bağlamsalcılık yaklaşımının ve günümüzdeki genleşmelerinin ortaya koyduğu saptamalar üzerinden deprem öncesi ve sonrası Antakya kentini değerlendirmektedir.

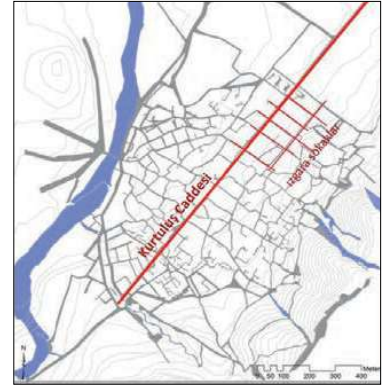
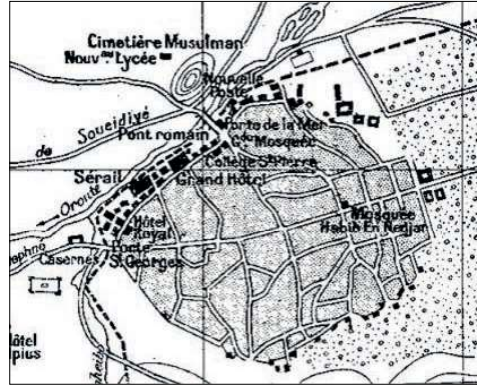
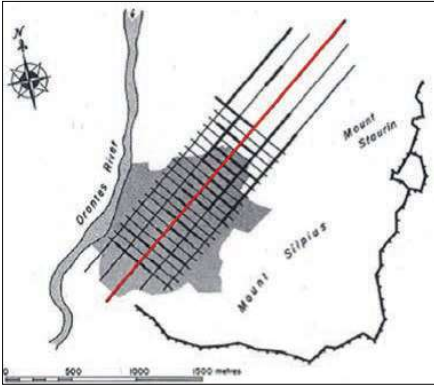

2.1.Çok katmanlı bağlamlar silsilesi

Yirmi birinci yüzyıl kentini anlamak için, temelde iki temel fikre (modern/geleneksel) indirgenmiş bir kent

anlayışının yetersiz kaldığı eleştirileri, bağlamın içeriğini zaman içerisinde genişletmiştir. O. M. Ungers’in 1977’de Berlin Teknik Üniversitesi’nde yürüttüğü “kent içinde kent” stüdyosunda temellerini attığı ve R. Koolhaas’ın “Beyond Delirious”(1993) makalesinde konu edindiği “ada kent” (*archipelago city*) kavramı, kent içerisinde birden çok bağlamın bir arada var olduğunu ortaya koymaktadır. Geleneksel ve modern ögeler, herhangi bir uyum ve bütünlük olmadan bir arada var olabilmektedirler (Koolhaas, 1986). Çağdaş kenti tek bir boyutta ve tek bir bağlamsal çerçevede ile anlamak mümkün olmayacaktır (Burns ve Kahn, 2005; Wigley, 1998; Koolhaas, 1995). Burada söz konusu olan kent içerisindeki birden çok bağlamlar silsilesinin varlığıdır.

Kentsel doku üzerinden Antakya kentini okumaya çalıştığımızda, yerleşmeler tarihi MÖ 2000’lere kadar giden birçok medeniyet katmanını³ kentsel dokusunda hem yatay hem de dikey düzlemde barındıran bir yapıdan söz etmek mümkündür. Habib-i Neccar Camisi’nin yakınında açılan deneme kazısında, Sabun fabrikasının avlusundaki kazısında ve Habib-i Neccar Dağı eteğindeki

kazılarda 5m'den fazla bir derinlikte Roma dönemi katmanlarına, 8m derinlikte ise Hellenistik döneme ait kalıntılara rastlanmıştır (Kenfield ve Moss, 2014, ss.144, 154, 178). Bu dikey katmanlar, birbirinin yanına eklenerek ya da bir önceki katmanı ya da katmanları dönüştürerek yatay düzlemde de varlığını sürdürmektedir. Hellenistik kentin kurulumunda uygulanan 2:1 oranlı sokak düzeni Roma Dönemi'nde (MS 64-395) geliştirilmiş, kentin "kolonadlı" ticari aksı olan Herod (Kurtuluş) caddesi açılmış, birbirine dik iki eksenli kent şeması'na (cardo) evrilmiştir (Demir, 1996; Rifaioğlu, 2015) (Görsel 2). Bu caddenin doğusunda yeni mahalleler izgara plana bağlı olarak geliştirilmiştir (Bouchier, 1921; Rifaioğlu, 2015). Ortaçağ'da II. Bizans döneminden itibaren başlayan kentsel dokunun organikleşmesi, Osmanlı Dönemi'nde kentin avlulu yapılar ve organik sokak formuna dönüşmesiyle sonlanmıştır (Weulersse, 1934; Rifaioğlu, 2014) (Görsel 3). Ancak bugünkü tarihi kent merkezinin kuzeydoğu bölümünde hâlen Hellenistik sokak düzeninin izgara sokak düzenini okumak mümkündür (Pinon, 2004; Rifaioğlu,

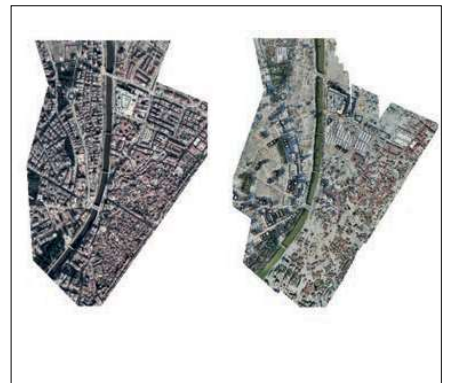
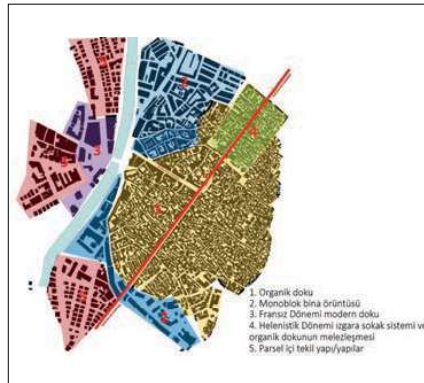
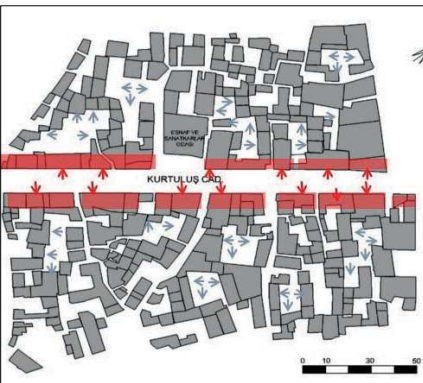
2012). (Görsel 4) Bunun yanında 1918 yılından sonra işgal ve Fransız mandası dönemi esnasında (1921-38) ilk defa Asi Nehri'nin batısına uzanan kentin yerleşimi, karşı kıyıda Fransız tarzında yapılarını ve kolonyal modern kent planlanmasının geniş bulvarlarını oluşturmuştur. Fransız yönetiminin bir başka müdahalesi, organik tarihi doku içerisinde Roma Dönemi'nden kalan Kurtuluş Caddesi'nin (Herod) yeniden açılmasıdır. Bu bulvarlar üzerinde sokağa açılan yapı bloklarının oluşumu görülürken, ardil alanlarda hâlâ içe dönük avlulu konut grupları varlıklarını sürdürmektedir (Görsel 5). 1960 sonrası yapılan ve tarihi kenti çevreleyen parselde tekil apartman blokları ve nehrin batısındaki modern kentte ticaret ve konut+ticaret akslarında monoblok kütleler uzanmaktadır. Dolayısıyla günümüzde kent içerisinde avlulu sokak dokusu, parsel içinde tekil yapı grubu/grupları, izgara dokusu, monoblok kütleler bir arada varlığını sürdürmektedir (Görsel 6).

Kısacası, deprem öncesi Antakya kent dokusunda hem dikey hem de yatay düzlemde birçok tarihsel katmanın, özgün hâlini koruyarak ya da melezleşerek yan yana dizilimi

söz konusudur (Görsel 6). Kentin birçok katmanı eşzamanlı olarak barındırması sebebiyle sadece modern veya geleneksel figür-zemin ilişkilerini okumanın imkânsızlığı belirginleşmektedir. Bu sebeple, kentin dokusunu katmanların dönüşüm ve melezleşme süreçleri ile birlikte anlaşılması gerekmektedir. Deprem sonrası bu melez yapı içerisinde açılan yeni boşluklar (Görsel 7) bağlamsal bir tavırla değerlendirildiğinde, yeni yapılacak yapı gruplarının içinde bulunduğu alt bağlamına uygun yeni figür-zemin dolgular yapılması; çağdaş bir yapı grubunun mevcut dokuya uyumunda sokak çizgilerinin, aksların ve yapı yönelişlerinin tekrar edilmesi; parçalar arası ihtilaflar kurulması süreçleri ile bu melezleşme süreçleri devam ettirilebilir.

2.2. İç -Dış Bağlam

İç-dış kavramlarını basit bir kabuğa sahip bir yapı için tanımlamak kolaydır. Ancak, iç bağlam belli bir yapı grubunun oluşturduğu "bölgeler" ve "alanlar" (Cohen ve Hurr, 1980, s.146) özelinde düşünüldüğünde, kentin herhangi bir müdahaleden önce "zaman içinde oluşmuş farklı

SOL ÜSTTE Hellenistik kentin ızgara sokak düzeni (Downey, 1963). (Görsel 2)

Osmanlı Dönemi'nde kentin organik bir dokuya dönüşmesi Danger 1932 Gelişme Planı (Tezer, 2019). (Görsel 3)

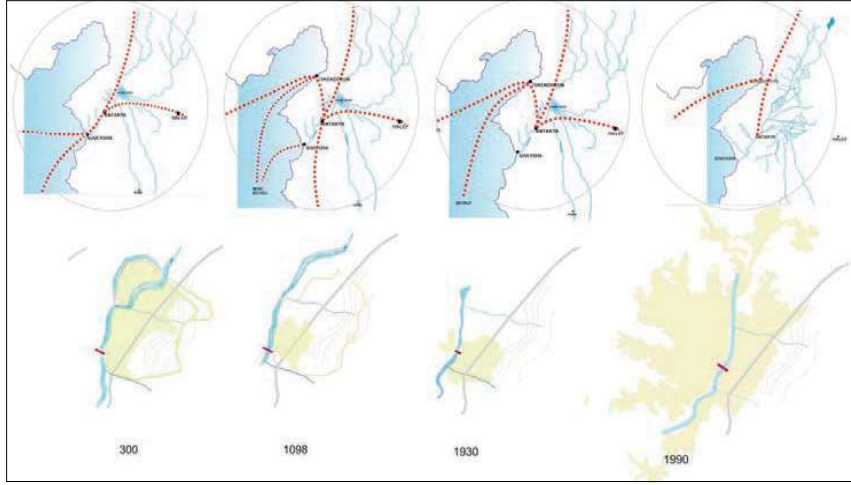
Organik kent dokusunun içerisindeki Hellenistik dönem ızgara sokak düzeni (Pinon, 2004; Rifaioğlu, 2012). (Görsel 4)

SOL ALTTA Sokağa açılan cepheleri ile Kurtuluş Caddesi ve avlulu iç dönük dokusuyla ardıl alanının şekil zemin ilişkileri (Hâlihazır haritadan yazar tarafından oluşturulmuştur). (Görsel 5)

Deprem öncesi Antakya kent merkezinde çeşitlenen dokular (Çekmecelioğlu'ndan (2016) değiştirilerek oluşturulmuştur). (Görsel 6)

Antakya kent merkezinde deprem sonrası oluşan yeni boşluklar (Aralık 2022 tarihli Google Earth görüntüsü ve haritacı Kenan Kantarcı'nın 23 Eylül 2023 tarihli ortofoto çalışması). (Görsel 7)

SAĞDA Antakya'da ticari ve ekolojik akışların ve makroformunun zamansal değişimi (Haritalar sırasıyla Hoepfner, 2004; Downey, 1963; Rifaioğlu, 2014; Tezer, 2019'den geliştirilerek oluşturulmuştur). (Görsel 8)

öğelerin karmaşık ilişkilerinin bir araya getirdiği durum” (Özten ve Anay, 2017a, s.64), kentin iç bağlamı olarak değerlendirilebilir. Bu noktada “iç bağlam” ve “dış bağlam” arasındaki ilişki, muğlak, değişken, geçirgen ve karmaşık hale gelmektedir (Özten ve Anay, 2017, ss.64- 65). Bunun yanında üst ölçekteki ilişkilerin getirdiği dış bağlam, örneğin küreselleşmenin dikte ettiği “meta-bağlam”, bu muğlak durumu daha da belirsizleştirmektedir (Özten ve Anay, 2017a-b). Kapitalizmin ve küreselleşmenin tek tip bağlamına karşı durmak amacıyla Gregotti (1981), mimarlığın hâkimiyet alanını sorgulayan ve yerin tarihsel ve kültürel kökleriyle ilişkilendiren “alanın ruhu” (*spirit of a specific terrain*) ile ilişkilenmeyi; Frampton (2007, s. 382), bölgesel tipolojileri ve yere özgü “topoğrafyaları” birleştirmeyi ve “sonuç yer-formu”na (*resultant place form*) ulaşmayı önermektedirler. Bu noktada ‘yer’e özgü tarihsellikleri ve nitelikleri ön plana çıkaran mimari yaklaşımlar türemektedir⁴.

Ching, Jarzombek ve Prakesh’e göre (2010), üst ölçekli akışlar sadece günümüz küreselleşmesinin olgusu değil, farklı toplulukların birbirleriyle kurdukları mal ve bilgi alışverişi sebebiyle ilk çağlardan beri mevcuttur. Antakya, antik çağlardan beri Asi Nehri aracılığıyla mevsimsel olarak gemilerin şehre ulaştığı, iç kesimlerde yetişen ürünlerin nehir aracılığıyla Akdeniz’deki Süveydiye (Samandağ) Limanına (MÖ 800-400), oradan tüm Akdeniz’e erişebildiği bir yerleşimdir (Downey 1963; Aliquot 2016; Carabia 2022).

Antakya ilk yüzyıllarda bir kolu Akdeniz kıyılarında Antakya’dan başlayan “İpek Yolu” için batıdan, kuzey ve güney ülkelerinden gelen malların yüklendiği ve doğudan gelen malların pazarlandığı bir noktadadır (Çekmecelioğlu, 2016). İlerleyen Bizans Dönemi’nde ise batılı tüccarların doğu ülkelerinin mallarını aldıkları pazarlardan birisi ve 10. yüzyılda Halep’e varan ürünlerin Akdeniz’e ulaştırıldığı bir kenttir (Çekmecelioğlu, 2016).

Ticari akışların yanında kentin belirleyici topoğrafik eşikleri olan Habib-i Neccar Dağı ve Amanoslar sabitliğini korusa dahi, kentin ortasından geçerek mekânsal ve ekolojik bir eşik oluşturan Asi Nehri jeolojik zamanda değişmekte, kentin dış bağlamını ve makroformunu etkilemektedir. Antakya kurulduğu dönemde (MÖ 350) nehir, kent merkezinde iki kola ayrılarak ortasında bir ada oluşturmaktadır. Kentin en prestijli ve korunaklı alanı olan adada saray, hipodrom ve hamam yapıları yer almaktadır (De Giorgi ve Eger, 2021, ss. 166-167; Carabia, 2022, s.19). Şiddetli depremler sonucu 4. yüzyıldan itibaren adanın dolmasıyla (Hitti, 1934, ss. 54-57; Eger, 2013, ss. 123-124; Vanni, 2022, s.33) saray Defne bölgesine taşınmış ve kentsel alan şehrin güney bölgesine doğru daralmıştır (Kennedy, 1992, s.194). Haçlı Dönemi itibarıyla Asi Nehri’nin tabanının dolması ve artık şehrin gemi ile ulaşımına uygun olmamasıyla (Strange, 1890, s.376) ve ardından 1869’da Süveyş Kanalı’nın ve bir ticaret yolunun ve Bağdat Demiryolu’nun açılmasıyla (1872-1918)

Antakya’nın Akdeniz, Mezopotamya ve Mısır ile bağlantısı kesilmiştir (Tezer, 2019). Süveydiye Limanı önemini kaybetmiş, artık İskenderun Limanı iç kesimlerden karayolu ile taşınan malları Akdeniz’e ulaştırmaya başlamış, kentin makroformu küçülmüştür (Vanni, 2022). 1268’den itibaren Memluk ve Osmanlı hâkimiyetine giren Antakya’nın, Mekke’ye giden hac yolu üzerinde konumlanması sebebiyle bu yol üzerindeki altyapısı güçlendirilmiş; kentin Halep ile bağlantısı önemsenmiştir. Fransız döneminde mandanın Suriye kentlerini de yönetmesi nedeniyle devamlılığını sürdüren doğu aksı yanında, Nehrin batısına zıplayan yerleşim alanı kentin batıya ve kuzeye doğru hızla genişlemesini sağlamıştır. Tüm bu tarihsel değişimler göz önüne alındığında Antakya’nın üst ölçekte sürekli değişen ekonomik ve ekolojik akışları, dolaylı olarak kentin makroformunu etkilemekte, yani dış bağlamını değiştirmektedir (Görsel 8). Akışlarının değişimi kentin iç bağlamını da değiştirmektedir. Antakya gibi birçok ticari ve ekolojik akışın keşiminde yer alan bir kentte iç-dış bağlamın arasındaki ilişki daha da muğlaklaşmaktadır.

Günümüzde her ne kadar gemilerle erişimi olmasa da Akdeniz’e İskenderun Limanı üzerinden erişebilmesi kent için devam eden bir dış bağlamdır. Samandağ ve İskenderun üzerinden Akdeniz ile kurulan ilişkilerin çok ölçekli akışların dinamikleriyle birlikte düşünülerek iç bağlamın bu hassasiyetle oluşturulması

gerekmektedir. Bunun yanında deprem, başka bir dış etki olarak kentin yapısını ve iç bağlamını değiştirmiştir. Deprem sonrası kentin yeniden yapılanma sürecinde sabit kalan ve değişen dış ve iç bağlamsal koşullar bir arada değerlendirilmelidir.

2.3. "Zemin"i anlamak

Rowe ve Koetter'in kenti figür zemin öğeleri üzerinden okumasının ötesinde Krier (1979) sokakları da yapıyı çevreyi oluşturan öğeler arasına eklemiştir. Ardından Conzen'in (1969) morfolojik ve zamansal okumaları, blokları ve parselleri de kentin formunu belirleyen önemli öğeler olarak belirlemiştir. Bu noktada yapılardan arta kalan mekânların da kentsel yaşamı örgütlemadaki gücü görünür hâle gelmiştir. Trancik (1986) kentsel tasarımcılara "kayıp mekân" (*lost space*) olarak görmezden gelinen kütlelerin haricinde kentsel mekânların potansiyellerini keşfetmeyi; Dripps (2005, s.80) ise zemini, "tarafsız bir *datum*" dan ziyade "otorite ile olan ilişkileri kütlelerle eşit oranda yönlendirebilen, kendi dokusu olan

anamlı bir yapı" olarak değerlendirmeyi önermiştir. 1960 sonrasında bağlamın içeriği, yapısal öğelerden yer-tarih-bellek üçlüsü üzerinden algısal özelliklere doğru genişlemiştir. Quantrill'e göre (1987), kentin iskeletini oluşturan tüm parçalar, mekânsal anıları aracılığıyla kentin kolektif belleği hâline gelmektedirler. Yer tarihi ve belleğiyle birlikte bir tip (*lokus*) oluşturmaktadır (Rossi, 1972). Böylece fiziksel çevre, kimlik, mekân kimliği de mekân kültürünün oluşturulmasında rol oynamaktadır (Rapoport, 1990).

Deprem sonrasında bir devlet yetkilisinin yaptığı açıklamaya göre "enkaz kalkınca Antakya'nın %75'i arsa olacak"tır ("Enkaz kalkınca", 2023). Kentin zeminini boş arsa olarak değerlendirmek, bağlamı yok sayarak *tabula rasa* gibi boş bir kâğıda plan çizmek değil midir? Antakya'da yapıların arasındaki boşluklarda gündelik yaşamın örgütlenme biçimleri dikkate alındığında özellikle tarihi kent merkezindeki kamusal, yarı-kamusal ve ortak şahıs mülkiyetinde olan özel çıkma sokaklardan oluşan sokak sistemi, kentin fiziksel dokusunu belirlemede ve bazı çıkmaz sokaklarda çeşitli kullanım haklarıyla tanımlanmış ortak kullanılan su kuyusu, mutfak, tuvalet, ahır, ibadethane gibi müşterekler, kentin kültürel yaşamının örgütlediği önemli nüveler olmaktadır (Rifaioğlu, 2012, 2015). Kentin kimliğinin bir başka ögesi, portakal, limon ağaçlarının altında ev ahalisini bir araya getiren avlulardır (havuş) (Diker ve Erkan, 2017). Tarihi ve sembolik değer taşıyan, sahip oldukları anlam ile hafızada yer tutan ve Antakya kent kimliğini yansıtan Yahudi, Hristiyan, Müslümanlara ait ibadet yapıları (Diker ve Erkan, 2017) açık alanlarının sürekli kullanımı ile gündelik yaşamın bir parçası olmaktadır. Nehre yaklaştıkça genişleyen taş döşeli sokaklar, aynı zamanda drenajı sağlamaktadırlar (Özalp, 2008). Zemindeki tüm bu kültürel-mekânsal örgütlenme dikkate alındığında bu alanların boş arsa olduğu söylenebilir mi?

Deprem sonrasında tarihi merkezdeki avlu ve sokak örüntüsü, tescilli ve tescilli olmayan yapıların enkazlarının kaldırılması ile geniş ve tanımsız boşluklara dönüşmüştür

(Görsel 9). Bunun yanında, modern kent dokusu içerisinde kentin gündelik yaşamına ve hafızasına katkıda bulunan toplu konut, okul, hastane, kamu kurumu ve özel konutların depremde yıkılmasıyla birlikte ada içlerindeki tanımlı açıklıklar, geniş boşluklara dönüşmüş; eski kütle-boşluk oranları dengesini kaybetmiştir (Görsel 10).

Antakya kentinin yeniden yapılanmasında dikkate alınması gereken öncül koşullardan birisi, boşluklar ve kütleleriyle birlikte yeniden oluşturulurken zemindeki yaşamın müşterekler, hak ve kullanımlar temelli yaşamsal çeşitliliğinin, sürekliliğinin sağlanmasıdır.

3. Sonuç Yerine

1990'lerden bu yana mimarlık tarihi yazımının ana eksenlerinden biri, savaş sonrası modern mimarlıktaki kırılmayı anlamak olmuştur (Erten, 2010, s.79). II. Dünya Savaşı sonrasında *tabula rasa* mimarlığına "eleştirel tez" olarak üretilen bağlamsal pozisyon, kentin dokusal özelliklerini analiz ederken aslında kütle ve boşluğun ilişkilerinde örgütlenen yaşamsal kurguyu da okumaya çalışmaktadır. Deprem sonrası Antakya üzerine üretilen birçok düşüncenin benzer bir kriz ortamında yaşadığımız şehirler üzerine yepyeni sorgulamalara neden olduğu aşikârdır. Antakya'da deprem sonrası yıkımlar sonucu oluşan tanımsız geniş boşluklar ve tekil kütleler, bağlamsalılığın kütle-boşluk ilişkileri üzerinden kentsel yaşamın bileşenlerini okuma girişiminin ne kadar önemli olduğunu daha belirgin hâle getirmektedir.

Bu yazıda Antakya'nın geçmiş-bugün-gelecek üçgeninde bağlamsal okumaları yapılmaya çalışılmıştır. Antakya'nın dikey katmanları kadar yatay düzlemde de devam eden çok bağlamlı yapısı, hem farklı geleneksel ve modern dokuları içermesi hem de katmanların birbirini dönüştürerek eklemelenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada deprem sonrası yeni dolguların hangi eski dokuya uyumlanacağı, hangisini dönüştüreceği ve parçabütün ilişkileri dikkat edilmesi gereken bir husustur. Antakya'nın çok

ölçekli bağlamsal ilişkileri bugünkü dokusunu oluşturmaktadır. Kentin yeniden yapılanma sürecinde çok ölçekli bağlamlar, nehir, dağ gibi binyıllardır değişmeyen ekolojik bağlamsal öğeler ve zamanla değişen akışların bağlamsal ilişkileri bir arada düşünülmelidir. Mevcut kentin dokusunun zemine ilişkin sorgulamaları genişletildiğinde, Antakya özelinde belleğin üretildiği zemin, kültürel bağlamın oluşumu için özel önem arz etmektedir. Sokaklar, avlular, açıklıklar ancak çevresindeki kütlelerle oluşan yaşamsal nüveler sayesinde 'yer'e dönüşebilmekte, kentin kimliğine katkı sağlayabilmektedirler. Yıkım sonrası meydana gelen geniş tanımsız boşluk, ancak yapı-yapı, yapı-sokak, yapı-boşluk ilişkileri dengeli bir şekilde kurularak ve boşluklardaki kolektif yaşamı örgütleyecek tanımlayıcı sınırların oluşumu ile anlamlı hâle gelecektir. ■

SOL ÜSTTE Tarihi kent merkezinde enkazları kaldırılan tescilli binalar (kırmızı renk) (Haritacı Kenan Kantarcı'nın belgeleme çalışmaları, Ağustos 2023). (Görsel 9)

SAĞ ALTTA Antakya Cebraül Mahallesinde kamu yapılarının ve çevresinin deprem öncesinde ve sonrasında değişen dokusu (Haritacı Kenan Kantarcı'nın belgeleme çalışmaları, Nisan 2023). (Görsel 10)

DİPNOTLAR

- Colin Rowe, ideolojik altyapısını Townscape'in çoğulcu demokrasi yaklaşımından, Karl Popper'in indirgemeci bilim ve toplum eleştirisinden ve Lionel Trilling'in çelişki ve toplumsal diyalektik yaklaşımından, analiz yöntemlerini Rudolf Wittkower'ın tarihsel analizlerinden ve Heinrich Wölfflin'in biçimsel karşılaştırmalı analizlerinden aktaran, kompozisyonel oluşumunda Gestalt psikolojisi ve Henry-Russell Hitchcock'ın kübist resimlerinden esinlenmiştir (Bingöl, 2020).
- İdeolojik arka planıyla birlikte ele alındığında bağlamsalci tavır, totaliter mimarlığa karşı fragmanları, hatta birbirine zıt parçaları bir araya getiren, farklı kültürleri ve tarihsel parçaları demokratik ve eşitlikçi bir şekilde birbirine entegre eden bir bağlam oluşturma stratejisidir (Rowe ve Koetter, 1978, s.265).
- Antakya kentinin medeniyet katmanları Helenistik dönem (MÖ 300-64), Roma (MÖ 64-MS 395), I. Bizans (395-638), Arap (638-968), II. Bizans (968-1085), Selçuklu (1085-1098), Haçlı (1098-1268), Memluk (1268-1516), Osmanlı (1516-1918), İşgal ve Fransız mandası (1918-1938), Hatay Devleti (1938-1939), T.C. Devleti Dönemleri (1939-) olarak sayılabilir.
- Maria Botta (yer ve bağlam), Álvaro Siza, F. L. Wright (organik mimari), Sverre Fehn (zemin), Steven Holl (araziyi çapalamak), Louis Kahn (ışık, yer, malzeme), Oscar Niemeyer, Richard Neutra (arazi kullanımı) gibi birçok mimar, 'yer'e özel nitelikleri mimari pratiklerinin çıkış noktası olarak kullanmışlardır.

KAYNAKLAR

- Aliquot, J. (2016). Des bateaux sur l'Oronte. *Syria, Supplément IV, Le fleuve rebelle. Géographie historique du moyen Oronte d'Ebla à l'époque médiévale*, 4, Presses de l'Ifpo, 215-228.
- Bingöl, E. (2020). Colin Rowe'un Bağlamsalçılığına Yirmibirinci Yüzyıl Kentleri Üzerinden Yeniden Bir Bakış. *Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 15(3), 456-466.
- Bouchier, E.S. (1921). *A Short History of Antioch 300 B.C.-A.D. 1268*. Oxford: Blackwell .
- Burns, C. ve Kahn, A. (2005). *Site Matters: Design Concepts, Histories and Strategies*. New York: Routledge Publications.
- Carabia, A. (2022). Antioch and the Orontes (350 BCE- 637 CE): from Myth to History. E. Bingöl ve V. Meoli (Ed.), *Tale of A River City: Reading Urban Histories of Antakya Through Asi River* içinde (ss.9-30). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ching, K., Jarzombek, M. ve Prakash, V. (2010). *Global History of Architecture*. Wiley.
- Cohen, S. (1974). Physical context/cultural context, including it all. K. M. Hays (Ed), *Oppositions reader: Selected readings from a journal of ideas and criticism in architecture, 1973-1984* içinde (ss.1-40). Princeton Architectural Press.
- Cohen, S. ve Hurr, S. (1980). The Pilgrimage Chapel at Ronchamp: Its Architectonic Structure and Typological Antecedents. *Oppositions 19/20*(1), 142-157.
- Çekmeceliöğlu, E. (2016). *Antakya Kentindeki Geleneksel Ticaret Mekânlarının Değişimi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- De Giorgi, A.U. ve Eger, A.A. (2021). *Antioch: a History*. Routledge.
- Demir, A.(1996). *Through the Ages Antakya*. İstanbul: Akbank Yayınları.
- Diker, M. ve Erkan, N.Ç. (2017). Kent Kimliğinde İbadet Yapıları: Antakya Örneği. *Planlama 27*(2),180-192.
- Downey, G. (1963). *Ancient Antioch*. Princeton University Press.
- Dripps, R. (2005). Groundwork. C. Burns ve A. Kahn (Ed.), *Site Matters* içinde. Routledge.
- Ellis, W. (1979). Type and context in urbanism: Colin Rowe's contextualism. *Oppositions 18*, 3-27.
- Eger, A.A. (2013). (Re)Mapping Medieval Antioch: Urban Transformations from the Early Islamic to the Middle Byzantine Periods. *Dumbarton Oaks Papers 67*, 95-134.
- Enkaz kalkınca Antakya'nın yüzde 75'i boş arsa olacak! (2023, 20 Nisan), *Yerel Havadis*.
<https://www.yerelhavadis.net/enkaz-kalkinca-antakyanin-yuzde-75i-bos-arsa-olacak-40985>
- Erten, E. (2010). 60'lara "1960" Üzerinden Bakmak: Architectural Review'da Bir '60lar Mimarlık Ortamı Değerlendirmesi. *Arredamento Mimarlık 06*, 79-86.
- Erten, E. (2012). I, The World, The Devil and The Flesh: Manplan, Civilia and H. de C.Hastings. *The Journal of Architecture*, 17(5), 703-718.
- Forty, A. (2000). Context. A. Forty (Ed), *Words and Buildings: A Vocabulary of Modern Architecture* içinde (ss.132-135). London: Thames and Hudson.
- Hitti, P.K. (1934). Kufic inscriptions. G. Elderkin (Ed.), *Antioch on the Orontes I. The Excavations of 1932* içinde (ss.54-57). Princeton University Press.
- Hoepfner, W. (2004). Antiochia die Grosse. *Geschichte einer antiken Stadt. Antike Welt 35*(2), 3-9.
- Kenfield, S. ve Moss, C. (2014). Katalog. S. Redford (Der.), *Asi'deki Antakya* (ss. 129-253) içinde. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kennedy, H. (1992). Antioch: from Byzantium to Islam and back again. J. Rich (ed.), *The City in Late Antiquity* (ss. 181-198) içinde. Routledge.
- Koolhaas, R. (1986).Maaskantprijis voor Koolhaas; De wereld is rijp voor de architect als visionair. *Archis*, 8, 45-47.
- Koolhaas, R. (1995). Whatever Happened to Urbanism? *Design Quarterly*, No. 164.
- Kómez, E. (2017). Mimarlıkta Bağlamsalçılık Tartışmasına Bir Bakış 1950-80. Ü. Özten ve H. Anay (Ed.), *Mimari Bağlamsalçılık* içinde (ss. 62-76). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları, no 294.
- Krier, R. (1979). *Urban Space*. New York: Rizzoli.
- Le Corbusier (1923). *Towards a New Architecture*. Londra: J. Rodker.
- Middleton, D.B., (1982). The Combining of the Traditional City and the Modern City. *Lotus International*, 27, 47-62.
- Özalp, D. (2008). *Tarihi Kent İmajının Korunmasında Kentel Tasarım: Antakya Örneği*. [Uzmanlık tezi], Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Özten, Ü. ve Anay, H. (2017a). Bağlamsalçılığın İki Yüzü: Tepeleri ve Vadileri Pahlamış Bir Dünyada Bağlamsalçılık Hususuna Yeniden Bir Bakış. *Megaron 12*(1), 57-66.
- Özten, Ü. ve Anay, H. (2017b). Giriş: Mimari Bağlamsalçılık. Ü. Özten ve H. Anay (Ed.) *Mimari Bağlamsalçılık* içinde (ss.12-19). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları, no 294.
- Pavlidis, E. (2007). Four Approaches to Regionalism. V.B. Canizaro (Ed.) *Architecture in Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity and Tradition* içinde (ss.157-167). New York: Princeton Architectural Press.
- Pendlebury, J., Larkham, P. ve Erten, E. (2015) *Alternative Visions of Post-War Reconstruction*. New York: Routledge.
- Peterson, S.K. (1980). Space and Anti-Space. *Harvard Architectural Review*, 88-113.
- Pinon, P. (2004). Survivances et Transformations dans la Topographie d'Antioche Après L'Antiquité. *Topoi Orient-Occident, Suppl.* 5, 191-219.
- Quantrill, M. (1987). *The Environmental Memory*. Shcken Books.
- Rıfaioğlu, M.N.(2012). *An Enquiry into the Definition of Property Rights in Urban Conservation: Antakya (Antioch) from Title Deeds and Cadastral Plans*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi] ODTÜ.
- Rıfaioğlu, M.N. (2014). The historic urban core of Antakya under the influence of the French Mandate, and Turkish republican urban conservation and development activities. *Megaron Dergisi*, 9(4), 271-288 .
- Rıfaioğlu, M.N. (2015). Antakya Tarihi Kent Dokusu Çıkılmaz Sokaklarının Mekânsal-Kültürel Değerleri ve Koruma Sorunsalı. *Mimarlık Dergisi*, 381, 53-58.
- Rapoport, A. (1990). *The Meaning of the Built Environment*. Sage Publications.
- Rossi, A. (1972). *The Architecture of the City*. Cambridge: The MIT Press.
- Rowe, C. ve Koetter, F. (1978). *Collage City*. MIT Press.
- Rowe, C. (1979). The present urban predicament: Some observations. C. Rowe (1996, Yeniden Basım) *As I Was Saying: Recollections and Miscellaneous Essays* içinde (ss. 167-168). MIT Press.
- Schumacher, T. (1971). Bağlamsalçılık: Kentel İdealler ve Deformasyonlar. Ü. Özten ve H. Anay (Ed.), *Mimari Bağlamsalçılık* içinde (ss. 20-29). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları, no 294.
- Strange, G.L. (1890). *A Description of Syria and The Holy Land: Palestine Under The Moslems (From A.D. 650 to 1500)*. Londra: Miffilin and Company.
- Tezer, S.T. (2019). *Yerleşme Tarihi Çalışmaları İçin Bir Çerçeve: Antakya Örneği*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Trancik, R. (1986). *Finding Lost Space*. John Wiley and Sons.
- Vanni, F. (2022). Antakya and Asi River in the Middle Ages (638-1268 CE). E. Bingöl ve V. Meoli (Ed.), *Tale of a River City: Reading Urban Histories of Antakya Through Asi River* içinde (ss.31-51). Nobel Akademik Yayıncılık.
- van den Heuvel, D. (2008). Another Sensibility, The Discovery of Context. *Specificity*, OASE 76, 21-34.
- Weulersse, J. (1934). Antioche Essai de géographie urbaine. *Bulletin d'Etudes Orientales IV*, 27-79.
- Wigley, M. (1998). Whatever Happened to Total Design? *Harvard Design Magazine*, no.5, 18-25.

Kentlerde Mekânsal Direnç Yaratma Tartışmaları: 2020 Ege Denizi Depremi Örneği

Ceren Ağin Gözükızıl, Senem Tezcan, Hayat Zengin Çelik

MAKALENİN ADI **Kentlerde Mekânsal Direnç Yaratma Tartışmaları: 2020 Ege Denizi Depremi Örneği**
Discussions on Creating Spatial Resilience in Cities: The Example of the 2020 Aegean Sea Earthquake

MAKALENİN TÜRÜ **Araştırma Makalesi**

MAKALENİN KODU **EgeMim, 2023-4 (120), 88-95**

MAKALENİN YAZARI **Ceren Ağin Gözükızıl**, Ar. Gör. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Senem Tezcan, Dr., İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü

Hayat Zengin Çelik, Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

MAKALENİN GÖNDERİM TARİHİ **20.07.2023**

MAKALENİN KABUL TARİHİ **30.10.2023**

YAZAR İLETİŞİM BİLGİSİ **cerenagin@gmail.com;**
senemtczn@gmail.com; **hayat.zengin@deu.edu.tr**

ORCID **0000-0002-2032-4921;**

0000-0003-0532-8825;

0000-0002-4460-2498

Öz Ülkemiz kentlerini depremler karşısında dirençli kılmaya yönelik arayışlar ağırlıkla yapısal yenileme ve kentsel dönüşüm uygulamaları çerçevesinde gelişimini sağlamıştır. Ancak kentlerin mevcut sorunlu yapıları içerisinde bu beklentinin gerçekleşmesi mümkün olamamıştır. 30 Ekim 2020 tarihli Ege Denizi Depreminin yarattığı yıkım ve hasarlar bu durumu çarpıcı verilerle ortaya koymuştur. Çalışma bu kapsamda kentsel dönüşüm projelerine konu olmuş ilçelerde depremin ortaya çıkarmış olduğu hasar durumlarını kentsel dönüşüm mahalleleri ve ilçenin diğer mahalleleriyle kıyaslayarak deprem başta olmak üzere afet risklerine temellenen kentsel politikaları tartışmaya açmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER Deprem, kentsel dönüşüm, imar, İzmir

SAĞ ÜSTTE Türkiye deprem haritası, büyük depremler ve Resmî Gazete'deki kentsel dönüşüm ilanları (AFAD, b.t.c.; Şenol, 2020; MMO, 2012; Tezcan, 2020) (Görsel 1)

Türkiye'de Depremler Karşısında Mekânsal Direnç Oluşturma Arayışları ve Kentsel Dönüşüm

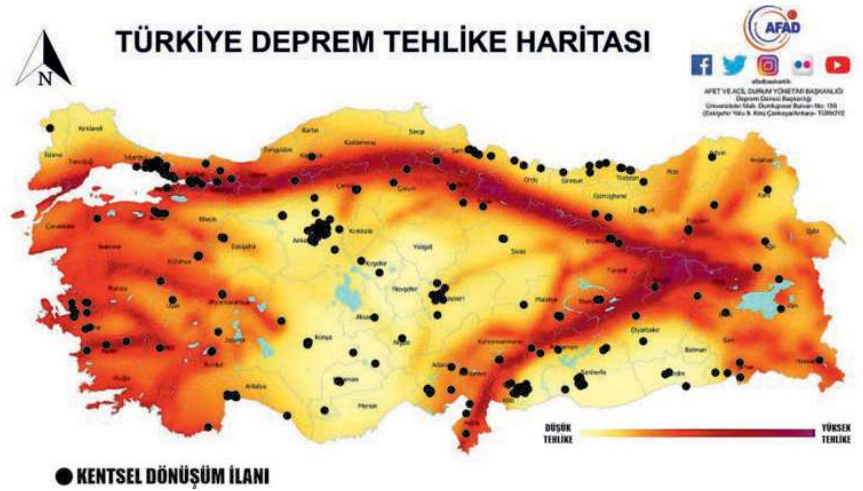
Türkiye kentleri mevcut doğal ve coğrafi oluşumlar çerçevesinde farklı afet türleri ile karşı karşıyadır ve ortaya çıkan en büyük tehlikenin deprem olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Veriler Türkiye'nin %42'lik bölümünün deprem riski taşıdığını göstermektedir (Peker ve Orhan, 2021). Ayrıca depremin yaşanan bütün doğal afetler içerisinde %18'lik bir payı bulunurken toplam afetzedelerin %55'lik bir orana sahip olması önemli bir göstergedir. Bu durum kentleri depremler karşısında dayanıklı hale getirme gerekliliğini ortaya koymaktadır (Balamir, 2022; Daşkiran ve Baydur, 2015; Gökçe vd., 2008; Tercan, 2018; Tezcan, 2020; Köktürk ve Köktürk, 2007). Kentsel direnç, genel anlamda uyum sağlamayı ve kent sistemine meydana gelen ani değişikliklere karşılık verebilmeyi ifade etmektedir (Desouza ve Flanery, 2013; Sharifi ve Yamagata, 2014). Bir sistem içindeki ilişkilerin sürekliliğinin sağlanması olarak kavramsallaştırılan *Dirençlilik* 1973 yılından itibaren ekonomistlerin ve coğrafyacıların ilgi alanına girmiş (Holling, 1973; Godschalk, 2003) ve sosyal ve çevre bilimleri içerisinde "bir sistemin değişen koşullara uyum sağlama kabiliyeti" olarak ele alınmıştır (Folke, 2006). 1980'lerden sonra kavram afet odaklı çalışmalarda kullanılmaya (Timmerman, 1981) ve 2000'lerle birlikte kentsel yapılarla ilişkilendirilmeye başlanmıştır (Yaman ve Tezer, 2011). Kentsel

sistemlerin doğal çevre bileşenleriyle birlikte farklı kapsam ve içerikteki yapısal unsurlardan oluşması, herhangi bir deprem durumunda sistemin topyekün ayakta kalmasını gerektirir (Godschalk, 2003, s.137). Bu nedenle herhangi bir kriz karşısında şartlara hızlıca uyum sağlamak, daha hızlı normalleştirmek ve deprem açısından dirençliliği geçmiş deneyimlerle ilişkilendirmek önemlidir (Angell, 2014).

Ülkemizde 1901-2020 yılları arasında etkileri büyük 176 adet deprem olmuş; toplamda 94,428 can ve 623,454 bina kaybı yaşanmıştır (AKOM, 2020; B.Ü. KRDAE, 2017; 2020a; 2020b; 2020c; MMO, 2012). Yaşanan depremler, afetle mücadelede karar alma süreçlerini etkilemiş; her yeni yönetmelikte tasarım ve mühendislik hatalarını ortadan kaldırmak, doğru malzemeleri kullanmak veya işçilikten kaynaklı yanlışlıkları düzenlemek amacıyla detaylar arttırılmış; bina yapım standartları belirlenmiştir. 1939 Erzincan depremi sonrasında "Yapı İşleri Reisliği" kurulmasıyla başlayan bu süreç onu takip eden yıllarda yaşanan afetlerin de etkileriyle çeşitlenmiştir. 1944-1958 yılları arasında yedi yasa yürürlüğe girmiş; ilk "Deprem Bölgesi Haritası" ve "Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği" hazırlanmıştır. Betonarme binaların yaygınlaşmasıyla 1940-1953 yılları arasında "zelzele" ve "yer sarsıntıları" olarak adlandırılan afet riskine karşı dört adet yönetmelik çıkarılmıştır. 1962, 1968, 1975, 1998 ve 2007 yıllarında ise "Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik"ler yürürlüğe konulmuştur. 1998 Yönetmeliği'nden sonraki en

kapsamlı içeriğe sahip olan 2018 tarihli Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği (18.03.2018 tarih ve 30364 sayılı Resmî Gazete) çıkarılan son yönetmelik olmuştur. 1999 Marmara Depreminden sonra “Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK)” kurularak deprem sigortası zorunlu hale gelmiş, denetim süreçlerine dair adımlar atılmış ve afet risklerini azaltmak için *afet duyarlı planlama* gündeme gelmiştir. Yaşanan felaketin büyüklüğü çerçevesinde planlama yazınında önemli bir değişikliğin ortaya çıktığı bu dönemde planlama politikalarıyla birlikte Türkiye’deki afet yönetim sistemi sorgulanmaya başlamış, çok sayıda yasa, yönetmelik ve kanun hükmünde kararname çıkartılmıştır. 2011 Van depremi kentlerin afetler karşısındaki kırılganlığını yeniden göstermiştir. Oluşan hasarla baş edebilmenin bir yolu olarak yapısal yenileme ve toplu konut uygulamaları gündeme gelmiştir (Ertürk ve Topal, 2020). 2014-2018 arasında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri oluşturulmuş, Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (TAYSB) hazırlanmıştır (Doğan, 2022; Poyraz, 2022; Özcan Buckley ve Güneş, 2022; AFAD, b.t.a; b.t.b; Haçin, 2014; Yavuzarslan, 2007; Alyamaç ve Erdoğan, 2005; Gümrükcü Çetiner, 2005; Cansız, 2022).

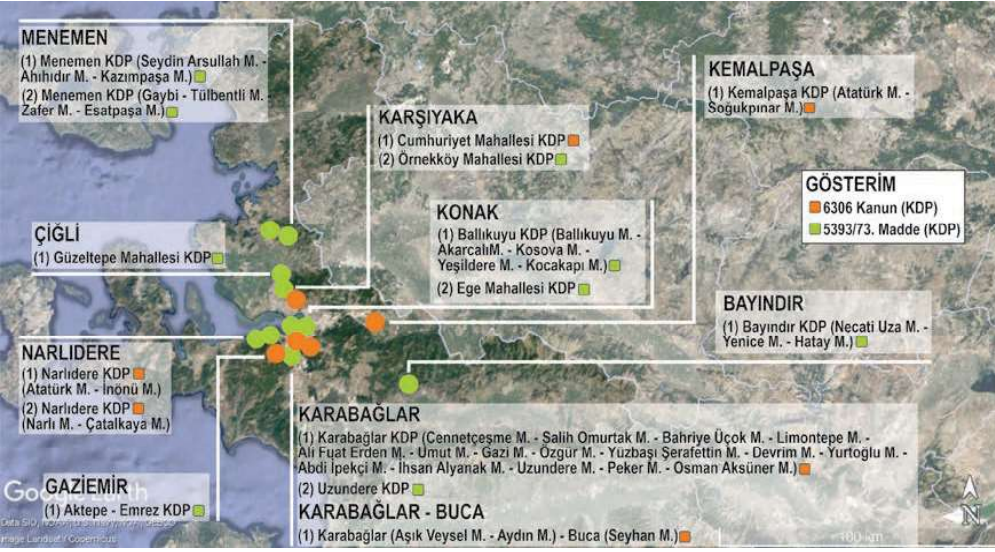
2000’ler Türkiye’si inşaat piyasasının etkinliğinin arttığı ve yenilemenin hız kazandığı bir dönemdir. Kentlerin eski yapı stokunun iyileştirilmesi ve güvenliğinin artırılması arayışlarında *kentsel dönüşüm* önemli bir politika aracı olmuştur. Ancak bu dönüşüm, oluşturulmaya çalışılan dirençlilik ortamında göçle oluşmuş, yoksul ve nitelsiz kent bölgelerinin tasfiyesi ve daha önce ıslah imar planlarına konu olmuş kentsel alanların yeniden organizasyonu amacıyla kullanılmaya başlanmıştır (Sadioğlu ve Yürük, 2022, Türksoy, 1996; Keleş, 2002; İlgin ve Uysal, 2022; Kasparoğlu ve Suri, 2019). Bu kapsamda daha çok merkezi düzeyde alınan kararlarla ortaya çıkan ve kentsel mekânda cerrahi nitelikteki müdahalelerle gerçekleşen uygulamalar yasal bir dil olarak tüm kentleri etkisine almıştır (Aslan, 2022). Alansal uygulamalar 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 73. Maddesi ile

“2000’LER TÜRKİYE’Sİ İNŞAAT PİYASASININ ETKİNLİĞİNİN ARTTIĞI VE YENİLEMENİN HIZ KAZANDIĞI BİR DÖNEMDİR. KENTLERİN ESKİ YAPI STOKUNUN İYİLEŞTİRİLMESİ VE GÜVENLİĞİNİN ARTTIRILMASI ARAYIŞLARINDA KENTSEL DÖNÜŞÜM ÖNEMLİ BİR POLİTİKA ARACI OLMUŞTUR”

ortaya çıkarken, 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile parsel ölçeğindeki dönüşüm uygulamaları yaygınlık kazanmıştır. Gerekçeleri konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kent tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak olan 73. Madde uygulamaları çerçevesinde 2010-2018 yılları arasında

Türkiye’de yaklaşık 15,268 hektarlık alan “kentsel dönüşüm ve gelişim alanı” ilan edilmiştir. 6306 sayılı kanun kapsamında ise kentsel dönüşüm proje alanları ya da parsel ölçeğinde yapılar “riskli alan” ilan edilmek suretiyle yenilenmeye başlamıştır. Risk, yapı bazında 2000 öncesi yönetmeliklere tabi olmasından, alan bazında imar dışı yapılaşmadandır. Kanun, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratabilecek şekilde bozulduğu yerlerde, planlama ya da altyapı hizmetleri yetersiz olan veya imar mevzuatına aykırı

SOLDA İzmir'deki kentsel dönüşüm projeleri (Google Earth, 2023) (Görsel 2)

SAĞ ALTTA Ege Denizi Depremi sonrası hasar tespit başvurularının İzmir il genelinde dağılımı (ÇŞB, 2021) (Görsel 3)

yapılaşma bulunan yahut yapı ya da altyapısı hasarlı olan alanlarda kentsel dönüşüm uygulamaları için bir risk bulundurduğunu ifade etmekte; bu çerçevede göçle ve kaçak yapılaşmalar yoluyla oluşmuş bölgeleri mekânsal hedef alanı olarak ele almaktadır. 6306 Sayılı Kanun ile 2010-2018 yılları arasında Türkiye'de yaklaşık 13.300 hektarlık alan "riskli alan" ilan edilmiştir (Tezcan ve Zengin Çelik, 2020).

Bu yenileme hareketinin kentleri

gelişmiş ve sonradan yasal statü elde etmiş alanların piyasada ekonomik değer yaratma konusundaki avantajlı konumları da belirleyici olmaktadır. Nitekim "Kentsel Dönüşüm Alanı" ve "Riskli Alan" ilanları Türkiye Afet Haritası ile çakıştırıldığında, uygulamaların deprem riski açısından belirgin öncelik taşıyan noktalarda yoğunlaşmadığı açıkça izlenebilmektedir. Görsel 1'de üstteki haritada Türkiye'de yaşanan büyük

alanlarının riskler açısından öncelik taşıyan bölgelere isabet etmedikleri görülmektedir. Ülkesel ölçekte karşılaşılan bu çarpıcı tablo kentler açısından sorgulanabilecek özellikler taşımaktadır. Çalışmada, İzmir'de söz konusu yasalarca riskli alan olarak belirlenmiş kentsel dönüşüm alanlarının mekânsal yer seçimleri incelenmekte; 30 Ekim 2020 Ege Denizi depreminin yol açtığı hasar durumuyla kentin farklı gelişen mekânsal alanlarıyla ilişki kurularak afetle mücadele kabullerinin geçerli olup olmadığı sorusuna yanıt aranmaktadır.

Izmir Örneği

Birçok yıkıcı deprem yaşayan İzmir, birinci derece deprem kuşağındadır (Tinal, 2009). Hâlihazırda kent için İzmir Deprem Senaryosu ve Deprem Master Planı (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2018) gibi projeler yürütülmekte; kentsel yenilemenin bir kentsel politika ve gelişme stratejisi olarak ağırlık kazandığı bu dönemde başta merkezi alanlarda olmak üzere kentin her noktasında yapısal yenileme uygulamaları izlenmektedir (Zengin Çelik ve Çilingir, 2017). İzmir bütününde 5393/73 ve 6306 sayılı yasalarla belirlenen 15 adet kentsel dönüşüm projesi bulunmaktadır. Bu projelerin ağırlıklı 1950'li yıllardan itibaren kente göçle gelmiş yoksul kesimin kaçak yapılaşmalar yoluyla oluşturduğu mahalleleri hedef aldığı görülmektedir (Tezcan ve Zengin

İZMİR BÜTÜNÜNDE 5393/73 VE 6306 SAYILI YASALARLA BELİRLENEN 15 ADET KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ BULUNMAKTADIR. BU PROJELERİN AĞIRLIKLA 1950'Lİ YILLARDAN İTİBAREN KENTE GÖÇLE GELMİŞ YOKSUL KESİMİN KAÇAK YAPILAŞMALAR YOLUYLA OLUŞTURDUĞU MAHALLELERİ HEDEF ALDIĞI GÖRÜLMEKTEDİR

depreme karşı dayanıklı hale getireceği muhakkaktır. Ancak bu uygulama kentsel sistemlerle birlikte bütüncül ele alınmalıdır. Ülkemizde yapı stokunu yenilemeyi sağlayan proje ve uygulamaların riske temellenmekten daha çok, piyasa mekanizmalarına bağlı ve ekonomik değer yaratma arayışı ile bağlantılı olması, uygulamaların etkinliğini ve geçerliliğini sorgulatmaktadır. Özellikle göçle ve kaçak yapılaşmayla

depremlerin illerdeki gerçekleşme sayısına göre dağılımı yer almaktadır. Risk haritasının oluşumuna temellenen geçmiş deneyimler bu haritada öncelikle risk altındaki bölgelere de işaret etmektedir. Altta haritada ise Türkiye Afet Haritası üzerinde 2010-2018 yılları arasındaki "Kentsel Dönüşüm Alanı" ve "Riskli Alan" ilanlarının dağılımı yer almaktadır. Ancak her iki yasa kapsamında da yoğunluk kazanmış olan uygulama

Çelik, 2017; 2020) (Görsel 2). Projelerden 73. Madde uygulamaları deprem riskini önlemeye karşı bir tedbir olarak tanımlanmakta; 6306 sayılı uygulamalar ise doğrudan afet ile ilgili riskli alanların ilanına yönelik olmaktadır.

Kaçak ve imar mevzuatına aykırı biçimde üretilmiş konut bölgelerinin çeşitli açılardan nitelik sorunları taşıdıkları ve afet riskleri bağlamında değerlendirilmeleri gerektiği açıklar. Bugün, afet riskleri ve özellikle deprem bağlamında kentin imarlı gelişmiş bölgelerinin önemli sorunları bulunmaktadır. Bu durum kendisini 30 Ekim 2020'de Ege Denizi depremiyle ortaya koymuştur. Söz konusu depremde çok sayıda bina hasar görmüş, yıkılmış ve 117 kişi hayatını kaybetmiştir (Deniz vd., 2020; Çınar vd., 2021; AFAD, 2020). Yaşanan deprem kentin gelişme ve yenilenme dinamikleri üzerine çokça tartışmayı gündeme taşıırken, kentsel dönüşümün yer seçimlerini tartışabilme olanağı sağlamıştır.

Çalışma Kurgusu ve Yöntemi

Kentlerde imar mevzuatına aykırı gelişen "düşük standartlı binalar"ın afetle mücadelede öncelik taşıdığı karar vericilerin ve uygulayıcıların ortak vurgusudur (Melikoğlu vd., 2023). Riskin sosyoekonomik durumla ilişkilendirildiği bu değerlendirme, kentsel dönüşüm uygulamalarının gerektirdiği mali yükü göğüsleyemeyenlerin deprem riski karşısındaki algılarını değiştirmektedir (Kahriman, 2016; Tezcan, 2020). Kentsel dirençlilik arayışları sadece mekân odaklı değildir. Kaldı ki, sosyoekonomik koşullar açısından yaratılamayan direnç, kentin imarlı gelişmiş kesimleri açısından önemli sorunları ve mağduriyetleri doğurabilmektedir. Bu doğrultuda çalışma, afetle mücadelede var olan kentsel politikaların ve uygulamaların geçerliliğini sorgulayabilmek üzere, 30 Ekim 2020 tarihli Ege Denizi depremi üzerinden bazı değerlendirmeler yapmayı amaçlamıştır. Bunun için deprem sonrasında uzmanlarca yapılan ve e-devlet üzerinden paylaşılan hasar tespit sonuçları, bu amaç hakkında tartışılabilecek bir veri seti ortaya çıkarmıştır. Depreme dair

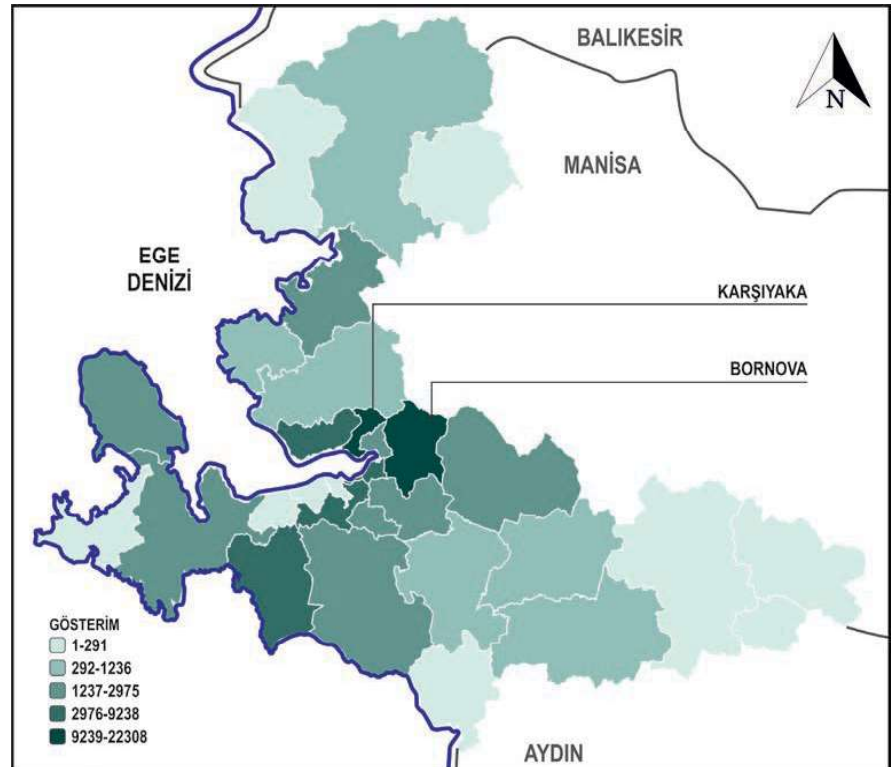
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca (ÇŞB, 2021) yürütülen hasar tespit çalışması neticesinde İzmir'de 12.01.2021 tarihinde 90.795 kayıt tespit edilmiştir. Bu veriler, ArcGIS programında Kartograf G.F. Jens tarafından geliştirilen Doğal Kesiklik sınıflandırılması kullanılarak haritalandırılmıştır (Çelik, 2016: 39). Herhangi bir yapısal müdahale ettirebileceği hasarsız ve az hasarlı yapılar çalışmanın kapsamı dışında bırakılmış; kişilerin başvuru yapma ve görevlilerin kendi talepleri ile tespit yapması mümkün olan orta ve ağır hasarlı yapılarla yıkılmış yapılar değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışmada değerlendirmeler 6306 sayılı Kanun ile riskli alan ve 5393/73. Madde ile kentsel dönüşüm ve gelişim alanına sahip 11 ilçede (Buca, Bayındır, Çiğli, Gazimir, Karabağlar, Karşıyaka, Kemalpaşa, Konak, Menemen, Narlıdere, Torbalı) Kentsel Dönüşüm (KD) mahalleleri ve ilçenin diğer mahalleleri detaylandırılarak ve kıyaslanarak kullanılmıştır. Hâlihazırda bir mahalle içinde KD sınırının nasıl çizildiği tartışmaları devam ederken çalışma, mahallelerin benzer özellikler göstereceği varsayımından yola

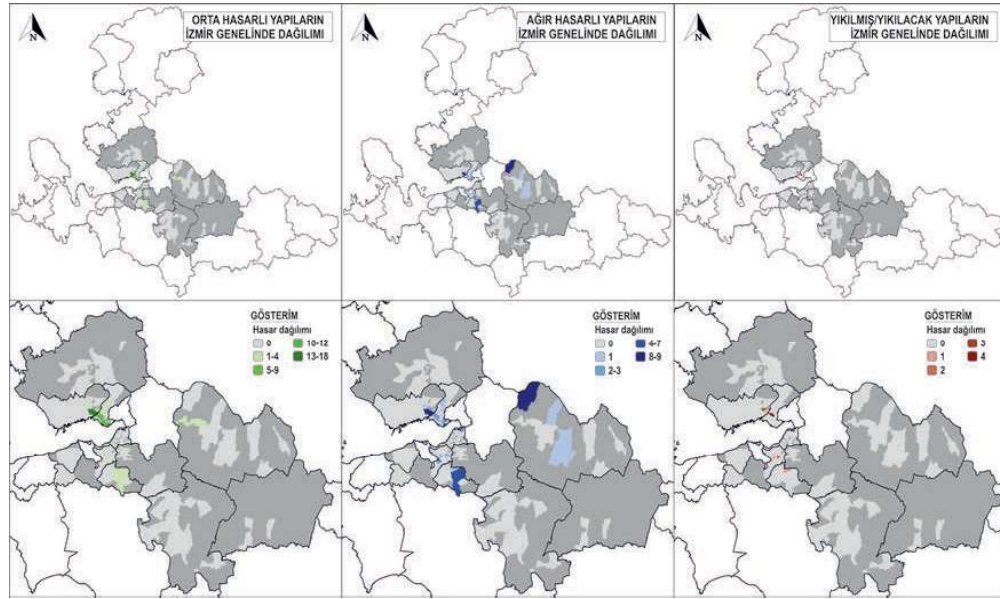
çıkarak mahalleyi çalışmanın teknik birimi olarak ele almıştır.

Çalışmanın Bulguları

Ege Denizi Depremi sonrası hasar tespit başvurularının İzmir ili genelinde dağılımı

Türkiye'de yaşanan depremlerden sonra ÇŞB hasar tespit çalışmaları yapmakta ve bu veriler e-devlet üzerinden paylaşımına açılmaktadır. Daha sonra tespit edilen hasar durumu için kentlilere itiraz süresi tanınmakta ve liste güncellenmektedir. Çalışma, depremin ardından hissedilen, görülen veya kişilerin kontrol amaçlı başvurdukları bir sistemdir. Ege Denizi depreminde yapılan başvuruların İzmir'in ilçeleri nezdinde dağılımına göre Bornova ve Karşıyaka kent genelinde en yoğun başvurunun olduğu ilçelerdir. Yıkımların yaşandığı Bayraklı ilçe bütünü hasar tespit başvurularında ön plana çıkmazken ilçede kentsel dönüşüm alanı da bulunmamaktadır. Bornova'da herhangi bir kentsel dönüşüm projesi bulunmazken Karşıyaka'da her iki kanunun uygulamaları da bulunmaktadır (Görsel 3). Dolayısıyla bu ilçelerde

SOLDA Kentsel dönüşüm uygulaması olan ilçeler genelinde hasar tespit sonuçlarının dağılımı (ÇŞB, 2021) (Görsel 4)

SOL ALTTA Orta hasarlı yapı tespitlerinin kentsel dönüşüm uygulaması olan ilçeler genelinde dağılımı (ÇŞB, 2021) (Görsel 5)

SAĞ ÜSTTE Ağır hasarlı yapı tespitlerinin kentsel dönüşüm uygulaması olan ilçeler genelinde dağılımı (ÇŞB, 2021) (Görsel 6)

kentsel dönüşüm proje ve uygulamalarının varlığının hasar oluşumunu azaltmada bir etki yaratamamış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Ege Denizi Depremi sonrası İzmir’de kentsel dönüşüm uygulaması olan 11 ilçedeki orta hasarlı, ağır hasarlı, yıkılmış/yıkılacak yapıların dağılımı

2020 Ege Denizi Depremi için ÇŞB’nin yaptığı hasar tespitlerine göre yapılar hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı, ağır hasarlı ve acil yıkılacak/yıkık şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Bu tespitler sonucunda İzmir bütününe bakıldığında en fazla hasar tespit başvurusunun bulunduğu mahalleler Bayraklı ilçesi Mansuroğlu ve Manavkuyu mahalleleri ile Karşıyaka ilçesi Donanmacı ve Goncalar mahalleleri olmaktadır. Ancak Bayraklı ilçesinde kentsel dönüşüm bulunmazken, Karşıyaka’da en fazla hasar tespiti yapılan bu iki mahalle kentsel dönüşüm sınırları içerisinde yer almamaktadır.

Çalışmada güçlendirme koşuluyla binaya girilebilmesi uygun olan orta hasarlı yapılar ile

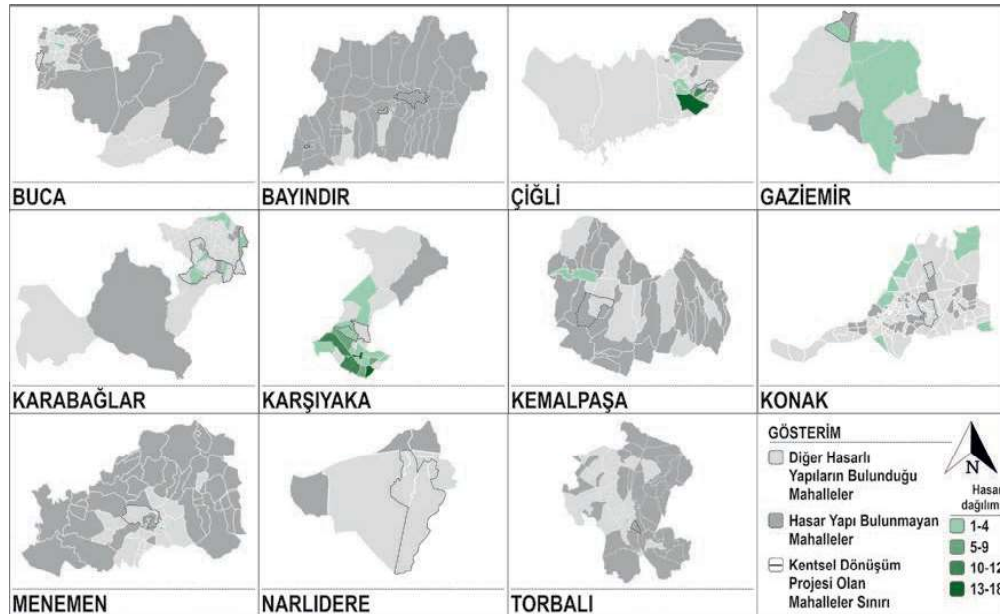
yenilenmesi gereken ağır hasarlı ve yıkılacak yapılar çalışmada ele alınmıştır. İzmir’deki KD projelerinin yer aldığı ilçelerin hasar durum dağılımı ise Görsel 4’teki gibidir.

Orta hasarlı yapıların kentsel dönüşüm projesi olan ilçelerde mahalle bazında dağılımı

Kentsel dönüşüm projesi varlığı açısından değerlendirildiğinde “Deprem nedeniyle binanın duvarlarındaki yarıklar ile taşıyıcı elemanlardaki ince çatlakların olduğu” ve “yapıda taşıma gücündeki azalma giderilmeden ya da güçlendirilmeden” kullanılmaması gerekli olan ve sadece eşya tahliyesinin gerçekleştirilebileceği orta hasarlı yapıların ağırlıkta olduğu mahallelerin arasında Gaziemir, Karabağlar ve Karşıyaka’da KD mahalleri bulunmakta, diğer ilçelerde ise bulunmamaktadır (ÇŞB, 2021). Bununla birlikte Çiğli ve Karşıyaka’da kentsel dönüşüm projesi bulunmayan mahallelerde KD mahallelerinden daha fazla orta hasarlı yapı bulunmaktadır (Görsel 5).

Ağır hasarlı yapıların kentsel dönüşüm projesi olan ilçelerde mahalle bazında dağılımı

“Deprem nedeniyle binanın taşıyıcı elemanlarındaki geniş ve yaygın kesme kırılmalarının/ayrılmalarının olduğu” (ÇŞB, 2021) ağır hasarlı yapıların,

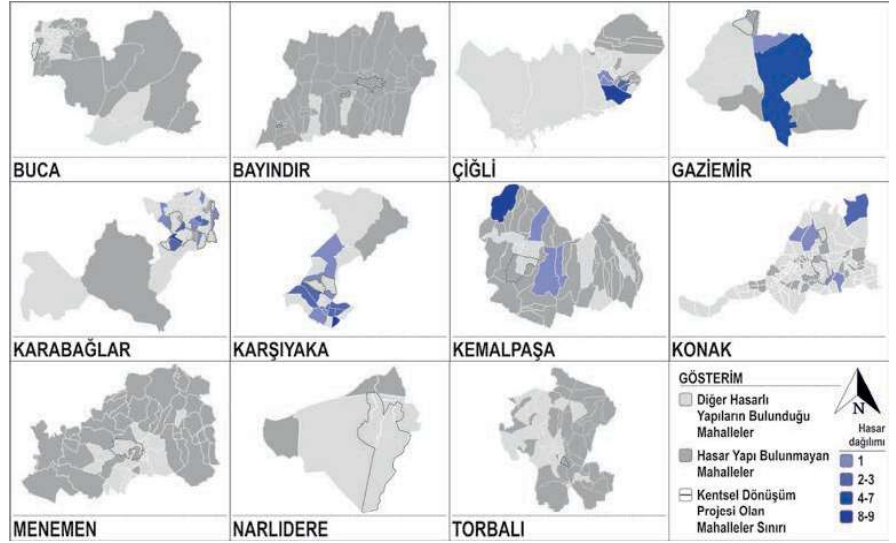
KD projesine sahip ilçelere göre dağılımına bakıldığında Karabağlar ve Konak'ta KD mahallelerinde yoğunluk bulunmaktadır. Bununla birlikte iki ilçede de kentsel dönüşüm uygulaması olmayan mahalleler benzer yoğunluklara sahiptir. Çiğli, Gaziemir, Karşıyaka ve Kemalpaşa'da KD projesi olmayan mahallelerde proje olan mahallelerden daha yoğun ağır hasarlı yapı bulunmaktadır (Görsel 6).

Yıkılmış/acil yıkılacak yapıların kentsel dönüşüm projesi olan ilçelerde mahalle bazında dağılımı

Deprem sonrasında "taşyıcı elemanların yer değiştirdiği/yıkıldığı binalar" (ÇŞB, 2021) şeklinde tanımlanan acil yıkılacak ve yıkılmış yapılar KD projesi bulunan Çiğli, Gaziemir, Karabağlar, Karşıyaka ve Konak'ta yoğunlaşmaktadır. Bunlardan Karabağlar ve Karşıyaka'da yoğunluğun fazlalığı KD projesi mahallelerinde bulunmaktadır. Ancak bu kategorideki yapıların sayısının düşüklüğü göz önüne alındığında risk bakımından diğer mahallelerle benzerlik göstermeye devam etmektedir (Görsel 7).

Sonuç

Kentlerin özellikle depreme karşı, dirençli hale getirilmesi kentsel dönüşüm uygulamalarının önemli araçlardandır. Ancak bu dirençlilik sadece yapı yenilemesiyle değil, yaşayanların sosyoekonomik özellikleri ile de sağlanmalıdır. Uygulamaları destekleyecek politika ve araçlarla kentsel bölgeleri kapsayan yeniden modellemeye ihtiyaç vardır. Bu nedenle ülkemiz kendisine geniş bir uygulama alanı yaratırken, kentsel dönüşümün bulunduğu bölgelerde riskin ne ölçüde azaldığına yönelik bazı değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Bir tarafta projeler diğer tarafta büyük ölçekli risk azaltma planları sürerken, Ege Denizi Depremi ve en son yaşanan Kahramanmaraş Depremleri kentsel politikaların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bugün İzmir'de mekânsal müdahale çalışmalarını yönlendiren sistemin yasal boşlukları, öngörülemeyen gelişmeler ve

“EGE DENİZİ DEPREMİ VE EN SON YAŞANAN KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİ KENTSEL POLİTİKALARIN YENİDEN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ GEREKTİĞİNİ ORTAYA KOYMUŞTUR. BUGÜN İZMİR'DE MEKÂNSAL MÜDAHALE ÇALIŞMALARINI YÖNLENDİREN SİSTEMİN YASAL BOŞLUKLARI, ÖNGÖRÜLEMİYEN GELİŞMELER VE SORUNLU HALE GELMİŞ KENTSEL BÖLGELERİN VARLIĞI, YAŞANAN DEPREMDE TOPLUMSAL KESİMLERİ MAĞDURİYETLERLE KARŞI KARŞIYA GETİRMİŞTİR”

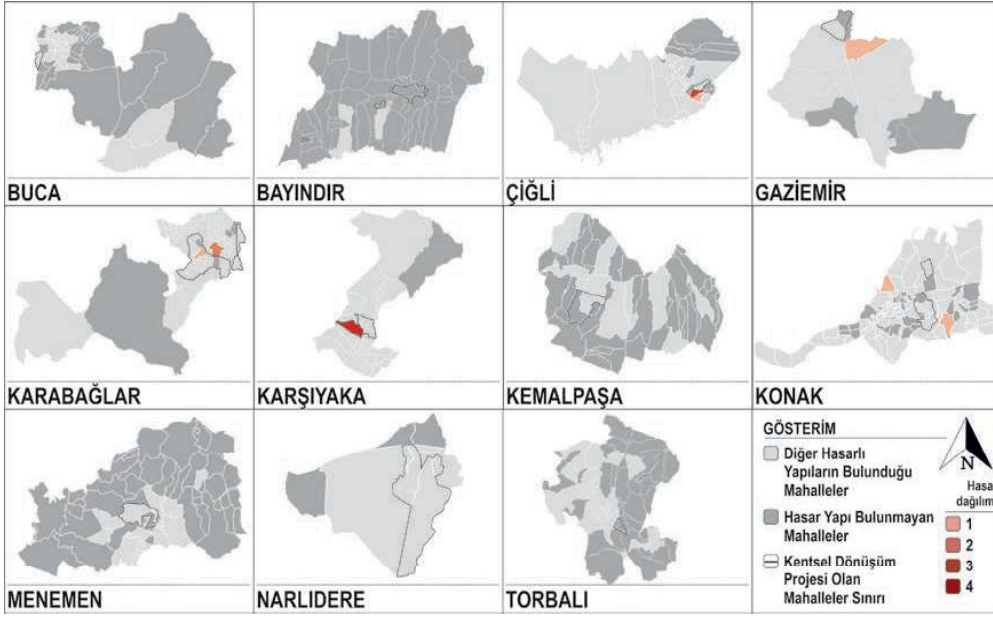
sorunlu hale gelmiş kentsel bölgelerin varlığı, yaşanan depremde toplumsal kesimleri mağduriyetlerle karşı karşıya getirmiştir.

2020 yılında yaşanmış olan Ege Denizi Depremi ülkemiz kentleri açısından tartışılan sorunlara yeni bir boyut ve öncelik kazandırmıştır. Her şeyden önce çalışmada elde edilen bulgular ışığında, hasarlı yapıların imarsız alanların yanı sıra imarlı ve kentsel dönüşüm uygulanmayan alanlarda olması, imarsız gelişmiş kent bölgelerinin daha sorunlu, dirençsiz yapılar olduğu yönelik söylemi değiştirmiştir. Sorunlu ve dirençsiz olmanın kapsamını kentsel yapıların tamamını içerecek biçimde genişletmiştir. Çünkü can ve mal

kayıplarıyla birlikte yaşanan mağduriyetler kentin imarlı alanlarında ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, bugüne dek kentsel dönüşüm projeleri için göç ve kaçak yapılar aracılığıyla gelişmiş kentsel alanların bir yer seçimi kriteri olmasını tartışmalı hale getirmektedir. Bu değerlendirmeler çalışma kapsamında iki temel soruyu ortaya çıkarmaktadır.

Kentsel mekânda imarlı gelişmiş alanlar ne kadar güvenlidir?

Mevcut şartlarda imar planı kararları kentlerin dirençli ve olası afetler karşısında güvenli alanlar olabilmelerine aracılık edememektedir. Kat yüksekliği, yoğunluk, yapısal faktörler,

SOLDA Yıkılmış/yıkılacak yapı tespitlerinin kentsel dönüşüm uygulaması olan ilçeler genelinde dağılımı (ÇŞB, 2021) (Görsel 7)

“İZMİR DENEYİMİ, ALANSAL/ PARSEL YENİLEME UYGULAMALARININ GERÇEKLEŞTİĞİ İLÇELERDE ÖNEMLİ CAN VE MAL KAYIPLARININ ORTAYA ÇIKABİLDİĞİNİ GÖSTERMİŞTİR. ÖRNEĞİN YIKIMLARIN GERÇEKLEŞTİĞİ BAYRAKLI’DA KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ BULUNMAMAKTADIR SONUÇLAR YENİLEMEDEN ÇOK DENETİMİN ÖNEMİNİ ORTAYA ÇIKARMIŞTIR”

yönetmeliğe uyum, yapım hatalarının aza indirgenmesi ve zemin özellikleri ile uyum gibi konular etrafında şekillenebilecek çok sayıda etmeden söz edebilmek mümkündür. Bu noktada göçle şekillenen niteliksiz ve kaçak konut stokunun sahip oldukları yetersiz fiziksel özellikler ve teknik altyapı çerçevesinde güvensiz alanlar oluşturdukları açık olmakla birlikte, ortaya çıkan güvenlik sorununun kentin imarlı alanları ile birlikte ve bir öncelik yaratmaksızın değerlendirilmesi gereklidir. Nitekim İzmir açısından elde edilen sonuçlar alansal KD projelerinin gerçekleştiği imar dışı gelişen alanlar ile imarlı gelişen alanların benzer hasar gösterdiğini yani deprem açısından değerlendirildiğinde benzer bir deprem riski taşıdığını ortaya koymaktadır.

Afetle mücadelede kabuller hâlâ geçerliliğini korumakta mıdır?

Can ve mal kaybının önlenmesinde yapının daha teknik yönetmeliklerle yenilenmesi, yapı çevrenin afete karşı düzenli planlanması önemlidir. Ancak bu, kentlerin direncini arttırmada tek başına kullanılabilen bir stratejik araç olmamalıdır. Kaldı ki İzmir deneyimi, alansal/ parsel yenileme uygulamalarının gerçekleştiği ilçelerde önemli can ve mal kayıplarının ortaya çıkabildiğini göstermiştir. Örneğin yıkımların gerçekleştiği Bayraklı’da kentsel dönüşüm projesi bulunmamaktadır (ilçedeki KD alanı 2010 yılında iptal edilmiştir (Bayraklı Belediyesi, 2020)). Sonuçlar yenilemeden çok denetimin önemini ortaya çıkarmıştır.

Yıkılan yapılara bakıldığında imarlı alanlarda olması, ruhsatlandırma sürecinden geçmeleri genel geçer kabulleri tartışmaya açmakta; müteahhitler kadar iskânına izin veren denetimlerde de eksikliklerin olduğunu göstermektedir (Yalçınal vd., 2020; Ürer, 2022). **■**

KAYNAKLAR

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD]. (b.t.a). *Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (TAYSB)*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-yonetimi-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-taysb>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD]. (b.t.b). *Türkiye deprem tehlike haritası*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritası>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD]. (b.t.c). *Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-bina-deprem-yonetmeliği>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD]. (2020). *30 Ekim 2020 Sisam Adası (İzmir Seferihisar Açıkları) Mw 6.6 depremi raporu*. [https://deprem.afad.gov.tr/downloadDocument?id=2065.\(15.07.2023\)](https://deprem.afad.gov.tr/downloadDocument?id=2065.(15.07.2023))
- Afet Koordinasyon Merkezi [AKOM]. (2020). *Malatya’da 4.4 büyüklüğünde deprem-27.02.2020 05:00*. [https://akom.ibb.istanbul/Akomas/AkomasDetay.aspx?afet=78961.\(15.07.2023\)](https://akom.ibb.istanbul/Akomas/AkomasDetay.aspx?afet=78961.(15.07.2023))
- Alyamaç, K. E. ve Erdoğan, A. S. (2005, 23-25 Mart). *Geçmişten günümüze afet yönetmelikleri ve uygulamada karşılaşılan tasarım hataları*. [Konferans sunumu]. Deprem Sempozyumu, Kocaeli.
- Angell, E. (2014). Assembling disaster: Earthquakes and urban politics in Istanbul, City: Analysis of urban trends, culture, theory, policy, action, *City*, 18(6), 667-678.
- Aslan, S. (2022). *Mekân, Kimlik ve Politika: Kent Sosyolojisi Yazıları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Balamir, M. (2022). Kentsel risk yönetimi: Türkiye’de yanlış bilinenler ve bilinmeyenler. *İdealkent*, 13(37), 1060-1069.

- Bayraklı Belediyesi (2020, 1 Ekim). *İzmir Bayraklı Belediye Meclisinin 2020 Döneminin Ekim Ayı Toplantısının 01.10.2020 Günlü 1. Birleşime Ait Gündem Maddelerinin Sevk, Kabul Ve Reddine İlişkin İşlemler*. <https://bayrakli.bel.tr/Sayfa/3412/01102020>
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi. [B.Ü:KRDAE]. (2017). *Büyük Depremler*. <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/>
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi. [B.Ü:KRDAE]. (2020a). *27 Aralık 2020 Kavaktepe - Elazığ Depremi Basın Bülteni*. http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/wp-content/uploads/2020/12/20201227_Kavaktepe_Elazig_v4.pdf
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi. [B.Ü:KRDAE]. (2020b). *26 Haziran 2020 Sazoba-Akhisar-Manisa Depremi Basın Bülteni*. http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/wp-content/uploads/2020/06/26_Haziran_2020_Sazoba_Manisa_Depremi.pdf
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi. [B.Ü:KRDAE]. (2020c). *25 Haziran 2020 Örenburç-Saray-Van Depremi Basın Bülteni*. http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/wp-content/uploads/2020/06/25_Haziran_2020_Saray_Van_Depremi.pdf
- Cansız, S. (2022). Türkiye'de kullanılan deprem yönetmeliklerinin özellikleri ve eşdeğer yatay deprem yükü hesabının değişimi. *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 14(1), 58-71.
- Çelik, M. A. (2016). Natural Breaks (jenks) Sınıflama Yöntemi ile Ege Bölgesi'nde tarım ve vejetasyon alanlarının izlenmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 25(1), 37-49.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı [ÇŞB]. Hasar tespit sorgulama ve itiraz işlemleri. <https://www.turkiye.gov.tr/cevre-ve-sehircilik-hasar-tespit-sorgulama>. (Erişim: 12.01.2021)
- Çınar, A.K., Ekici, Y. ve Baysan, N. (2021). 30 Ekim 2020 Ege Denizi Depreminin düşündürdükleri. *Planlama*, 31(1), 4-11.
- Daşkıran, F. ve Baydur, C. M. (2015). Deprem riski, değerlendirme ve kentsel dönüşüm: Mekansal bir çözümleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(18), 494-511.
- Deniz, A., Yüksel, E., Çelik, O.C., Çakır, Z., Yalıtırak, C., Serter, E., Yıldırım, H. ve Güllü, A. (2020). *30.10.2020 İzmir Depremi Değerlendirme Raporu*. İstanbul Teknik Üniversitesi. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/0c25ed56e55da94_ek.pdf
- Desouza, K.C. ve Trevor H.F. (2013). Designing, planning and managing resilient cities: A conceptual framework. *Cities*, 35, 89-99.
- Doğan, H. H. (2022). Türkiye'de afet olaylarına kalkınma planlarının yaklaşımı. *İdealkent*, 13(37), 1873-1912.
- Ertürk, C. ve Topal Ç. (2020). Post-earthquake housing policy in Van: An evaluation from a social policy perspective. *İdealkent*, 11(30), 849-877.
- Folke, C. (2006). Resilience: The Emergence of a Perspective for Social-Ecological Systems Analyses. *Global Environmental Change*, 16, 253-267. <http://dx.doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2006.04.002>
- Godschaik, D. R. (2003). Urban hazard mitigation: Creating resilient cities. *Natural Hazard Review*, 4(3), 136-143.
- Gökçe, O., Özden, Ş. ve Demir, A. (2008). *Türkiye'de Afetlerin Mekansal ve İstatistiksel Dağılımı Afet Bilgileri Envanteri*. Ankara: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı.
- Gümrükcü Çetiner, A. (2005, 23-25 Mart). *İmar ile ilgili yasal düzenlemelerin deprem açısından incelenmesi*. [Konferans sunumu]. Deprem Sempozyumu, Kocaeli.
- Haçın, İ. (2014). 1939 Erzincan büyük depremi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30(88), 37-70.
- Holling, C.S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4(1), 1-23.
- İlğün, A. ve Uysal, H. (2022). Türkiye'de imar affı/imar barışı kanunlarının uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar: Alanya örneği. *Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi*, 4(1), 1-11.
- Kahrıman, A. (2016). Kentsel dönüşüm modern geçekundu ve rant üretmek midir? [https://www.ekonomidunya.com/yazarlar/prof-dr-ali-kahrıman/kentsel-donusum-modern-gecekundu-ve-rant-uretmek-midir/311/\(15.09.2023\)](https://www.ekonomidunya.com/yazarlar/prof-dr-ali-kahrıman/kentsel-donusum-modern-gecekundu-ve-rant-uretmek-midir/311/(15.09.2023))
- Kasparoğlu, M. ve Suri, L. (2019). İmar Barışı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 2(1), 47-60.
- Keleş, R. (2022). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Köktürk, E. ve Köktürk, E. (2007). Deprem ve kentsel dönüşüm ilişkileri. *HKM Jeodezi Jeoinformasyon, Arazi Yönetimi Dergisi*, 97, 57-64.
- Melikoğlu, M. Y., Küçük, E., Orkan, S. ve Kara, K. (2023, 17 Nisan). Cumhurbaşkanı Erdoğan: İstanbul'un Avrupa ve Anadolu Yakası'nda 500 bin konutluk uydu kentler planlıyoruz. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaşkanı-erdogan-istanbulun-avrupa-ve-anadolu-yakasinda-500-bin-konutluk-uydu-kentler-planliyoruz/2874638>
- Özcan Buckley, A. ve Güneş, M. (2022). Türkiye'de Dünya Şehircilik Günü etkinlikleri ve kentleşme etkileşimi: 1977-2008 dönemi kolokyum ve kongreler üzerine bir inceleme. *İdealkent*, 13(37), 1798-1840.
- Peker, E. ve Orhan, E. (2021). Mekânsal planlamada deprem riski ve iklim krizini birlikte ele almak. *Planlama*, 31(2), 288-301.
- Poyraz, U. (2022). 90'larda Türkiye kentleşmesi: Arada kalmış bir döneme Ruşen Keleş'in "Kentleşme Politikası" üzerinden bakmak. *İdealkent*, 13(37), 1138-1170.
- Sadioğlu, U. ve Yürük, E. (2022). Eskişehir'de kentsel dönüşüm uygulamaları: Porsuk 1-2 kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri örneği. *İdealkent*, 13(37), 1936-1962.
- Sharifi, A. ve Yoshiki Y. (2014). Resilient urban planning: Major principles and criteria. *Energy Procedia*, 61, 1491-1495.
- Şenol, C. (2020). Türkiye'de depremlerin yerleşme ve demografik yapı üzerindeki etkileri (1927-2020). *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(4), 620-644.
- Tercan, B. (2018). Türkiye'de afet politikaları ve kentsel dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 102-120.
- Tezcan, S. (2020). *Göçle Oluşmuş Yaşama Bölgelerine Yönelik Dönüşüm Projelerinde Müzakereler*. [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Tezcan, S. ve Zengin Çelik, H. (2017). "İzmir Metropolitan Municipality tarafından uygulanan kentsel dönüşüm projeleri üzerine bir inceleme" *Belediyelerin geleceği ve yeni yaklaşımlar*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Tezcan, S. ve Zengin Çelik, H. (2020). Türkiye'de göçle oluşmuş yaşama bölgelerine yönelik yasal müdahaleler ve kentsel dönüşüm uygulamaları. *Planlama*, 30(3), 361-373.
- TMMOB Makina Mühendisleri Odası [MMO] (2012). *Türkiye'de Deprem Gerçeği ve TMMOB Makina Mühendisleri Odasının Önerileri. Oda Raporu*. MMO/587. Ankara: MMO. https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/gonderi_dosya_ekleri/63af2a601624879_ek_0.pdf
- Türksoy, H. C. (1996). İmar affı mı? *Planlama*, 1(4), 9-14.
- Tınal, M. (2009). 1928 Torballı (İzmir) depremi. *Turkish Studies*, 4(8), 2229-2243.
- Timmerman, P. (1981). *Vulnerability resilience and collapse of society: A Review of Models and Possible Climatic Applications*. Institute for Environmental Studies, University of Toronto.
- Ürer, M. (2022, 30 Ekim). *İzmir depreminde yıkılan binaların sorumluları cezazis kalmadı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/izmir-depreminde-yikilan-binalarin-sorumlulari-cezazis-kalmadi/2724678#>
- Yağcınalp, E., Ersöz, M. ve Kaytazoğlu, O. (2020, 17 Kasım). *İzmir depreminde yıkılan bir binanın anatomisi*. BBC Türkçe. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54975485>
- Yaman, Z. D. ve Tezer, A. (2011). Dayanıklılık kuramının kent planlama ile ilişkilendirilmesi, Dünya Şehircilik Günü 7. *Türkiye Şehircilik Kongresi*, 14-16.
- Yavuzarslan, T. (2007). *Deprem Yönetmeliği'nin 1998 Deprem Yönetmeliği ile Karşılaştırılması ve Sayısal İrdelemesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Zengin Çelik, H. ve Çilingir, T. (2017). Parsel bazındaki dönüşüm uygulamalarının kentsel maliyetleri, Karşıyaka-Bostanlı mahallesi örneği. *Planlama*, 27(3), 329-346.

Ege Mimarlık Yayın Çizgisi

EGE MİMARLIK, mimarlık mesleğinin çok boyutlu sorunlarını tartışmaya açan, özgün mimari üretimi ve yapısal çevrenin oluşumunda etkili disiplinlerarası karşılaşmaları kapsayan, kentler, mekân ve toplumsal yaşamı odağına alan araştırmaları yayınlar. Mimari kültürün sürekliliğini sağlamak adına, akademik çalışmaları ve güncel kuramsal tartışmaları okuyucu ile paylaşır.

Bu bağlamda, geçmiş ve bugünden hareketle, yerel ve küresel arasında ilişkiler kurarak gündemi/günceli yakalamaya, tasarımı tüm boyutlarıyla ele almaya çalışır.

EGE MİMARLIK bir yandan Mimarlar Odası İzmir Şubesi üyeleri için etkin bir mesleki iletişim platformu oluştururken, diğer yandan mimarlık öğrencilerine mesleki ortamın olanaklarını ve olasılıklarını tanıtarak eğitimi de kapsayan geniş bir okuyucu yelpazesine seslenir.

Yılda dört sayı hâlinde basılı ve sayısal olarak yayınlanan hakemli ve ulusal bir dergidir.

Amaç

1. Mimari ürünü merkeze alır.
2. Mimariye kültürel bir olgu olarak yaklaşan akademik üretimi teşvik eder.
3. Mimari üretimi farklı ölçeklerde ve diğer tasarım disiplinleri ile ilişkilendirir.
4. Kuram ile meslek pratiği arasında tutarlı bağlar kurar.
5. Mimari üretimin teknoloji ve mühendislik alanları ile iyi entegrasyonu için sürdürülebilir yapı endüstrisi uygulamalarını yaygınlaştırmaya çalışır.
6. Özellikle Ege Bölgesi'ndeki güncel Yerel mimari üretimin nitelikli örneklerini ve bunlara ait tasarım süreçlerini yayınlamak yaygın etkiyi büyütme amaçlar. Bu anlamda tasarım ekiplerinin nitelikli yaklaşımları kadar kullanıcılar, yerel yönetimler, yapı endüstrisi ve planlama kararları ile olan ilişkileri de içeren bir yapı tanıtımı çizgisini hedefler.
7. İz bırakan mimar ve tasarımcılar ile mimari ürünleri yayınlamak kent belleğine katkıda bulunur.
8. İzmir kentinin, yakın coğrafyası ile ilişkilerini ve ulusal bağlamda görünürlüğünü artırmayı hedefler.

Kapsam

EGE MİMARLIK, Ege Bölgesi özelinde coğrafi farkındalık yaratan, aynı zamanda süreklilik ve benzerlikleri, nedensellik ilişkileri içerisinde ele alan, eleştirel bakış açısına sahip, akademi ve pratik arasında bağ kuran nitelikli yayınlara yer verir. Böylelikle, mimarlık mesleğinin topluma daha iyi hizmet edebilmesi amacıyla, özgün bilimsel verileri paylaşımına ve tartışmaya açar.

EGE MİMARLIK Makale ve Yazı Gönderim Koşulları

EGE MİMARLIK, her sayı için yazarlara açık çağrıya çıkar. İlan edilen takvim ve formata uyması kaydıyla aşağıdaki türlerde yazılar ve makaleler, yayın öncesi ön-değerlendirmeye kabul edilmektedir. Ön değerlendirmeyi geçen makalelerin yayınlanma kararı, hakemli değerlendirme sürecinin sonunda hakemler tarafından verilir.

1. Hakemli Araştırma Makaleleri: Yazarlar her sayı için özel olarak ilan edilen tema çağrısındaki içerik ve takvime göre; Ege Mimarlık Yayın Koşulları*na uygun makalelerini (tam metin) egemim@izmimod.org.tr adresine göndermelidirler. Tüm teslimler metni, künyeyi ve küçültülmüş görselleri içeren .doc (word) formatında dosyalar ile tüm görsellerin baskıya uygun hâllerini* içermelidir. Ege Mimarlık'ta aynı yazarın (ya da yazarın içinde yer aldığı çoklu yazar gruplarının) iki makale yayını arasında en az 3 sayı olmalıdır.

2. Görüş Yazıları: Yazarın bakış açısı ile mesleğin problemlerine odaklanan ve 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar

3. Eleştiri Yazıları: Yapı veya projeleri hem mimari nitelikleri ile inceleyen hem de kavramsal açıdan yaklaşarak karşılaştırmalı olarak analiz eden ve 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar

4. Yapı Tanıtımı: Ege Bölgesi idari sınırları içerisinde ve/veya Ege iklimi etkisi ile yapılmış nitelikli mimari uygulama, kentsel uygulama, veya ödüllü projelerin tanıtıldığı 1600 kelimeyi geçmeyen yazılar. Yapı tanıtımı bölümünde yer verilecek yazıların detayları için Yayın Koşulları* incelenmelidir.

5. Mimari/Kentsel Yarışmalar: TMMOB yarışmalar yönetmeliği veya KİK yönetmeliğine uygun şekilde hazırlanan, Ege bölgesinde açılan ulusal veya bölgesel yarışmalarda ödül almış eserler ile kısa açıklamaları, yarışma kolokyum özeti veya yarışmada jüriye ait görüşlere yer verilen yazılar

*EGE MİMARLIK Yayın Koşullarına ve detaylı Yazar Rehberine egemimarlik.org adresinden ulaşılabilir.